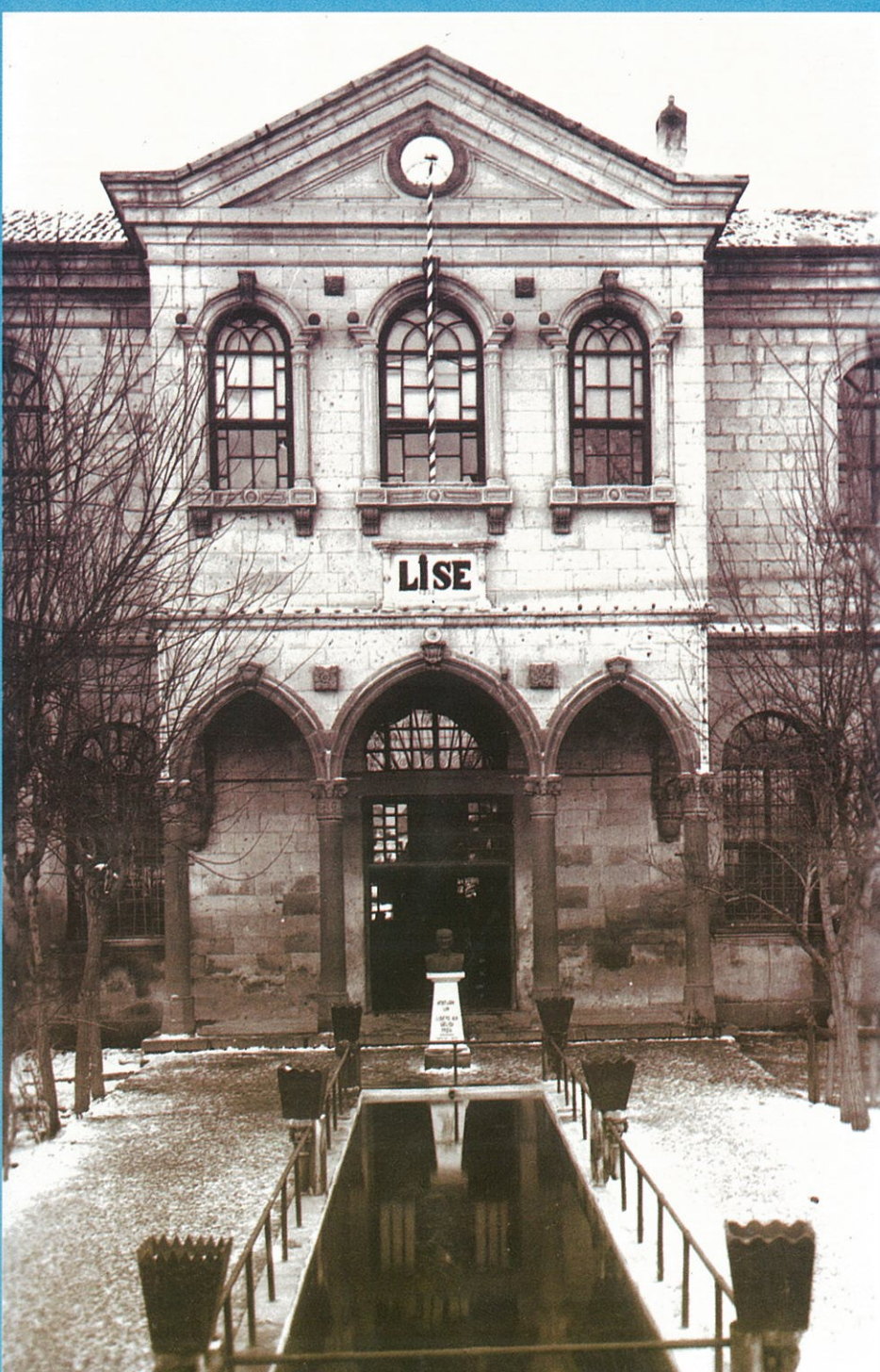

KAYSERİ LİSESİ

1893
2018

**KAYSERİ
LİSESİ'NİN
125.
GURUR YILI
ANISINA**

KAYLİMDER
KAYSERİ LİSESİ

KAYSERİ LİSESİ

125

Gurur Yılı

1893-2018

**Bayrakları, Bayrak yapan
Üstündeki kandır,
Toprak; Eğer uğrunda ölen varsa
Vatandır!**

KAYSERİ LİSESİ

125

Gurur Yılı

1893-2018

Kayseri Lisesi Marşı

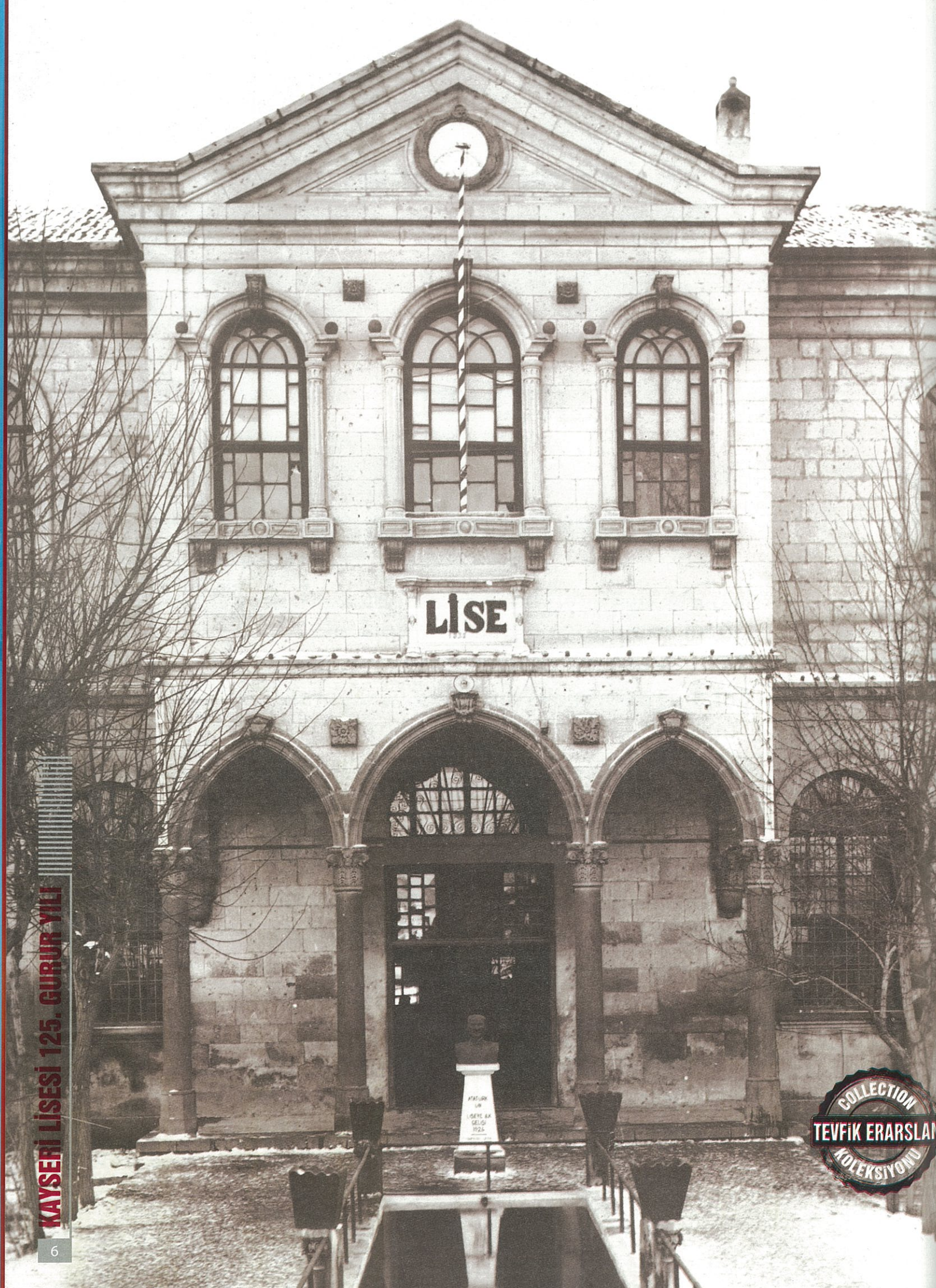
Kayseri Lisesi'nin Nura koşan gençleri
Güzel anadoluya güneşler taşıyacak
Bu mefkure oldukça azmimizin rehberi
Cehalet Boğulacak ilm-ü fen yaşayacak

Güçlüyüz kuvvetliyiz, imanlıyız hepimiz
Yaşasın genç Türkiye, yaşasın mektebimiz

Asrımızda teceddüt namına her ne varsa
Biz ona varacağız bir hamlede bir hızda
Hangi bir mani bizi bu yolda karşılarsa
And içtik yıkacağız milli irfanımızla

Güçlüyüz kuvvetliyiz, imanlıyız hepimiz
Yaşasın genç Türkiye, yaşasın mektebimiz

Faruk Nafiz Çamlıbel

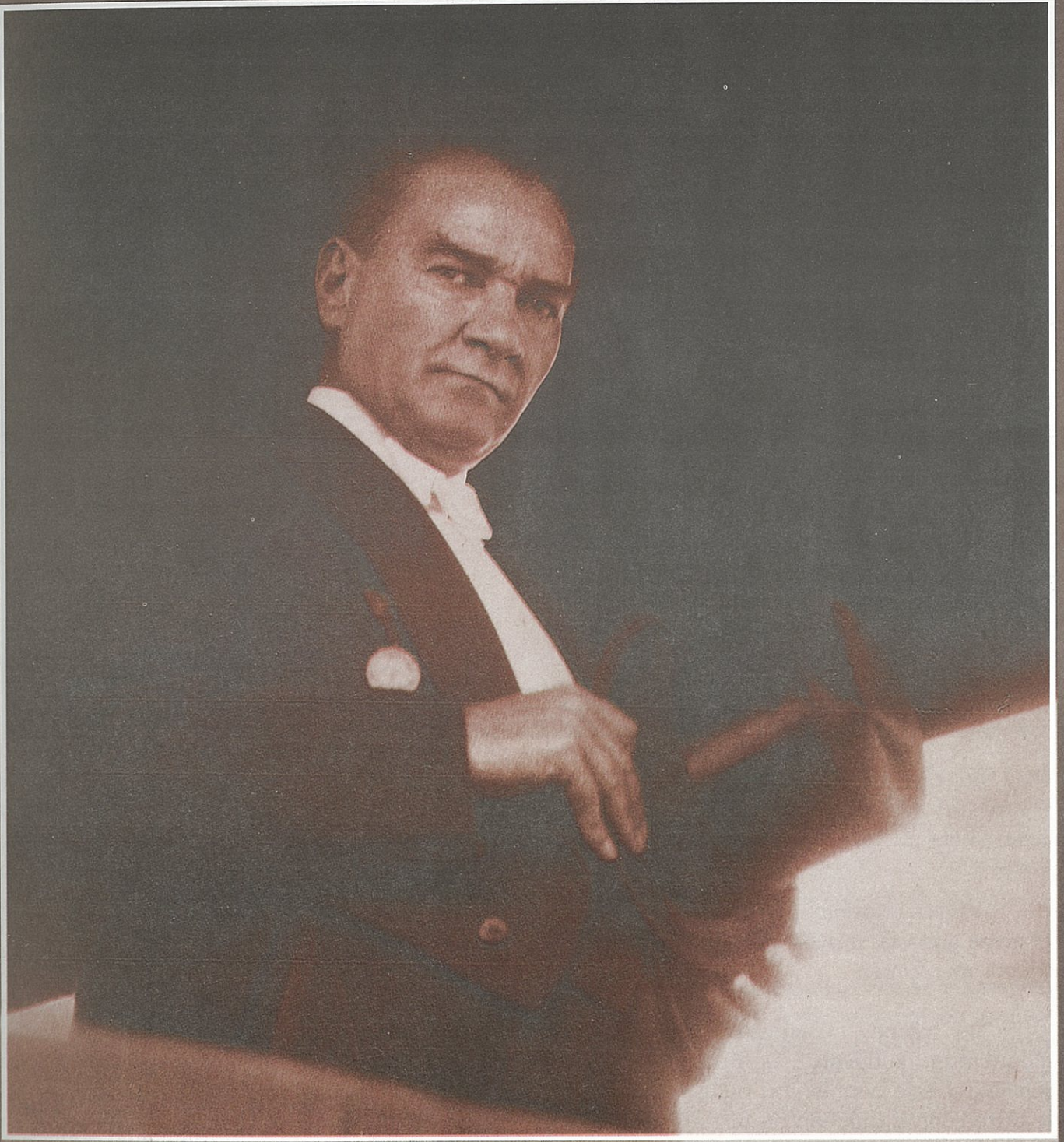

KAYSERİ LİSESİ 125. GURUR YILI

LİSE

ATATÜRK İN
İŞİNE BAŞI
1922

COLLECTION
TEVFIK ERARSLAN
KOLEKSİYONU

**MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN
KAYSERİ LİSESİ'NİN HATIRA DEFTERİNE YAZDIKLARI**

Kayseri, 14 Ekim 1924

*Kayseri Lisesi'ni müdürüyle, muallimleriyle, bütün talebesiyle
Cumhuriyetin ateşli, feyizli bir ocağı bulduk.*

Lâtime Gazi Mustafa KEMAL - Gazi Mustafa KEMAL

Av. Mehmet Savruk
KAYLİMDER Onur Kurulu Başkanı

Kayseri Lisesinin nura koşan, güzel Anadolu" muza güneşler taşıyan gençleri, Lisemizin Çok değerli mensupları

Bu sene Lisemizin 125. Kuruluş yıldönümünü kutluyoruz. Derneğimiz tarafından geleneksel hale getirilen bu buluşma günlerinin ve düzenlenmiş bulunan bu tarz etkinliklerin bir amacı da, dostlukları pekiştirmek sosyal yardım ve dayanışmayı sağlamaktır.

Biliyoruz ki, bir kurumun, bir oluşumun kalıcı olabilmesi için geleneklerinin köklü, kurumlarının sağlam olması gerekir. Buradan hareketle yola çıkan derneğimiz, bugün de, başlatılan geleneği yaşatmak ve sürdürülebilmesini sağlamak için, her yılın mayıs ayının ilk cumartesi gününü "BULUŞMA GÜNÜ" olarak tayin etmiştir.

Değerli arkadaşlarım, Kayseri Lisesi, öyle bir camiadır ki, 125 yıldır, verdiği mezunları ile, ülkemizin kamu ya da özel tüm kurum ve kuruluşlarında, akademik çevrelerde , Kayseri Lisesi

adını ve şanını saygın bir hale getirmiştir. Bu okul, öğrencileri içerisinde 3 cumhurbaşkanı çıkarmış, sayılamayacak kadar fazla, ülkemize ilim adamları, sanatçı, siyasetçi, bürokrat, ticaret adamı yetiştirmiştir. Ne var ki, 125 yıllık şanlı bir tarihe sahip okulumuz aynı senelerde kurulan bir Vefa lisesi, bir Galatasaray lisesi gibi, dernek faaliyetleri içerisinde bulunmamış, dernek faaliyetlerinden maalesef çok yoksun ve uzak kalmıştır.

Oysa ki, böylesi bir camianın da, kendisi gibi büyük, kendisi gibi özel bir derneği olması gerekir. Bu dernek, Kayseri Lisesi mezunlarının birbirlerine ulaşmasını kolaylaştırmalı, bunun yanında halen faaliyet gösteren lisemize ve öğrencilerine hizmet etmeyi amaç edinmelidir. Daha da önemlisi, mezunlarına bir ayrıcalık vermelidir. Kabul etmek gerekir ki, derneğimizin artık çoktan kabuğunu kırma zamanı gelmiştir. Bu inançla, bu sene derneğimizin daha etkili, daha büyük işler yapması gerektiği hususu ön planda tutulmuş, bu doğrultuda önemli değişiklikler yapılmış, daha büyük çapta yönetim ve çalışma grupları oluşturulmuştur.

Gerçekten de dernekçilik meşakkatli bir iştir. Kurmak kolaydır. Ancak yaşatmak büyük özveri ister, gayret ve ekonomik imkan ister. Bu bağlamda, dernek faaliyetlerini aksatmadan bu günlere ve geleceğe ulaşmasına, geleceği yakalamasına katkı sağlayacak siz değerli mezunlarımıza büyük işler düşmektedir. Yöneticileri kadar, üyeleri de, derneğimizin vazgeçilmezidir. Açıktır ki, üye sayımız ne kadar çok olursa, etkinliğimiz, faaliyetlerimiz o oranda artacaktır. Zira üyeler var ise , yapılan faaliyetlerin bir anlamı olacaktır.

Unutulmamalıdır ki, bir okulu, diğerlerinden farklı kılan mezunlarıdır. Mezunlarının hayattaki başarıları, kaliteleri, duruşları ve onların okullarına geri dönüp kattıklarıdır ki, bir okulu, diğerlerinden farklı kılar. Mezun, okuluna sahip çıktıkça okulun değerini artırır. Okulun değeri artıkça da, mezununun kalitesi artar. Bizler, işte bu düşüncelerle yola çıktık, bu çok önemli ve özveri isteyen faaliyetlerin gerçekleşmesinde de sizleri de yanımızda görmek istiyoruz. Hedefimiz birbirini tutan, kenetlenmiş mezunlarının oluşturduğu, yaşayan, fayda sağlayan bir organizma oluşturmak ve bunu devam ettirmektir. Tabiidir ki, katılımlarınızla, desteklerinizle yapılacak çalışmalar sayesinde birliğimiz güçlenecek, çok daha büyük sesler getirecektir.

Derneğimizin Onursal kurulu olarak, misyonumuz, bu güzel yolda yönetim kurulu ile birlikte neler yapabileceğimizi ortak akılla belirlemektir. Bunun yanında kültürümüzü korumaktır. Zira, bizim kültürümüzde dostluk vardır. Kardeşlik vardır. Dayanışma, edep ve ahlak vardır.

Vizyonumuz ise, okul-müdür-öğretmen-mezun ve tüm mensuplarıyla birlikte okulumuzu en ileri seviyelere ulaştırmak, hizmet edenler olarak da, okul yıllarında içimizde kalan ateşin sönmemiş anılarını tazeleyerek hep birlikte mutluluğu yaka-

lamaktır. Bunun içindir ki, yönetim kurulu üyelerimiz ile sık sık bir araya geliyor, "okulumuz için neler yapabiliriz" konusunda görüş alışverişinde bulunuyor, şehrimizin önemli kurum ve kuruluşlarına zaman zaman ziyaretler tertip ediyoruz. Memnuniyetle belirtmek gerekir ki, tüm kamu kurum ve kuruluşlarından, özellikle de belediye Başkanlarımızdan büyük ilgi görüyoruz. Dernek onursal kurulu olarak, kendilerine buradan teşekkürü bir borç biliyoruz.

Biliyoruz ki, bir araya gelmek başlangıçtır. bir arada olabilmek ilerleme , birlikte çalışmak ise, başarıdır. Biz bir araya gelmekle başlangıç, bir arada olabilmekle ilerleme safhalarını şimdiden yakalamış bulunuyoruz. Ancak hepimizin hep birlikte çalışarak, Kayseri Lisesi camiasını bir arada tutup, mezunlarının okul ile ilişkilerini, çok daha büyük ölçüde devam ettirmesini sağlayarak başarıyı yakalamamız gerektiğine inanıyoruz.

Şunu da ifade etmek isteriz ki, derneğimiz herhangi bir kişinin veya herhangi bir grubun değil, Tüm Kayseri Lisesi mezunları ve mensuplarının. Farklı siyasi görüş ve tercihlerin bir kenara bırakılarak, Kayseri Lisesi üst kimliği ile, tek bir dernek çatısı altında toplanmamız ve dernek faaliyetleri üzerinde yoğunlaşmamız gerektiği kaçınılmaz bir olgu haline gelmiştir. Ancak bu haldedir ki, etkili ve görkemli birtakım faaliyetler icra edilebileceğini düşünüyoruz.

Bu duygu ve düşüncelerle sözlerime burada son verirken, Kayseri Lisesi gibi çok büyük bir camiada kenetlenmiş, birbirini tutan mensuplarıyla birlikte, derneğimizin yaşayan ve çok büyük fayda sağlayan bir organizma haline gelmesi yolundaki gayret ve çabalarımıza lisemizin tüm mezun ve mensuplarının destek vermelerini bekliyor, Kayseri Lisesi Onursal Kurulu ve şahsım adına en derin saygılarımı sunuyorum..

BAŞKAN'DAN

Metin YÜCEL

KAYLİMDER- KAYSERİ LİSESİ
MEZUNLARI DERNEĞİ BAŞKANI

Sevgili Kayseri Lisesi Mezunu arkadaşlarım, içinde bulunduğumuz 2018 yılında Kayseri Lisemizin kuruluşunun 125. Yıldönümünü kutluyoruz. Hepinizi ayrı ayrı tebrik ediyorum. Kayseri Liseli olmak, Kayseri Lisesi mezunu olmak bir ayrıcalıktır.

Öncelikle şunu belirtmek istiyorum; KAYLİMDER olarak dernek oluşturmaktaki amaçlarımız şunlardır:

1- Aidiyet (sahiplenme) duygusunu tüm Kayseri Lisesi mezunlarına yeniden hissettirmek.

2- Tüm mezunlarımızı dönem vs farkı gözetmeksizin birlik ve beraberlik içinde bir çatı altında toplamak, Kayseri Lisesi üst kimliğinde birleştirmek.

3- Kayseri Lisesi'ni, bir Galatasaray Lisesi gibi Vefa Lisesi gibi marka yapmak.

4- Türkiye ve dünya ölçeğinde, mesleğiyle, kişiliğiyle, başarılarıyla belirli yerlere gelmiş mezunlarımıza ulaşmak, bünyemize dahil etmek.

5- Derneğimizin diğer önemli amacı da; Kayseri Lisesi mezunlarının birbiriyle iletişim halinde olmaları, gerektiğinde yardımlaşıp dayanışma içinde olmalarını sağlamaktır.

6- Dernek olarak tüm mezunlarımızın yararlanabileceği sosyal tesisler oluşturmak.

7- Sivil toplum kuruluşu olarak her konuda söz sahibi olabilmek için üye sayımızı ivedilikle arttırmak.

8- Dernek olarak, Kayseri Lisesi'nin eğitim kalitesi sıralamasındaki yerini en üst seviyeye çıkarmak için, lise yönetimimizle işbirliği yapmak.

9- Belirli bir güce ve üye sayısına ulaştıktan sonra lisemiz öğrencilerinden ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunmak burs vermek.

10- Kayseri Lisesi öğrencilerinin gelişimine katkıda bulunacak konferanslar, söyleşiler gibi etkinlikler düzenlemek.

11- Lisemiz mezunlarından oluşan bir koro kurup çeşitli etkinliklere katılmak.

12- Kayseri Lisesi'ni tanıtmak için çeşitli etkinlikler düzenlemek.

13- Siyasal görüşü ne olursa olsun, tüm mezunlarımızı Kay-

seri Liseli üst kimliği altında buluşturmak.

14- Sportif faaliyetlere ağılık vererek, uygun zamanlarda doğa yürüyüşleri gibi etkinlikler düzenlemek.

15- Oluşturacağımız gezi gruplarıyla ülkemizin ve dünyanın çeşitli yerlerine seyahatler organize etmek.

16- Lisemiz okul yönetimiyle işbirliği yaparak, okulumuzun eğitim kalitesini arttırmak için çalışmalar yapmak.

17- Lisemizin kuruluşu 13 EYLÜL 1893 olarak kabul edilmiştir. Gelecek yıldönümü kutlamalarını bu tarihte yapmak konusunda adım atmak.

18- Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesi doğrultusunda etkinlikler düzenlemek.

19- Mustafa Kemal Atatürk'ün lisemizi ziyaret yıldönümlerinde O'nu anmak, anlatmak amaçlı etkinlikler düzenlemek.

Bu ve bunun gibi daha bir çok konuda, Kayseri Lisesi mezunu arkadaşlarımızın destekleyeceği adımlar atmak, okulumuz için olumlu çalışmalar yapmak, lisemiz mezunlarını bir çatı altında toplamak en büyük hedefimizdir.

Bu amaçları gerçekleştirmek yolunda desteklerinizi esirgemeyeceğiniz umuduyla 125. yıldönümümüzü kutlar saygılarımızı sunarız.

LİSE

T. C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
KAYSERİ LİSESİ

OPEN

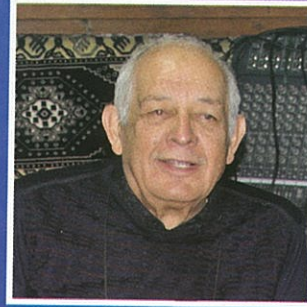
AÇIKI

KAYSERİ LİSESİ 125. GÜZLÜK YILI

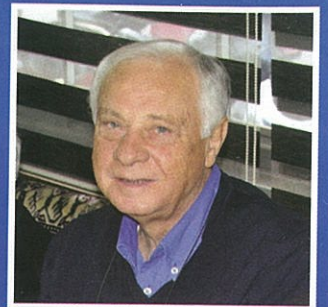
KAYLIMDER - ONUR KURULU ÜYELERİMİZ

**FEVZİ
ÖNDER**

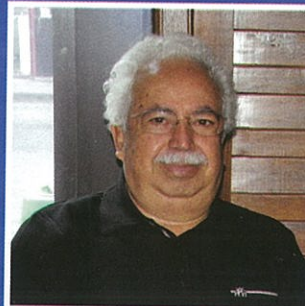
**HALİT
ERKİLETLİOĞLU**

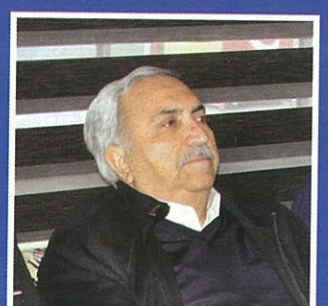
**HAMİ
KIRANATLIOĞLU**

**İRFAN
TEKİNER**

**MEHMET
ÇAYIRDAĞ**

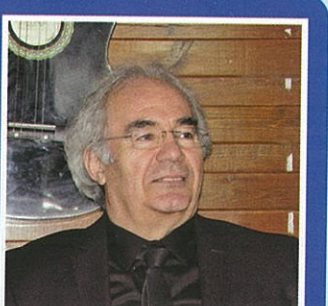
**MEHMET
SAVRUK**

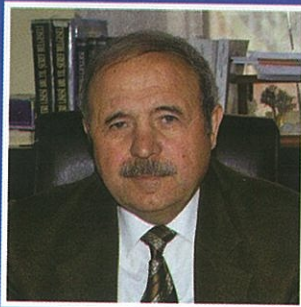
**MEHMET
YAVRUCU**

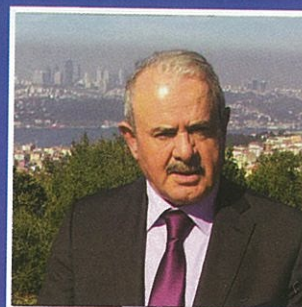
**NERMİN BELİRGEN
KURTOĞLU**

**ÖMER
UZUNOĞLU**

**YUSUF
ÖZMERDİVENLİ**

**İBRAHİM
YILMAZ**

KAYLIMDER - YÖNETİM KURULU

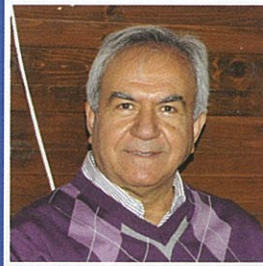
**METİN
YÜCEL**
BAŞKAN

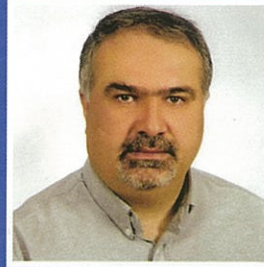
**MEHMET
YAVRUCU**
BŞK. YRD.

**TEVİK
ERASLAN**
BŞK. YRD.

**AHMET TURAN
ÖZKAN**
YÖNETİM KURULU
ÜYESİ

**VEDAT
NALBANTOĞLU**
SAYMAN

İRFAN ILGAZ
YÖNETİM KURULU
ÜYESİ

**MUSTAFA
ŞAFAK**
YÖNETİM KURULU
ÜYESİ

Fotoğraf: Murat ŞAM

Osmanlı Devrinde Kayseri'de Eğitim

Doç.Dr.Hikmet Zeki KAPCI

Kayseri tarih boyunca eğitim alanında önemli bir şehir olmuştur. Devrinin önemli medreseleri bu şehirde açılmıştır. Bunlardan bazıları, Melikgazi Medresesi (1135), Hoca Hasan Medresesi (1193), Sifaiye Medresesi (Gıyasiye ve Çifteler), Hunat Medresesi (1237), Sıraceddin Medresesi (1240), Hacıklıç Medresesi (1249), Sahabiye Medresesi (1267), Pervane Medresesi (1277), Kösk Medresesi (1339), Avgunlu Medresesi, Hatuniye Medresesi (1442), Kocabey Medresesi(1546)dir.¹¹ Bu medreselerin ihtiyaçları vakfiyelerinden elde edilen gelirlerden karşılanmıştır. Ancak, zamanla bilim dallarına ehil olmayanlar atanmaya başlanmış, vakıf gelirleri özel kişilerin ellerine geçmiş, sınav usulünün kaldırılmasıyla yetersiz kişiler talebe olarak alınmaya başlanmış ve neticede medreselerin eski parlaklığı kalmamıştır.

1867 senesinin Haziran ayında tamamlanan "Vilayet Nizamnamesi" ile vilayetler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar nahiyelere, nahiyeler de köylere bölünmüştü. Kayseri Sancağı, Ankara Sancağı ve Bozok Sancağı ile birlikte vilayet merkezi olan Ankara'ya bağlandı. Livalarda birer meclis kurulmasına karar verildi. Bu meclis bulunduğu livanın mektep, hapisane gibi kurumların yapım ve onarımı dışında yolların yapım ve onarım işlerine de bakmaktaydı.¹³ Kayseri'de, Geleceki namıyla meshur, Kaptan Pasa unvanı ile Bahriye nazırlığı yapan, Ahmet Pasa, Kayseri'de "Mekteb-i Rüşdi" binasını yaptırtmıştır (1868-1869). İnşaatına halkın da yardım ettiği, eski seraskerlerden Ali Saip Pasa tarafından memleketi olan Talas'ta binası yaptırtılan "Mekteb-i Rüşdi" 1869'da eğitime başlamıştır. 1870 yılında Kayserili Ahmet Pasa tarafından açılan Rüştiye, İdadinin meydana gelmesinde önemli bir merhale olmuştur. Bugünkü Kayseri Lisesi "Derece-i Ula Mekteb-i Mülkiye İdadisi" adıyla 13 Eylül 1893 tarihinde kurulmuştur.

1898-1899 tarihli salnameye göre, Kayseri merkezde bir idadi, üç iptidai ve Develi'de bir iptidai ve rüştiye bulunmaktadır. İdadi hariç diğerlerinin halkın yardımlarıyla inşa edildiğini görmek-

teyiz. 1900-1901 tarihli Maarif Salnamesi'nde okul sayısında herhangi bir artış söz konusu değildir. 1901-1902 tarihli Maarif Salnamesi'nde ise bu okullara ilave olarak Kayseri merkezde İnas-ı İbtidaisi (Kız Ortaokulu) yaptırılmıştır. Yapımında ne kadar para harcandığı bilinmeyen okulun masraflarının halk tarafından karşılandığı görülmektedir.¹⁶ 1903-1904 Maarif Salnamesi'nde, Mekteb-i İdadi'de 115, Talas Nahiyesi Mekteb-i Rüşdiyesi'nde 45, Develi Kazası Mekteb-i Rüşdiyesi'nde ise 62 öğrencinin tahsil gördüğü kaydedilmiştir.

Ankara vilayetinde öğrencinin toplam nüfusa oranı 3,66/1000 olarak gözükmektedir.¹⁸ XX. asrın ilk yıllarında Kayseri merkez livada Kurşunlu Sıbyan, Lalapaşa, Hatiroğlu, Yeni Camii, Gülük, Hasanlı Mahallesi ve Kazgancılar Mekteplerinin de içinde bulunduğu 56 sıbyan mektebi bulunmaktaydı. Bu tarihlerde Kayseri'de hemen her 3 camiden birisinde bir sıbyan mektebinin olduğu anlaşılmaktadır.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Kayseri'de okullaşma oranının hızla arttığı görülmektedir. Meşrutiyet ilan edildiğinde Ankara Vilayeti'ne bağlı bir

Osmanlı Devrinde Kayseri’de Eğitim

liva olan Kayseri Sancağı’nda okullaşma oranı binde 73 civarında iken devrin ikinci yarısında müstakil sancak haline getirilmesiyle okullaşma oranı binde 200’e yükselmiştir.

1909 yılında Ankara Darülmualiminin bir şubesi açılmış, bir yılda 25 öğretmen yetiştirmiştir. 1910’larda Kayseri’de eğitim yapan resmi ilkokulların altısı erkek, üçü kızlara mahsustur. 1329-1330 öğretim yılında 46 genel okul, 994 özel okul, yani toplam 1040 ibtidai mektebi vardır.

Mutasarrıf Muammer Bey’in Kayseri’de eğitimin gelişmesindeki gayretleri gözardı edilemez. İki yıllık mutasarrıflık görevi içerisinde toplam elidört okulun yapılmasını sağlamıştır. Bunlardan bazıları, şehir merkezinde 18 ilkokul, 1 kız rüştiyesi, 1 erkek öğretmen okulu, Develi’de 6, İncesu’da 2 ve Talas’ta 1 ilkokul binasıdır. Böylece açılan okul sayısı 29’u buluyordu. 8 mektebin inşaatı bitmiş, 13 okulda bitmek üzere idi.

Terakki-i Maarif Cemiyeti Nizamnamesi II. Mesrutiyet’in ilanından sonra cemiyetlerle ilgili yapılan kanun ve Kanun-i Esasi’deki düzenlemeleri takiben pek çok alanda cemiyetler kurulmaya başlanmıştır. Bu cemiyetlerin ekserisi İstanbul merkezli olmakla birlikte, tasrada da cemiyetlerin açılmaya başlandığı görülmektedir. Kayseri’de bu dönemde eğitimle ilgili faaliyette bulunmak maksadıyla “Terakkii Maarif Cemiyeti” kurulmuştur. Cemiyetin nizamnamesinde kuruluş tarihi olarak Hicri 1329 Rumi 1327 geçmektedir. Ay ve gün bilgisi bulunmamaktadır. Miladi olarak 14.03.1911 – 22.12.1911 tarihleri arasında kurulduğu görülüyor. Net bir zaman saptaması yapılamamaktadır. Ancak kurucuları arasında yer alan, cemiyetin reis muaviniği görevinde bulunan ve o gün Kayseri’nin önde gelen şahıslarından biri olan Ahmet Hilmi (Kalaç) Bey’in 1911 Temmuz ortalarında Adana’ya tayininin çıktığı göz önüne alındığında Mart ile Temmuz ayları arasında kurulmuş olması ihtimali güçlenmektedir.

Nizamname Erciyes Matbaası’nda basılmıştır. Kay-

seri’de yayınlanan ilk Türk gazetesi olan Erciyes Gazetesi’nin de bu matbaada basıldığı göz önüne alındığında cemiyetin kuruluşuyla ilgili gazetede bilgi verilmiş olması gerekmektedir. Cemiyetin kurulduğu tarihe göre gazetenin 28-46. sayılarından birinde bilgi verilmiş olmalıdır. Ancak, tüm gayretlerimize rağmen gazetenin 1.-69. sayılarına ulaşmak mümkün olmadı. Prof. Dr. Ali Aktan ve Yrd. Doç. Dr. Özen Tok tarafından hazırlanan Erciyes Gazetesi’nin yeni numara ile 1.-42. Eski numara ile 70.-111. sayılarını içeren kitabın incelenmesi sonucunda da cemiyetle ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Ayrıca, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Erciyes Gazetesi üzerine tezler hazırlanmıştır. Bu tezlerin incelenmesi sonucunda da herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde yaptığımız katalog taramasında, “Terakki-i Maarif” adıyla hemen hemen aynı tarihlerde, farklı yerlerde cemiyetlerin kurulduğu görülmekte ise de Kayseri’de kurulan bu cemiyetle ilgili bilgi bulunmamaktadır. Sonunda iki kısım halinde azaların isimlerine yer verilmiştir. Birinci kısımda idare heyetinin, ikinci kısımda ise “Mülazım Azalar”ın isimleri yer almaktadır. Altı maddeden ibaret birinci bölümde cemiyetin amacından bahsedilmiş, bu amacın gerçekleşmesi için neler yapmayı hedefledikleri yazılmıştır.

Osmanlılar arasında eğitimin geliştirilmesinin amaçlandığı kaydedilmiş (Madde1) ve bunun gerçekleştirilebilmesi için cemiyet adına özel okullar açılmasının hedeflendiği ifade edilmiştir (Madde 3). Bu okullarda öncelikli olarak fakir ve kimsesiz olup eğitim alması zor olan çocukların okutulması hedeflenmiş (Madde 2), açılacak olan okulların idaresi, idare heyeti tarafından hazırlanacak olan yönetmelikle sağlanması kararlaştırılmıştır (Madde 4). Ancak, okulların teftiş ve kontrollerinin Osmanlı Devleti’nin kanun ve yönetmeliklerine göre yapılması gerektiği ifade edilmiştir (Madde 6).

Ayrıca, nizamnamede Türkçeye özel önem ver-

ildiğini müşahade etmekteyiz. Farklı okullarda okumakta iken genel sınavlarında Türkçeden birincilik kazananlara ödül verilmesi kararlaştırılmıştır. (Madde 5). Nizamnamenin ikinci bölümünde, üyelik şartları ile görev ve hakları belirtilmiş, cemiyetin nasıl idare edileceğinden bahsedilmiştir. Üye olabilmek için 1 Kuruş veya daha fazla aidat ödemenin kâfi olduğu, aidatını ödeyen üyenin İdare Heyetinin seçiminde oy kullanma hakkını kazanacağı belirtilmiş, üyenin isteğine bağlı olarak aidatının birkaç aylığını ya da bir yıllığını bir seferde ödemesine imkân tanınmıştır (Madde 7). Aidatını üç ay vermeyen kişilerin üyelikten atılması kararlaştırılmış, bunların cemiyetten herhangi bir hak iddia etmesinin mümkün olmadığı açıkça vurgulanmıştır (Madde 10). Üyelikten ihraç için diğer bir neden de; Kayseri'den ayrılan üyelerin aidatlarını göndermeye devam etmemeleri durumu olarak ifade edilmiştir. İsterlerse gittikleri yerde aynı maksatla bir cemiyet teşkil ederek aidatlarını oraya ödeyebilecekleri kaydedilmiştir (Madde 11).

Bu üyelerin isimleri ve varsa lakaplarının kaydedilmesi için bir defter tutulması gerektiği ifade edilmiştir. Bu kişilerin içinden cemiyetin amacına ters düşecek tavır ve davranışlarda bulunanların idare heyetinin kararıyla cemiyetten atılacakları, ihraç edilen kimselerin cemiyetten herhangi bir hak iddia etmesinin mümkün olmayacağı vurgulanmıştır (Madde 8). Cemiyetin üye sayısını artırmak için mevcut üyelerden cemiyeti tanıtıcı çalışmalar yapması istenmiştir. Ayrıca, cemiyetin yüksek gayelerini anlayarak kendiliğinden kaydolmak isteyenler idare heyetince üye olarak kabul edileceği ifade edilmiştir (Madde 9).

Senede bir kere mart ayında, eğitim öğretim durumunu, idari meseleleri ve senelik hesapları görüşmek üzere kayıtlı olan azaların toplanması kararlaştırılmıştır (Madde 12). Üç ayda bir de idare heyetinin toplanması istenmiş, bu toplantıda hesaplarla ilgili tuttukları raporları ilan etmeleri gerektiği belirtilmiştir (Madde 13). Senede bir kere yapılan toplantıda idare heyetinin de seçilmesi kararlaştırılmıştır.x

Ancak ilk yıl nizamnamede isimleri yazılı olan kişilere bu görev verilmiştir. Bu şahıslardan bir sebeple cemiyetle ilişkisi kesilenlerin yerine görevlendirilmek üzere "mülazım azalar" da belirlenmiştir. Her sene bu üyelerin yarısı değiştirileceği, tekrar üye seçilmenin önüne herhangi bir engel olmadığı vurgulanmıştır (Madde 14).

İdare heyeti bir başkan, bir başkan yardımcısı ile veznedarlık ve kâtiplikle görevli üyelerin de içinde olduğu on kişiden oluşmuştur (Madde 15). İdare heyetinin görevi, cemiyete ait işleri yerine getirmek, karşılaşılan sorunları çözmek ve resmi işleri takip etmek şeklinde tanzim edilmiştir (Madde 16). Cemiyetin gelirleri için öncelik üye aidatlarına verilmiş, bilahare, hayır sahiplerinin yapacağı bağışlar ile idare heyetince bulunacak uygun gelir kaynakları ifade edilmiştir (Madde 17).

18. madde, "Zeyl" bölümünde yer almaktadır. Bu maddede cemiyete yapılacak hayırlarla ilgili hüküm yer almaktadır. Cemiyete, en az 200 Kuruşluk menkul veya gayr-i menkul bağışlayanlar için isimlerinin kaydedileceği bir defter tutulacağı, her sene yapılacak genel kurul toplantısında bu isimlerin okunacağı belirtilmiştir. Ayrıca, bu isimlerin gazetelerde neşredileceğine de yer verilmiştir.

Cemiyetin idare heyetinin başkanlığına ilk yıl için Kazım Bey getirilmiştir. Ahmet Hilmi(Kalaç) Bey'e de başkan yardımcılığı görevi verilmiştir. Süleyman Bey, Emin Bey, Ramiz Bey, Ali Rasid Bey, Nurullah Bey, Osman Bey, Nuh Bey ve Halil Bey de idare heyetinin azalarıdır. İdare heyetinden bir şekilde eksilme olmasına karşılık on kişilik bir mülazım aza tayin edilmiştir. Bunlar; Muallim Hacı Bekir, Muhaddiszade Emin, İdadî Kâtibi Feyzullah, Darümuallimin Muallimi Abdullah, Yağmurzade İsmail, Mollazade İbrahim, Ziraat Muallimi Saban, Güherçile Fabrikası Kâtibi İsmail, Taşcızade Mehmed ve Yahyalızade Hacı Rıza isimli şahıslardır. Cemiyetin Başkanı Kazım Bey, o dönemde Kayseri Mahkeme-i Şer'iyeye'si Başkâtibidir.

Baskan Yardımcısı Ahmet Hilmi(Kalaç), Kayseri Lisesi'nde tarih öğretmenliğiyle birlikte Mutasarrıf Muammer Bey'in yanında Maiyet Memurluğu da yapmaktadır. Ayrıca haftalık çıkartılan Erciyes Gazetesi'nde de yazı yazmaktadır.

Ramiz Bey, Meclis-i İdare Başkâtibidir. Ziraat Muallimi Şaban, Erciyes Gazetesi'nde yazı yazanlar arasındadır. Aynı zamanda Ahmet Hilmi(Kalaç) Bey, Süleyman Bey, Nurullah Bey ve Taşcızade Mehmed Bey İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Kayseri şubesindeki toplantılara sürekli katılanlar arasındadır.

Görülüyor ki; cemiyetin kurucuları Kayseri'nin önde gelen şahıslarıdır. Kayseri'nin idaresi ve eğitiminde etkili kişilerdir.

KAYSERİ'NİN İLK MODERN EĞİTİM YAPISI: KAYSERİ LİSESİ

Yrd. Doç. Dr. Aslı Sağıroğlu Arslan

Kayseri ili Melikgazi ilçesi, Kiçikapı Mahallesi'nde Ermeni Kilisesi'nin doğusunda yer almaktadır.

Yapımına 1884 yılında başlanan lisenin 1903-4 yıllarında zemin, 1916 yılında 1. Katı tamamlanmıştır. 1927 yılında ise bu mekanların yetersiz olmasından dolayı yapıya ek binalar ilave edilmiştir. Genel olarak muntazam kesme taştan inşa edilen ve kırma çatı ile örtülen yapının Kuzey Güney cepheleri Doğu Batı cepheleri ile simetrik olarak tasarlanmıştır. Yine binanın alt kat pencereleri ile üst kat pencereleri de aynı düzende oluşturulması ile önemlidir. Bu cepheler silme kuşakları, kabaralar, ve pencerelerle hareketlendirilmiştir.

Yapının iç mekanı bodrum, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Lisenin zemin ile birinci katı genel olarak birbirleri ile aynı planda ve simetrik olarak tasarlanmıştır. Eser U şeklinde bir giriş kısmına sahiptir. U şeklindeki koridora açılan karşılıklı odalar bulunmaktadır. Bu odalar zemin katta toplamda 13, birinci katta 12 adettir.

Odalar dönem üslubuna uygun yuvarlak kemerle son bulan büyük ebatlı pencereler ile aydınlatılmaktadır. Lisenin dış cephesinde siyah yonu Germir taşı ve çift taraflı yonu taşı kullanılırken; iç mekanda mancusun taşı ve ahşap malzemeler çimento, mozaik harçlarla birlikte kullanılmıştır. Yapının inşasında kullanılan orijinal malzemelerle ilgili Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden elde edilen belge mevcuttur.

Kayseri'nin ilk modern eğitim yapısı niteliği taşıyan Kayseri Lisesi binası; gerek şehirdeki konumu, gerek şehirdeki diğer yapılara oranla abidevi görüntüsü, gerekse de mimari özellikleri ile dikkatle korunması ve bir an önce onarılması gereken bir taşınmaz kültür varlığıdır.

1. Giriş

Bu bilimsel araştırma yazısının konusu, Kayseri ili merkezinde yer alan Kayseri lisesidir. Tarafımdan hazırlanan çalışma daha önce bir Sanat Tarihi raporu olarak Kayseri Koruma Kurulu'na sunulmuştur. Bu raporu genişleterek Kayseri şehri için büyük önem taşıdığını düşündüğüm bu taşınmaz kültür varlığına dikkat çekmek ve bu eseri sosyal bilimlere camiasına tanıtmak bu araştırmanın en önemli amacıdır. Araştırmaya konu olan, Kayseri'nin ilk modern eğitim yapısı niteliği taşıyan Kayseri Lisesi binası; Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Kiçikapı Mahallesi'nde, bugün ayakta olan Surp Ast-

vastzaddin (Meryem Ana) Ermeni Kilise'sinin güneydoğusunda yer alıp; bugün anıtsal görünümü ile bulunduğu mevkide hala dikkat çeken bir konumda yer almaktadır.

Kayseri idadisinin (lisesinin) inşasına, Ankara Valisi Sırrı Paşa'nın isteği üzerine kurul komisyonunca M.1884 yılında başlanmasına karar verilmiştir. M.1896'da binanın inşasının bitmediği için Seyfullah Efendi Konağı'nın kiralanarak İdadî'nin eğitime başladığı bilinmektedir. M.1899 yılında para olmadığından okulun inşası durdurulmuş, bugünkü okulun bodrum ve zemin katının inşası 1903-1904 yılında tamamlanmıştır. Binaya ait orijinal inşa kitabesi bulunmamaktadır. Bugün üçlü giriş revağının ana kemeri üzerinde yer alan içerisinde "LİSE" yazılı olan kitabelikte var olduğu düşünülen ve Ahmet Remzi (Akyürek) Dede'nin yazdığı manzum kitabe yapının inşa tarihini vermektedir. Kitabe şöyledir:

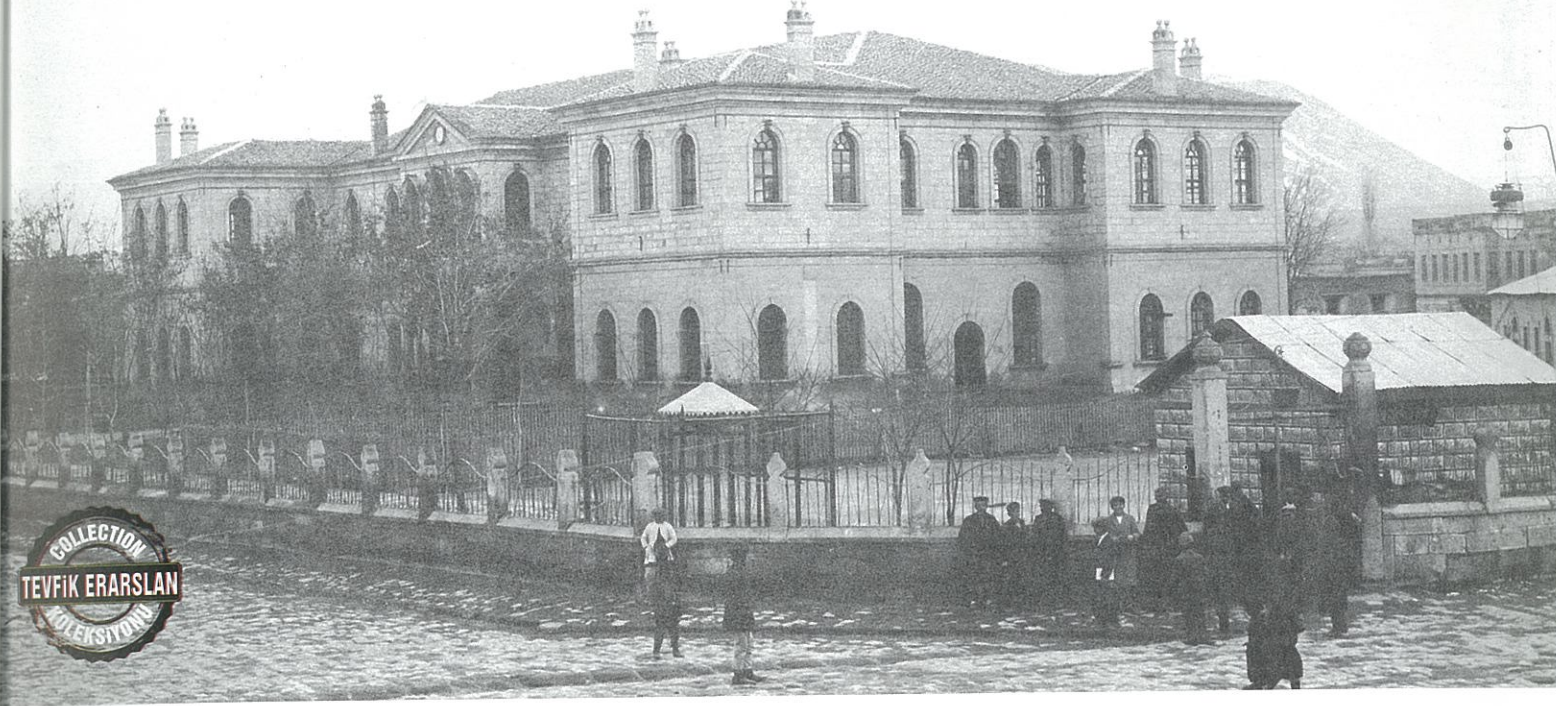
**Kayseri şehri gibi kenz-i ulum
Buldu bak şanına layık mekteb.
Etdietfalitalebkar-ı funun
Kesb-i ulviyete saik mekteb.
Tam tarihi yazıldı Remzi
Oldu emsaline faik mekteb. 13221.**

Bu kitabeye göre M. 1904 yılında tamamlanan yapı ile ilgili Osmanlı Arşivindeki M.1904-1905 tarihli belgede yapı için harcanan tamir ve tefriş paralarının ödenmesi istenmiştir². 1905 tarihli eski fotoğrafta da lise sadece bugünkü zemin katı ile görülmektedir. Bu kitabe ve belgeler dışında yapım inşası hakkında bilgi veren herhangi bir vakfiye veya vakıf kaydı bulunmamaktadır.

Ayrıca yine Kayseri Lisesi ile ilgili bir şiirde de aşağıdaki ifadeler yer verilmiştir.

**Kayseri Mekteb-i İ'dâdisi'nin İkmal-i İnşasına
Dil-küşâ â1i safâ-bahş eylemekte her yeri
Görmedi mislin bu bâlâ mektebin çeşm-i cihân
Oldu pek dil-keşgühertârih her rnisra' ana
Her suhandân anlasın Remzi budur nakş-ı cinân
Tarih-i Diğer Bera-yı Mekteb-i Mezkûr (Kayseri İdadî'si)**

**Kayseri şehri gibi kenz-i ulum
Buldu bak şanına lâyük mekteb
Etti etfâlitaleb-kâr-ı fûnûn
Kesb-i ulviyyetesâ'ikmekteb
Tâmtârîhi yazıldı Remzî
Oldu emsâlinefâ'ikmekteb
1322**

1904 yılında zemin katı tamamlanan okulun; öğrenci sayısı arttığı için mekanları yeterli olmamış, 1916 yılında birinci katının da inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir. Ancak birinci katın ne zaman inşa edildiği kesin olarak bilinmemektedir. Bugün lisenin içerisinde "Lisenin Tarihçesi" olarak yer alan yazılı bir metin bulunmaktadır. Bu metinde; "Sakarya Savaşı sırasında Büyük Millet Meclisi'nin bu liseye taşınması düşünüldüğü zaman okulun birinci katı çıkılmıştır" şeklinde bir bilgi yer almaktaysa da; bugün bu bilgiyi doğrulayacak herhangi bir maddi kanıt mevcut değildir. Bu bilgilere göre lisenin birinci katı 1916-1921 yılları arasında belirlenemeyen bir tarihte inşa edilmiş olmalıdır.

1927 yılında okulun iki katı da yetmeyince; binanın yakınındaki Cizvit Papazlarına ait iki bina satın alınıp, yemekhane kütüphane ve müsamer salonu yapılmıştır. II. Abdülhamit zamanında Maarif Nezareti tarafından bugünkü zemin katı tamamlanan yapı 1916-1921 yılları arasında birinci katı çıkılarak bugünkü halini almıştır. Cumhuriyet döneminde de yapı küçük onarımlar geçirmiş ve yapıya ek binalar ilave edilmiştir.

Kayseri Lisesi'nin bahçesinde bir çeşme bulunmaktadır. Çeşmenin kitabesi orijinal değildir. Bu kitabe de çeşmenin İbrahim Uğur Gülay anısına yapıldığı yazılmaktadır. Ayrıca lisenin orijinal istinat duvarı günümüze ulaşmamıştır.

Yapının Genel Tanımı

İki ana yapım evresi geçirdiği tespit edilen yapı bütünüyle muntazam kesme taştan inşa edilmiştir. Yapıyla ilgili M.1899 tarihli arşiv belgesinde yapının su basman katının "siyah yonu Germir taşından" inşa edilmiş olduğu, beden duvarının da (bugünkü

zeminkatının) çift taraflı yonu taşıyla oluşturulduğu bilgileri bulunmaktadır. Aynı belgede binanın kirişlerinin çıralı çam taban ağacından yapıldığı, taban kirişleri döşendikten sonra odalarda kuru tahtalardan geçmeli ve süpürgelikli tahta döşeme ile kapatıldığı, salonunda (bugünkü U şeklindeki hol koridor) mancusun taşının sert cinsinin bol harç ile geçmeli olarak döşendiği belirtilmiştir. Ancak bugün yapının ana beden duvarlarının malzemesi dışında, iç mekanlardaki tavan ve kirişlerin malzemeleri değişmiştir. Odalarda olması gereken kuru tahta döşemeliklerin üzeri 1920'lerden sonra (ki üst katta da aynı sistem var) taş çimento, mozaik ile kaplanmıştır. Sadece yapının güneyinde, ana giriş ekseninde yer alan yarım yuvarlak planlı olarak dışa taşan, bugün merdiven sahanlığı olarak kullanılan bölümde; doğu ve batı merdivenlerinin altındaki ardiye (depo) odası olarak kullanılan iki küçük mekanın tabanları orijinal kara tahta süpürgelikli döşemesini muhafaza etmektedir.

Yine yapının bugün mevcut olan salon döşemesi orijinal halini kaybetmiştir. Orijinalinde Mancusun taşının sert cinsinden taş kaplama olması gerekirken; bugün büyük bir ihtimalle yapının birinci kat halinin döşemesi ile aynı malzeme kullanıldığı için 1920'lerden sonra döşenen renkli geometrik desenli karolar bulunmaktadır. Bu karolar zemin katta bitkisel bordürlerle çerçevelendirilmişken; üst kattakiler geometrik geçmeli bordürlere sahiptirler.

Okulun orijinalinde iç duvar yüzeyleri çam ağacından ahşap kaplamalı iken, bugün beton iç duvar yüzeyleri sıvanarak, boyanmıştır. Lisenin tavanları da ahşap kirişlere sahip tahtadan paşa şişeli ve etekli tavan üzerine sarmalı çamurlu geleneksel düz dam ile örtülüyken, bugün ahşap tavan üzeri sıvanarak, boyanmıştır. Ayrıca yerli pişkin kiremitten oluşturulan ta-

van ve çatıların, bugün zaman zaman yapılan onarımlarla malzemeleri değiştirilmiştir. Yapının özellikle zemin katındaki pencerelerinin (iç katlara açılanları) Avrupa işi, geçmeli profilli, üzerleri sabit camlı ahşap pencere doğramaları orijinal hallerini korumaktadırlar. Bu pencereler orijinal ahşap sövelerle çerçevlendirilerek üst kısımları ahşap taç bantları ile sonlanmaktadır. Bu çerçeve ve ahşap doğramalar orijinal olmayan kahverengi yağlı boya ile boyanmıştır. Yapının orijinal çam ağacından etrafı söveli iç oda kapıları günümüze ulaşamamıştır. Binanın zemin katının alt pencereleri, orijinal madeni parmaklıklar ile günümüze ulaşabilmektedir. Dikeyde beş, yatayda sekiz adet demir çubuğun yarmalı birleşmeli olarak birleşmesiyle oluşan demir parmaklıkların dikey çubukları, ok başları ile son bulmaktadır. Bu parmaklıkların üzerine sonradan sarmal birleşmeli ferforjeler eklenmiştir.

Yapının ikinci inşa evresinde yapılan birinci katında (1916-1921) dış cephelerde zemin katla aynı yonu taş malzeme kullanılırken; iç mekanda da bu katla aynı malzemeler kullanılmıştır. Zeminden birinci kata çıkmayı sağlayan merdivenler demir tırabzanlı ve beton taş karışımı bir malzemedir inşa edilirken; üst katta "U" şeklindeki merdiven sahanlığı ahşap korkuluklu ve ahşap konstrüksiyonlu olarak yapılmıştır. Bu ahşap merdiven sahanlığı 1916-1921 arasındaki bir döneme ait orijinal malzeme olarak kabul edilebilir.

Bugün zemin ve birinci kattaki bazı mekanların taban döşemeleri orijinal olmayan laminant parkelerle kaplanmıştır. Ayrıca üst katın bütün kapı ve pencere doğramaları yapılan onarımlarda değiştirilmiştir. Zemin katta koridorun (holün) yüzeyleri yaklaşık 1,5 cm yüksekliğe kadar orijinal olmayan beton taş mozaik malzeme ile kaplanmıştır.

Kayseri Lisesi'nin İnşaa Tarihçesi

Kayseri idadisinin inşası için ilk olarak arsa bağışlamak isteyen Akçakayalızade Ömer Ağa'nın teklifi, arsanın vakıf mülkü olmasından dolayı kabul edilmemiştir. Kayseri idadisinin (lisesinin) inşasına, Ankara Valisi Sırrı Paşa'nın isteği üzerine kurulun komisyonca M.1884 yılında başlanmasına karar verilmiştir.

Kayseri İdadisi ilk defa Ulu Cami ile Kurşunlu Cami arasında yer alan Kapan Mahallesi'ndeki "Seyfullah Efendi Konağı"nda 13 Eylül 1893 tarihinde "Derece-i Ula Mekteb-i Mülkiye İdadisi" adıyla açılmıştır. Bu mektepte ilk üç sene rüştiye kısmı okunmuş, sonra da dört sene idadi bölümü okunmuştur. Okulun ilk müdürü Rasih Efendidir. Ömer Fevzi Efendi, Remzi Efendi, Mehmet Ziya Efendi ilk hocaları olup, iki de hademesi bulunmaktadır. Adı geçen bina daha sonra yani 1942 yıllarında "Sara Otel" olarak kullanılmıştır. Yine belgelerden öğrenildiğine göre; inşa sürecindeki bazı maddi sıkıntılardan dolayı, inşası tamamlanamayan idadinin tamamlanmasına kadar bir hanenin (Seyfullah Efendi Konağı'nın) kiralanarak öğrenimin başlayıp, devam ettiği tespit edilmiştir. Başbakanlık Osmanlı Arşivlerindeki bir dosyada M.1894,1895 tarihli belgelerde idadinin inşası ile ilgili maddi sıkıntılardan, harcanan paralardan, tamamlanması için gerekli olan paralardan bahsedilmektedir. Aynı dosyada binanın daha çabuk ve daha az para harcanarak bitirilmesi için, planın değiştirilmesi üzere Maarif Nezareti kalfasına havale edilmiştir ve kalfa tarafından düzenlenen ve onaylanan resim (plan) dan M.1896 tarihli belge de bulunmaktadır. Başbakanlık Osmanlı arşivindeki belgelerdeki bilgilere göre, Maarif Nezaretinin bilgisi dahilinde inşa edilmeyen, inşası sırasında gereksiz yere fazla para harcanan okulun bitirilmesi için gerekli

olan para hesaplanmış ve bu paranın harcanmasına müsaade edilmiştir. Yine M.1899 tarihli belgede yapı ile ilgili münakaşa kaimesi (açık eksiltme) 10 maddeden oluşmaktadır. Özellikle bu belgelerden yapının iki katlı olarak tasarlandığı, ilk katında 11 oda ve cami, ikinci katında 12 oda bulunacağı, yapıda tavan, zemin, pencere ve kapılarda kullanılacak malzemeler ve malzemelerin boyutları ve yapının helalarının (tuvaletlerinin) batı tarafta bahçede yapıdan ayrı olarak yapılacağı gibi okulun inşasına dair detaylı bilgiler bulunmaktadır. Başbakanlık Osmanlı Arşivindeki 17 Mayıs 1315 (29 Mayıs 1899) tarihli belgede idadının iki kat olarak inşası ve sağ ve sol tarafta bulunan çıkıntıların kesilmesi ve üçüncü katın inşasından vazgeçilmesinin uygun olduğu bilgisi yer almaktadır. Yine arşiv belgelerinden birinde mektebin benzerlerine oranla çok büyük olarak tasarlanıp inşasına başlandığı ancak bodrumun tamamlanıp üst katın da (bugünkü zemin kat) üst örtüsüne yaklaşık 3 m kala kadar inşa edildiği ve inşaatın burada bırakıldığı ve önceden tasarlanmış olan üçüncü katın (bugünkü birinci kat) yapılmadığı belirtilmiştir. Ayrıca aynı belgede sağ ve soldaki odaların küçültüleceği, inşaatın devam edeceği yazmaktadır. Yine bu belgede ikinci katın (bugünkü zemin kat) büyük bir salon ("U" şeklindeki hol kastediliyor) bir cami (ana giriş ekseninde güneydeki apsis gibi yarım yuvarlak çıkıntı yapan bugünkü merdiven sahanlığında olduğu, güney duvarında mihrap nişi algılanan bölüm) ve 12 odadan ibaret olacağını uygun görüldüğüne dair bilgiler de bulunmaktadır. Bu doğrultuda yapının haritası planı çizdirilerek, keşfi yapılmıştır¹². Daha sonra bir komisyon kurularak Maarif Nezareti bu yapının tamamlanmasına karar vermiş, 19 Haziran 1902'de yapının yeniden inşasına başlanmış, İdadi 1905 yılında tamamlanarak, öğretime başlamıştır¹³. Yapının 1905 tarihli eski fotoğrafında görüldüğü gibi yapı bodrum ve birinci kattan, kırma çatılı olarak yapılmıştır. Lisenin bugünkü ikinci katı 1905'den sonra çatı kaldırılarak sonradan yapıya eklenmiştir¹⁴. İdadi 1915-16 yılında Sultani olmuştur.

Sakarya savaşı sırasında Ankara'nın boşaltılması söz konusu olunca, Büyük Millet Meclisi'nin Kayseri Sultaniyesine taşınması için yapılan hazırlıklarda yapının ikinci katı (bugünkü birinci kat) yapılmıştır. 1923'de Türkiye'deki bütün Sultaniler "Lise" olmuştur şeklinde bir bilgi mevcutsa da; bu bilgiyi doğrulayacak herhangi bir belgeye rastlanmamıştır.

Yapının 1920-21'de mevcut olan zemin kata eklenen birinci katına, zemin kattaki cami olarak işlevlendirilen, ana girişin karşısındaki yarım daire şeklinde güney cepheden taşıntı yapan bölüme yerleştirilen merdiven sahanlığından çıkılmaktadır. Merdivenler yerleştirildikten sonra merdiven sahanlıklarının altında ortada bir oda (müdür yardımcı odası) ve yanlarda da (yan merdivenlerin alt boşluklarında) birer adet ardiye (depo) odası giriş cephesine de sütunla taşınan üçgen alınlıklı

revak eklenmiş olmalıdır.1927 yılında okulun iki katı da öğretime yetecek mekanları içermeyince yakınında Cizvit papazlarına ait olan iki parça bina satın alınıp liseye eklenmiştir. Kayseri Lisesi'ne belirli dönemlerde eklenerek yapı bugünkü halini almıştır. Yeni bina olarak adlandırılan bina 1956-57'de (bugünkü yapının batı cephesine eklenen taş bina), pansiyon binası 1965-66'da, spor salonu ve konferans salonu binası 1976-77'de yapılmıştır.

Kayseri Lisesi ile İlgili Kaynaklar

Yapıyla ilgili birinci el olarak değerlendirilebilecek kaynaklar Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yer alan belgelerdir. Bu belgelerin çoğu araştırmacılar tarafından okunup, yayınlarında kullanılmıştır. Bu çalışma hazırlanırken de bu arşiv kaynaklarından yararlanılmıştır.

Kayseri Lisesi ile ilgili günümüz yayınları arasında ilk olarak Yusuf ÖZMERDİVENLİ tarafından yazılan "Kayseri Lisesi'nin Kayseri'nin Eğitim-Öğretim Tarihindeki Yeri ve Önemi" adlı çalışma gelmektedir. Daha sonra Kayseri Envanteri çalışmasında yapı genel hatları ile kısaca tanıtılmıştır. Ancak lise ile ilgili kuşkusuz en detaylı ve bilimsel çalışmalar Yıldray ÖZBEK tarafından yapılmıştır. Araştırmacının "Seyfullah Efendi Konağı'ndan İdadiye: Kayseri Lisesi" adlı makalesinde lise arşiv kaynakları da kullanılarak detaylı olarak tanıtılmıştır. Yine Yıldray ÖZBEK tarafından Kayseri eğitim yapıları hakkında yazılan kitapta da idadi başlığı altında Kayseri lisesinin arşiv bilgilerine dayanarak inşa tarihçesi ayrıntılı olarak yazılmıştır. Yıldray ÖZBEK tarafından yazılan her iki eserde de Kayseri İdadisi'nin Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan eski plan ve cephe çizimleri ile eski fotoğraflarına da yer verilmiştir.

Yapının Mimari Tanımı Bodrum Kat

Yapının M.1899'dan önce tamamlanan bodrum katına bugün, batı cephenin güney köşe duvarının önüne yerleştirilen merdivenle inilmektedir. Ayrıca lisenin içerisinden de alt bodrum kata iniş bulunmaktadır. İç mekanda yapının kuzey batı köşesinde dışarı doğru çıkıntı yapan odanın kapısının önünde, zemine yerleştirilen bir kapak açılmakta, inilen merdivenlerle bodrum kata geçilmektedir. Eserin sadece kuzey batı ve güney batı biçimde tasarlanan, kareye yakın dikdörtgen planlı iki adet oda (B1-B2) bulunmaktadır. Odaların arasında doğu- batı doğrultulu, dikdörtgen planlı hol (koridor) odaların doğu duvarları boyunca devam etmektedir. B1 No'lu odaya giriş yapının içerisinden sağlanmaktadır. B2 No'lu odaya giriş binanın bahçesinden sağlanmaktadır. Yapının kuzeybatı köşesine 1956-1957'de eklenen ek binadan dolayı B1 No'lu odaya dıştan girişi sağlayan merdivenin simetriği olarak yapılması muhtemel bodruma iniş merdiveni yapının içerisine çekilmiş olmalıdır.

Zemin Kat

Lisenin bugünkü zemin katının planı, Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan planı M.1896 tarihli olan cephe ve kesit çizimlerindeki ile yaklaşık olarak aynıdır. Genel olarak yapının zemin katı doğu- batı doğrultulu yatay dikdörtgen planlıdır. Ancak bu dikdörtgenin dört köşesine yerleştirilen odalar, kütleli olarak dışarı doğru taşıntı yapmıştır. Karşılıklı olarak yerleştirilen odaların arasında "U" planlı kuzeye doğru taşıntı yapan koridor (hol) bulunmaktadır. Zemin kattaki odaların hepsi bu koridora açılmaktadır. Zemin katın kuzey ve güneyinde karşılıklı olarak yerleştirilmiş, ebat ve plan bakımından da simetrik olarak tasarlanan 13 oda mevcuttur. Zemin kata giriş yapının kuzey duvarının ortasına yerleştirilen ana giriş kapısı ile doğu ve batı giriş cephelerin ortalarına yerleştirilen birbirleri ile aynı aksta yer alan yan giriş kapılarından sağlanmaktadır. Kuzeydeki ana giriş kapısının doğusunda birbirleri ile farklı boyutlarda kareye yakın dikdörtgen planlı üç adet oda (Z1,Z2,Z3) bulunmaktadır. Zemin katın kuzey doğu köşesine yerleştirilen oda dışarı doğru taşıntı yapmaktadır ve diğer iki odadan daha büyük ebatlıdır. Her üç odanın planı ve boyutları yapının arşivindeki eski planı ile aynıdır. Ana girişin batısında da birbirlerinden farklı boyutlarda kareye yakın dikdörtgen planlı dört adet oda (Z4,Z5,Z6) yer almaktadır. Arşivdeki yapının eski planına göre bu odalar doğudaki odalarla simetrik olarak yapılmıştır ve üç adettir. Ancak yapılan müdahalelerle iki oda bölünerek üç oda oluşturulmuştur. Z4 No'lu oda boyut itibari ile diğerlerinden daha küçük olduğu için daha sonra oluşturulmuştur. Zemin katta kuzey doğu (Z3) ve kuzey batı (Z7) köşelerdeki odalar birbirleri ile simetriktir. Kuzeydeki ana giriş, kuzey güney doğrultulu dikdörtgen bir hole açılmaktadır. Girişle aynı aksta yer alan, güney duvarından apsis gibi yarım daire planlı olarak çıkıntı yapan mekan bulunmaktadır. Bu mekan bugün yanlarda ve üst katta ortaya yerleştirilen merdivenlerle merdiven sahnliği olarak kullanılmaktadır. Ayrıca yanlardaki merdivenlerin alt kısımlarında küçük ebatlı dikdörtgen planlı ardiye (depo) odaları bulunmaktadır. Merdiven boşluğu (Z14,Z15) olarak değerlendirilen bu mekan arşiv kayıtlarındaki belgelerden elde edilen bilgiler ve çizimdeki güney duvarın ortasındaki niş dikkate alındığında mescid (cami) olarak kullanılan mekan olmalıdır.

Arşiv belgesinde yapının zemin katının 12 oda, bir salon (bugünkü hol) ve bir camiden oluştuğu yazmaktadır. Güney cepheden taşıntı yapan; içtende yarım daire planlı mihrap nişi bu bilgileri doğrular niteliktedir. Bugün bu yarım daire mekan kapatılarak; bir adet kapı eklenmiş ve bir odaya (Z16) dönüştürülmüştür. Zemin katta merdiven boşluğunun doğusuna birbirinden farklı boyutlarda, kareye yakın dikdörtgen planlı üç adet oda (Z8,Z9,Z10) yerleştirilmiştir. Yapının orijinaline göre Z8 Nolu oda büyütülmüş ve Z9 Nolu mekan küçültülerek; bugün Bay tuvaleti olarak kul-

lanılmaktadır. Zemin katta merdiven boşluğunun batısında birbirlerinden farklı ebatlarda tasarlanan kareye yakın dikdörtgen planlı üç adet oda (Z11, Z12, Z13) yer almaktadır. Z12 Nolu oda orijinal haline oranla büyütülmüş, Z11 Nolu oda ise küçültülmüştür. Zemin katın güney doğu köşesindeki oda (Z10) ile güney batı köşesindeki oda (Z13) birbirleri ile simetrik olarak tasarlanmıştır.

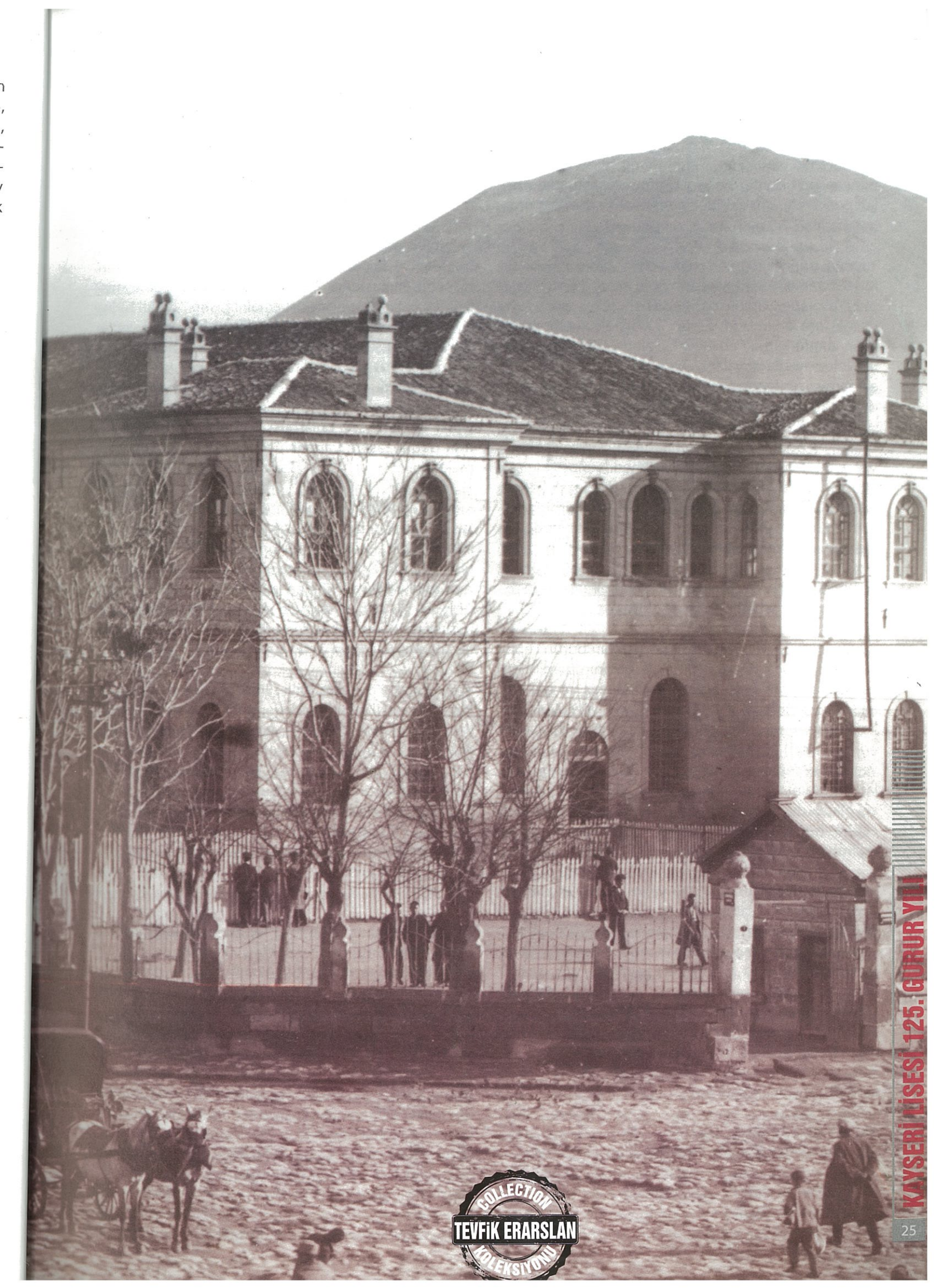
Yapının zemin katında, kuzey duvarına açılan 14 adet, batı duvarına açılan altı adet, güney duvarına açılan 18 adet ve doğu duvarına açılan 10 adet olmak üzere toplam 48 adet, dikdörtgen planlı pencere yer almaktadır.

Birinci Kat

Yapının M.1916-1921 tarihleri arasındaki ikinci yapım evresinde inşa edilen birinci katı neredeyse tamamıyla zemin katı ile simetrik olarak tasarlanmıştır. Birinci katta güney duvarına yerleştirilen merdivenlerin doğusunda, birbirlerinden farklı ebatlarda tasarlanan, kareye yakın dikdörtgen planlı üç adet oda (B1, B2, B3) yer almaktadır. B2 Nolu oda diğerlerinden çok daha küçük tutulmuştur ve bu mekan bayanlar tuvaletine dönüştürülmüştür. B3 Nolu köşedeki oda diğerlerinden daha büyük ebatlıdır. Zemin katta olduğu gibi birinci katta da bütün odalar kuzeye doğru ters "U" şeklinde planlanan koridora açılmaktadır. Koridorun kuzey kanadında birbirlerinden farklı ebatlarda tasarlanan, kareye yakın dikdörtgen planlı sekiz adet oda (B4, B5, B6, B7, B8, B9, B10, B11) sıralanmaktadır.

Koridorun doğu duvarının bir kısmı kapatılarak; B3Nolu odanın karşısında küçük ebatlı bir oda oluşturulmuştur. Bu oda zemin katta mevcut olmadığından; zemin ve birinci katın simetriğini bozmaktadır. Birinci katın kuzeydoğu (B5) ve kuzey batı (B11) köşelerine yerleştirilen diğer odalarda çok daha büyük ebatlı odalar birbirleri ile simetrik olarak tasarlanmıştır. Merdiven boşluğunun karşısında, zemin kattaki giriş holünün üstündeki birinci katta kareye yakın dikdörtgen planlı, büyük ebatlı bir oda bulunmaktadır. Zemin katla birinci katın simetriğini bozan bu oda bugün müdür odası olarak kullanılmaktadır.

Ayrıca zemin katta, girişin batı kanadında dört oda (Z4, Z5, Z6, Z7) bulunurken; birinci katta batı kanatta üç oda (B9, B10, B11) bulunmaktadır. Buda zemin ve birinci katın simetriğini bozan bir başka unsurdur. Birinci katta merdiven sahnliğinin batısında, birbirlerinden farklı ebatlarda tasarlanan, kareye yakın dikdörtgen planlı üç adet oda (B12, B13, B14) yer almaktadır. Birinci katın güney batı (B12) ve güney doğu (B3) köşelerinde yer alan büyük ebatlı kareye yakın dikdörtgen planlı odalar birbirleriyle de simetrik olarak tasarlanmıştır. Lisenin birinci katında toplam 56 adet dikdörtgen planlı pencere yer almaktadır.

KAYSERİ LİSESİ 125. GÜRÜR YILI

COLLECTION
TEVFİK ERARSLAN
KOLEKSİYONU

Cepheler

Muntazam kesme taştan inşa edilen yapının kuzey ve güney cepheleri ile batı ve doğu cepheleri birbirleri ile simetrik olarak tasarlanmışlardır. Binanın alt kat pencereleri birbirleri ile aynı biçimde tasarlanırken; üst kat pencereleri de birbirleriyle aynı düzende oluşturulmuşlardır.

Yapının orijinal planında tuvaletler mevcut değildir. M.1899 tarihli arşiv belgesine göre ahşap konstrüksiyonlu tuvaletler yapının batısında bahçede, yapıdan ayrı olarak inşa edilmiştir. Bugün Z9 olarak numaralandırılan zemin kattaki erkekler tuvaleti ile birinci kattaki B2 Nolu bayanlar tuvaleti yapıya sonraki müdahalelerle eklenmiştir. bile tespit edilebilir. Yapının saçak kısmında bir adet düz yüzeyli, bir adet dış bükey, bir adet yarım daire ve tekrar bir adet düz yüzeyli, bir adet dış bükey, bir adet iç bükey ve bir adet düz yüzeyli olmak üzere toplam yedi adet profilli silmeden oluşan kuşak (korniş), bütün cepheleri dolaşmaktadır. Saçak kornişi dışında yapıda zemin kat ve birinci katı birbirinden ayıran kat kornişi de bütün cephelerde yapıyı dolaşmaktadır. Bu korniş iki adet ince düz yüzeyli, bir adet içbükey, bir adet dış bükey, bir adet ince düz yüzeyli ve bir adet düz yüzeyli kalın silmeden olmak üzere toplam altı adet profilli silmeden oluşmaktadır.

Ayrıca düz yüzeyli kalın bir silme, yapının bütün cephelerinde mevcuttur. Bu silme ile yapının zemin kat ve bodrum katı birbirinden ayırt edilmiş ve binanın alt sınırı belirlenmiştir. Ayrıca duvar yüzeylerinden hafifçe dışarı taşırılmış dikdörtgen planlı duvar payeleri (plastırlar) binanın cephelerini dikey olarak bölen ve yapının cephelerini hareketlendiren cephe elementleridir. Yapının köşelerine yerleştirilen mekanlar kütleli olarak dışarıya taşırılmışlardır. Böylece binanın her cephesinde bu taşıntılar sayesinde hareketlilik elde edilmiştir.

Neoklasik özellikler taşıyan, yalın ancak anıtsal bir cephe düzenine sahip olan yapıda; her iki katta da kuşkusuz en dikkat çekici elemanlar anıtsal boyutları ile pencerelerdir. Yapının alt kat pencerelerinin alt söve taşları dışarı doğru taşırılan bir kaval, bir düz yüzeyli ve bir iç bükey olmak üzere üç adet profilli silmeyle belirlenmiştir. Bu silmeler aynı yatay aksta, pencere aralarında yer alan duvar payelerinin yüzeylerinde de devam ettirilerek; adeta bir kat kornişi görünümü yakalanmaya çalışılmıştır. Bu düzenleme yapının ikinci katında görülmemektedir.

Kırma çatılı olarak kapatılan yapının, ikinci inşa evresinde eklendiği düşünülen altı adet taş bacalara – ki yapının 1905 yılına ait eski fotoğrafında zemin katın çatı kısmı kapatılmıştır ve bu bacalara dair herhangi bir iz görülmemektedir- bunlar çatının muhtelif yerlerine yerleştirilmiştir.

Kuzey Cephe

Yapının ana giriş cephesidir. Cephenin kütleli olarak dışarı doğru taşan doğu ve batı kanatlarına simetrik olarak, üçer adet birbirleri ile aynı ebat ve düzende tasarlanan alt pencereler yerleştirilmiştir. Bu alt kat pencereleri duvar yüzeyinden dışarı taşırılmış taş çerçeveler ile sınırlandırılmışlardır. Dikdörtgen formu büyük ebatlı pencereler, yuvarlak kemerlerle son bulurlar ve bu kemerlerin kilit taşları hafifçe dışarı taşırılmıştır. Bu pencerelerin içerisine yarmalı birleşmeli orijinal madeni parmaklıklar takılmıştır. Yapının birinci katındaki bu alt pencerelerin dikey akslarına gelecek şekilde yerleştirilmiş üçer adet üst pencere (birinci kat penceresi) yer almaktadır. Üst pencerelerin duvar yüzeyinden dışarı taşırılmış taş çerçeveleri, iç içe profilli silmelerle hareketlendirilmiştir. Dikdörtgen formu yuvarlak kemerle son bulan üst pencerelerin kilit taşları dışı doğru taşıntı yapmış üçgen alınlıklarla son bulmaktadır.

Kuzey cephenin orta bölümünde, yapıya 1916-1921 tarihleri arasında birinci kat çıkılırken eklenen revak bölümü yer almaktadır. Bu bölüm M.1896 tarihli eski planda çizilmemiştir. Cepheden dışı doğru taşıntı yapan revak bölümü üçgen alınlıkla son bulmaktadır. Giriş revağı dört sütuna ve duvardaki konsol biçimli başlıklara atılmış, sivri kemerli ve üç bölümlü olarak tasarlanmıştır. Sütun ve duvara gömülü başlıklar korint düzenindedir. Sütunlar yekpare taşlardan oluşturulmuştur. İç içe geçen profilli silmelerle kemer yüzeyleri hareketlendirilmiştir. Kemerlerin kilit taşları ise akant yaprakları ile belirlenmiştir. Ana giriş eksenindeki kemer açıklığı diğerlerinden daha geniş tutulmuştur. Kemer köşeliğinde yer alan kare biçimindeki kabaların yüzeyleri akantus yaprağı kabartmalarıyla süslenmiştir. Birinci kat alttaki kemerli bölümden bir silme kuşağıyla ayrılmıştır. Bu silme kuşağının hemen üzerinde revağın ortasında iki küçük sütunla sınırlanan dikdörtgen taş çerçeve içerisindeki mermer levhada "LİSE" yazmaktadır.

Revağın üst katının cephesi üç adet üst pencere ile belirlenmiştir. Bu pencerelerden ortadaki pencereler yanlardakine göre daha büyük ebatlıdır. Bu pencereler yapının diğer pencerelerine oranla çok daha özenli bir taş işçiliğine sahiptirler. Duvar yüzeyinden dışı taşırılmış taş çerçevesi, dikdörtgen formu yuvarlak kemerle son bulan bu pencerelerin yanlarında sütunceler bulunmaktadır. Ayrıca pencerelerin taş çerçeveleri alt kısımlarda küçük taş konsollarla desteklenmiştir. Bu pencerelerin aralarında, kemer hizalarında iki adet bitkisel süslemeli taş kabara bulunmaktadır. Bu revak kısmı üçgen alınlıkla son bulmaktadır alınlığın altında gırlant benzeri oval taş birçerçeve içerisine beyaz mermer bir güneş saati yerleştirilmiştir. Bu çerçevenin tepesinde ay yıldız kabartması dikkati çekmektedir. Bu revak okulun kuzey cephesini anıtsallaştıran en önemli

cephesinin unsuru.

Yapının ana girişi önündeki revakla vurgulanan kuzey cephe kapısıdır. Dikdörtgen formu bu kapı orijinal olmayan mermer sövelere sahiptir. Kapının üzerinde yarım yuvarlak formu üst pencere yer almaktadır. Bu düzenleme 19.yy yapılarında sıkça karşımıza çıkmaktadır.

Kuzey cephe kapısının doğu ve batısındaki duvarlarda alt katta üçer adet, üst katta da üçer adet olmak üzere toplam 12 adet pencere bulunmaktadır. Üst kat pencereleri birbirleri ve yan kanatlardaki üst kat pencereleri ile aynı ebat ve biçimde tasarlanmıştır. Alt kat pencereleri de birbirleriyle simetrikler ancak kapının doğusu ve batısındaki ilk pencereler boyut olarak diğer pencerelerden daha büyüktürler. Bu da bize revağın ikinci yapım evresinde birinci katla birlikte yapıya eklendiğini gösteren bir diğer kanıttır.

Batı Cephe

Yapının Batı cephesinin bir kısmı yapıya kuzey batı köşeden eklenen ek bina ile kapatılmıştır. Zemin katın yuvarlak kemerle son bulan dikdörtgen formu yan giriş kapısı, cephenin ortasına yerleştirilmiştir. Bu kapının kuzey ve güneyine birer adet alt pencere yerleştirilmiştir de; kuzeydeki alt pencerenin büyük bir kısmı ek bina nedeniyle kapatılmıştır. Giriş kapısının üst katında, cephede üçü birbiri ile aynı boyutta biri daha büyük ebatlı dört adet üst pencere yer almaktadır. Kuzey batı köşede yer alan odaların zemin kattaki pencereleri kapatılmıştır ancak üst kattaki iki adet pencere batı cepheden algılanmaktadır. Güney batı köşedeki dışa doğru taşıntı yapan odaların cephelerinde zemin katta üç adet, üst katta da üç adet olmak üzere toplam altı adet pencere görülmektedir. Alt kat pencereleri birbirleri ile aynı düzende; üst kat pencereleri de birbirleri ile aynı biçimde tasarlanmışlardır. Zemin katta kuzeyden bir ve ikinci pencerelerin arasında bodrum kata inen merdivene açılan dikdörtgen formu bir adet kapı bulunmaktadır. Kapının çoğu zamanla zemin kodu yükseldiği için zeminin altında kalmıştır.

Güney Cephe

Yapının kuzey cephesi ile simetrik olarak tasarlanan güney cephesinde köşelerde kütleli olarak taşıntı yapan blokların duvarlarında alt katlarda üçer adet, üst katlarda alt kat pencerelerin düşey akslarına yerleştirilen üçer adet olmak üzere toplam 12 adet pencere bulunmaktadır. Kuşkusuz güney cepheye hakim olan unsur yarım yuvarlak olarak yapıdan dışarı taşırılmış, apsisi andıran asli haline göre mihrap çıkıntısı olarak değerlendirilebilecek olan bölümdür. Bu bölümde zemin katta ortada pencere açılmamış –ki bu bölümde yapının eski çizimine göre içte mihrap nişi bulunmaktadır- ancak içteki mihrap nişi genişliğinde bir yüzey duvardan hafifçe taşıntı yapılarak ve pencerelerin altında yer alan profilli silmeli bantta bu yüzeye konu-

arak; dıştan da mihrap nişi belirlenmiştir. Bu bölümün hafifçe güney doğusu ve güney batısına doğru birer adet alt pencere açılmıştır. Yuvarlak formu bu bölümün üst katında ise alt kat pencereler ve ortadaki mihrap çıkıntısının üst akslarına gelecek biçimde üç adet üst pencere yerleştirilmiştir. Bu pencereler de diğer üst kat pencereleri ile aynı düzende tasarlanmıştır. Özellikle yapının güney cephesinin zemin katının pencerelerinin alt hizalarına kadar hatta bazı yerlerde bu sınır aşarak; duvar yüzeyi çok fazla neme maruz kaldığı için ciddi taş malzeme korozyona uğramıştır.

Doğu Cephe

Binanın doğu cephesi batı cephesiyle simetrik olarak tasarlanmıştır. Ancak bu cephede yapının yan giriş kapısı orijinal halini koruyabilmiştir. M.1899 tarihli arşiv belgesinde de belirtildiği gibi yan giriş kapısına üç basamaklı koyu renk taştan bir merdivenle ulaşılmaktadır. Neredeyse yanlarındaki iki pencere ile aynı ebatta olan giriş kapısı duvar yüzeyinden taşırılmış, taş bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Bu çerçevenin içerisine yerleştirilen demir kapı doğraması orijinal değildir. Dikdörtgen formu kapının üzerinde, yarım yuvarlak üst pencere yerleştirilmiştir. Bu pencerenin içerisine sarmal birleşmesi ferforje takılmıştır. Kemer kilit taşı pencerelerde olduğu gibi hafifçe dışarı taşarak belirlenmiştir.

İç Mekan

İç mekanda zemin kattaki koridorun duvar yüzeyleri yaklaşık 1,5 m kadar taş mozaik ile kaplanarak üst kısımları sıvanmıştır. Zemin ve birinci katın yer döşemeleri 1920'lerden sonra yapının geçirdiği onarımlarda karolarla kaplanmıştır. U şeklindeki giriş kısmı bir koridora açılmaktadır, bu koridorun doğusunda ve batısında pencereler bulunmaktadır. Girişin karşısına batı ve doğu duvarına yaslanan 16'şar basamaklı iki merdivenle üst kata geçiş sağlanmıştır. Merdiven sahanlığının ortasında on beş basamaklı merdivenle yukarı kata ulaşılmaktadır. U şeklindeki ahşap asma kat galeri katı gibi düzenlenmiştir. Zemin kattaki odalar sekiz adet pencere koridora açılmaktadır. İç mekanda, koridora açılan dikdörtgen formu pencereler, yağlı boya ile boyanmış, ahşap çerçeveler ile sınırlandırılmıştır. Pencerelerin üst kısımları profilli silmeli ahşap taç bantlarına sahiptirler.

Orijinal ahşap pencere doğramaları da yağlı boya ile sıvanmıştır. Zemin katta dış cephelere açılan bütün alt pencereler dikdörtgen nişler içerisine alınarak yuvarlak kemerlerle son bulurlar. Bu pencereler yanlardan hafif şevlidirler. Bu kattaki odalara ait bütün kapılar onarımlarda yenilenmiştir. Zemin katta bütün odaların tabanları orijinal olmayan lambiri parkelerle kaplanmıştır. Ayrıca zemin kattaki bütün mekanların üst örtüsü düzdendir. Yapının iç mekanında, zemin katta yer alan

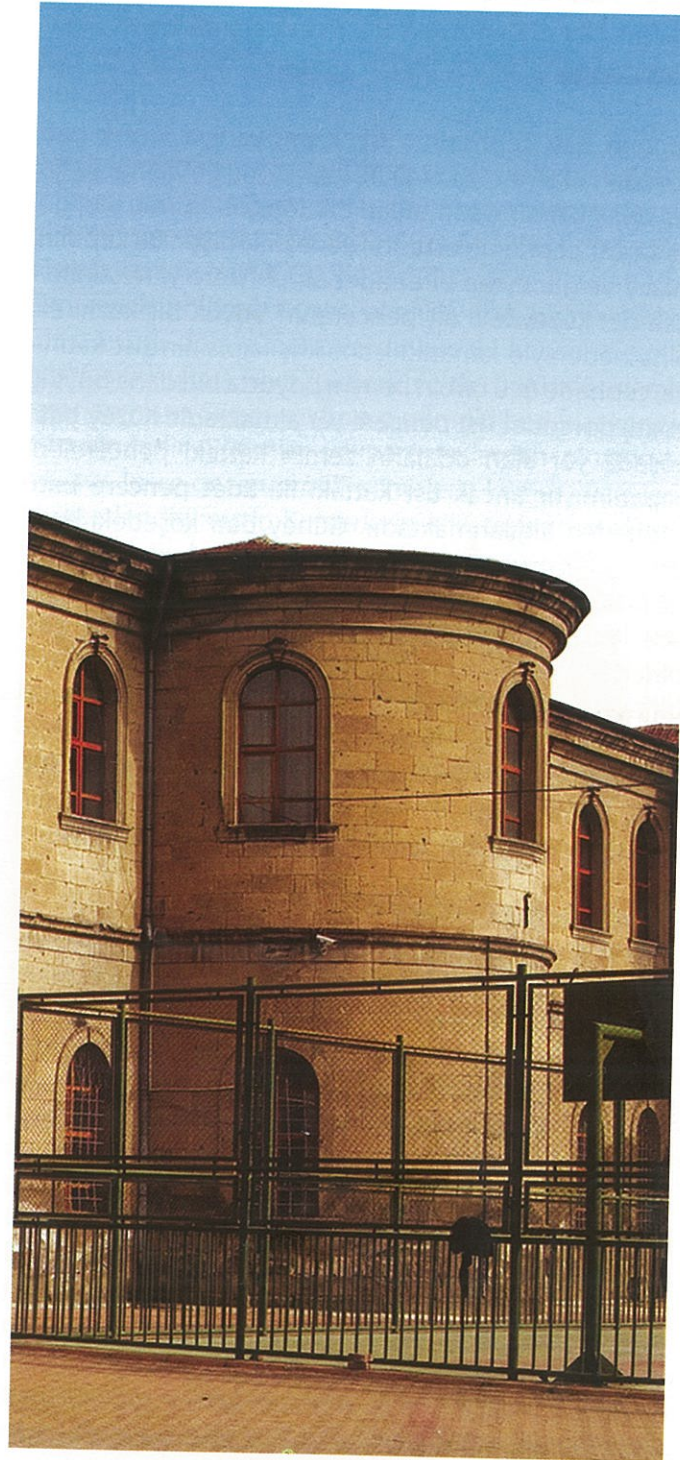
bazı dersliklerin (Z8, Z2) batı duvarlarında profilli silmeler ile çerçevelenmiş, kara tahta için panoların varlığı tespit edilmiştir. Ancak bu kara tahtaların çoğu üzerleri yağlı boya ile boyanarak kapatılmıştır. Yapının birinci katındaki iç mekana açılan iç pencerelerin hiçbiri orijinal özelliklerini koruyarak günümüze ulaşmamıştır. Birinci katın dış cepheye açılan pencereleri içten zemin kat pencerelerinde olduğu gibi dikdörtgen nişler içerisine alınmamıştır. Bu katta da bütün mekanların taban döşemeleri laminant parke ile kaplanmıştır. Merdiven sahnliğında orijinal ahşap konstrüksiyon dikkat çekicidir. Birinci katın da tavanları zemin katta olduğu gibi düz dam ile kapatılmıştır.

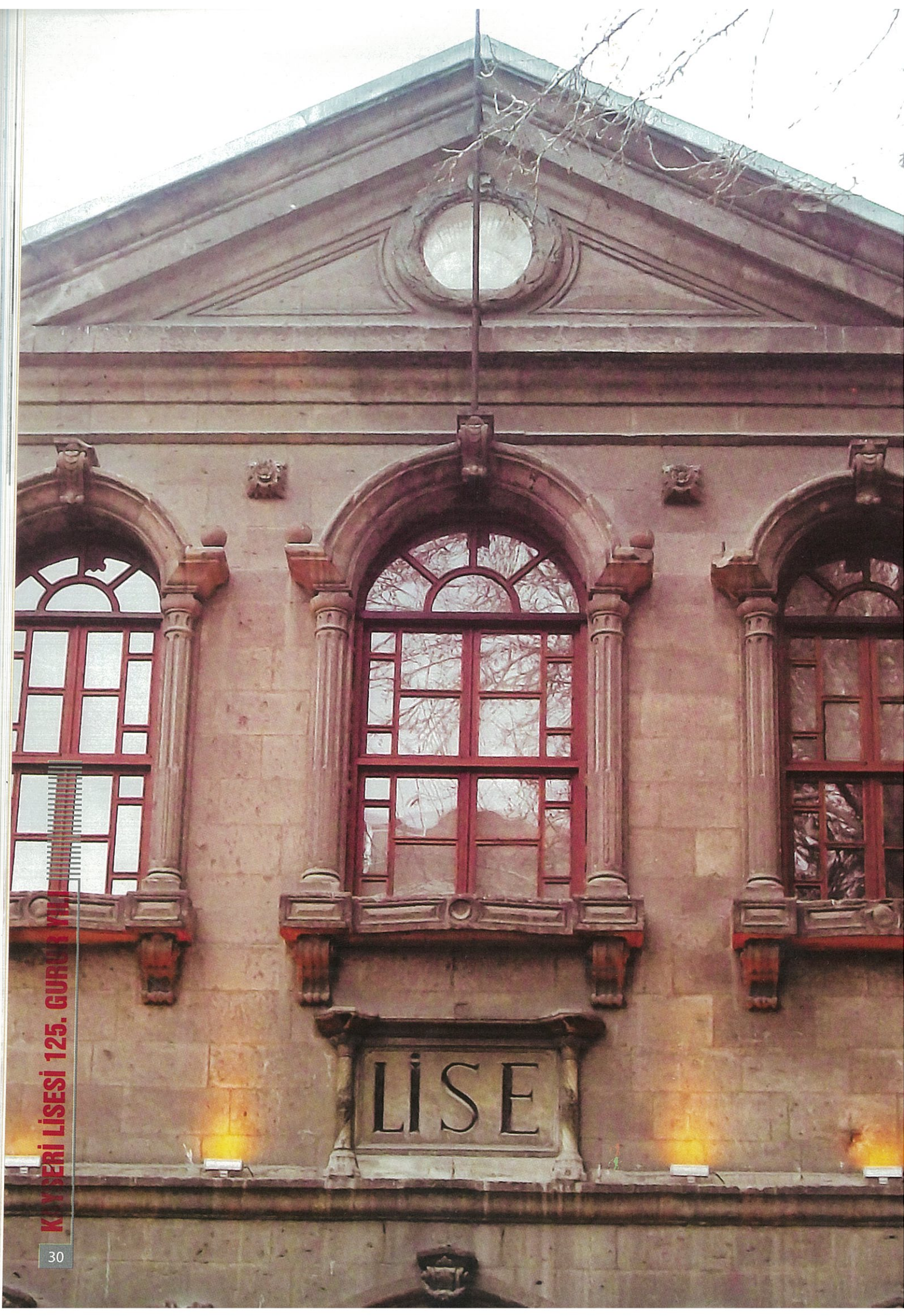
SONUÇ

Kayseri idadisi, 1904 yılında Abdülhamid dönemi Neoklasik mimarlık üslubuna uygun olarak; geleneksel medrese plan tipleri terk edilerek; ters U planlı bir koridorun etrafına yerleştirilen derslikler ve köşelerde dışa taşkın yan dersliklerden daha büyük köşe dersliklerinden oluşan bir plana sahiptir. Daha önceki yayınlarda bu yapıyla ilgili olarak arşiv kaynaklarından da yararlanılarak özellikle yapının 1904'de yapılan zemin katı (idadi kısım) ayrıntılı olarak tanıtılmıştır. Bu bilimsel araştırma yazısında 1904'de inşa edilen zemin kattaki kuzey batı ve güney batı köşelerinin altında yer alan odaların altındaki bodrum katı tarafımızdan ilk kez tespit edilmiştir. Bodrum kata, döşemeye yerleştirilen kapaklardan geçilmektedir. Zemin katta, orta giriş kapı aksının güneyinde dışarıya doğru çıkıntı yapan yuvarlak bölümde iç tarafında dikdörtgen bir niş bulunmaktadır. Burası mihrap nişi olmalıdır. Bu odanın kible yönünde olması, mihrap nişinin bulunması ve tam giriş aksının karşısına yerleştirilmesi gibi bulgular bu mekanın geleneksel medrese planlarındaki ana eyvanı yani mescid bölümü olduğunu kanıtlar niteliktedir²³.

Bu yapıda Fransız okullarından alınma Neoklasik tarzda yeni bir plan tipi uygulanmışsa da; geleneksel medreselerde görülen mescid gibi dinsel fonksiyonu olan bir mekandan vazgeçilememiş ve böyle bir çözüm yoluna gidilmiştir. Yapıya ait zemin katta merdiven sahnliğinin köşesindeki ardiye olarak kullanılan odaların tabalarındaki orijinal ahşap döşemeler ile yine zemin kattaki dersanelerin koridora bakan büyük ebatlı Neoklasik üslupta orijinal ahşap pencere çerçeveleri ilk defa bu bilimsel araştırma yazısında tanıtılmıştır. Ayrıca ilk kez Kayseri Lisesi'nin plan, kesit ve cephe çizimleri Sanat Tarihi bilim dünyasına bu çalışma ile sunulmuştur. Kayseri'nin ilk modern eğitim yapısı niteliği taşıyan Kayseri Lisesi binası; gerek şehirdeki konumu, gerek şehirdeki diğer yapılara oranla abidevi görüntüsü, gerekse de mimari özellikleri ile dikkatle korunması ve bir an önce onarılması gereken bir taşınmaz kültür varlığıdır. II. Abdülhamit zamanında yapının zemin katı inşa edilmiş; daha sonra 1916-1921 yılları arasında kesin olarak belirlenemeyen bir tarihte- ki Cum-

huriyet mimarisinin temellerinin atıldığı bir dönemde -birinci katının inşası bitirilerek, yapı bugünkü anıtsal görünümüne kavuşmuştur. Yapıda çok fazla kuzey revağındaki tek tük bitkisel süslemeler dışında süsleme unsuru ile karşılaşılmasıyla birlikte; özellikle cephelerindeki özenli taş işçiliği ve abidevi boyutlardaki tasarımları ile göz dolduran pencereleri dikkat çekmektedirler. Abdülhamit döneminin Neoklasik- Ampir üslubunu her türlü mimari öğesinde zemin katta çok net olarak yakalayabildiğimiz yapıda, birinci katta daha gösterişli bir mimari üslupla karşılaşmaktayız. Umudumuz odur ki özellikle yapıya ait arşiv belgelerindeki bilgiler göz önünde bulundurularak; yapıyıyla bir an önce onarılarak tekrar işlevlendirilip, şehrin bir parçası olarak yaşatılmalıdır.

KAYSERİ LİSESİ 125. GURUR YILI

LİSE

KAYSERİ LİSESİ' nin Kayseri'nin Eğitim – Öğretim Tarihindeki Yeri

Yusuf ÖZMERDİVENLİ

Tıpkı insanlar gibi, bütün resmi ve hususi müesseselerin, hatta alelade evlerin bile kendilerine göre yaşanmış bir hayatları vardır. Hele büyük ve yatılı Maarif müesseseleri olan okullar, adeta canlı mahluklar gibidir. Onlar da ilk kuruluşlarıyla dünyaya gelmiş olurlar, yaşarlar, büyürler, gelişirler ve bazen de fertler gibi ölürler

yok olurlar. Resmi müesseseler, bilhassa okullar eskidikçe geçmiş zamanların bütün koklu izlerini taşırlar, olgunlaşmış insanlar gibi bütün fonksiyonlarını yapmış olurlar. Artık ananelerini kurmuşlardır. Böyle olunca sonuna kadar yaşarlar.

Bir okul yaşlandıkça, mazisi uzadıkça gelişir ve içtimal hayattaki tesiri ve rolü de o nispette artar. Bir okulun memleket kültürü alanındaki rolünü ve bu rolün randıman derecesini o yuvadan yetişmiş kişilerin yurda ve millete yaptıkları hizmetleriyle ölçebiliriz. Çok mütevazı asil ve vakur duran, dört duvar içinde memleketimize asırlarca kaç kuşak münevver yetiştirmiş olduğu bu yetişenler arasından Cumhurbaşkanlığına, Başbakanlığa, Milletvekilliğine, çeşitli askeri yüksek kademelere, çeşitli daire müdürlüklerine ve müdür yardımcılıklarına, öğretmenliğe, doktorluğa, avukatlığa, eczacılığa, mühendisliğe, mimarlığa, Öğretim üyeliğine, ünlü iş adamlığına, sanatkarlığa vb. kademelere yükselmiş olanlara; şair, alim, edip, hattat, musikişinas ve diğer bütün mesleklerdeki kişilere bakarak da anlamak mümkündür.

Kayseri Lisesi'nin Kayseri ve ülkenin eğitim öğretim tarihinde ne derece önemli bir görev yerine getirmiş olduğunu daha iyi anlayabilmek için 1900 yılına kadar Kayseri'deki öğrenci ve öğrenim görmüş kişileri belirten bir devlet istatistiğine göz atalım.

Bu yıllarda tek resmi idadi olan Kayseri Lisesi'nde 85 Türk ve azınlıktan da iki öğrenci vardır. Tek kız öğrenci yoktur. Beş öğretmen çalışmakta. Coğrafya, Hesap ve Cebir derslerini

azınlıktan bir öğretmen okutmaktadır. Buna karşılık azınlığın o tarihlerde Kayseri'de yaşayan Ermeni ve Rumların orta dereceli eğitim kurumları ve öğrenci sayısı şöyledir: 1857-1872 arasında açılmış bulunan 15 orta dereceli okulda 1195 erkek 993 kız olmak üzere

2588 öğrenci, resmi idadideki iki öğrenci ile 2590 dır. Ayrıca 55 öğrencili bir de yüksek okul vardır.

İşte böyle üzücü bir tablonun olduğu yıllarda hizmete giren Kayseri Lisesi'nin Kayseri'nin eğitim-öğretim tarihindeki yeri ve önemi çok büyüktür.

Eşine rastlanmayacak değer ve güzellikteki tarihi eserleri sinesinden toplayan ve Anadolu'nun bütün özelliklerini taşıyan folklor hazinesinin yanında büyük ilim adamları, fikir adamları, şairler yetişmesi bakımından "Makarr-ı Ülema" diye adlandırılan Kayseri'mizin "Medarı-İftarı" KAYSERİ LİSESİ.

İlim, irfan ve feyiz verdiği birçok nesil ebediyete intikal etmiş olmasına rağmen, birçoğu da halen memleketin yüksek kademelerinde söz sahibi olmuş veya olmakta devam eden; ayrıca yeni mezun etmekte olduğu öğrencilerinin de büyük çoğunluğu üniversite ve yükseköğretim kurumlarını kazanan köklü ve tarihi kültür yuvalarımızdan biridir.

KAYSERİ LİSESİ' nin Kayseri'nin Eğitim – Öğretim Tarihindeki Yeri

Okulumuz 13 Eylül 1893 tarihinde "DERECE-I ULA MEKTEP-İ MÜLKİYE İDADİSİ" adıyla kurulmuştur. İdadinin meydana gelmesinde bir merhale olan rüştiye kısmı 1870 yılında Kayserili Ahmet Paşa tarafından açılmıştır.

"İptidai" denilen, ilkokuldan sonra gidilen idadi beş sınıflı idi. 1, 2, 3 üncü sınıflar rüştiyeyi (8 yıllık eğitime geçmeden önceki ortaokul). 4. ve 5. sınıfları ise idadiyi (bugünkü liselerin Cumhuriyetten önceki adı) meydana getiriyordu. Öğretim ilk defa Kapan Mahallesi'nde (Ulu Camii ile Mimar Sinan Camii arasında) Seyfulah Efendi'nin konağında başlamıştır.

1895-1896 Öğretim yılında öğrenci sayısı 60a yükselmiş olup okulumuzun ilk mezunu 5 kişidir. Konağın ihtiyacı karşılayamaması üzerine

bugünkü binanın yapımına başlanmış olup 1. katı 1903'te tamamlanmıştır. 1915-1916 öğretim yılında sultani oldu. Sakarya savaşı sırasında Ankara'nın boşaltılması söz konusu olunca, Büyük Millet Meclisinin Kayseri Lisesi'ne taşınması için hazırlıklar yapılmıştır. Aynı yıl binanın ikinci katının yapımı tamamlanmıştır. Kayseri Ankara'ya bağlı bir sancak olduğundan Ankara Sultanisi ile birleşerek üç dönemli 12 yıl süreli yatılı sultani durumuna getirilmiştir. 1923'te Ziya Gökalp' in BMM' ne kanun teklifi ile Türkiye'deki bütün sultaniler "lise" adını almıştır.

Peygamberlik rütbesinden sonra en yüksek rütbe şehitlikdir. Allah rızası için, memleketi düşman hücumundan korumak için vazife başında can veren şehittir. Bu duygularla Kayseri Lisesi son sınıf öğrencileri de gönüllü olarak Sakarya Savaşına katılmış 1920-1921 öğretim yılında mezuniyet defterine "Lise son sınıf talebeleri Sakarya Savaşı için cepheye gidip şehit düştüğünden, bu öğretim yılında okul mezun verememiştir" ibaresi tarihe altın harflerle yazılmasına vesile olmuştur.

14 Ekim 1924 günü Reiscumhur Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarihi Kayseri Lisesi'ni ziyaret ederek eşi Latife Hanımla Şeref Defterimi imzalayarak duygularını şöyle belirtirler "Kayseri Lisesi'ni müdürüyle, muallimleriyle, bütün talebesiyle Cumhuriyetin ateşli ve feyizli bir ocaklığı bulduk.

1935-1936 öğretim yılında lisemiz kız orta okulu ile birleştirilerek karışık olmuş 1962-1963 öğretim yılına kadar devam etmiştir. Bu tarihten sonra ortaokul kısmı Nazmi Toker Ortaokulu' na nakledilerek yalnız lise bölümü ile hizmete devam etmektedir. 1956-1957, Pansiyon Binası (C Blok) 1965-1966, Spor Salonu ve Konferans Salonu binası 1976-1977 öğretim yılında hizmete girmiştir.

Faruk Nafiz Çamlıbel, Cevdet Kudret Solok, Abdülbaki Gölpınarlı gibi ünlüler öğretmenlik yaptığı Kayseri Lisesi kurulduğu günden bugüne kadar yetiştirdiği şehitleri, gazileri, kahramanları, bilim adamları, adamları, bürokratlar, 8. Cumhurbaşkanımız Turgut Özal gibi devlet adamları ve memleket" her kademesindeki ünlü, ünsüz mezunlar ile Türk eğitim tarihinde çok önemli görevler üstlenmiştir.

Hemen hemen de BMM' in her döneminde Kayseri Lisesi mezunu Milletvekilleri görev yapmış, bir çok hükümette bakanlık seviyesinde hizmet vermiştir. Bu dönem BMM' nin kadrosunda 34 Kayseri Lisesi mezunu milletvekili bulunmakta olup, bunlardan sayın Abdullah Gül başbakanlık yapmış olup halen başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanıdır. Mezunları yurt dışında da başarıyla adlarından söz ettirmişlerdir. Japonya Bilgisayar Sistemi'nin başında Kayseri Lisesi mezunu mühendis, İngiltere'de dışardan gelen devlet adamlarını ameliyat eden Türk doktorun Kayseri Lisesi mezunu olduğu gibi Avrupa'da birçok holdingin başında Kayseri Lisesi mezunu Türk vardır.

Önceki dönemlerde öğrencileri çeşitli sportif faaliyetlerde şampiyonluk, TÜBİTAK vb. yarışmalarda Türkiye çapında dereceler almışlardır.

Nesiller ecdadını sahiplendikçe, vefa duygularını yitirmediği değer kazanır. Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi "Okul genç dimağlara; insanlığa saygıyı, millet ve memlekete sevgiyi, şerefi, istikbali öğretir. İstiklal tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için izlenecek olan en uygun ve sağlam yolu belirletir..."

KAYSERİ LİSESİ DERGİSİ

Kayseri Lisesi Tarihinde muhtelif zamanlarda öğrenci ve öğretmen yazılarını içeren, kültürel faaliyetin bir dalı olarak hizmet veren süreli yayınlar çıkararak Eğitim-Öğretime katkıda bulunulmuştur.

Bunlardan ilki: "KAYSERİ LİSE MECMUASI" adıyla yayınlanmıştır. Bu derginin ilk sayısı 20 Aralık 1932 tarihinde çıkmış olup kapak üzerinde "Ayda bir neşrolunur", "Edebi ve ilmi mecmuası" sözleri yer almıştır. Sahibi: Tabiye Muallimi Salih, Neşriyat Müdürü: Türkçe Muallimi İ. Ertuğrul'dur. 3 Mayıs 1933 günü yayınına son veren dergi 4 - 5 sayı çıkartılabilmektedir.

Yıllar sonra "Kayseri Lisesi Aylık Kültür Dergisi" adıyla ikinci defa dergi yayınlandığını görüyoruz. Yine aynı amaçla öğrenci ve öğretmen yazılarına yer verilmiştir. İlk sayının dış ve iç kapağında Yıl:1, Sayı:1, 10 Kasım 1962, Mesul Müdür: Ergin Önem, Sahibi: Lise Kültür ve Edebiyat Kolu yazıları okunmaktadır.

İlk sayı olması nedeniyle amaçlarını:

- 1 - Öğrencilerin Milli kültürlerini artırmak,
- 2 - Milli şuurlarını Milli terbiyelerini beslemek,
- 3 - Lise faaliyetleri hakkında bilgi vermek,
- 4 - Talebelerin şiir, fıkra, hikâye, makale gibi her çeşit yazılarını neşretmek ve bunlar üzerinde tenkitler yaparak öğrencilerin her alanda yetişmelerini sağlamak,
- 5 - Öğretmenler ve idarecilerle röportajlar yapmak,
- 6 - Müsabakalı, armağanlı matematik, fizik, kimya problemleri ve bulmacaları tertip etmek,
- 7 - Kültür ve edebiyat günlerini takip etmek,
- 8 - Bütün edebiyat öğretmenlerimizin her ay kendi sınıflarından seçecekleri en güzel Kompozisyon kâğıtlarını neşretmek ve armağanları vermek,

Sevgili öğrenciler bu dergi sizin derginizdir. Yazılarınızı bekliyoruz.

Kayseri Lisesi Dergisinin ikinci defa yayın hayatına atılışından yaklaşık 31 yıl sonra "Kayseri Lisesi Dergisi" adıyla yeniden yayın hayatına başlayarak okuyucularla buluştuğunu görüyoruz. İlk sayısının kapağını okulun resmi süslemiş; Ayrıca, Yıl:1, Sayı:1, 15 Nisan 1994 sözlerini okuyoruz. 3. Sayfada Sahibi: Genç Osman Mart(Okul Müdürü), Yazı İşleri Müdürü: Yusuf Özmerdivenli (Müdür yardımcısı ve Fizik öğretmeni), öğretmen ve öğrencilerden oluşan yayın kurulu listesi, içindekiler ve yayın kurulunun kuruluş yazısını görüyoruz. Öncekilerin 16+4 sayfa ve gazete kâğıdına basılmış haline karşılık bu defa dergi 48+4 sayfa 2. Hamur kâğıda ofset basılmış olarak görüyoruz. Yayın Kurulu amacını ilk sayının sunuş yazısında:

"Lisemiz, ilk olarak "Kayseri Lisesi Mecmuası" ardından "Kayseri Lisesi Aylık Kültür Dergisi" ile sesini basın yoluyla da duyurmuştu. Yıllarca eksikliğini hissettiğimiz, bizi anlatacak, sesimiz olmaya aday bir dergi düşünmeye başlamıştık.

Şimdi de uzun bir aradan sonra bu sayfalarda sizlere seslenmenin coşkusunu yaşıyoruz.

Duygu ve düşünceler paylaşıldıkça güzelleşir, biz de bu ilkeyi dergimiz aracılığıyla sizlere ulaştırmak istedik.

Dergimizin gücünü kalıcı kılabilmenin, sizlerde katkılarıyla ve desteğiyle olacağına inanıyoruz. Paylaşmak istediğiniz güzellikleri dergimize bekliyoruz.

Biz sınırlarımızı okulumuzla çizmedik. Bütün öğrencilerin eğitim alanındaki tüm ilgililerin her konudaki duygu ve düşüncelerini yayınlamak isteriz. Dergimizin amacı, kültürel, sanatsal ve sosyal nitelikli etkinliklerin yanı sıra eğitici, öğretici aynı zamanda dinlendirici ve eğlendirici nitelikli olmasıdır. Derginin oluşturulmasında bizleri destekleyen, yardımcı olan idarecilerimiz, öğretmenlerimiz ve öğrenci arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz." şeklinde özetlenmiştir.

Kayseri Lisesi Dergisi, Kurucusu Yusuf Özmerdivenli'nin Yazı İşleri Müdürlüğünde, emekli oluncaya kadar 23 sayı çıkmıştır.Emekli olunca duraklamışsa da Yusuf Özmerdivenli'nin teşvik ve dıştan desteği ile senede 1 veya 2 sayı çıkarılarak yayın hayatına devam edip 43. Sayıya ulaşmıştır.Ancak üzülerek belirtiyim ki bu sayı son sayısı olmuş, Kayseri Lisesi Dergisi'ni yayın hayatında göremiyoruz.

Dergi çıkarmak ve yayın hayatına atılmak haki-katen çok uzun uğraşlar isteyen bir iştir. Bir dergiyi sadece okunması gereken bir yayın aracı olarak düşünmeyin. Sizlerin tüm becerilerini yansıtan çalışmaların bir araya getirildiği ortak bir çalışma ürünüdür.

Dergimiz yayın süresi boyunca çeşitli çalışmalarla, ait olduğu topluma bir şeyler verebilmenin gayreti içerisinde olmuştur.

İnsanlar eser bıraktıkları ve ait oldukları toplumlara eserleriyle hizmet ettikleri anda büyürler. Uzun ve yorucu bir maratondan sonra toplumun faydalandığı eserlerle toplumun karşısına çıkmak en güzel olaydır kanaatimce. Yayın yolu ile de öğrencilerimize rehber olabildiysek, onların boş zamanlarını, halkın faydalanabileceği eserler meydana getirerek değerlendirebildiysek, kültürümüze yayın yolu ile de katkıda bulunabildiysek ne mutlu bize...

İşte bu derece önemli eserleri zamanında alamamış, almak istediğinde de bulamayanlar için bu siteyi kurup istifadenize sundum. Ayrıca Kayseri Lisesi sıralarında öğrenci iken derginize yazdığınız ilk eserleriniz olan Deneme, Makale, Şiir, Karikatür v.b. eserlerinizle birlikte bir çok faydalı yazılara da ulaşacaksınız. Artık bir tuşa dokunmak kadar yakındır. Hayırlı olsun.

Yusuf

ÖZMERDİVENLİ

KAYSERİ LİSESİ 100. YIL ŞEREF BELGESELİ

3 Cilt 2500 sayfalık "Kayseri Lisesi 100. Yıl Şeref Belgeseli" Kayseri Lisesi'nin tarihini gün ışığına çıkaran bir değer, bir hazinedir. Kayseri Lisesi'ni "Dünüyle-bugünüyle" gelecek nesillere tanıtmak amacıyla hazırlanmıştır. Yetiştirdikleriyle ve varlığıyla gurur duyduğumuz; tarihi şanla, şerefle, onurla dolu asırlık abide, asırlık çınar Kayseri Lisesi'ni gelecek nesillere tanıtmak, gelecek kuşaklara ışık olabilmek gayesiyle hazırlandı.

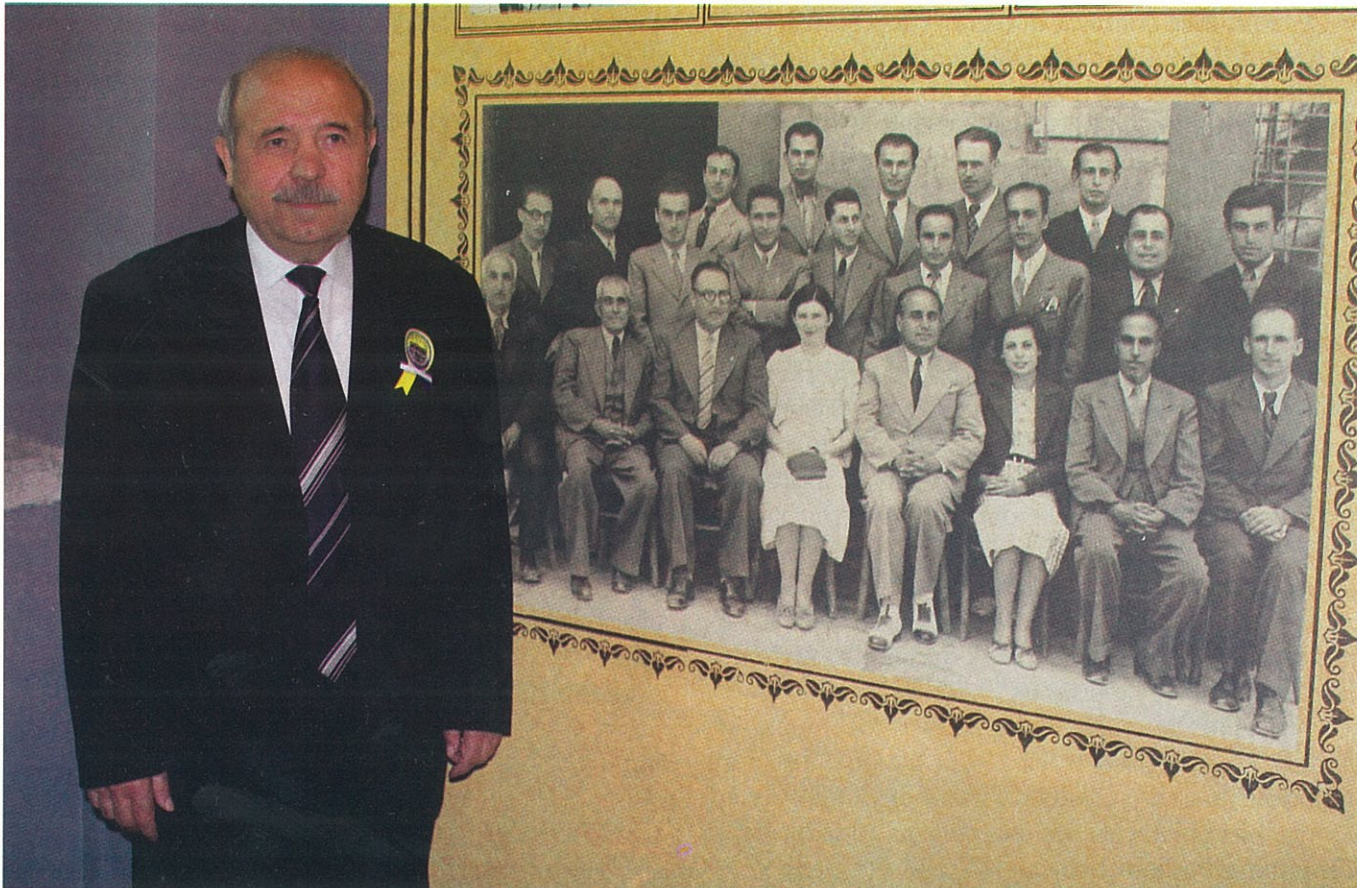
Geçmişine saygı duymayanın, gelecekte ümidi olmaz. Geçmişini bilmeyen, geleceğini tanzim edemez. Tarihin en büyük medeniyetlerinin inşa edildiği bu topraklarda hükümler kuran milletlere baktığımızda, bunların insan kaynağı olarak da oldukça zengin bir alt yapıya sahip olduklarını görürüz.

Hangi sahada olursa olsun, hangi istidadı ile öne çıkarsa çıksın, gerçekten bu topraklar, hem içinde yaşadığı döneme hem de kendinden sonraki çağlara meşale tutup aydınlatan nice büyük insanlar yetiştirmiştir. Birçok özellikleriyle birlikte bu millet, topraklarından yeşeren büyük insanlarıyla da büyük olmayı hak etmiş bir millettir. Ne yazık ki toplumun fenerleri, kilometre taşları olan bu büyük insanların çok azı hafızamızda yer

edinmesine karşılık, bir çoğu vefasızlığımızın gadrine uğrayarak zamanın acımasız çarkları arasında yok olup gitmiştir.

Elinizdeki bu kitapta yapmaya çalıştığımız şey de, bir şekilde tarihin karanlıklarında kaybolmaya yüz tutan bu toprakların çocuklarını, tarihin o tozlu sayfaları arasından gün yüzüne çıkarmaya çalışmaktan ibarettir...

Bilgilerin geleceğe aktarılmasında en etkili yol yazıdan geçer. "Birçok tarihçiye göre, tarih yazının icadıyla başlar. Bugün geçmişimizi, geçmişin deneyimlerini, kuşaktan kuşağa aktarılan pek çok bilginin en doğru halini yazılı eserler sayesinde biliyoruz. Güzel bir Çin Atasözü var; "En silik mürekkep, en güçlü hafızadan iyidir." Dolayısıyla okuma alışkanlığı kadar yazma alışkanlığını kazanmak ve kazandırmak da çok önemli. Yazma alışkanlığı hem çok yönlü ve yaratıcı düşünmenin önünü açacak, hem de bilginin her çeşidine ulaşma yönünde insana bir gayret kazandıracaktır. Bizim okuyan, gerçeğin peşine düşen, araştıran, sorgulayan ve yazan nesillere ihtiyacımız var. Bunun için de hem eğitimcilerimize, hem de ailelere büyük

KAYSERİ LİSESİ 100. YIL ŞEREF BELGESELİ

görev düşüyor. Çocuklarımızı ve gençlerimizi yazma konusunda cesaretlendirmeli, onlara bu noktada yol gösterici olmalıyız.

1980 Yılında, mezunu olduğum Kayseri Lisesi'ne Fizik Öğretmeni ve Müdür Yardımcısı olarak atanıp, yıllarca görev yapma şerefine nail oldum. Bir tesadüf eseri olarak aşağı bodrumda kağıt fabrikasına gönderilmek üzere atılmış, Kalorifer yakmak için kullanılan birçok kitap, defter, belge, karton v.b. ne rastladım. Kitapların, defterlerin çoğu eski yazıyla (Osmanlıca) yazılmış eserlerdi. (Eski yazıya hor bakıldığı için hurdalık deposuna atılmışlardı.) Bunları günlerce inceledim. Ayıklarken terfi (Sınıf Geçme) Defterleri, Sultani Kütükleri, eski yazıyla tutulmuş Öğretmen Sicil Defterleri v.b. ni buldum. Bir hazine bulma mutluluğunu yaşadım. Derhal kaldırıp odamda muhafaza altına aldım. Lime lime olmuş sayfaları, gece yarısına kadar çalışarak onardım. Daha sonra ciltlettim. Zira gayemiz geçmiş olduğu gibi, gelecek nesillere yaşatmaktır. İşte 100 yıl sonra Kayseri Lisesi tarihini aydınlatmak, bu kaynakların sayesinde oldu. Aksi takdirde Kayseri Lisesi tarihinden, geçmişinden söz etmek mümkün olmaz; olsa bile birkaç satırdan öteye gitmezdi.

Hemen belirtelim ki; bu kitap ülkemizde konusu ile ilgili "ilk ve tek çalışma ürünü" unvanını taşıyor. Bu kitapta Kayseri Lisesi'nin İdadi, Sultani ve Lise dönemleri kayıtlarında olan bilgiler, belgelerle tarihçesi; "Anadolu'nun kurtuluşunda, Kurtuluş Savaşı meşalesinin bünyesinde yakılışındaki hizmeti" anlatılmıştır. Bir asır boyunca Kayseri Lisesi'nde okuyan bütün mezun ve mensuplarımız okul kayıtlarında olan bilgiler, gerekse sonradan elde edilen (elde edilebildiği kadar güncel) bilgi, belgelerle ve fotoğraflarla tanıtılmaya çalışılmıştır. Tanıtma ölçüsü olarak, hiçbir ayırım yapmadan Kayseri Lisesi'nin suyunu içen, havasını teneffüs eden, kısaca Kayseri Lisesi'nde okuma, bilgi öğrenme şerefine ulaşan, Kayseri Lisesi'ne hizmet veren herkesi almak istedik. Sayfa mizanpajında herkes için sabit olan her öğretim yılının "Diploma Defteri" ölçü alındı. Kayseri Lisesi mezunlarından "İz Birakanlar", "Kim Kimdir?" gibi bölümlerle daha nice bilgi, belgelerle zenginleştirildi. Boş kalan yarım sayfalar güzel sözler, vecizeler ve motiflerle süslenerek değerlendirildi.

Böylece 12 yılını vererek "Kayseri Lisesi 100. Yıl Şeref Belgeseli" ni hazırlama şerefine eriştiğim için kendimi bahtiyar, mutlu ve onurlu addediyorum. Kayseri

Lisesi, güzel olan her şeye layıktır.

Kayseri Lisesi ile ilgili eser hazırlayacak, Kitap yazacak olanlar için bir Kaynak Eser olacağını Ümid ediyorum. Son yıllarda çevrilen kısa metrajlı Kayseri Lisesi Belgeseli filmi ve TAŞ MEKTEP isimli Ulusal Film hazırlanırken, KAYSERİ LİSESİ MİLLİ MÜCADELE MÜZESİ kurulurken, bu kitabımız dan baş Kaynak Eser olarak faydalanılmıştır. Ayrıca Yusuf Özmerdivenli'den saatlerce, günlerce birifink alınmıştır.

Bu derece önemli esere, neşredildiği yıllarda veya sonraki yıllarda sahip olup; kitaplığının baş köşesine yerleştirenler, kendilerini adeta şanslı saydılar. O zamanlarda alamayanların sonra da bulamayanların adeta üzüntüsünü yaşadıklarını, aldığım duyulardan öğrendim. Ben emekli olduktan sonraki yıllarda, Okul Müdürüne bu eserin yeni baskısı ve devamının çıkarılıp, çıkarılmayacağı sorulduğunda: Kayseri Lisesi'ne "İkinci bir Yusuf Özmerdivenli gelirse o zaman yeni baskısı yapılır" cevabını alırlar.

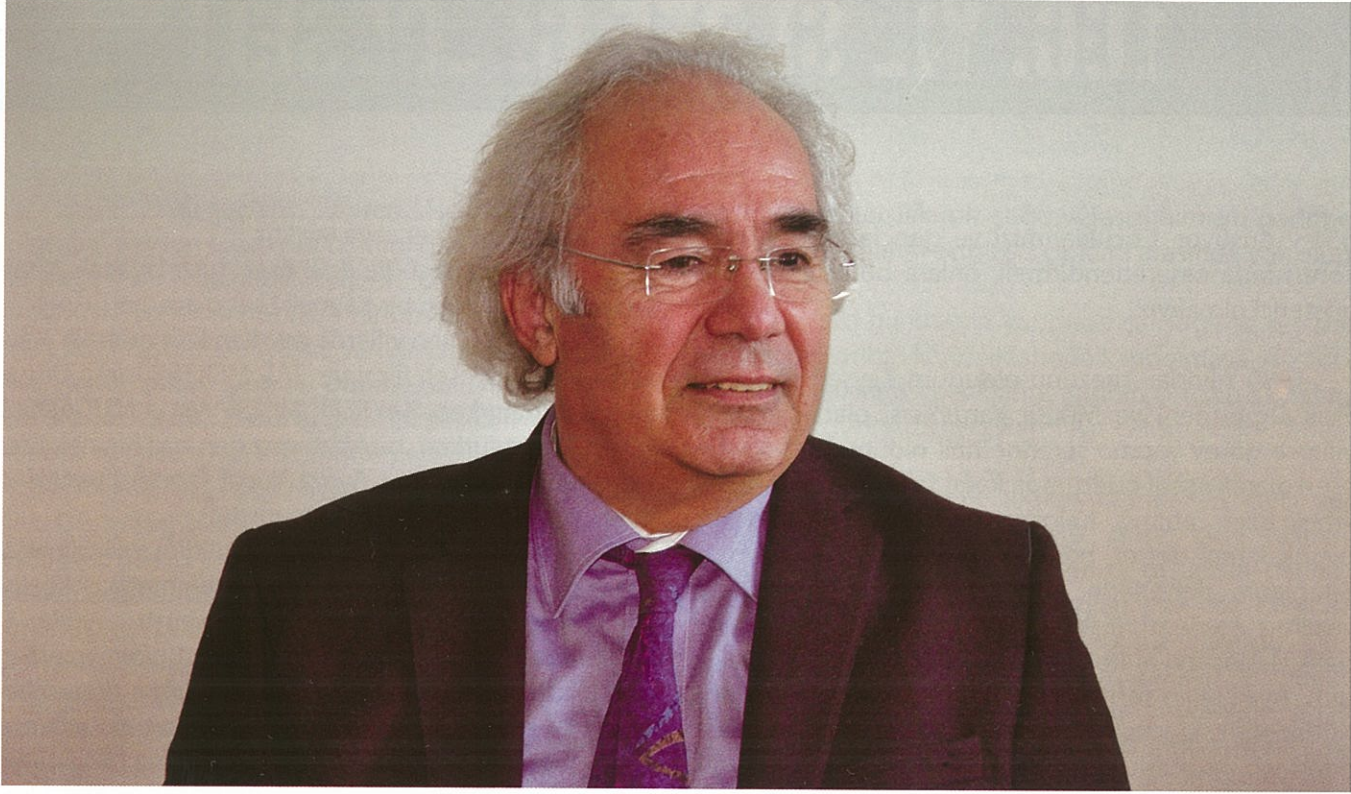
Dünyada milyarlarca insan yaşıyor. Artık dünya eskisi gibi değil. Teknoloji ve onun sonuçlarından biri olan iletişimin baş döndürücü bir hızla gelişmesi, dünyayı bir köy haline getirdi. Dünyanın dört bir köşesindeki insanlar birbirleriyle çok rahat iletişim kurabiliyorlar. Günümüzde İnternet denilen uçsuz bucaksız bilgi ummanı varken, biz teknolojinin bu nimetlerinden niçin istifade etmeyelim?

Hayırla anılacağın, hayırla ödüllendirileceğin hiç bir ilmi gizleme. Bilginizi paylaşırsanız mutlusunuz. Dostlarıyla paylaşımcı olarak yaşıyorsa o insan mutludur. Prensipleri gereğince ben de siz Kayseri Lisesi'nin sevgili mezunları, mensupları ve değerli okuyucularıyla eserlerimi ve hizmetlerimi paylaşmak için: Yusuf Özmerdivenli.com sitemi kurdum. Artık Kayseri Lisesi 100. Yıl Şeref Belgeseli, Kayseri Lisesi Yıllıkları, Kayseri Lisesi Dergileri, benim çeşitli dergi, gazete v.b. de yayınlanan yazılarım; sizler için seçtiğim çeşitli bilgi, belge, fotoğraf, video... size bir tuş kadar yakındır. PDF olarak indirip, okuyup izleyebileceğiniz, yararlanabileceksiniz. Bu kitabı ve diğer eserlerimi okuyanlara, eğitimlerinde ve girişimlerinde bir esin kaynağı olabilirsem, en büyük mutluluğu duyacağım. Hayırlı olsun.

Yusuf ÖZMERDİVENLİ

HAYAT PLANLAMASI Ömer UZUNOĞLU

Hayatta ne olduğumuz önemli, neye sahip olduğumuz değil.

İnsanların çoğunluğu çözüme, sonuca odaklanmak yerine teferruat içerisinde boğulur.

Hiç düşündün mü?

Kendi hayat geminin kaptanı olabilecek bilgi, birikim, ehliyet ve liyakata sahip misin?

Hayatının sana yüklemiş olduğu sorumluluğu üstlenebilecek yapıya sahip misin?

Sürekli olarak kendini ve diğer insanları suçlama hastalığından vazgeçebilecek misin?

İnsan, hayatının her safhasında, her zaman diliminde belli amaçlara ulaşabilmek için hayatını planlamak zorundadır.

Amaçlı hayat, anlamlı, manalı hayattır.

Hayatta yaptığımız hataların çoğunluğu belli bir irade ile varacağımız hedefe kilitlenmek yerine, hemen şimdi doyumunu tercih etmekten kaynaklanır.

Dolayısıyla hemen şimdi doyumun bedeli çok ağır olacaktır.

Sabır en büyük erdemdir.

Yalnızca erdem değil, mükemmel bir beceridir.

Sabır, Allah'ın bizlere bir lütfudur.

Sabırlı olmayı öğrenmek, kendinle birlikte olduğunun, kendinle bir olduğunun en net göstergelerindendir.

Hiç düşündünüz mü?

Doğduğunuz andan itibaren kullandığımız zaman dilimlerini verimli ve etkili bir biçimde kullanabiliyor musunuz?

Bu hususta belli bir fikre sahip misiniz veya belli bir fikre sahip olabildiniz mi?

Bir tıp doktoru hastasına, hastalığının teşhisini koymadan tedavi yapabilir mi?

Dolayısıyla sorunun ne olduğunu bilmeden nasıl çözebiliriz?

Buddha'nın dizinin dibinde uzun yıllar öğrencilik yapan birisi hayatında hiçbir değişiklik olmadığını sık sık hocasına tekrar eder.

Aslında meditasyonu öğrenmiştir ancak uygulama konusunda yetersizdir.

Buddha, öğrencisine evinin nerede olduğunu sordu.

Öğrencinin cevabı "uzakta kasabada".

Hocası yolu biliyor musun diye sormuş.

Sonra oraya gidecek biri olsa evinin yolunu net olarak tarif edebilir misin? demiş.

Ve devam etmiş.

Sana yolu soran herkesin oraya gittiğinden emin misin? demiş.

Eğer amacına ulaşmak istiyorsan yolda tek başına gitmelisin demiş.

Dolayısıyla yükseklerle merdivenle ulaşırız.

Hayat insana zor armağan sunar.

Hayatının planlaması, nasıl olacağı ve sonucu seçme yetkisi ve yeteneği planlama sürecine dayanır.

Bizler insan olarak plan yapmayı beceremezsek, başkalarının bizim için planladığı yolda onların belirlediği hedefe yürümek zorunda kalırız.

Hayatımızın her alanında elde ettiğimiz sonuçların ölçüsü tüm çaba ve birikimlerimizin gücüyle doğru orantılıdır.

Mutlu bir hayat ve olumlu ilişkiler ciddi çaba gerektirir.

Asıl itibari ile sağlığımızı korumak için bile düzenli bir çaba içerisinde olmalıyız.

Ve elde edeceğimiz başarıda yine düzenli bir

çaba gerektirir.

Somut bir örnek verecek olursak, Einstein kendisine rüyasında ilham alarak gelen görecelik teorisinin tesadüf olmadığını her zaman belirtmiştir.

Öylesine çok çalışmış ve emek vermişim ki der bu sonuç kaçınılmazdı ve sonuca ulaşacağımdan emindim der.

Hayatımızda ortaya koyduğumuz hiçbir mücadeleye, çaba, emek boşa gitmez.

Ekstra çaba insanı daha çok geliştirir.

Özgüven sahibi insan çeşitli mazeretlerin arkasına sığınarak haklı çıkmaya çalışan insan değil, elinden gelenin en iyisini yapan ve bunun içinde varlığını ortaya koyan insandır.

Kellogg Business School'da görevli bir profesör bulunduğu sınıfta bir kavanoz ortaya koyuyor ve on civarında iri taşı bu kavanozun içerisine yerleştiriyor.

Öğrencilerine soruyor, hepiniz görüyorsunuz bu kavanoz dolu mu?

Öğrencilerin cevabı elbette dolu.

Yanında getirdiği bir kova ince mıcırı, bir kova kumu ve bir miktar suyu bu büyük kavanoz içerisine alabildiğince doldurur.

Ve Öğrencilere der ki; gördüğünüz gibi sizin dolu dediğiniz kavanoz farklı küçük maddeleri nasıl da aldı, içinde kaybetti, eritti.

Oysa bilmeniz gereken o büyük taşlar sizin en yakınınızda olan aileniz, eşiniz ve çocuklarınızdır.

Onlar akıllı insan için hiçbir zaman yok olmazlar.

Saygılarımla ...

**Mustafa Kemal Atatürk Kayseri 'de yeni harfleri tanıtırken
(28.09.1928)**

**Mustafa Kemal Atatürk Kayseri Lisesi öğrencileri arasında,
okuldan ayrılırken. (18 Kasım 1930)**

RESİMLİ GAZETE

جمعه ايرسى كونلرى نشر اولتور، هر شيدن بحث ايدر، مستقل الافكار و رقيروق، رسملى بورت عنتمسيدر

بولونك ريسمىز ھەر باسئندە خلقە يېڭى يازى بى اوكرە تپور.

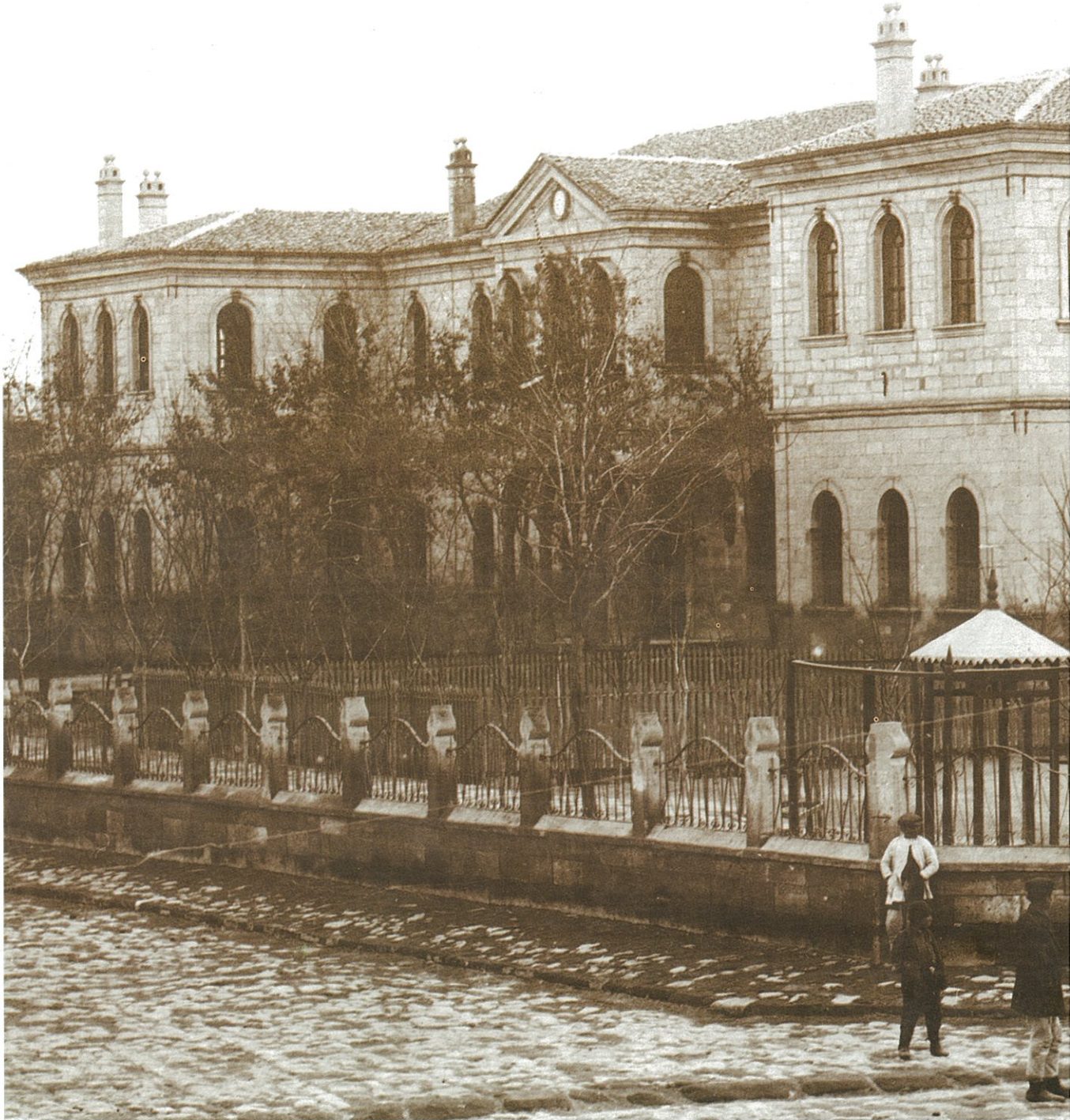

KAYSERİ LİSESİ 125. GURUR YILI

بۇ ھەتھەنچە ھەر بىدە 10 فروشە، ھەر شيدن بحث ايدر، مستقل الافكار و رقيروق، رسملى بورت عنتمسيدر

Bir Dönüşüm Hikâyesi; Kayseri Lisesi

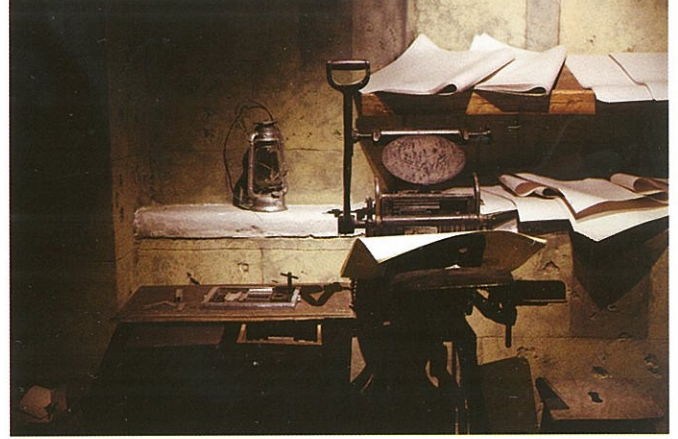
Hikmet ELDEK GÜNER
Erciyes Üni., Mimarlık Fak., Kayseri

Bir Dönüşüm Hikâyesi; Kayseri Lisesi

Giriş

20. yüzyıl sonunda kentler var olan ekonomik değerlerinin yanında olabilecek potansiyellerin peşinden yeni planlama ve mekân üretimi sürecine girmişlerdir. Sanayi odaklı ekonomiye sahip olan birçok Anadolu kenti gelişim yönünü sanayinin yanında turizme de çevirmiştir. Kimi kentler coğrafi özelliklerinden dolayı doğa odaklı turizme yönelirken, kimi kentler var olan tarihi mekânları kullanarak kültür potansiyellerine yönelmiş ve kültür turizmine yatırım yapmaya başlamışlardır. Kültür endüstrisinin en önemli sermayelerinden olan kültür mirası olan yapılar, alanlar değerli görülmeye başlamış ve bu değerlerin kazanca dönüşümü yerel yönetimlerin odağı haline gelmiştir. Yerel yönetimler, mevcut kültür mirasını görünür kılmaya, restore etmeye, yeniden işlevlendirme yoluyla sergilemeye, pazarlanır hale getirmeye ve kültür endüstrisine dâhil etmeye çalışmaktadırlar. Kentlerde yaşanan süreç korumanın ötesinde kullanım odağında ilerlemektedir. Bu süreç birçok Anadolu kentinde kendini farklı gösterim biçimleri ile ortaya koymaktadır. Anadolu'nun merkezinde yer alan geçmişi ticarete dayanan, günümüzde ise sanayi kenti olan Kayseride yüzünü turizme ve kültür endüstrisine çevirmiştir. Bu bağlamda Kayseri'nin sanayi kenti olmanın yanında turizm ile de söz sahibi olma çabası, yerel yönetimin "Kültür Öncelikli Kalkınmayı" benimsemesi, çağdaş müzecilik anlayışı ile tarihi ve kültürel yapıları müzeleştirerek kenti cazip kılacak yatırımlar yapması bu çalışmada genel olarak değerlendirilecek ve Tarihi Kentler Birliği'nin yarattığı ivme sonrasında Kayseri'de gerçekleştirilen çağdaş müzecilik örneklerine kısacadeğnilerek, Kayseri Lisesi dönüşümü, yeniden işlevlendirme süreci, çağdaş müzecilik ve koruma kuramı bağlamında incelenecektir.

Kentlerin Turizm Etkisi ile Dönüşümü

Turizm, 1960'lardan beri kentlerin var olan değerleri üzerinden getiri sağlayabildiği, kolay ve etkili yöntemlerin başında gelmektedir. Doğal, kültürel, sosyal, toplumsal, kentsel, mekânsal zenginliklerin korunarak, birer çekim noktasına dönüşmesi, merak edilmesi ve insanlar tarafından belirli bir bedel karşılığında ziyaret edilmesi ve kullanılması turizmin en masum yönü olarak değerlendirilebilir. Mevcut olanın, özgün ve orijinal olduğu düşünülenlerin turist çekme bağlamında yetersiz kalışı; yeni değerlerin ortaya çıkmasına gerektiğinde de icat edilmiş geleneklerin ve yeni cazibe noktalarının üretilmesineneden olmuştur (Urry 1999).

Türkiye'deki kentlerin küresel kapitalizmin yeni sermaye birikim süreçlerine ve kitlesel turizmin taleplerine cevap vermek üzere başvurdukları yeniden-kimlik inşa çalışmalarının arasında, var olan kültür varlıklarının yeniden kullanımında müzeleştirme işlevinin uygulandığı izlenebilmektedir (Kervankiran 2014). Özellikle tarihi kentler turistleri kendilerine çekme, potansiyellerini nakde çevirme gayretiyle "ilan edilen veya sonradan oluşturulan" yeni kimliklerini "geleneksel ama yeni" ile öne çıkarma yarışına girmişlerdir. Böylece kentsel yapının en önemli kurucu elemanlarından olan tarihi mekânlar, sahip oldukları bilinirlikleri ve cazibe noktası olma potansiyelleri nedeniyle, kente turist çekme bağlamında, ekonomik getiri nesnesine çevrilmekte, çoğu zaman özgün kullanımlarının dışında kültür endüstrisine ve turizm sektörüne hizmet verecek şekilde yeniden işlevlendirilmektedir.

Ulusal ölçekte birçok Anadolu kentinde görülen bu hızlı yapısal dönüşüm dalgası, iyi müzecilik örneklerini özendirmek, yerel yönetimlerin müze uygulamaların-

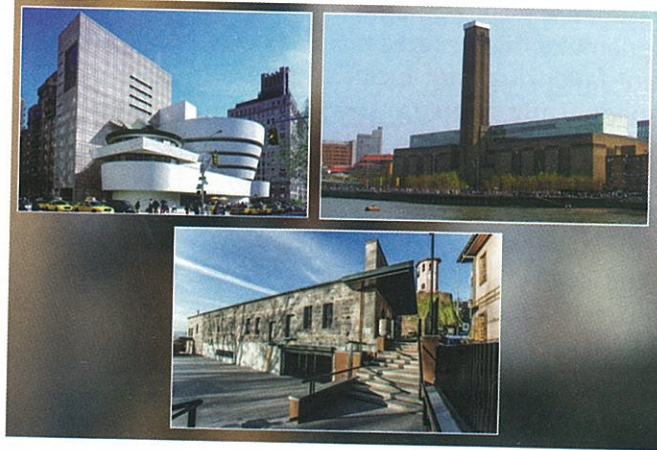
Bir Dönüşüm Hikâyesi; Kayseri Lisesi

da önder olmalarını teşvik etmek, koruma bilincinin yaratılmasına ön ayak olmak ve yerel yönetimlerin inisiyatifi ile oluşturulmuş müzeler arasında işbirliğini geliştirmek amacıyla yayılmaktadır. Bu amacın en büyük tetikleyicisi 2000 yılında 52 tarihi kent belediyesi tarafından kabul edilen ve yayınlanan Kuruluş Bildirgesi'yle kurulan Tarihi Kentler Birliği'dir. Tarihi Kentler Birliği 2001 yılında da 12. üye olarak Avrupa Tarihi Kentler Birliği'ne katıldı. Tarihi kent dokularının ve kentsel-kültürel mirasın ülke çapında farkındalık yaratılmasında, korunmasında etkili görevler alan Birlik aynı zamanda korumanın belediyeçilik, eğitim, mevzuat, bilgi, belge sağlanmasına yönelik çalışmalarda da bulunmaktadır. 2000 yılı sonrasında gerçekleşen yasal düzenlemelerde de aktif rol alan Birlik, somut sonuçların alınmasında da oldukça etkili olmuştur. Ayrıca Tarihi Kentler Birliği kurulduğu tarihten itibaren ülkeçapında koruma bilincini yaygınlaştırmayı ve koruma çalışmalarına nitelik kazandırmayı amaçladığı "Tarihi Kentler Birliği Özendirme Yarışması" yarışma ile görünür hale gelmiştir. 2016 yılında bu yarışmanın içerisinde yeni bir kategori oluşturularak "Müze

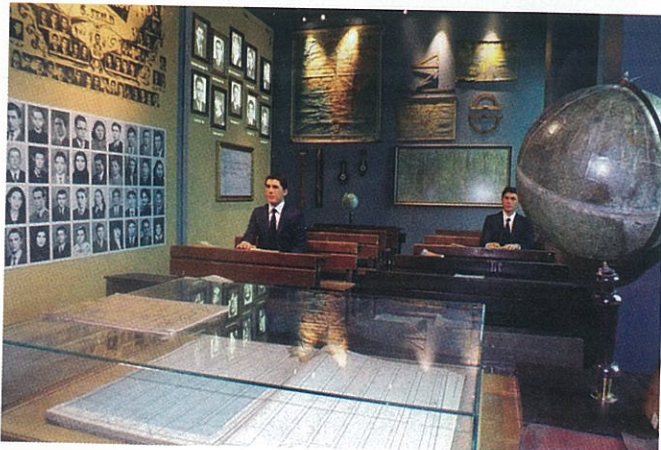
Özendirme Yarışması" açılmış ve ilk kez ödül verilmiştir (Çekül 2016). Yeni kategorinin açılması ile kültür miras olan yapıların müzeleştirilmesini daha da hızlandırmıştır.

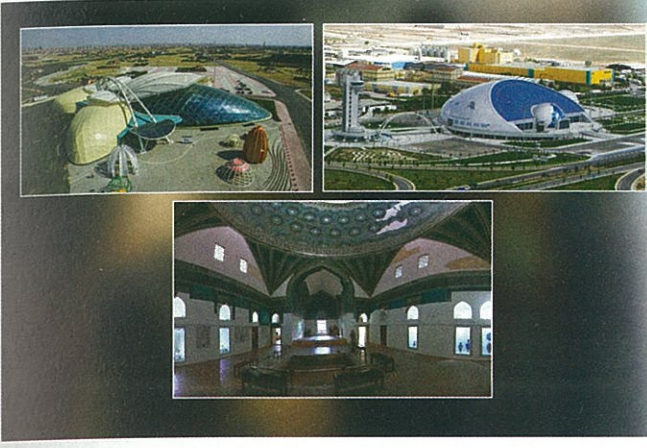
18. yüzyılda başlayan sergileme pratiği modern dünyanın ve onun yeni sermaye birikim düzeninin ve ettiğini aktörlerin biçimlendirdiğini bir işlev olarak ortaya çıkmaktadır (Silier 2012). Geçmişten gelen bir kimlerin ve zenginliklerin sergilendiği bu yeni mekânlar, kentler için itibarlaşmanın en önemli elemanlarını oluşturmuşlardır. (Burçak 2004)20.yüzyıl başına geldiğinde ise, geçmişe ait bilgilerin derlendiği bu mekânlar değişerek modernleşmeye başlamış ve yüzyıl dönüşümüne damgasını vuracak yepyeni bir olguyu gündeme getirmiştir (Kervankiran 2014). Palazlanmaya başlayan turizm faaliyetleri, hazırlanmış kent rehberleri ve turistik yazın, geçmişe yönelik merakın

Fotoğraf1. Yeni müze yapıları ve dönüşüm yapılan müze örnekleri

artması ve aktarılabılır düzenli bir bilgiye dönüşmesi, tarih anlatılarının ve kent tarihine yönelik metinlerin yayımlanması ve geçmişe dair zenginliklerin biriktirmeye başladığı müzelerin çoğalması sayesinde mümkün olmuştur. Sonraki yıllarda sanat anlayışının değişmesi, çağdaş sanatın ortaya çıkması, müze mekânlarının da sorgulanmasına ve yeniden biçimlenmesine neden olmuştur (Karadeniz 2015). Müzelerin kentlerin tanıtım yüzü olmaları, yenilenen içerik ve temsil biçimleri ile yakın dönemde de katlanarak devam etmiştir. Dünyanın birçok kentinde görülebilecek farklı konseptlerdeki müzeler, sadece sanatseverlerin değil herkesin gitmek istediği, bilgi transferinin farklı yöntemler ile yapıldığı yeni toplumsal öğrenme mekânlarına dönüşmektedir (Macdonald 2003)

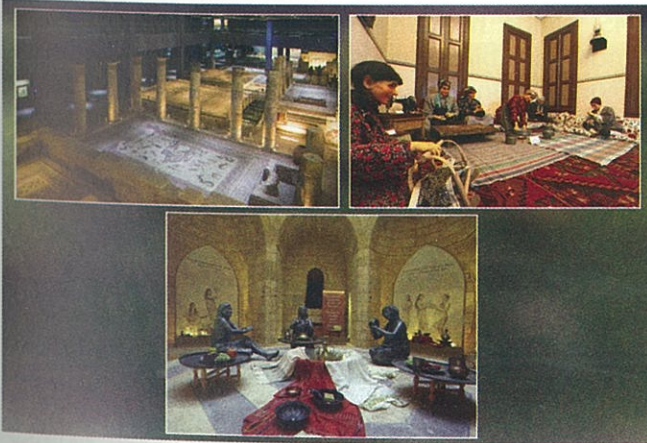

Fotoğraf 2. Konya müze örnekleri; Kelebek Müzesi, Bilim Müzesi, Karatay Müzesi

Ulusal ölçekte turizm ve kültür odaklı benzer bir değişim birçok kentte yaşanmaktadır. 2000 yılında 7 milyon olan müze ve ören yeri ziyaretçi sayısı 2015 yılında yaklaşık 30 milyona ulaşmıştır. Türkiye’de müze sayısı ise 2011 yılında 339 iken, 2016 yılında 409 olmuştur. Özellikle kentsel gelişimin farkında olan, ekonomik, kültürel, sosyal ve toplumsal olarak belirli bir birikime sahip olan birçok kent (Konya, Gaziantep, Denizli vb), kültürel yatırımın kentin gelecek ekonomisi için çok önemli bir alan olacağını bilinci ile girişimlerde bulunmaktadır. Anadolu’nun sanayi yatırımlarında öncü kentlerinden olan Konya, kente gelen ziyaretçilere yeni deneyimler yaşatmak ve farklı alanlarda çekim noktası olabilmek için Kelebek Müzesi, Bilim Müzesi inşa etmekte ve korunması gereken kültür mirasını daha efektif kullanmak için de Mevlana Müzesi, Karatay Müzesi gibi tarihi yapıyı yeniden işlevlendirmektedir. Benzer biçimde Gaziantep’te de yeni müze yapıları inşa edilmekte ve tarihi yapılar yeniden kullanıma açılmaktadır. Zeugma müzesi kent için yeni yapısı ile ziyaretçilerin en çok rağbet ettiği mekânlardan birisi olmuştur. Ayrıca Antep’in önemli ailelerinden olan Göğüş ailesinin konağı mutfak müzesine, özgün işlevi tamamlanan Paşa Hamamı da Hamam Müzesi’ne dönüştürülmüştür.

Böylesi bir değişim sürecinin içerisinde olan ve

Fotoğraf 3. Gaziantep müze örnekleri; Zeugma Müzesi, Mutfak Müzesi, Hamam Müzesi

çalışmalara devam eden kentlerden Kayseri de yatırım yönünü turizme çevirmiştir. Cumhuriyetin ilanından itibaren Türkiye’nin en önemli sanayi kentlerinden biri olan Kayseri, gelecekte deturizm ile de belirli bir noktaya gelmeyi hedeflemektedir (Tekinsoy 2011). Geçmişte tarihi konut ve ticaret dokusunu yok ederek yalnızca tekil anıt yapıları koruma altına alan Kayseri, sahip olduğu bu sıra dışı koruma ve planlama anlayışı nedeniyle hızlı imar hamlelerine ev sahipliği yapmış, yüzyıllardır devam eden kentteki girişimci ruh ve sermaye birikim becerisi nedeniyle de Türkiye’nin önemli sanayi ve ekonomik odaklarından biri olmuştur (Eldek 2017). Bir yandan sanayi endüstrisi kadar karlı bir yatırım alanına dönüşen hizmet sektörü kentin gelişme ve kalkınma vizyonunu kültürel yatırımlara çevirmiştir. 1998 yılında Nevşehir Kapadokya Havalimanı açılana kadar Kapadokya’yı görmeye gelen turistlerin kullandığı Kayseri Havalimanı ile zorunlu bir varış noktası iken bu tarihten itibaren Kayseri varış kenti olmaktan çıkmış ve kent ciddi oranda turist kaybına uğramıştır. Doğal ve kültür zenginlikleri oldukça yüksek olan Kapadokya ve yakın çevresi, yerli ve yabancı turist için çekim merkezidir. Kayseri’de uzunca bir süre bu çekim noktasını kendi le-

Fotoğraf 4. Kapadokya fotoğrafları; Uçhisar, Göreme,

hine kullanmış, Kapadokya’yı görmeye gelen turistler için ikinci bir gezi alternatifi olmuştur.

Kayseri uluslararası İpek Yolu ticaretinden beri süregelen ve yüzyıllar içinde oluşmuş tarihsel birikimini hoyratça yok etmiş olmasına rağmen hızla gelişiminin ardından geriye kalan sınırlı sayıda kültürel değerini kullanarak, kültür rotaları oluşturmaya, bir dizi restorasyon projesi ile geçmişi yaşatmaya ve yeniden işlevlendirme çalışmalarına başlamıştır. Yerel Yönetim, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kültür varlıklarının korunmasına yönelik verilen teşviklerden yararlanabilmek adına var olan kültürel mirası canlandırma çalışmalarına girişmiştir. Bir çok yapının korunması ve restorasyon projelerinin üretilmesinde bu teşvik ve kaynaklar kullanılmıştır. Kültür varlıklarının korunmasına yönelik Valilik payları ile Kalkınma Ajansları’nın destekleri de bu alan ile ilgilenilmesine neden olmuştur. Ayrıca 2000 yılında kurulan Tarihi Kentler Birliği üyesi olan kent korunabilen yapılar sayesinde kentsel ölçekte “Kültür Öncelikli Kalkınma” modelini temel alarak, uygulamalar yapmaya başlamıştır. Temel alınan

"Kültür Öncelikli Kalkınma" modeli Tarihi Kentler Birliği tarafından, 2012 yılında Türkiye Belediyeler Birliği'nin desteği ile başlayan "Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritaları" çalışmalarının oluşmasını sağlayan bir kalkınma modeli olarak tanımlanabilir. Kültür mirasının korunması sağlayan ve kentsel gelişmenin odağına kültür mirasını koyan, belediyelerce uygulanmaya çalışılan bir model olarak da değerlendirilebilir. Kayseri kent yönetimi kültür odaklı yatırımlarının yanı sıra bölgenin en önemli doğal zenginliklerinden olan Erciyes Dağı ile kış ve doğa turizmini öne çıkarmak için büyük yatırımlar yapmaktadır. 2005 yılında başlanan yatırım atağı öncelikle Erciyes Dağı'nı Dünya'nın önemli kayak merkezlerinden birisi yapmayı hedeflemektedir. Öncelikli alana yönelik alt yapı yatırımlarını tamamlayan Kayseri Büyükşehir Belediyesi daha sonrasında konaklama ve günübirlik tesislerine yönelik çalışmalar yapmıştır. Kayak sporunun yanı sıra ve diğer sporlar içinde tesisler inşa etmekte ve Erciyes Dağı'nın 12 ay boyunca efektif olarak kullanılmasını hedeflemektedir.

Kültür varlığı bakımından oldukça değerli birikimlere sahip olan ancak bu değerlerin farkında olunmadığı için yakın bir zamana kadar yıkarak, yapıların sadece parsel değeri üzerinden yatırım yapmaya çalışan yerel yönetim bakış açısını değiştirmiş, kalan anıtsal yapıları korumaya, canlandırmaya ve kullanmaya başlamıştır. Kentte bu hedefin başarılı olduğu, kimi bölgelerde ise başarısız olduğu örnekler bulunmaktadır. Çalışma, kent belleğinde derin izler bırakmış olan Kayseri Lisesi'nin dönüşümüne odaklanmakla birlikte, müze işlevi verilen okul yapısının önemini daha iyi anlayabilmek için kent tarihinde yaşanan hızlı dönüşümlere, kent yönetiminin uygulamaya koyduğu kültür odaklı değişimlere ve kentteki müzeleşme eğilimine ilişkin kısa bir bilgilendirme yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu çalışmanın temel amacı korunması gereken bir kültür mirası olan Kayseri Lise'nin yeni bir işleve dönüşüm sürecini değerlendirmektir. Bu değerlendirme için sosyolojik değişimden, ekonomik getirilere, koruma ölçütlerinden, kent (Kayseri) tarihine kadar birçok konu incelenip, Kayseri Lisesi'nin değerleri belirlenip ve değişim süreci anlatılmaya çalışılmıştır.

Kayseri Kent Tarihi

Kayseri, Orta Anadolu'nun tarih boyunca ticaret yolları üzerinde konumlanan en verimli bölgelerinden biri olan Erciyes dağı yamacındakurulmuştur. Kayseri kent merkezine 24 km uzaklıktaki eski adı Kaniş olan Kültepe yerleşimi, Hititlerin Anadolu'da kurduğu ilk kent olup, Anadolu'da keşfedilen en eski yazılı belgelerin bulunduğu yerdir. Kent merkezinde günümüze ulaşabilmiş en eski eser, İç Kale'dir. İç Kale'nin yanı sıra, günümüzde Kayseri'nin korunması gereken kültür mirasının sayısal olarak önemli bir bölümünü oluşturan Selçuklu Dönemi'ne ait yapılar da kent merkezinde yer almaktadır. Osmanlı Dönemi'nde kentin mekânsal yapısı kale dışına taşarak genişlemiştir (Palamutoğlu 1987). Tarih boyunca etkin bir ticaret aksı üzerinde konumlanan kente Osmanlı Dönemi'nde hanlar ve çarşılar eklen-

miştir. 18. ve 19. yüzyılda kent, surların dışına doğru hızla saçaklanarak her yönde genişlemiştir. Osmanlı İmparatorluğun sonlarında kentte, Tanzimat sonrası modern imar hareketleri hızlanmış, 1869 yılında Belediye teşkilatının kurulmasıyla birlikte Belediye Binası, Askerlik Dairesi, Askeri Hastane, Vilayet Binası, Sarı Kulesi ve Kayseri Lisesi inşa edilmiştir (Çabuk 2012). 1914'de çıkarılan bir yasa ile Kayseri "Bağımsız Sancak" statüsü kazanmıştır. Sancak olması ile kentte imar hareketleri yoğunlaşsa da I. Dünya Savaşı'nın başlaması ile ortaya çıkan ekonomik sorunlardan dolayı çalışmalar devam edilememiştir.

1923 yılında Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile beraber Kayseri'de de diğer kentlerde yaşanan değişimlere başlamıştır (Karatepe 2005). 1930'lu yılların başında kent oldukça harap durumdadır, ilk planlı imar hareketleri de bu yıllarda başlatılmıştır. 1935-50 yılları arasında inşa edilen kamu yapıları, özellikle İstasyon Caddesi'nde oluşturulan ve kentin "Cumhuriyet Aksı" olarak tanımlanan kesiminde bu plana göre inşa edilmişlerdir. Hazırlanan plan kentin tamamen yıkılması ve yeniden inşası üzerine kurgulanmıştır (Çabuk 2012). Kentteki etkili değişim, kentin güneyine 1926'da Tayyare Fabrikası'nın kurulması olmuştur (Erkiletlioğlu 2006). Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli yatırımlarından biri olan demiryolu bağlantısı, 1927 yılında kullanıma açılmıştır. PTT, Tekel, Vali Konağı ve Kız Enstitüsü, İstasyon yapılarından farklı olarak modern tasarım yaklaşımı ile betonarme yapı sistemine 1930'larda inşa edilmiştir (Çalışkan 1995). Tayyare Fabrikası ile başlayan süreç, 1935 yılında Sümerbank Bez Fabrikası ile devam etmiştir. Kentin kuzey ve güney ucuna birer endüstri alanı kurmak kentin gelişimini etkilemiştir. Kentin geniş kapsamlı ilk imar planı 1945 yılında hazırlanmıştır (Aru 1998).

1950 sonrası Türkiye'nin her bölgesinde yaşanan göç hareketleri, Kayseri'yi de etkilemiştir. 1950-1960 yılları arasında geleneksel kent dokusunun önemli bir bölümü yok edilerek yeni konutlar ve iş yerleri inşa edilmiştir. 1960 yılında yapılan yeni ekonomik yatırımlar nedeniyle kent, yeni alanlara doğru yayılmaya başlamış, bu durum geleneksel dokuda tahribatların devam etmesine sebep olmuştur (Tekinsoy 2011). 1945 yılında hazırlanan plan yetersiz kalınca, 1975 yılında yeni bir nazım planı hazırlanmıştır (Kocatürk 2009). Bu plan ile yüksek bloklu, geniş bulvarlı şehir anlayışına geçilmiştir. Hazırlanan nazım imar planı ile yüksek bloklu geniş caddeli kent görünümü oluşmaya başlamıştır.

2004 ve 2005 yıllarında değiştirilen Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile Kayseri Büyükşehir Belediyesi sınırları da genişlemiş, Çevre Düzeni Planı yapma gerekliliği ortaya çıkmıştır. 2005 tarihinde plan çalışmalarına başlanmış ve Çevre Düzeni Planı'na uygun olarak hazırlanan 1/25000 ölçekli nazım imar planı 2006 tarihinde tamamlanarak uygulamaya başlanmıştır (Kocatürk 2009).

Günümüzde altyapı yatırımları, sosyal donatılar, ulaşım gibi kentsel gereklilikleri yerine getirdiğini düşünen yönetim, diğer kentlerin önüne geçmek adına kültürel çalışmalar ve yatırımlar yapmaya başlamıştır. Üretim kenti olmanın yanında kültür kenti olmak içinde çalışmalar yürüten yerel yönetim, gelecekte kentin turizm bağlamında Dünya'ya tanıtılması ve değerlerinin kültür endüstrisinin bir parçası olarak pazarlanabilmesi için çalışmalarına devam etmektedir. Ayrıca kentsel gelişimin sadece ekonomik olmaması gerektiği gerçeğini fark eden yönetim, kültürel bağlamda, kentin tarihini, kültürünü, değerlerini ve yaşam biçimini yansıtan çalışmalar üretmeye başlamıştır. Kentlerin markalaşarak yeni bir kimlik sahibi olması gerektiği düşüncesini benimseyen belediye öncelikle kültür varlıklarına yönelik koruma çalışmaları başlatmış, elde kalan tarihi doku ve yapılar için restorasyon projeleri yürütmüştür. Merkezde yer alan tarihi yapılar için kültür rotası belirleyerek, gelen ziyaretçiler için bir güzergâh belirlemiştir.

Bütün bu çalışmaların yanı sıra kültürel ve tarihsel birikimi anlatabilmek için farklı konseptlerde müzeler oluşturmuştur. Kent ve Mimar Sinan Müzesi, Selçuklu Müzesi, Abdullah Gül Müze ve Kütüphanesi, Milli Mücadele Müzesi gibi çağdaş müzecilik anlayışının benimsendiği müzeler ziyarete açılmıştır. Müzelerden sadece Kent ve Mimar Sinan Müzesi'nin yeni inşa edilmiş olup, diğerleri mevcut tarihi yapıların yeniden kullanımı ile elde edilmiştir. Kayseri için yeni olan çağdaş müzecilik yaklaşımını, yapıların detayları ile anlatmak, Kayseri Lisesi'nin nasıl dönüştüğünü anlamak bağlamında önemli olacaktır.

Kayseri ve Müzecilik

2000'li yıllara kadar Kayseri kenti için müze, Anadolu'nun diğer birçok kentinde olduğu gibi Arkeoloji Müzesi (Sade 2005) ve Etnografya Müzesi demektir. Ancak "Kültür Öncelikli Kalkınma" modelini benimseyen, kültür varlıklarının farkına varan ve bu bakış açısı ile yatırımlar yapmaya başlayan birçok yerel yönetim gibi, Kayseri'de de kültürün, tarihi yapıların çağdaş müzecilik anlayışı ile yeniden ele alındığı, yeni turistik çekim noktalarının oluşturulması hedeflemiştir.

2000 yılı öncesinde yani kültür varlıklarının henüz kentin yüzü olarak kabul edilmediği dönemde yapılan ilk müze yatırımı "Kent ve Mimar Sinan Müzesi" olmuştur. Kentin kuzey ucunda bulunan Fuar alanı içerisine inşa edilen, Türkiye'nin ilk Kent Müzesi olan yapı, 1993 yılında Haluk Pamir tarafından tasarlanmış, Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından yaptırılmıştır. Altı katlı oluşan müzenin 400 m² giriş katı Kent Müzesi, birinci katı ise Mimar Sinan Müzesi olarak işlevlendirilmiştir. Diğer katlar yönetim ve sosyal alanlar olarak düzenlenmiş ancak tam olarak kullanıma açılmamıştır. Kent Müzesi Kayseri'ye ilk defa gelenler için kentin tarihi, kültürü, yaşam biçimi, gelenek ve görenekleri, tarihi yapıları hakkında dijital ortamda bilgilendirme yapmaktadır. Dijital müzeciliğin Türkiye'deki ilk örneklerinden olan Müze'de video prodüksiyonlar, dokunmatik

kiosklar ve 5 m. çapındaki Kayseri şehir maketi ile kentin tanıtımı yapılmaktadır.

İkinci katında yer alan Mimar Sinan Müzesi'nde ise; Kayserili olduğu bilinen Mimar Sinan ve yapıları hakkında çağdaş müzecilik anlayışı doğrultusunda interaktif bilgilendirme yapılmaktadır. Kulaklıklar ve dokunmatik ekranlar aracılığı ile bilgileri seçebilme ve yeniden dinleyebilme imkânı ziyaretçinin tercihine bırakılmıştır. Nesne sergilenmesi ile değil, dijital bilgilendirme ve görselleştirme ile kurgulanan müze, yalnızca Kayseri için değil Türkiye için de öncü bir örnek olmuştur.

2000 yılı sonrası Kayseri'nin Tarihi Kentler Birliğine girmesi ile yüzünü kültür mirası yapılarıya dönen yönetimin ilk çağdaş müze örneği ise "Selçuklu Uygarlığı Müzesi"dir. Müze, Kent ve Mimar Sinan Müzesi'nde olduğu gibi yeni ve güncel bir müze yapısı yapmak yerine, Selçuklu kültürel mirasını canlandırmak ve çekim merkezi yaratmak üzere, özgün işlev ömrünü tamamlamış olan Gevher Nesibe Darüşşifa ve Medresesi'nin restorasyonu ve yeniden işlevlendirilmesi ile oluşturulmuştur. 1206 tarihinde Selçuklu Hükümdarı II. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından, kız kardeşi Gevher Nesibe Sultan anısına yaptırılan yapı, Selçuklu Dönemi'nin en önemli sağlık ve eğitim yapılarından birisidir (Edhem 1982). Yaklaşık 2800 m²lik bir oturma alanına sahip tek katlı yapı, iki avlu etrafında biçimlenmiş Gevher Nesibe Darüşşifası ve Medrese bölümlerinden oluşmaktadır (Büyükmihçi Kozlu 2008). Zaman içerisinde yapıda ciddi yapısal sorunların baş göstermesi, 2005 yılında kapsamlı bir restorasyon çalışmasının başlamasına neden olmuştur. 2014 yılında tamamlanan restorasyon ve yeniden-işlevlendirme çalışmaları sonucunda yapı Selçuklu Uygarlığı Müzesi olarak yeniden ziyarete açılmıştır.

Kent belleği için oldukça önemli olan müze yapısı, çağdaş müzecilik anlayışı ile ele alınarak, dijital sergileme yöntemlerinin kullanıldığı, özgün; yapısal detaylarının, mekânsal kurgusunun, fiziksel özelliklerinin korunduğu bölgedeki öncü müzelerden biri olmuştur. Kenti ziyaret edenler için gidilmesi gereken turistik çekim noktalarından biri olan Selçuklu Uygarlığı Müzesi, Selçuklu Dönemi'nden kalan nitelikli avlulu mekânsal kurgusu ve mimari kalitesi ile etkileyici mimari atmosferi sayesinde 13. yüzyılın yaşam ortamına sahip yapıyı bir sergi nesnesine dönüşürken, interaktif sergileme yöntemi ile de ziyaretçilerin mekânı aktif olarak deneyimlemelerine imkân tanımaktadır. Geleneksel ile modernin bir araya getirilerek sunulduğu müze Kayseri'ye gelen yerli ve yabancı turistlerin ilk uğradığı yerlerden birisi olmuştur. Müzenin kent merkezinde yer alması, yakın çevresinde İç Kale'nin, Kapalı Çarşı'nın, Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerinden kalma tarihi eserlerin bulunması ve Kültür Rotası güzergâhında olması ziyaretçi sayısının da yüksek olmasına neden olmaktadır. Gelen ziyaretçilerin yanı sıra Kayseri yerel halkı içinde yepyeni bir deneyim sunan müze yapısı, kentin yeni yüzlerinden biri olarak kendini göstermektedir.

Kayseri'de çok yakın zamanda tamamlanan bir diğer müze de Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampusu içerisinde bulunan "Cumhurbaşkanı Abdullah Gül Müze ve Kütüphanesi"dir. 2017 yılında açılan müze 1935 yılında inşa edilen eski Sümerbank Pamuklu Dokuma Fabrikası alanında ki elektrik santrali ve onun parçası olan iki yapıdan meydana gelmektedir. Toplamda 7000 m2lik alanda oluşturulan müze ve kütüphanesi kent hafızasına oldukça derin izler bırakmış olan bir alanda yer almaktadır. Rus mimarlar tarafından 1934 yılında tasarlanan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yatırımlarından olan fabrika, döneminin ötesinde bir inşaat sistemine ve plan kurgusuna sahip olup, üretime uzun yıllar devam etmiştir. 1990'larda üretimi durdurulan fabrikanın birçok yapısında (Elektrik santrali, üretim yapısı, lokal gibi) zaman içerisinde kullanılmaktan kaynaklanan veya vandalizm sonucu oluşan birçok yapısal hasar meydana gelmiştir. İşlev ömrünü tamamlayan alangünümüzde ise Abdullah Gül Üniversitesi Sümer Kampusu olarak kullanılmaya başlanmıştır (Eldemir 2014).

Kapsamlı bir restorasyon çalışması yürütülen ve yerleşkenin en nitelikli yapılarından olan, ciddi yapısal, fiziksel ve malzeme bazlı sorunlara sahip olan Elektrik Santrali, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül Müze ve Kütüphanesi olarak ziyarete açılmıştır. Oldukça büyük bir metrekareye sahip ana bina sergileme için kul-

lanılırken, sergi planlamasında yapının özgün işlevine göndermeler yapılmış, betonarme strüktürü, zamanın patinası ve özgün detayları korunmaya çalışılmıştır. Kayseri için olduğu kadar Türkiye içinde sıra dışı bir yaklaşıma ve çağdaş müzecilik anlayışına sahip yapıyı kampus içerisinde bulunan diğer eğitim yapıları ile birlikte düşünüldüğünde, yerleşke ölçeğinde koruma yaklaşımı nedeniyle de Türkiye'deki öncü örneklerden biridir.

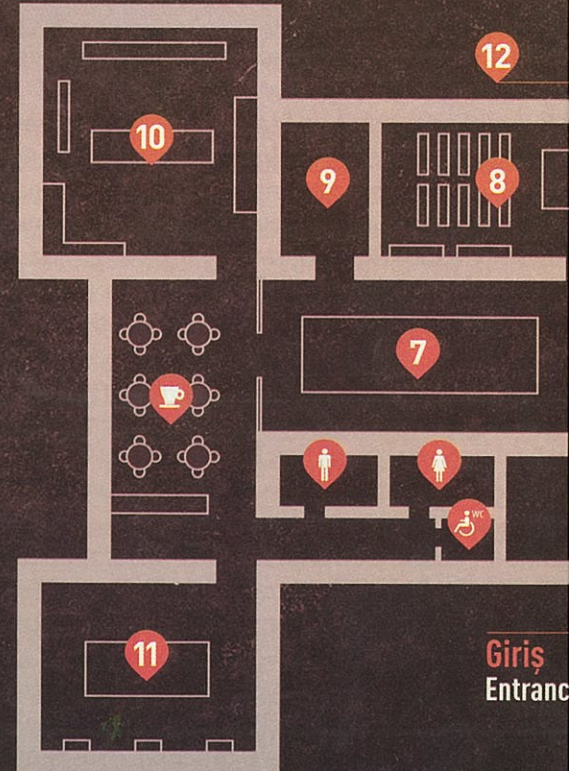
Seçilen örneklerden ilki yeni bir tasarım, ikincisi 13. yüzyıldan kalma özgün işlevine devam edemeyen bir anıtsal yapı ve sonuncusu da yakın geçmişe ait, modern mimari miras olarak tanımlanan ve yine ikinci örnek gibi özgün işlevini devam ettiremeyen bir endüstri yapısıdır. Kültür odaklı kalkınma hedefi ile yola çıkan yerel yönetim iki kültür mirasını özgün işlevleri dışında (işlev ömürlerini tamamladıkları için) yeniden işlevlendirmiş ve işlev olarak da müze fonksiyonunu seçmiştir. Bu durum yapıların yıpranmaması, düzenli bakım ve onarımlarının yapılabilmesi için kullanılmasının gerekliliği ilkesi ile örtüşmektedir. Yeniden işlevlendirme sürecinde hangi özgün değerlerinin korunduğu veya kaybedildiği ayrı bir çalışma konusudur.

Sonuç olarak Kayseri farklı geçmişlere sahip ancak benzer çağdaş sergileme yöntemleri ile kurgulanan yeni müze yapılarına ev sahipliği yapmaktadır.

MÜZE PLANI

Museum Plan

KAYSERİ LİSESİ
MILLİ MÜCADELE
MÜZESİ

Hızlı ve radikal imar hareketleri ile tarihi dokusunun büyük bir kısmını kaybeden Kayseri, kentsel ve tarihsel bağlarını yitirmiş birbirinden kopuk koruma altındaki tekil anıt yapıları birbirleriyle ilişkili kılarak, bütüncül bir koruma yaklaşımı benimseyerek ve kente turist çekecek yeni cazibe alanları yaratmak üzere Tarihi Kentler Birliği'nin desteğiyle 2006 yılında Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından bölgedeki 439 adet tarihi eser incelenerek bir kültür envanteri oluşturulmuş, bu envantere dayanılarak 2014 yılında bir "Kayseri Kültür Yolu" haritası ve rehberi hazırlanarak, dolaşım güzergâhı izleri kentsel mekânda uygulanmıştır

Kayseri Kültür Yolu Haritası kent merkezinde yer alan anıtsal yapılar için ana bir güzergâh tanımlamaktadır. Bu ana güzergâhın yanı sıra alternatif olarak çarşı ve müze rotaları da kültür yolunun bir parçası olarak gösterilmiştir. Kente ilk gelenler için hazırlanan kültür yolu haritasında rotada yer alan yapılar hakkında da bilgi verilmekte, tarihçeleri anlatılmaktadır. Ayrıca rotayı deneyimlerken, fotoğraf çekme alanları, kent silüetinin algılanabileceği bakı noktaları da harita üzerine detaylıca işlenmiştir.

Tarihi Kentler Birliği'nin 2000 yılından itibaren, her kent ve ilçede kültür mirasının koruma bilincinin artırılması ve korumanın sağlanabilmesi için "Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme

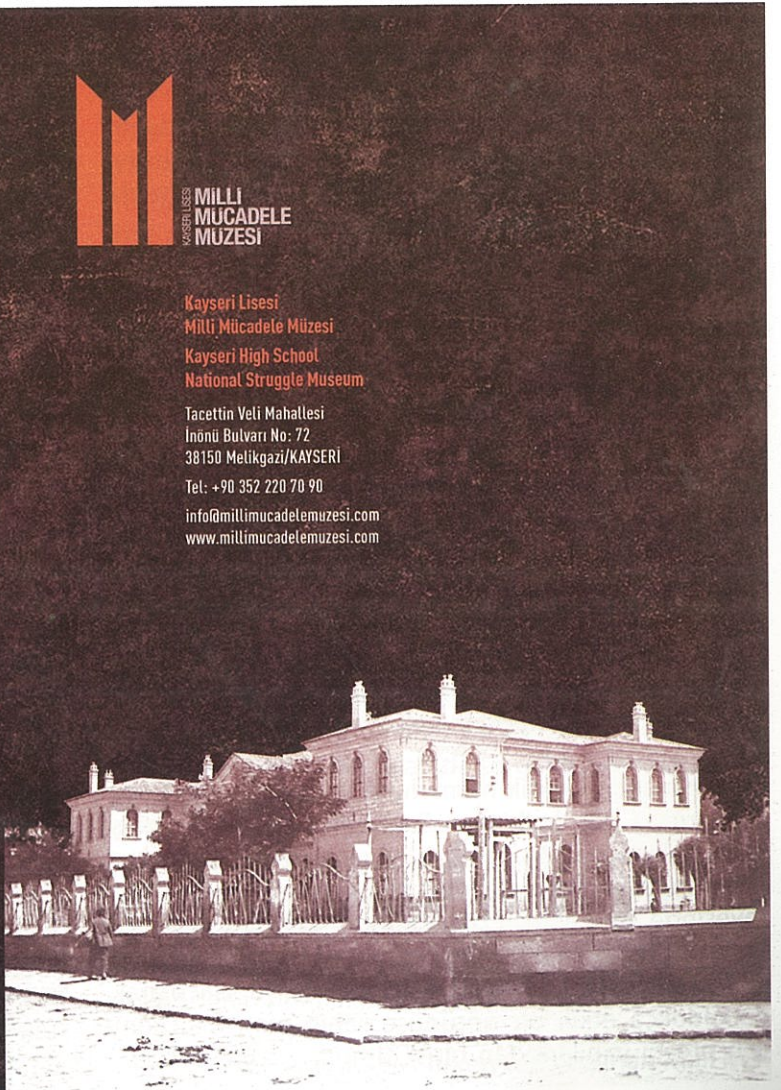
Yarışması" düzenlemekte ve son yıllarda da bu yarışma içerisinde "Müze Özendirme Yarışması" kategorisi açmaktadır. Ayrıca Birlik, Türkiye Belediyeler Birliği tarafından da desteklenen "200 Ortak 200 Eser" ve "3 Yılda 300 Eser" Hibe Yardım Programı ile "Bin Günde Bin Eser" Hibe Proje Yardımı Programları ile her kenti yakın çevresindeki değerler ile ziyaretçilere bütünlük olarak deneyimletmeyi hedefleyen Kültür Rotaları'nı oluşturulmuştur.

Hazırlanan "Kültür Rotaları Planlama Rehberi" gibi etkin çalışmalar sayesinde son 17 yılda birliğe üye olan 450 belediye tarafından Türkiye'nin her yerinde onlarca müze yapısı ve kültür rotası ortaya çıkmıştır. Kayseri'de olduğu gibi birçok Anadolu kentin geneline yayılan kültür miraslarını koruyarak, kullanma ve gelecek nesillere aktarma çabası başlangıçta oldukça iyi niyetli görünmekle beraber, yapılan çalışmalar incelendiğinde ortaya çıkan kimi projeler koruma ilkeleri bağlamında tartışılabilir niteliktedir. İşlev korumanın en yardımcı elemanlarından, bilinçli kullanım korunması gereken kültür mirasının ömrünü uzatarak, gelecek nesillere aktarılması sağlar ancak bilinçsiz bir kullanım yapıyı yok eder. Kayseri'de yaşanan yeniden işlevlendirme eğiliminin en güncel örneği ise, yetiştirdiği öğrencileri ve önemli olayların geçtiği bir anı mekânı olarak kent belleğinde oldukça önemli bir yer tutan Kayseri Lisesi'nin müzeye dönüştürülme projesidir.

Kayseri Lisesi
Milli Mücadele Müzesi
Kayseri High School
National Struggle Museum

Tacettin Veli Mahallesi
İnönü Bulvarı No: 72
38150 Melikgazi/KAYSERİ
Tel: +90 352 220 70 90
info@millimucadelemuzesi.com
www.millimucadelemuzesi.com

Kayseri Lisesi'nin Geçmişinden Doğan Yeni İşlevi

Kayseri Lisesi, Kayseri'nin 100 yıllık geçmişine tanıklık etmiş, kent ve Türkiye için önemli insanların yetişmesinde etkili olmuş, Geç-Osmanlı Dönemi'nde kurulmuş önemli bir eğitim kurumudur. 1893 yılında Kayseri'nin geleneksel konut dokusu içerisinde yer alan Seyfullah Efendi Konağı'nda hizmet vermeye başlayan okul, 1904 yılında Sultan II. Abdülhamid zamanında yaptırılmaya başlanan, günümüzde müzeye dönüştürülen Neo-Klasik tarzdaki kesme taştan yapının ilk katı 1905 yılında eğitim vermeye başlamış, ikinci katı ise 1916-1917 yıllarında tamamlanabilmiştir (Arslantaş 2009). Tasarımcısı bilinmeyen okul yapısı, inşa edildiği dönemin karakteristik izlerini taşımakla birlikte, modern bir yaklaşımla, tip proje olduğu düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Okul inşaatına ilişkin arşiv bilgilerinden edinilen bilgiye göre, Osmanlı İmparatorluğu'nun dış borç yükü altında kaldığı, ekonomik güçlükler ve çalkantılı iç siyaset ortamı nedeniyle inşaatına başlanmasında ve yapının tamamlanmasında uzun süreli gecikmelerin ve kesintiye uğramaların yaşandığı bilinmektedir. Okulun kurulma fikri de benzer nedenlerle gecikmeye uğramış, 1884 yılında Ankara Valisi tarafından yapımına başlanması kararı alınmış ancak maddi nedenlerden dolayı bir türlü başlanamamıştır (Arslan Sağıroğlu 2014).

1894-95 yılları arasındaki yazılı arşiv belgelerinden yapının inşasına başlandığı ancak ekonomik ve politik nedenler ile süreli olarak devam ettiği gözlenmektedir. Tasarım sürecinde iki katlı olarak planlanan ve ilk katında 11 oda ile caminin, üst katında ise 12 odanın olması öngörülen yapının maddi yetersizlikten dolayı başlangıçta tek katlı olarak inşa edildiği de belirtilmektedir (Arslan Sağıroğlu 2014).

Neo-klasik tarzda, taş malzeme ile yığma sistemde inşa edilen yapının simetrik, dikdörtgen bir plan kurgusu vardır. Orta merkezli girişholünunsağında ve solunda, dikdörtgenin uzun kenarı boyunca, karşılıklı sıralanmış odalar yer almaktadır. Ortada yer alan uzun sirkülasyon hattının iki ucu bahçeye açılmaktadır. Yapıya eklenen ikinci kat ile birlikte, girişin karşısına merdivenkovanı ilave edilmiş ve üst katta da alt katın plan şeması aynenuygulanmıştır. Yapının sağ ve solunda bulunan köşe mekânlarda, dikdörtgen formun dışına çıkacak biçimde çıkmalar yapılmıştır. Oldukça sade bir plan kurgusuna sahip okulun cephesinde ise taş kaplama kullanılmıştır. Gün ışığından en iyi derecede faydalanabilmek için geniş pencerelere yer verilmiştir.

Geç-Osmanlı eklektik mimarlığında özellikle de 19.yy yapılarında sık kullanılan kemerli pencereler, giriş üzeri balkon çıkması, balkon taşıyıcılarında kullanılan bezemeler ve üçgen alınlık gibi mimari repertuarlar sayesinde yapı anıtsal bir görünüm kazanmıştır (Uluengin 2014). Lise eğitiminin toplumsal olarak saygınlık kazanma aracı olduğu bir dönem de, yapısal olarak da oldukça etkili bir görünüme sahip okul, kent için prestij yapılarından birisi olmuştur (Özmerdiven-

li 2000). Cumhuriyet'in ilk yıllarında okul eğitim faaliyetlerini etkin bir biçimde sürdürmüştür. Zamanla okulun mekânsal kurgusu öğrenci sayısına ve servis bölümlerine (yemekhane, kütüphane) yetmeyince yakın çevreden satın alınan iki yapı 1927 yılında dönüştürülerek yemekhane, kütüphane ve gösteri salonu olarak kullanılmaya başlanmıştır (Arslan Sağıroğlu 2014). Öğrenci sayısının zamanla artması sonucunda, 1956-57 yıllarında yeni öğretim yapısı, 1965-66 yılları arasında pansiyon binası, 1976-77 arasında da konferans salonu yapılmıştır. Zaman içindeki inşa edilen bu yeni yapılar ile bir eğitim yerleşkesine dönüşen Kayseri Lisesi, eğitim faaliyetini günümüzde de diğer yapılarla devam ettirmektedir.

2012 yılında kent belleği için oldukça önemli olan yapıdaki eğitim faaliyeti sonlandırılarak, yapıya dokunulan ek yapılar yıkılarak, müze olarak yeniden işlevlendirilmek üzere 2013 yılında restorasyon çalışması başlanmıştır. Kayseri Büyükşehir Belediye ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından imzalanan protokol ile müzenin proje sürecini Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülmüştür. Yapı kent belleğine en çok nüfuz eden eğitim kurumlarından birisi olmasına rağmen müzeleştirme eğiliminin etkisiyle 2016 yılında Milli Mücadele Müzesi'ne dönüştürülerek kullanıma açılmıştır. Yeni işlevi ile okul, özgün kullanımı, kent belleğindeki yeri ve bilinirliği düşünülüğünde işlevsel sürekliliğini koruyamamış, ancak mekânsal kurgusu, fiziksel görünüşü, yapısal detayları gibi somut değerleri ve anı değeri gibi somut-olmayan değerleri açısından varlığını devam ettirebilmiştir.

Kayseri'de Kayseri Lisesi ile herhangi bir anısı olmayan mezun bir tanıdığı bulunmayan kişi sayısı oldukça azdır. Birçok kişinin yapı ile kurduğu öznel bir bağ vardır. Okuduğu dönem ile ilgili anılar, kurulan ilişkiler, arkadaşlıklar, geçirilen zamanlar, eğitimciler, hepsi okulda öğrencilerinde, öğretmenlerinde ve kent belleğindeki izler bırakmıştır. Lise 20.yy başından son çeyreğine kadar Kayseriler için modern eğitimin merkez olarak kabul edilmiştir. Günümüzdeki eğitim sistemi ile karşılaştırıldığında, oldukça ileri düzeyde eğitim veren okulda öğrenimin yanı sıra sanat da eğitimin temel emanlarından biri olarak görülmüştür. Mezunlarının büyük bir çoğunluğu üniversite eğitimine devam etmiştir. İyi bir düzeyde eğitim ve öğretim veren okulun kentin ve ülkenin geleceğinde etkili, yönetiminde söz sahibi olan önemli kişiler yetiştirmiştir. Mezun olan öğrencilerin kişisel başarılarının yanı sıra ülke sınırları içerisindeki başarıları ve etkileri de Kayseri Lisesi'nin itibarını ve bilinirliğini artırmıştır (Özmerdivenli 1997). Türkiye Cumhuriyeti siyasi geçmişinde oldukça etkili olan 8. Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal ve 11. Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül de Kayseri Lisesi mezunları arasında yer almaktadır.

Kişisel başarıların ötesinde Kayseri Lisesi toplum yapısından yoğun bir biçimde etkilenmiş ve şekillenmiştir. Okulun Milli Mücadele Müzesi'ne dönüşmesindeki en önemli etkenlerden biri 19. yy sonunda

eğitime başlayan lisenin Kurtuluş Savaşı'ndan doğrudan etkilenmiş olmasıdır. Kayseri sıcak çatışmalarının yaşanmadığı bir bölgede bulunmasına rağmen, savaşın etkisi ile okulun öğrenci sayısı oldukça azalmış, hatta 1920-21 eğitim-öğretim yılında hiç mezun verememiştir. Bunun nedeni okul kayıtlarında şöyle ifade edilmektedir:

"Lise son sınıf talebeleri Sakarya Muharebesi için cepheye gidip hepsi de cepheye şehit düştüğünden bu öğrenim yılında okulumuz mezun verememiştir" (Tekinsoy 2011)

Bu durum, kent belleğinde Kurtuluş Savaşı'na ilişkin en acı anılardan biri olup, yapının anı değeri taşımasına ve bu somut-olmayan değer nedeniyle okulun Milli Mücadele Müzesi'ne dönüştürülmesine neden olmuştur. 1904 yılında eğitim hayatına başlayan Kayseri Lisesi, Kurtuluş Savaşı sürecinde yaşanan olaylar (Özmerdivenli 1997) temel alınarak 2013 yılında kapsamlı bir restorasyon çalışmasına başlanmış, eğitim yapısından müzeye dönüştürülerek Milli Mücadele Müzesi olarak 2016 yılında yeniden kullanıma açılmıştır. Eğitim yapısından müzeye dönüşmenin nadir örneklerinden biri olan Kayseri Lisesi, kamusal ve resmi bir eğitim yapısının yarı-kamusal ve sivil bir yapıya dönüşmesi bağlamında da oldukça dikkat çekicidir. Birçok kişinin eğitim gördüğü bir kamu yapısının daha özel bir işlev olan müzeye dönüştürülmesi, yapının mimari veya anıtsal değerinden çok kent belleğinde yer alan anı değeri üzerinden değerlendirilmesi, kısacası yapının somut değeri yerine somut-olmayan bir değeri üzerinden müzeleştirilmesi nedeniyle oldukça ilginç bir örnektir. Yapısal olarak özgün haline döndürülen yapı, işlevsel olarak yeniden tasarlanmıştır.

Yapı kabuğunun ve iç mekân kurgusunun korunduğu ancak işlev olarak yeniden kurgulanan okul yapısı, sergileme anlatı senaryosuna bağlı kalarak yeniden düzenlenmiştir. Milli Mücadele Müzesi kapsamında Kurtuluş Savaşı süresince yaşananlar, Türkiye ve Kayseri bağlamında görselleştirilmiştir.

Ayrıca Kayseri Lisesi'nin bu süreçteki rolü, okulun tarihçesi ve eğitim geçmişi de ayrı bir bölümde düzenlenerek ziyarete açılmıştır. Yapı sadece Milli Mücadele Müzesi olarak görselleştirilmiş, okulun tarihine de göndermeler yapılarak, mezun olan öğrencilerine, kazanılan başarılarına ve eğitim tarihine de tanıklık ettiği sergiler ile görselleştirilmiştir. Ayrıca interaktif olarak bu konular ile ilgili bilgi alınabilmesi de sağlanmıştır.

Müze'de oldukça etkili bir sergileme yöntemi kullanılmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın zorlukları, kentin savaş dönemindeki çetin durumu, savaşa giderek şehit olan ve mezun olamayan öğrencilerin trajik hikâyeleri ziyaretçilerin duygulanımlarını tetiklemek üzere, çeşitli ölçeklerdeki değişen sergileme tekniklerinden yararlanılmıştır. Büyük ölçekli canlandırmaların yanı sıra minyatür boyutlarındaki savaş sahnelerinin maketlerine, arşiv filmlerinin sunulmasından infografik

görsellemelere, interaktif bilgilendirme panolarından çeşitli enstalasyonlara kadar ziyaretçilerin konuyu, olguları ve olayları derinden özümseyebilmeleri, kolaylıkla alımlayabilmeleri için sergi nesnesi ile olan aradaki bariyerler ve mesafeler mümkün olduğu ölçüde kaldırılmıştır. Ziyaretçilerin sergilemenin içine girebilmeleri, atmosferi hissedebilmeleri için ana hol mekânı koyu renge boyanarak loş bir ortam yaratılmış, ayrıca kullanılan malzemeler ve aydınlatma elemanları ile serginin dolaşım güzergâhları vurgulanmıştır. Günümüz müzecilik anlayışının (Atagök 2002) mekânsal kurgusu Milli Mücadele Müzesinde oldukça başarılı yansıtılmıştır.

Merkezde yer alan okul girişinin korunarak müze girişi olarak kullanılması, yapının iki farklı konseptte kurgulanmasına olanak vermiştir. Girişin sağ tarafındaki mekânlar Milli Mücadele yıllarının ulusal ve yerel ölçekteki anlatımına ev sahipliği yaparken, yapının sol tarafı Kayseri Lisesi'nin eğitim tarihine odaklı olarak düzenlenmiştir. Ziyaretçiler için ilk dikkat çeken bölüm, kuşkusuz ki girişin solunda bulunan şehit öğrencilere yönelik hazırlanan enstalasyon bölümüdür. Bu bölümde, şehit olan öğrencilerin künyeleri ve diplomaları güçlü bir sergileme tekniği ile holün orta kısmına yerleştirilmiştir.

Gelen ziyaretçileri ilk olarak karşılayan ve Milli Mücadele Müzesi'nde olduklarını vurgulayan enstalasyon müze kurgusu içerisinde oldukça etkili bir konumda yer almaktadır.

Orta holün çevresinde yer alan sınıf odalarında da Milli Mücadele sürecinin anlatımına devam edilmektedir. Kurtuluş Savaşı döneminde, Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Ankara'nın yanı sıra Kayseri'nin de başkent olması gündeme gelmiş ve bu nedenle o dönem okul içerisinde meclis salonu inşa edilmiştir.

Mücadele Müzesi'nde de bu durum yeniden canlandırılarak, ziyaretçilere interaktif bir deneyim yaşama fırsatı sunulmuştur. Deneyimlemenin yanı sıra interaktif bilgilendirme panoları ile birlikte sürecin nasıl geliştiğine yönelik detaylı malumat da verilmektedir.

Milli Mücadele konulu mekânların yanı sıra müzenin bir kısmı da okulda öğrenim gören öğrencilerin anılarına ayrılmıştır. Yapının okul olduğu döneme ilişkin canlandırmalar yapılmıştır. Aynı zamanda okulda öğrenim görmüş sonrasında ülke yönetiminde etkili olmuş öğrencilerin kişisel eşyaları da sergi nesnesi olarak kullanılmıştır.

Mezun olan öğrencilere ait çeşitli resimlerin sergilendiği, video röportajların yapıldığı, basılı hatıraların izlenebildiği, okul tarihini anlatan, okulun kent belleğindeki yerini gösteren bir diğer mekân da okulun eğitim tarihini hakkında bilgiler vermektedir.

Okul yapısı, müzeye çevrilirken temel alınan Milli Mü-

cadele fikrinin yanı sıra eğitim tarihindeki yeri, Kayseri kent belleğindeki yeri de ihmal edilmeyerek ziyaretçiler ile paylaşılmıştır. Kayseri için oldukça derin anlamlara sahip olan lisenin eğitim geçmişi ile müzenin önemli bir parçası olması, müze kurgusunu yapan uzmanların yapıyı sadece boş bir mekan olarak görmediğini, somut değerleri kadar somut olmayan değerlerine de kıymet verdiklerinin göstergesidir.

Günümüz çağdaş müze anlayışının önemli bir parçası olan servis mekân çözümleri de göz ardı edilmeyerek, müze konseptine uygun bir biçimde çözülmüştür. Islak hacimler, kafe ve hediyelik eşya satış bölümleri ve çocuk atölye bölümü müze ziyaretçilerinin konfor koşulları düşünülerek tasarlanmıştır. Ayrıca yapının üst katı kamusal bir alan olarak tasarlanmış, kurslar, toplantılar ve kokteyller için halk tarafından kullanılabilir ortak kullanım alanına dönüştürülmüştür. Günümüz de müze sadece sergilenen nesnelere gözlenebildiği bir sergileme mekânın ötesinde ziyaretçinin mekânı deneyimleyebileceği, uzun zaman geçirebileceği, sergilenen nesnelere ilişki kurabileceği bir açık öğrenme mekânına dönüşmüştür. Milli Mücadele Müzesi de bütün bu beklentilere cevap verecek biçimde kurgulanmıştır.

Son Olarak...

Kayseri'de yeniden işlevlendirilen, kent belleğinde oldukça önemli bir yere sahip olan Kayseri Lise'sinin, Milli Mücadele Müzesi'ne dönüşümü değerlendirilmeye çalışılmıştır. Kültür endüstrisine dâhil olmak için, var olan potansiyellerini kullanma yolunda ilerleyen kentte yer alan kimi müzeler değerlendirilerek, yeniden işlevlendirilenler üzerinden bir koruma yaklaşımı incelemesi ortaya konulmaya çalışılmıştır. İncelenen üç müze örneğinden ikisi kültür mirası olan yapıların yeniden işlevlendirilmesidir.

Bu yapıları Kayseri Lisesi'nden ayıran özellik özgün işlevlerinin devam etmemesidir. Özgün işlevlerinin devam etmesinin mümkün olamayacağı bu örnekler, yeni işlev ile kullanıma devam etmiş ve böylece korunmuştur. Kayseri Lisesi için süreç özgün işlevlendirilerek müze işlevi verilmesi biçiminde gelişmiştir. Kayseri hafızasında derin bir yere sahip olan Kayseri Lise'si özgün işlevi olan eğitim herhangi bir gereklilikten dolayı tamamlanmadan, özgün işlevinde kullanılmaya devam ederken yapının anıtsal görünüşü, mimari karakteri ve yapının konumundan gelen erişilebilirlik ve ekonomik değeri göz önüne alınarak özel bir işlevden, kamusal bir kullanım olan müzeye çevrilmiştir. Özgün işlevinde devam etmeyen yeniden işlevlendirilen birçok geleneksel yapının mekânsal kurgusu, teknik detayları, özgün malzemeleri yeni işlev doğrultusunda değiştirilmekte, korunması için neden olan somut değerlerin bir kısmı yok olmaktadır.

Ayrıca somut değerlerin yanında somut-olmayan değerlerin de kaybolma riski söz konusudur. Bu durum kültür mirası olarak tanımladığımız yapıların korunmasında özgünlüğün devamının sağlanması gerekliliği

ile çatışmakta, yapının en değerli özgün özelliği yitirilerek sayılarak değiştirilmektedir. Kayseri Lisesi özelinde bu süreç somut değerlerin kaybını en alt seviyede tutarak yaşanmıştır. Kayseri Lisesi için kentin belleğindeki farklı hatıralar, başarılı bir sergileme tekniği ile bir araya getirilmiş ve ziyarete açılmıştır.

Çağdaş müzecilik anlayışının kullanıldığı, konuyu farklı yönlerden ele alan, zengin çeşitlilikte ve içerikte malzemeleri bir araya getirilen müze, bu yaklaşımı nedeniyle oldukça başarılı bulunmaktadır. Her ziyaretçide farklı bir deneyim hatırası oluşturacak müze, Kayseri'nin kültür turizmine katkı sağladığı en yetkin örneklerinden biri olmuştur. Ancak yapının özgün işlevi olan eğitim faaliyetinin devam ettirilmeyerek Kayseri Lisesi'nin kent belleğindeki sürekliliğini kesintiye uğratması, yapının şimdiden hatıra olarak kalmasına neden olmuştur.

Sonuç olarak, özgün işlevini yitirerek atıl hale gelmiş yapıları hayata yeniden dâhil etmek, kentsel bellekteki sürekliliği sağlamak için müzeleştirerek yeniden işlevlendirmek son dönemde oldukça sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Gerek Selçuklu Uygarlığı Müzesi gerekse Cumhurbaşkanı Abdullah Gül Müze ve Kütüphanesi özgün işlevlerini devam ettiremeyen kültür miras yapılarının yeni bir işlev ile yeniden kent hayatına ve belleğine kazandırılması anlamında değerli girişimler olarak değerlendirilebilir.

Öte taraftan Kayseri Lisesi, halka ait kamusal bir eğitim yapısının, özgün işlevinde kullanımı devam eden bir müzeleştirilmesi, tarihi yapılarının nasıl kültür endüstrisinin tüketim mekânlarına ve kent pazarlama stratejilerinin nesnesine dönüştüğünün eğitim yapısı bağlamında ilk örneklerinden biri olmuştur. Nesillerden nesillere eğitim vermiş, aynı aileden farklı kuşakların eğitim aldığı Kayseri Lisesi, "Milli Mücadele Müzesi" adı altında ziyaretçilere farklı yöntemler ile eğitim vermeyi sürdürüyor olsa da yapı özgün kabuğu, yeni kimliği, modern içeriği ve kent belleğindeki yeniden konumlanması ile yerini Milli Mücadele Müzesi'ne çoktan bırakmıştır.

Kaynakça

- Anon. 2014. *Kayseri Kültür Yolu Haritası*, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- Aru, K.A., 1998. *Türk Kenti, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları*, İstanbul.
- Arslan Sağıroğlu A., 2014. "Kayseri'nin İlk Modern Eğitim Yapısı: Kayseri Lisesi", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Erciyes Üniversitesi*, Sayı: 36, s.1-34.
- Arslantaş, F., 2009. "20.Yüzyıl'ın İlk Yarısında Kayseri'de Kamu Yapıları," (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi: Marmara Üniversitesi, Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul).
- Atagök T., 2002. "Müzelerin Anlaşılır Kılınması, İç Mekân ve Sergi Tasarımları", *Mimarist*, 2002/1. s.55-59.
- Büyükmihçi G., Kozlu H.H., 2008. "Gevher Nesibe Tıp Me-

- dresesi Ve Şifahanesi Restorasyon Çalışmaları”, Yapı Dergisi, 314, s.88-96.
- Çalışkan, N.,1995. Kuruluşundan Günümüze Kayseri Belediyesi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kayseri.
  - Çabuk, S.,2012. “Kayseri’nin Cumhuriyet Dönemindeki ilk Kent Düzenlemesi; 1933 Çaylak Planı”, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, Ankara. METU JFA 2012/2, (29:2) s.63-87.
  - Çekül, 2016. Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme Yarışması 16, Çekül Vakfı. İstanbul.
  - Edhem, H., 1982. Kayseri Şehri, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 524, Ankara.
  - Eldek, H.,2014. “Kayseri’de 1935-55 Yılları Arasında İnşa Edilmiş Modern Yapıların Korunması Üzerine Yöntem Önerisi”, (Yayımlanmamış doktora tezi:Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul)..
  - Eldek, H. 2017. “Kentsel Korumanın Radikal Örneği: Kayseri”, <http://www.arkitera.com/gorus/990/kentsel-korumanin-radikal-ornegi--kayseri>.
  - Erkiletlioğlu, H., 2006. Geniş Kayseri Tarihi, Can Matbaa, Kayseri.
  - Karadeniz, C., 2015.“Çağdaş Müze ve Kültürel Çeşitlilik: Arkeoloji Müzesi Uzmanlarının Kültürel Çeşitliliğe İlişkin Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi” (Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
  - Karatepe, Ş., 2005. Kendini Kuran Kent, 2. Baskı, İz Yayınları, İstanbul.
  - Kervankıran İ., 2014. “Dünyada Değişen Müze Algısı Ekseninde Türkiye’deki Müze Turizmüne Bakış” TurkishStudies - International PeriodicalForTheLanguages, Literature-AndHistory Of TurkishOrTurkic, Volume 9/11 Fall 2014, s.345-369.
  - Kocatürk, F.,2009. “Kayseri’nin Kentsel Gelişim Süreci”, TOL Dergisi-Bahar, s.49-53.
  - Macdonald, S.J., 2003. “Museums, National, PostnationalAndTransculturalIdentities”,MuseumandSociety, 1 (1): s.1-16.
  - Özmerdivenli, Y.,2000. “Kayseri Lisesi’nin Kayseri’nin Eğitim Öğretim Tarihindeki Yeri ve Önemi”, Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (11-12 Nisan 1996) Kayseri 2000, s. 243-244.
  - Özmerdivenli, Y.,1997. Kayseri Lisesi 100. Yıl Şeref Belgesi, Ankara.
  - Palamutoğlu, M., 1987. Kayseri Tarihi, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No.2, Kayseri.
  - Sade, Ö.,2005.“Türkiye’de Tasarlanmış Müze Yapıları”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul).
  - Silier, O.,2012, “Farklı Tarihler, Farklı Müzecilik Anlayışları, Benzer İhtiyaçlar”, Türkiye’de ve Avrupa’da Kent Müzeciliğinin Sorunları Çalıştayı, İzmir.
  - Tekinsoy, K.,2011. Kayseri’nin İmarı ve Mekansal Gelişimi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara.
  - Uluengin, B., Uluengin F., Uluengin M., 2014.Osmanlı Anıt Mimarisinde Klasik Yapı Detayları, YEM Yayınevi, İstanbul.
  - Urry, J., 1999. Mekânları Tüketmek. (Çev. Rahmi Ögdül),

Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

- <http://www.Kayseri.Gov.Tr/Kent-Ve-Mimarsinan-Muzesi> (Kayseri Valiliği web sitesi)
- <http://www.selcuklumuzesi.com/ustmenu.aspx?id=19&euid=1&sid=19> (Selçuklu Müzesi web sitesi)
- <http://www.emrearolat.com/gallery/abdullah-gul-presidential-museum-and-library/> (Emre Aralot Mimarlık web sitesi)
- <http://belgelerlegercektarih.com/2012/10/14/sultan-ikinci-abdulhamid-han-doneminde-yapilan-bazi-eserler/> (Belgelerle gerçek tarih web sitesi)
- http://wowturkey.com/t.php?p=/tr641/Taskin_Cahit_10348224_10152918500623135_343743879.jpg, (Wowturkey fotoğraf web sitesi)
- http://wowturkey.com/t.php?p=/tr648/Mustaf29_Burhanettin_Akbas_eski_kayseri_04syf47270.jpg (Wowturkey fotoğraf web sitesi)
- http://wowturkey.com/t.php?p=/tr412/Taskin_Cahit_eski_001.jpg (Wowturkey fotoğraf web sitesi)
- <http://www.naturadergi.com/?p=3110> (Ankara, Erimtan Müzesi web sitesi)
- <http://www.kocasinan.bel.tr/index.php/component/k2/item/233-eski-kayseri-fotograflar%C4%B1> (Kocasinan Belediyesi web sitesi)
- <http://Mustseeplaces.Eu/Solomon-R-Guggenheim-Museum-New-York-U-S-A/> (Solomon R. Guggenheim Müzesi web sitesi)
- <http://myartguides.com/art-spaces/museums/tate-modern/>, (Tate Modern Müzesi web sitesi)
- <http://cekulvakfi.org.tr/proje/kultur-oncelikli-bolgesel-yol-haritalari> (Çekül vakfı web sitesi)
- <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43336/muze-istatistikleri.html> (T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları Ve Müzeler Genel Müdürlüğü web sitesi)
- <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21550> (Türkiye İstatistik Kurumu web sitesi)
- <http://www.millimucadelemuzesi.com/icerikler/muze-plani> (Milli Mücadele Müzesi Web sayfası)
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=16858 (TDK web sayfası)
- <http://www.tarihikentlerbirliigi.org/etkinlikler/yol-haritalari/> (Tarihi Kentler Birliği Web Sayfası)
- <http://www.tarihikentlerbirliigi.org/koruma-projeleri-destegi/1000-gunde-1000-eser-programi/> (Tarihi Kentler Birliği Web Sayfası)

KAYSERİ LİSESİ GÜNLERİMİZ

Hami KIRANATLIOĞLU

Ne zaman hayal dünyamdaki film şeridi geriye doğru akmaya başlasa, yaşantımın ilk, orta, üniversite yılları biraz eksik, biraz flu kalır. Lise yıllarıma gelince film renklenir, anılar gözümde canlanır, sizde de öyle mi oluyor bilmiyorum.

****

Beyaz gömlek, kravat, şapka, ütülü gıcır pantolon ve ceket takım elbise ile liseli olmanın heyecanı ile tarihi Kayseri Lisesi'nin havuzlu, tarihi çınar ağaçlarının bahçesinden geçip muhteşem taş binaya girişim aklıma gelir. Gözlerim okul bahçesinde toplanmış öğrenci kalabalığı içerisinde heyecanımı paylaşabileceğim tanıdık, simalar aramıştı. Yeni kaydolmuş birinci sınıf öğrencileri ürkek bakışları ile hemen belli oluyor. Lise son sınıf kız ve erkek öğrencileri ise şapkasız, kimi kravatsız, kiminin kravatları gevşek rahat tavırları, şakalaşmaları ve oluşturdukları gruplar ile biz okulun abi ve ablalarıyız der gibiydiler.

****

Heyecanla sınıflarımızın belli olduğu listeye bakıp şubemizi öğrenmiştim. O tarihte tek lise olduğu için kalabalık olan lisemizde ben 4-Z sınıfına düşmüştüm. Zamanla kaynaşmış, kız ve erkek arkadaşlarımızla, masum, menfaate dayanmayan dostluklar kurmuştuk. Sevinçlerinde seninle sevinen, üzüntülerinde sana moral veren küçük şeylerle sevinip güldüğümüz, hocaların hareketlerine, sözlerine kıkırdadığımız, cebimizdeki harçlıkları paylaşıp sinema, pastane ya da maçlara gittiğimiz, yemeklerimizi paylaştığımız gerçek dostluklar.

****

Özellikle kızlar hatıra ve anket defterleri doldururlar (kiiltli defterlerdi), sevdikleri arkadaşlarına doldurturlar, evden de saklardı. Besame Mucho, Samanyolu, Portofino, Hasret gibi dönemin sevilen şarkı ve müzikleri eşliğinde ilk danslarımızı da evlerde düzenlenen doğum günü partilerinde yapmıştık ilk gençlik heyecanı ile beğendiğimiz, uzaktan sevdiğimiz kızlara söyleyemeye, utanırdık hoşlandığımızı içimize atardık duygularımızı. Gizli gizli ilk şiir denemelerini yazar, romantik Türk filmleri ile duygulanırdık..

****

Sana bu satırları, bir sonbahar gecesinin,
Felç olmuş köşesinden yazıyorum.
Beş yüz mumluk ampullerin karanlığında,
Saatlerdir boşalan kadehlere,
Şarkılarını dolduruyorum.
Tabağımdaki her zeytin tanesine,
Simsiyah bakışlarını koyuyorum,
Ve kaldırıp kadehimi,
Bu rezilcesine yaşamının şerefine içiyorum,
Burası Agora meyhanesi,

Burada yaşar aşkların en madarası ve en şahanesi.. Diye başlayıp devam eden Agora Meyhanesi isimli bu şiir bizim dönem gençlerinin İstiklal Marşı gibi ezbere okuduğu bir şiirdi. Bu şiirin öyküsü de çok hüznüldür. İzmirli bir tıp öğrencisi olan Onur Benli bir kıza âşık olur ama aşkına karşılık bulamaz. Aşk acısı ona soluğu ucuz şarapların içildiği, salaş meyhanelerin olduğu Agora semtinde aldırır ve çakır keyif ile sevdiğine mektup yazmaya başlar. Eve gelince yazdığının bir mektuptan çok bir şiire benzediğini görür ve Ege Ekspres Gazetesine yayınlanmak üzere verir. Agora Meyhanesi şiiri o kadar beğenilir ki dillere pelesenk olur, sevgililere okunur, şarkısı yapılır. Müzeyyen Senar'dan, Zeki Müren'e, Behiye Aksoy'dan, Gönül Yazar'a okumayan kalmaz. Şarkıyı dinleyenler, şiiri sevenler -İzmir'de ki agoradan habersiz 1900'lerde İstanbul'un Balat Semtinde açılmış köhne Rumca meydan anlamına Agora isimli meyhanesine akın eder, kısa zamanda bu salaş meyhane de yer bulunmaz olur. O kadar ki 280 den fazla Türk filmi-nin meyhane bölümleri bu mekânda çekilir.

****

Bahar gelince sınıflarla Gesi, Nize çayırı ya da Adana, Mersin gibi ılıman şehirlere geziler düzenlenir, oyunlar oynar, unutulmaz anılarla dönerdik. Aaah o lise yıllarımız, dönem arkadaşlarımızla bu gün bir araya gelsek saatlerce anlatacağımız anılarla dolu. Yaşamımızın sorumsuz, hayata gülerek, umutla bakan, memleket meselesi olunca idealist olan, eğitimde başarılı, öğretmenleri kaliteli, her meslekten başarılı iş adamından, sanayiciye, profesörlerden cumhurbaşkanlarına kadar yetiştirmiş, başarı öyküleri ve tarihi misyonu ile filmlere konu olmuş İsem.

Ne kadar isterdim yeniden Kayseri Lisesi'nin nura koşan gençlerinden biri olmak.

KAYSERİ LİSESİ 124. YIL BULUŞMASI

Geleneksel hale gelen Kayseri Lisesi mezunları buluşması bu yıl da 06 Mayıs 2017 Cumartesi günü lisenin bahçesinde yapıldı. Organizasyonda emeği geçen Taş Mektep, Kayseri Lisesi mezunları dernek yöneticileri ne teşekkür ederim.

5, 10... 60 yıl öncesi mezunlarımızın Kayseri Lisesi'nin Nura Koşan Gençleri marşımızı ilk günkü heyecanla, coşkuyla söyledik. Yıllardır görmediğimiz arkadaşlarımız, öğretmenlerimiz ile konuşup hasret giderdik. Eski, ilk gençlik günlerimizi, biraz muzip biraz afacan arkadaşlarımızın, sert hocalarımızın anılarını anlatıp, kimi zaman güldük, kimi zaman kaybettiğimiz arkadaşlarımız için hüznünlendik.

Gurbette olan, mazeretleri nedeniyle katılamayan arkadaşlarımızın da gönlünün, aklının burada olduğunu çok iyi biliyorum. Kimi arkadaş telefon ya da sosyal medya aracılığıyla selam ve sevgilerini gönderdi. Özellikle yaş ilerleyince insan daha iyi anlıyor, hissediyor ilk gençlik yıllarının menfaate dayanmayan arkadaşlıklarının, dostluklarının değerini, önemini bugün tekrar yaşanamayacak olan masum sevgiler, söylene-meyen gizli aşklar, kaçamaklar, harçlıklar birleştirilerek yenen yemekler, 1 Mayıs gezileri... Gözlerimizin önünden eski siyah beyaz film şeridi gibi geçip gidiyor.

Aaah o sınıflar, zayıf aldığımız yazılı ve sözlüler, ni-

san bir 1 şakaları, Coğrafya Öğretmenimiz Aydın Kılıçarslan'ın Taş Sineması'nda sigara içen öğrencileri sözlüye kaldırıp "Film güzel miydi, sigarayı da ne güzel çekiyordun, azıcıkta ders çalışsaydın" deyip dövdüğü, güldürdüğü günleri yâd ettik. Nur içinde yatsın. Ağarmış saçlarımız, kırışmış yüzlerimizle yeniden gençliğimizi yaşadık. Birbirimize sağlıklı güzel bir ömür dileyip kucaklaşarak ayrıldık. Bir dahaki buluşmamızda kimler olmayacak Allah bilir.

1893 yılından beri eğitim veren lisemiz sadece Kayseri'nin değil Orta Anadolu'nun, Niğde, Yozgat, Kırşehir, Nevşehir gibi çevre illerin öğrencilerinin de okuduğu ilk Osmanlı Liseleri'nden olup başarılı öğrencileri ile Türkiyemizin siyasetine, sanatına, kültür ve edebiyatına damga vurmuş önemli şahsiyetleri yetiştirmiş, mezunlarını çok yüksek oranda üniversiteye göndermiş seçkin ve tarihi liselerin başında gelir.

Kayseri Lisemizle gurur duyuyor emeği geçen tüm öğretmenlerimize şükranlarımı, saygılarımı sunuyor, Rahmete kavuşmuş öğretmen ve arkadaşlarıma dualarımı gönderiyorum. Nur içinde yatsınlar...

Bir dahaki buluşmada görüşebilmek dileğiyle tüm Kayseri Liseli arkadaşlarıma Selamlar.

Erken Cumhuriyet'in 'Modern' Mirası: Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası ve Lojmanları

Burak Asiliskender

Araş.Gör., Erciyes Üniversitesi Mimarlık Bölümü,
TOL Mimarlık Kültürü Dergisi Yayın Kurulu Üyesi

Cumhuriyet döneminde Kayseri, bir sanayi ve ticaret kenti olarak yeniden biçimlenirken, Sümerbank Kayseri Fabrikası, kenti 'tanımlı ve yaşam dolu bir yer' haline dönüştürmede etkin bir rol oynadı. Giddens, Modernleşmenin getirdiği kapitalist etkilerle kurulan Modern kentin "yapay ve kurmaca" olacağı, "yersiz-yurtsuz bir toprak parçası" haline geleceğini savlasa da, Kayseri özelinde durum böyle gelişmedi. 1934'te temeli atılan Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası ve Lojmanları Rusya'da tasarlanıp, Türkiye-Rusya işbirliği ile inşa edildi. 20. yüzyıl Modern Mimarlık ve özellikle endüstri mimarlığı mirasını belgeleme ve korumanın öneminin kavrandığını gördüğümüz son dönemde, çalışmanın güncelliği öne çıkıyor.

Cumhuriyet'in ilanı ile oluşturulan ve Türkiye topraklarında yaşayanları tanımlayan yeni kimlik, Batılı dünyanın 'modern' kavramı ile Anadolu'nun Türklere ait tarihsel ve kültürel köklerini birleştirmektedir. Toplumun ve bireyin yapısının, bu amaca yönelik değişimi için öncelikle siyasal devrimler yapılmıştır. Mimari ortam da, toplum ve bireyle olan bağından dolayı, yapılan her devrimden etkilenmiş ve o dönemde oluşturulmaya çalışılan yeni düzene göre yeniden yapılandırılmıştır. Bu yapılanma, devletçi hareketlerin 1930'lu yıllarda hakim olmaya başlamasından önce, bir arayışı, yeni "Türk" kimliğine özgü mimarlığı var etme çabalarını kapsamaktadır. Cumhuriyet'in ilanından itibaren, çağdaşlaşma yolunda önemli bir aşama olarak görülen kentleşme ve mimarlığın, bu döneme kadar arayışı içinde olduğu kimlik, devletçi uygulamalar altında oluşturulmaya çalışılmıştır. Dönemin mimari ve sosyal kimliğini belirleyen ise, sanayileşme hareketidir. Devlet, sanayileşme hedefini gerçekleştirmek adına kurduğu her fabrikayla, hem Batılı dünyanın ekonomik kalkınmışlığını yakalamaya çalışmış, hem de şehircilik ve mimari uygulamalarıyla, Batı'nın modern düşüncesi ile yarışır duruma gelmiştir.

Türkiye'de sanayileşme ilkesi altında gerçekleştirilen modernleşme, ardında mekansal devrimler barındıran bir harekettir. Bu kapsamda, Anadolu topraklarında inşa edilen fabrikalar ve çalışanları için yapılmış konut

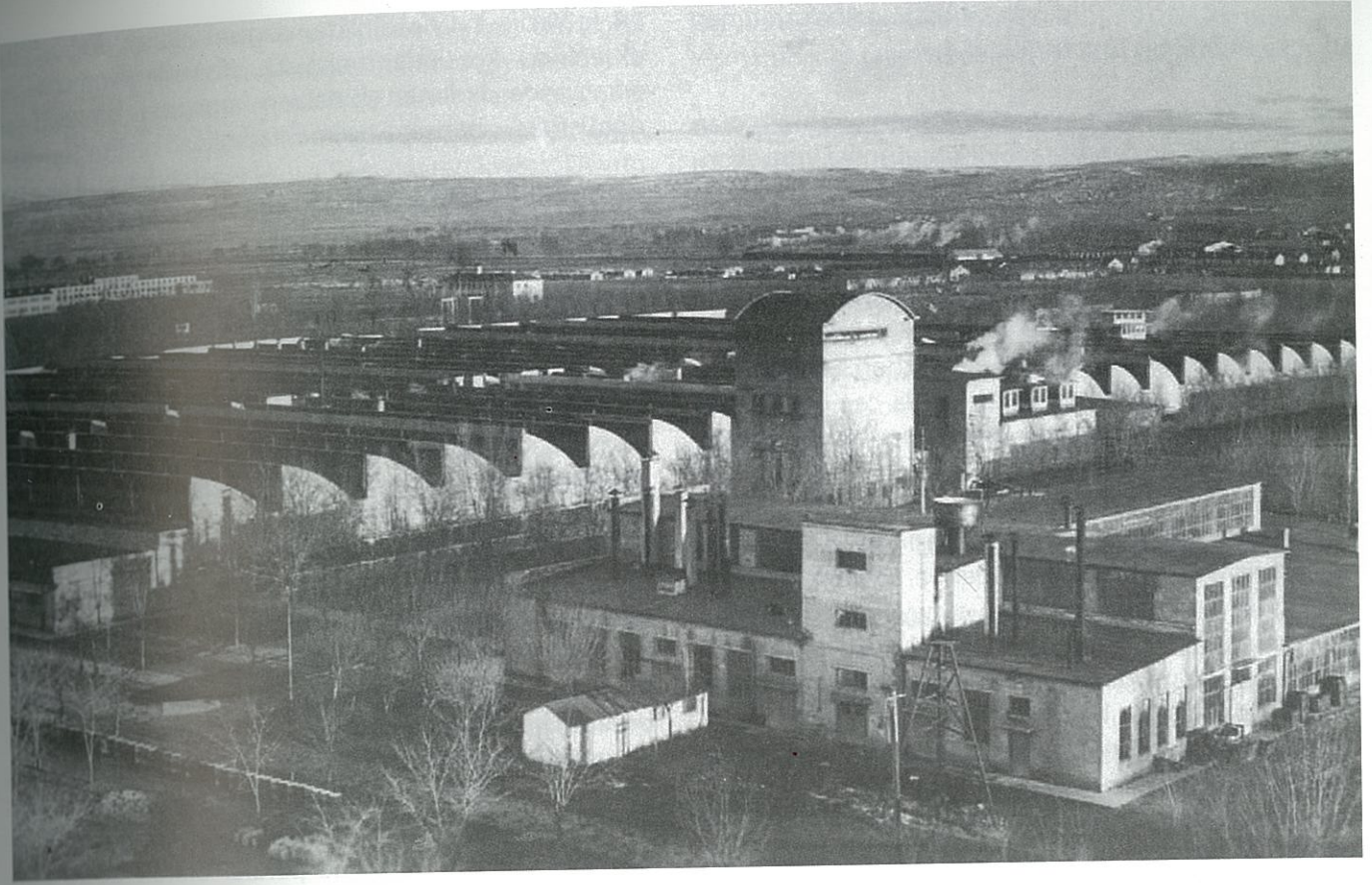
alanlarıyla, halkın 'modern' kimliği tanımlanmıştır. Her fabrika, konut alanıyla, ulus-devlet oluşumu ve modernleşme hedefini gerçekleştirmek için hem fiziksel hem eylemsel olarak dönemin yönetiminin denetiminde şekillendirilmiştir.

Anadolu'da 'Modern' Yaşam Kurmak

Cumhuriyet yönetimi, İstanbul, Bursa gibi baskın Osmanlı kimliğine sahip kentler yerine, 'modernleşme hareketini başlatmak için Anadolu'yu seçmiştir. Bu arzulanan hedefe ulaşmak için dönemin yöneticileri tarafından alınmış bilinçli bir karardır. Eski başkent İstanbul, Osmanlı kültürü ile harmanlanmış bir merkezdir. Cumhuriyet'in kent ölçeğinde hedeflediği yenileşme ve kentin sahip olduğu değerler birbirine tezat durumdadır. Oysa Anadolu toprakları, fiziksel çevrede ve mekansal ölçekteki bu tür bir devrim için uygun koşullara ve sınırsız alana sahiptir. Ayrıca Anadolu kentleri, baskın Osmanlı kimliği yerine, farklı kültürlerin birlikteliğinden oluşmaktadır. Her biri, Osmanlı Devleti'nin siyasi uygulamaları sonucu oluşmuş birer "taşra"dır. Modernleşme ile İstanbul merkezli -geleceksel- Osmanlı kimliğinin birbirine zıtlığı, ilk olarak yeni "yurdun" başkentinin Ankara'ya taşınmasına sebep olmuştur. Ankara, kentsel ölçekte, Osmanlı'dan devralınanlarla değil, hedeflenen 'modern' kimliğe göre yoktan var edilmiştir. Aynı yaklaşımla, bütün Anadolu, "Türkiye" adı altında, sosyal ve toplumsal yaşamın her alanında yeniden yapılandırılmıştır. İçinde farklı kültürler barındıran toplumsal değerler, kültürel sürekliliklerinden koparılmadan yapılan devrimlerle yenileştirilmiştir.

Cumhuriyet ile kurulan yeni 'yurt'ta, Ankara gibi merkezler yaratılması ve 'vatandaş'a yeni kent yaşantısının öğretilmesi gerekmiştir. Kayseri de, Cumhuriyet rejimiyle gerçekleştirilen devrimlerin uygulandığı her merkez gibi özenle seçilmiş bir yerleşmedir. Kayseri, kurulduğu günden beri Anadolu'nun önemli bir ticaret şehridir ve önemli yollarının kavşağı konumundadır. Bu yüzden, çevresindeki bir çok yerleşmenin hem ticari hem de sosyal yapısını yönlendirmektedir. O dönem için basit bir yerleşme olmanın ötesinde, modern düşüncenin aradığı temel nitelikleri üzerinde taşıyan bir şehirdir.

Deleuze ve Guattari, şehir olma halini, yolların bağlantı noktası olma özelliği kazanılması olarak tanımlarlar.

Ulaşım ve hareket etme işlevlerini ise, şehri var eden önemli etmenlerin başına yerleştirirler. Şehir, "Yarattığı veya onu yaratan ulaşım hareketliliği üzerinde dikkat çeken bir noktadır. Çıkışlar ve girişlerle tanımlanır. Bir şeyin girmesi ve çıkması gerekir. Yoğun bir frekansı zorunlu kılar. Beşeri veya canlı, cansız, maddenin kutuplaşmasını meydana getirir ve oluşturduğu akımların burada veya orada yatay çizgiler üzerinden geçmesini sağlar. Bu yataydayanıklılık bir görüngü, bir şebekedir, çünkü temelde diğer şehirlerle ilişki halindedir".(1)

- Modern Türk devletinin, o yıllarda hedeflediği kentleşme politikasının özünde de aynı düşünce vardır; şehirler kurulacak, başta ticaret olmak üzere her türlü sosyal hareket hızlandırılacak ve çağdaşlaşma hedefi yakalanacaktır. Kayseri ise, o dönemde zaten bir şehir niteliğindedir. Yalnızca modern ülkeler için işlenmesi gerekmektedir. Başlangıç olarak, kent merkezinde Tayyare Fabrikası ve Bünyan ilçesinde bir Elektrik Santrali kurulmuş, ayrıca merkez demiryolu ağına bağlanmıştır. Kentin modernizasyonu için atılan bu temel adımların ardından, 1935 yılında, esas değişimi başlatacak Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası ve Lojmanları hizmete açılmıştır. Aslında bir sanayi tesisinin, kentin çağdaşlaşma hareketinin baş rolünde olması ilgi çekicidir. Fabrika, lojmanları ile birlikte, o dönem için ideal gösterilen "modern" yaşamın ne olduğunu çevresine öğreten uygulamalı bir okul niteliğindedir.

'Modern' Anadolu ve Sümerbank Kayseri Yerleşkesi

Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası ve Lojmanları, yapıldığı dönem ve konumu itibarıyla, büyük bir devrimin eseridir. Yapılış amacı, ekonomik ve sosyal işlevi, Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus-devlet oluşturma çabalarıyla doğrudan ilgilidir. Bundan dolayı tesis, sadece Kayseri merkezli değil, o dönemde oluşturulmaya çalışılan 'modern' Türkiye hakkında genel bir değerlendirme olanağı sağlamaktadır. Sümerbank'ın kurumsal yapısı incelendiğinde, Cumhuriyetin ana fikirlerinin bir yansıması olduğu söylenebilir. Kurum, çalışanlarını, aileleriyle birlikte kendi "tek" kimliği altında toplamayı amaçlayan bir organizasyondur. Bu düşüncenin ilk uygulaması olan Kayseri Fabrikası ve Lojmanları ise, her ne kadar sanayileşme hedefini gerçekleştirmek için kurulmuşsa da aslında, ardında "modernleşme" hareketinin tetiklendiği kentsel ölçekte bir düzenlemedir.

Tesis, Sovyetler Birliği'nden alınan 8,5 Milyon Türk Liralık krediyle ve dönemin Başbakanı İsmet İnönü tarafından Türkiye'ye davet edilen Sovyet uzmanların incelemeleri doğrultusunda kurulmuştur. 20 Mayıs 1934'te temelleri atılan fabrika ve binaların tasarımı Moskova'da yapılmıştır. Tasarım öncesi, Kayseri'de tesisin inşa edileceği saha ve kentin yapısı Ruslar tarafından incelenmiş olsa da, tasarıma bir sanayi tesisi olmasından dolayı, modernizmin kapsadığı değerler yön vermiştir.

İnşası, Türk-Sovyet işbirliği ile 16 ayda tamamlanarak 16 Eylül 1935'te hizmete açılmıştır. Fabrika ve diğer

binaların mimarı bir Rus, müteahhidi ise Abdurrahman Naci Bey isimli bir Türk'tür.

Amacı halk tipi, ucuz pamuklu kumaş üretmek olan fabrika, pamuklu tekstil sanayii kolunun ve yurt ekonomisinin gelişmesine büyük ölçüde yardımcı olmuştur. Kuruluş yıllarında, 2.100 işçi ile 155 memur çalıştıran müessesenin memur ve ustalar için konutları, revir, kreş, işçi ve memur lokali, market ve fırın gibi temel ihtiyaçları karşılayacak birimler ile sosyal amaçlı; sinema, 1000 kişilik kapalı tribünlü futbol sahası, tenis kortu gibi spor birimleri ve etrafında caz eğlenceleri de düzenlenen yarı-olimpik bir yüzme havuzu olduğu kaynaklarda belirtilmektedir.(2)

Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası ve Lojmanları, hem kenti ve çevresini, hedeflenen 'modern' kimliğe göre şekillendirmiş hem de sanayileşme hedefini gerçekleştirmiştir. Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası, Cumhuriyet'in mekan devrimine bir örnektir. Geleneksel olanı modernle bütünleştirmeyi amaçlayan tesis, topluma, çağdaş üretim ve ticaretin nasıl olacağını; lojmanlar da çağdaş konut mekanının ne olduğunu öğretmiştir.

Sümerbank Yerleşkesi, hem mimari hem de şehircilik düzenlemeleri ile basit ve yalın nitelikler taşıyan binalardan oluşmaktadır. 20. yüzyıl başlarında bir sanayi tesisi için gerekli her türlü sosyal donatıyı kapsamaktadır. Ancak, özellikle lojmanları, sosyal konut olarak nitelendirilen işçi konutlarından oldukça farklıdır.

Lojmanlar, fabrika binaları ile beraber tasarlanmış ve belirli zaman aralıklarında inşa edilmiş konutlardır. İlk olarak, 1935 yılında fabrika içinde memurlar için 5'er odalı dubleks 8 daireyi içeren betonarme apartmanlar ile 2 kat üzerine 3'er odalı 16 daire inşa edilmiştir. Fabrika dışında ustalar için yapılan apartmanlarda 2'şer odalı 64 daire 2'şer katlı 4 blok içinde düzenlenmiştir. Ayrıca 1937'de, 350 yatak kapasiteli betonarme bekar pavyonu yapılmıştır.(3) Konutların tasarımında, işlev ön plandadır. Mekanlar, sadece içindeki gerçekleştirecek işlevin gerektirdiği büyüklüğe sahiptir. Genel olarak betonarme teknikle inşa edilseler de, yerel malzeme taş, cephelerde ön plana çıkarılmıştır. 1935-1950 yılları arasında, toplam 6 ayrı tipte konut üretilmiştir.

Tip 1A : 2 katlı, 6 odadan oluşan ve genel müdür lojmanı olarak kullanılmış olan konut, toplam 252,92 m²'dir. 1980'lerin sonunda, salonun önündeki terasın üzeri örtülerek, kış bahçesine dönüştürülmüştür. Bina, Tip 1 İç Vazife Evleri'ne ait bir bloğu sonlandıracak şekilde konumlandırılmıştır.

Tip 1 : Müdür yardımcıları ve bölüm müdürleri için yapılmış, her biri 2'şer katlı ve 5'er odalı 2 ayrı blokta toplam 153,5 m²'lik 7 konuttan oluşmaktadır. Tip

1A İç Vazife Evi'yle birlikte, çizgisel olarak doğu-batı ekseninde konumlandırılmıştır. Konutların mutfağı arkalarında bulunan binaların arasında bir avluya dönüşmüş iç bahçeye açılmaktadır.

Tip 2 : Fabrikada çalışan idari personel için yapılmış, 2 ayrı blokta ve her katta 97m²'lik, 4'erden toplam 16 konuttan oluşmaktadır. Bloklar, Tip 1A ve Tip 1 İç Vazife Evleri'nin oluşturduğu çizgiselliğe dik olarak konumlandırılmış ve bloklar arasında bir iç bahçe oluşturulmuştur. Aynı yıllarda inşa edilen Tip 1A ve Tip 1 gibi sade bir cephe düzenine sahip olmasına rağmen, salon cepheye daha öne fırlatılmış ve cepheye bir hareket getirilmiştir.

Tip 3 : Fabrikada çalışan işçilerin kullandığı 67,5m²'lik konutlardır. Her katta 8'erden toplam 64 konuttan oluşan 2 katlı 4 blok halinde inşa edilmiştir. İlk kullanıma başlandığı yıllarda, her konuta özel bir banyo ve tuvalet bulunmamaktadır. Bu amaç için bodrum kattaki ıslak hacimler kullanılmıştır. Bu özelliği ile, sosyal bir konut olarak inşa edildiği düşünülebilir. 1940'ların sonunda hazırlanmış tadilat projeleri ile konutların mutfağı bölünerek birer tuvalet ve duş ilave edilmiştir. Bloklar, birbirine paralel olarak doğu-batı ekseninde çizgisel olarak konumlandırılmıştır. Mutfak, ıslak hacimler ve merdivenlerden oluşan kısım, cepheye geriye çekilerek, 50 m.'lik cephe parçalanmıştır. İçerisinde alınmış kısımların genişliğinin ve yüksekliğinin birbirine yakın olmasından dolayı, cephe, yan yana getirilmiş küpler şeklinde algılanmaktadır. Cephe üzerindeki, pencere ve balkona ait boşlukların kareye yakın olması da bu etkiyi güçlendirmektedir.

Tip 4 : Fabrikada çalışan idari personel için yapılmış, 2 normal, 1 bodrum kat olmak üzere toplam 3'er katlı, 24 ayrı bloktan ve her katta 62 m²'lik, 2'şerden toplam 96 konuttan oluşmaktadır. 1945 yılında inşa edilmiştir. Her 4 konut bloğu, bir dörtgenden oluşan bir bahçenin içine konumlandırılmış ve biraraya gelerek oluşturduğu 4'lü grubun etrafından yaya ve araç yolları geçirilerek diğerlerinden ayrılmıştır. Her 4'lü grup, blokların arasında oluşturulan yaya yollarıyla kendi içinde ayrılmıştır. Ayrıca, her 4'lü düzenlemede, konut bloklarına ait çizgisel olarak konumlandırılmış depolar vardır. Bu tek katlı depolar, ilk inşa edildiği yıllarda çamaşırhane olarak kullanılmıştır. Birer dikdörtgenler prizması şeklinde olan konutların cephesinde, birbirinin tekrarı pencere boşlukları vardır. Dışarıdan algılanan, katların arasındaki betonarme hatıllar, cephe düzenini hareketlendirmektedir.

Tip 5 : Bekar Apartmanı, 1937 yılında fabrikada çalışan bekar işçiler için yatakhane olarak yaptırılmıştır. İşçilerin kalacakları odalar yeterli olmamış, ikinci bir blok inşa edilmiştir. Ancak, bu blok kısa bir süre sonra fabrikada çalışanların çocukları için okul binasına -Sümer Orta Okulu- dönüştürülmüştür. Koğuşlardan

oluşan Bekar Apartmanı'nın içinde berber, terzi gibi genel ihtiyaçların karşılandığı birimler, yemekhane ve dinlenme odaları vardır. Bina, 90'lı yılların başında, Sümerbank'ın özelleştirilmesi için alınan kararlar sonucunda kurulan Sümer Halı A.Ş.'ye devredilmiştir. Devrin ardından, halı dokuma atölyesi olarak kullanılmıştır.

Türkiye'nin ilk toplu konut uygulaması olan lojmanlar, aralarında açık toplanma mekanları oluşturacak şekilde konumlandırılmış; tüm binalarda "çağdaşlık" ve işlev ön planda olmasına rağmen, kullanıcısının yerel kimliği ve ihtiyaçları ihmal edilmemiştir. Bu sayede bireysel deneyim, yeni bir yaşamla tanıştırılmış ve zaman içinde bireyin, yeni kimliğine uyumu sağlanmıştır. Anadolu kültürü ile Batı medeniyetlerinden alınan uluslararası değerlerin biraraya getirildiği yeni "Türk Kimliği", akılcı, bireyi kişisel ve zaman deneyimine bağlı olarak ortaya çıkaran, üretimi amaçlayan, Batılı dünyanın sırt çevirdiği yerel değerler ile daha da Batılı olmayı hedeflemiştir. Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası örneğinde 'yer', modernizmin işlev önceliğine bağlı olarak şekillendirilmiş, ancak kullanıcıları ile olan ilişkisi koparılmamıştır.

Sonsöz: 'Modern' Süreklilik

Sümerbank Kayseri Yerleşkesi, zaman içinde kullanıcılarının çevreyi şekillendirme hareketine yol açmıştır. Tesis, 1950 yılında emeklilerine kooperatif kurma hakkı tanımış ve lojmanlarının çevresindeki arazilerini konut yapımı için tahsis etmiştir. 1970 yılı sonlarına kadar, Kayseri'de Sümerbank merkezli konut üretimi devam etmiştir. Günümüzde, Yeni Mahalle, Bebek Evler, Memur Evleri ve İki Yüz Evler olarak bilinen semtleri kurmuştur. Tesis, Kayseri'de yeni yerleşmeler ortaya çıkarmasının yanı sıra, kentin ekonomisine de katkıda bulunmuştur. Fabrika, işçisini çalıştırmaya başlamadan önce eğitmiş, onlara "zanaat" kazandırmış ve işlerinde uzman bireyler yetiştirmiştir. Bu bireyler, fabrikadaki çalışma sürelerinin ardından, özel girişimleri ile yeni tesisler kurmuş ve kentin ekonomik gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Bu sayede ekonomisinin gelişmesiyle Kayseri, hem sosyal hem de ticari ölçekte hızla büyümüştür. Sümerbank Bez Fabrikası'nın mimari ve kentsel özellikleri, Kayseri kentinin gelişimine yön vermiştir. Tesisin sahip olduğu modern özellikler, kentin planlanmasının ana fikirlerinden biri olmuştur.

Özetle yerleşme, dönemin halkevlerinin toplumun eğitimine yaptığı etki benzeri, sanayileşme öncelikli çağdaşlaşma anlatan bir örnektir. Devlet, Sümerbank Kayseri örneğinde, bir sanayi tesisi kurmanın ötesinde, hedeflediği modern kentlerin modelini inşa etmiştir. Modern düşüncenin, sanayi tesisinde çalışanlar için ürettiği konutlar, eğitim yapıları ve sosyal tesisler, Cumhuriyeti kuranların çağdaşlaşma hedefleriyle birleştirilmiş ve Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası özelinde, 1935'lerin Kayseri kentiyile yarışan bir yerleşke inşa edilmiştir. Modernleşme hedefi için, yeni bir kent

kurulmuştur da denilebilir. Bu durum aslında, modernleşmenin kapitalist hedefleriyle ilgili bir düzenlemedir.

Giddens, modernleşmenin kapitalist etkisi altında kurulan kentlerin, buldukları kırsal alanı alt-üst ettiğini ve "yapay çevre"ye dönüştürdüğünü savunur.(4) Kent, yaşayanının kurallarına göre değişmez; yaşayanını, kendi kurallarına bağlı değiştirir. Modernizmin kenti kurmacadır. Yerel değerlerden bağımsız, evrensel hedefler için var edilmiştir. Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası ve Lojmanları, bu amaçla kurulan modern bir düzenleme olmasına rağmen, zamanla ulusal ya da evrensel hedeflerin dışına çıkmıştır.

Fabrika, kurulduğu dönemden itibaren çalışanı ve ailesi için, sadece bir işyeri değil, lojman ve daha sonrasında çalışanları için inşa edilen kooperatif yerleşmeleriyle bir yuva olmuştur. Bu durum, modernleşmenin ana felsefesi ve sonuçlarına tezat bir durumdur. Çünkü Tocqueville'e göre modernleşme, toplumu "tüm tikelikleri, gelenekleri ve göreneklere koparıldığından dolayı mutlak iktidara ve bu iktidarın aşırılıklarına ses çıkarmayan atomlarına ayrılmış bir kalabalığa" dönüştürür. (5) Modernleşme sürecinin, üretim-tüketim dengesine dayanan bir takım uygulamaları sonucunda, bireyi çevresinden soyutlayarak konumlandığı coğrafyayı nasıl -ve neden- yersiz-yurtsuz bir toprak parçası haline getirdiği çok tartışılan bir konudur. Ancak bu tartışmalara tezat olarak, 1930'lardan başlayarak Kayseri kentini yeniden şekillendiren modernleşme hareketleri, kenti yersizleştirmek yerine tanımlı ve yaşam dolu bir yer haline dönüştürmüştür. Bir endüstri yapısı ve lojmanlarının, çevresini adeta yoktan var etmeleri ilgi çekicidir. 1930'ların Sümerbank Yerleşkesi, Kayseri -ve bir o kadar da Anadolu- kent kültürü için mekansal bir "eşik" tanımlamaktadır. Tesis ile kent ve yaşayanlarına evrensel hedefleri içeren yeni "modern" Türk kimlikleri giydirmiş, yaşam ritüeli güncellenmiştir. Sümerbank Yerleşkesi ile Kayseri'de içine -yerel- Anadolu kültürünü alan ve kendi içinde yenilenebilen yeni bir "modernlik" tanımlanmıştır. Batı merkezli modernleşme, öteki Anadolu kültürünü kendi içinde eritememiş, ana fikrini katarak daha yeni bir çağdaşlık düşüncesi oluşturmuştur.

Türk Modernleşmesinin abidevi bir örneği olan Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası, 1930'lardan günümüze çok şeyin değişmesine rağmen, bugün bile yapıldığı ilk günkü 'modern'liğini koruyarak ayakta durmaktadır. 1999 yılında Erciyes Üniversitesi'ne devredilen yerleşke, 1930'lar Türkiye'sinden, bugünü ve hatta daha ilerisini görebilen bir düşüncenin ürünü olarak varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. 'Modern' dünyanın yaşam kılavuzu, ürettiği yeni çağdaşlık tanımlaması ve yeniden yarattığı Kayseri ile evrensel hedeflerini çevresiyle paylaşırken, zamana ve kendisini yaratan düşüncüyü tüketen her türlü oluşuma inat yaşamını devam ettirmektedir.

OSMANLI DEVLETI'NDE ORTAÖĞRETİM VE KAYSERİ LİSESİ

Halit ERKİLETLİOĞLU

Selçuklulardan itibaren Klasik Dönem'de ortaöğretim, medrese çatısı altında gerçekleştirilmekteydi. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde, eğitimin kalıcı ve çağın ihtiyaçlarına cevap vermesi zaruri hale geldiğinden zaman zaman bazı maarif düzenlemeleri yapılmıştır. Bu uygulamaların konularından en önemlisi de ortaöğretimin yeni bir düzene kavuşturulması çalışmalarıdır.

II. Mahmut Dönemine kadar sıbyan mektepleri ile askerî okullar arasında bir öğretim kademesi olarak rüştiyeler açılmıştı. İlk rüştiyenin olumlu sonuçlar vermesi üzerine hızla yenileri de ilâve edildi. Bu okullar, ilk zamanlarda ilkokul üstü hazırlık okulu, daha sonraları ise ortaokul karakterine sahip bir öğrenim kurumu hâline geldi. Sıbyan mekteplerini bitirip şehadetname alan öğrenciler rüştiyeleresınavsız kabul edilirdi. Bu sıralarda İstanbul'da kızlar için bir kız rüştiyesi de açıldı. 1910 yılına gelindiğinde Osmanlı Devleti bünyesinde 80 kız rüştiyesi bulunmaktaydı. Bu okulların devamı olarak ta 1911 yılında sadece İstanbul Kabasakal'da

"İnas İdadisi" adıyla ayrıca kızlar için bir lise açılabilirdi.

Sultan II. Mahmud, Mekteb-i Maârif-i Adliye ve Mekteb-i Ulûm-ı Edebiye-i Adliye isimleri ile sivil alanda ilk modern eğitim kurumlarını oluşturmuştur. Bu iki okul daha sonra açılacak rüşdiye mekteplerinin örnekleridir. Ortaöğretim kurumu olarak tasarlanan rüşdiyeler Tanzimat Dönemi içerisinde ülke genelinde yaygınlaştırılmıştır. Ancak rüşdiyeler, ortaöğretim düzeyinde öğretim ihtiyacına cevap veremeyince rüşdiyelerden daha üst düzeyde öğretim yapma üzere, 15 Nisan 1868 tarihinde, Galatasaray Sultânisi açılmıştır. Galatasaray Sultânisi, her sınıf Osmanlı tebaası çocuklarının gidebileceği, ortaöğretim düzeyinde bir okuldu. Buradan mezun olan öğrenciler yüksekokullara gidebileceklerdi. Okulun tahsil süresi beş yıldır ve öğrenciler, sınavla seçilerek, sınıflara yerleştirilecekti. Okula kabul edilirken istenen düzeyde olmayanlar, üç yıl süren hazırlık sınıfını tamamladıktan

sonra asıl sınıflara dâhil edileceklerdi.

Tanzimat Dönemi'nin eğitim alanındaki en büyük reformlarından birisi hiç şüphesiz, 1869 yılında düzenlenen Maârif-i Umûmiye Nizâmnamesi'dir. Maârif tarihimiz açısından çok önemli bir yere sahip olan Maârif-i Umûmiye Nizâmnamesi, Saffet Paşanın ilk Maârif Nazırlığı döneminde, Kemal Paşa, Dadyan Artin Efendi, Recaizade Ekrem Bey, Ebuzziya Tevfik Bey, Mehmed Mansur Efendi ve Dragon Tzankoff Efendi'den oluşan Şurayı Devlet Maârif Dairesi'nce hazırlanmıştır. Nizâmname'nin esas hükümlerinden birisini, okulların derecelerine göre sınıflandırılması oluşturuyordu. Nizâmname, genel olarak, çeşitli derecelerdeki okulların, nerelerde açılacağını, öğretim sürelerini, okullara kabul şartlarını esaslara bağlıyordu.

Tanzimat döneminde, Maârif-i Umumiye Nizamnamesi ile planlanan, orta öğretimin ilk kademesi olarak tasarlanmış idâdîlere, hem İstanbul'da hem de taşrada birer örnek açılabilmiştir (1874). Ancak, orta öğretimin ikinci kademesini oluşturacak sultânîler henüz açılmamıştır. Tanzimat Döneminin sonlarına doğru rüştiyelerin üzerinde veyüksekokullara öğrenci yetiştiren bir okulun bulunmaması mesele oluşturmuştu. Bu amaçla 1868'de "Galatasaray Sultânîsi" açılmıştı. Ancak vilayetlerde böyle bir okul yoktu. Hem bu ihtiyaç

üzerine hem de bütün tebaanın çocuklarının birarada eğitim görebilmeleri ve Osmanlı birliğini sağlamak için idadîlerin açılması fikri, 1869 Maarif Nizamnamesi'yle gündeme geldi.

İdadilerin öğretim süresi üç yıl olacaktı. Daha sonraki dönemlerde rüştiyelerin idadîlerle birleştirilmesiyle kasabalardaki idadîlerin eğitim süresi beş, şehirlerdeki ise yedi yıla çıkarıldı. Gündüzlü olan beş yıllık idadîler, buldukları yörenin işlerini idare edecek, imarını sağlayacak insanlar yetiştirmeyi hedeflerken yüksek okullara öğrenci göndermeyi amaçlamıyordu. Yatılı olan yedi yıllık idadîler ziraat, ticaret ve sanayi alanlarına eleman yetiştirmenin yanında öğrencilerini yüksek okullara hazırlayacaktı.

Nizâmname ile teşkil edilmek istenen ortaöğretim kurumlarının gerek İstanbul'da gerekse taşrada yaygınlaştırılması ve yapılandırılması ise ancak Sultan II. Abdülhamid döneminde hayata geçirilebilmiştir.

Sultan II. Abdülhamid döneminde ortaöğretim, Maârif-i Umumiye Nizâmnamesi'nde tasarlanandan farklı bir yapıda şekillenmiştir. O dönemde orta öğretimin ikinci kademesini oluşturacak sultânîler açılmamış fakat idadîlerin yapısında gerçekleştirilen değişikliklerle, vilayet merkezlerinde yedi yıl süreli idadîler ile

OSMANLI DEVLETİ'NDE ORTAÖĞRETİM VE KAYSERİ LİSESİ

İstanbul'da onlara denk dört yıl süreli idâdiler teşkil edilmişti ki bu okullar, Maârif-i Umumiye Nizâmnâmesi'nde kararlaştırılan sultânîleri de bünyelerinde barındırmaktaydı.

II. Meşrutiyetten sonra Orta öğretim Nizâmnâmesi; yaş sınırlarını, bir okuldan alınan diploma ile hangi okula girilebileceğini, okullarda sınavların nasıl yapılacağını, nasıl sınıf geçileceğini ve mezun olunacağını kapsamaktaydı. Bu Nizâmnâme, okulları, önceden de olduğu gibi, ilk, orta ve yüksek olmak üzere üç kademeye ayırmıştı. Bu derecelendirme ilköğretimi; sıbyan ve rüşdiye mektepleri, ortaöğretimi; idâdî ve sultânî mektepleri; yükseköğretimi ise; âlî mektepler gurubu olarak oluşturmaktaydı. Nizâmnâmede âlî mektepler, Dârülmualimîn, Dârülmualimât ile çeşitli fen ve sanayi mektepleri olarak belirlenmişti. Sultânîler vilayet merkezlerinde açılacaktı. Sultânîlerin, âdî ve âlî olmak üzere, iki kısımdan oluşması kararlaştırılmıştı. Âdî kısım idâdî derslerini, âlî kısım ise sultânî derslerini ihtiva etmekteydi. Âlî kısım da biri edebiyat, diğeri ulûm (ilim) ve fûnûn (fen) olmak üzere ikiye ayrılıyordu. Öğretim süresi, üçü âdî, üçü âlî olmak üzere altı yıldır. Sultânîlere idâdî ve rüşdiye mezunları kabul edilecekti. İdâdî mezunları sultânînin âlî kısmına, rüşdiye mezunları ise âdî kısmına kaydedilecekti. Buradan hareketle, sultânîlerin âdî kısmının idâdî seviyesinde olmasının planlandığı söylenilebilir. Sultânî, sınıf ve mezuniyet sınavları, rüşdiye ve idâdîlerde olduğu gibi yapılacaktı. Sultânî diploması ve mülazemet rüusu (staj veya bağlılık derecesi) alanlar, bu belgeleri ibraz ederek mezuniyet sınavına gireceklerdi. Mezuniyet sınavı hem sözlü hem de yazılı olarak yapılacaktı. Bu sınavda başarılı olanlara Maârif Nezâreti Celilesi tarafından mezuniyet rüusu (ilmî derece) verilecekti.

II. Meşrutiyet döneminde, mevcut yatılı idâdîlerdeki eğitim kalitesi yeterli bulunmadığından ve hem de bu idâdîler, Avrupa'daki liselere nazaran yetersiz bulunduğundan, 1910 yılından itibaren idâdîlerin sultânîye dönüştürülmesi kararlaştırıldı. Bu suretle sultânîlerin, eğitim kalitesi Avrupa liselerinin seviyesinde tutulmaya ve rüşdiye sınıflarından başka, her devresi üçer yıllık iki devreden oluşan mükemmel bir eğitim verilmesi plânlanmıştı. Nitekim II. Meşrutiyetten sonra 14 Ekim 1910 tarihinde, on iki idâdî, sultânîye dönüştürülmüştür. İlk etapta sultânîye dönüştürülen idâdîler; İstanbul, Edirne, Adana, Aydın (İzmir), Üsküb, Bursa, Beyrut, Halep, Selanik, Trabzon, Mamuretülaziz

ve Kastamonu idâdîleridir. Sultânî öğretim süresinin, rüşdiye sınıfları haricinde altı yıl olması kararlaştırılmışsa da ilk etapta sultânî yapılan okulların öğretim süresi değiştirilmemiş ve eskiden olduğu gibi yedi yıl olarak bırakılmıştır. Sultânîlerin açılmasında Fransız eğitim kurumları model alınmış ve idâdîlerin üzerinde eğitim vermeleri hedeflenmiştir. 1873'te eğitime başlayan Dârüşşafaka, sultânî seviyesinde eğitim veren bir okuldur. Fransız askerî lise programını uygulayan bu okulda kimsesiz ve fakir çocuklar okuyordu. Sultânîler yaygınlaştırılmayınca 1908'den sonra yedi yıllık idâdîlerin adı "sultânî"ye çevrildi. 1913 tarihinde çıkarılan kanunla rüştiyeler iptidâî mektepleriyle birleştirildi. İlk kız idâdîsi 1911'de İstanbul'da açılmış ve 1913'te "İstanbul İnas (Kız) Sultânîsi", 1915'te de "Bezm-i Âlem Sultânîsi" adını almıştır.

II. Abdülhamit Döneminde 1910-1913 yılları arasında idâdîlerin ülke çapında yaygınlaşmaları ile tüm yedi yıllık idâdîler "sultânî" adını aldılar. Türkiye'de "Lise" sözcüğü ilk defa İstanbul Erkek sultânîsi için kullanılarak "İstanbul Lisesi" adını kullandı ve böylece kuruluş dönemini tamamladı.

Bu dönemlerde ilk kurulan ortaöğretim kurumlarından olan Kayseri Lisesi ise Maârif-i Umumiye Nizâmnâmesi plânlaması ile 13 Eylül 1893 tarihinde "Derece-î Ulâ Mekteb-i Mülkiye İdâdîsi" olarak Ulu Cami ile Kurşunlu Cami arasındaki Kapan mahallesinde "Seyfullah Efendi Konağında" açıldı. Daha sonra Lâla Mahallesindeki "Küçük Hasan Paşa Konağında" öğretime devam etti. Aynı konağın yerine 1903-1904 yılında şahane bir taş bina yapıldı. İki katlı olarak projelendirilen binanın ikinci katının inşaatı kuzey karşısında bulunan Surp-Asvazdatsin Kilisesinin yetkilileri tarafından hükümete; "Kilise'nin önünü kapatıyor" gerekçesi ile yapılan şikâyet dikkate alınarak durduruldu ise de bina, 1917 yılında projesine uygun olarak tamamlandı. Ankara sultânîsi ile birleştirilerek yatılı ve tam teşkilâtli "Sultânî mektep statüsüne getirildi. 1923 yılında Ziya Gökalp'in teklifi ile Türkiye'deki bütün sultânî ve idâdîlerin isimleri ile birlikte adı "Kayseri Lisesi" olarak değiştirildi.

Kurulduğu günden itibaren 125 yıldan beri çok değerli insanlar yetiştiren bu tarihî ilim ve irfan yuvası bu gün gayet isabetli bir kararla "Millî Mücadele Müzesi" olarak hizmet vermekte ve lise eğitimi de bahçesine yapılan yeni binalarda sürdürülmektedir.

2 CUMHURBAŞKANI ÇIKARAN KAYSERİ LİSESİNİN ÜNLÜ MEZUNLARI

Kayseri Lisesi, 2 Cumhurbaşkanı çıkarttı. Abdullah Gül ve merhum Cumhurbaşkanı ve Başbakan Turgut Özal gibi Kayseri Lisesi mezunu.

Abdullah Gül, 1967-1968 eğitim-öğretim yılında Kayseri Lisesi'ni bitirdi. Tarihi lisenin 6 Fen D sınıfı öğrencisi ve okul numarası 2777 olan Abdullah Gül'ün ders notlarına bakıldığında Fizik, Matematik ve Beden Eğitimi'nde oldukça başarılı olduğu görülüyor.

Gül'ün karnesi şöyle: "Edebiyat 5, Matematik 8, Kompozisyon 6, Felsefe 6, Tarih 5, Coğrafya 5, Astronomi 5, Jeoloji 5, Fizik 10, Kimya 5, İngilizce 6, Beden Eğitimi 10, Resim 7 ve Milli Güvenlik 6".

Kuruluşu 1893 yılına dayanan Kayseri Lisesi'nden mezun olan bir ünlü isim de, merhum Cumhurbaşkanı ve Baş-

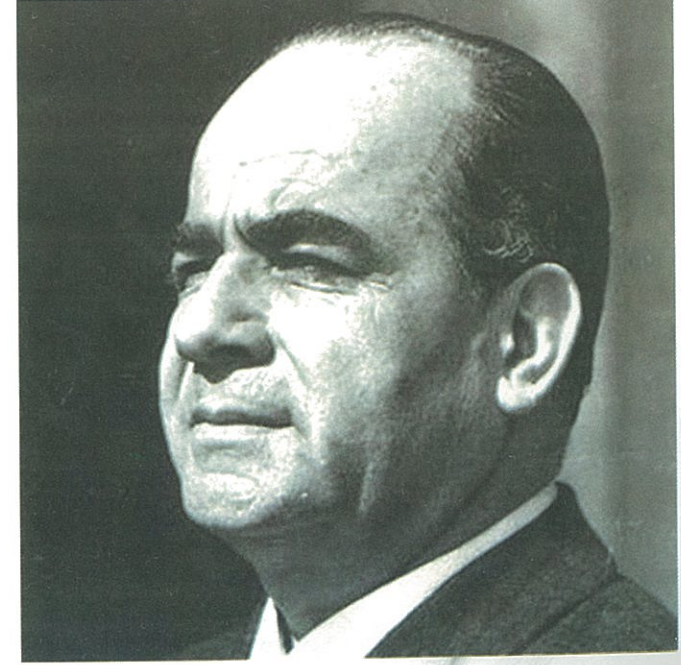
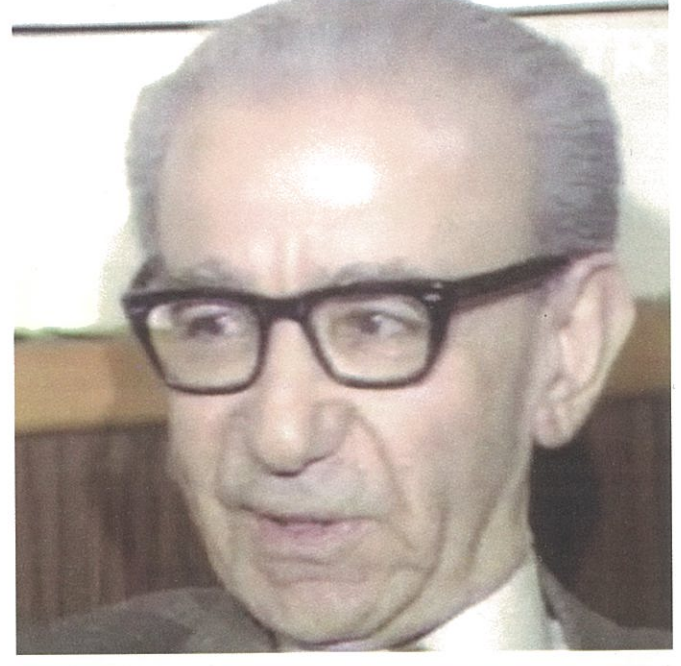
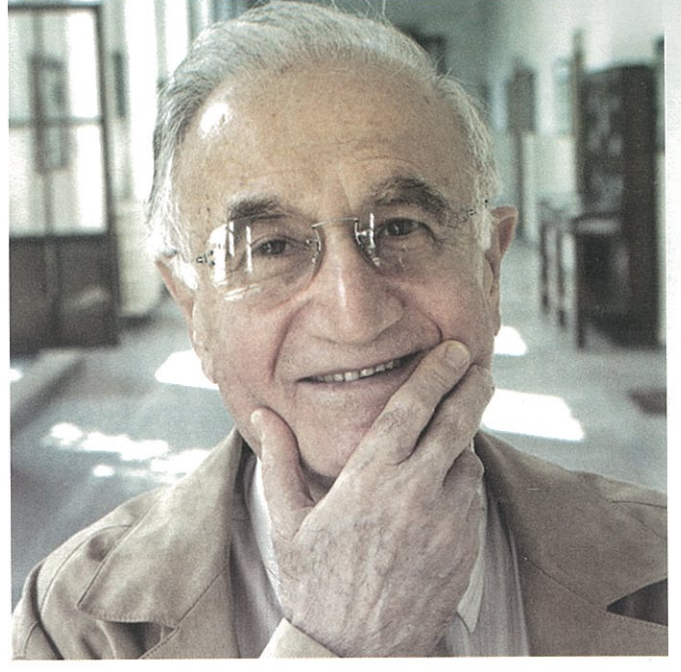

bakan Turgut Özal. Özal, 1944-1945 eğitim-öğretim yılında bu okulu bitirmişti.

'ÜNLÜ MEZUNLAR'

Kayseri Lisesi mezunu diğer ünlülerin isimleri ve meslekleri ise şöyle:

"A. Halim Aras - TBMM Başkan Vekili, Göksel Arsoy-Sanatçı, Ahmet Atalay - Bilim Adamı, Niyazi Bahçecioğlu- Belediye Başkanı, Şevket Bahçecioğlu - Belediye Başkanı, Ahmet Başsoy - Devlet Adamı, Prof. Dr. Jale Baysal - Bilim Adamı, Sadedtin Bilgiç - Eski Bakan, Doç. Dr. Nihat Bilgin MEB Eski Müsteşarı, Osman Bölükbaşı - Eski Milletvekili, Behçet Kemal Çağlar - Şair, Sabahattin Çakmakoğlu - Milli Savunma eski Bakanı, Mustafa Dağlı - Milletvekili, İhsan Dede - Devlet Adamı, Mustafa Derin -Politikacı, Prof. Dr.Feyzi Feyzioğlu - Bilim Adamı, Turhan Feyzioğ-

lu- Eski Bakan, Abdullah Gül - Milletvekili -Bakan, N. Mehmet Kaşıkçıoğlu - Eski Milletvekili, Osman Kavuncu - Politikacı, Prof. Dr. İhsan Ketin - Bilim Adamı, Prof. Dr. Naci Kınacıoğlu - Bilim Adamı, Prof. Dr. A. Hulusi Köker - Bilim Adamı, Feyyaz Köksal -Politikacı, Ali Rıza Önder - Devlet Adamı, Korkut Özal - Eski Bakan, Turgut Özal - Cumhurbaşkanı, Prof. Dr. Mehmet A. Özdemir - Bilim Adamı, Yekta Güngör Özden - Anayasa Mahkemesi Başkanı, Dr. Ziya Özel - Bilim Adamı, Prof. Dr. Bahir Özgencil - Bilim Adamı, Halil Özsoy -Milletvekili, Prof. Dr. Mehmet Ö. Palamuto -Bilim Adamı, Emel Sayın - Sanatçı, Mehmet Yazar - Eski Bakan, Nuh Naci Yazgan - İşadamı ve M. Bahattin Yücel - Milletvekili -Bakan”.

Göksel ARSOY

Saygı ve Minnetle Anıyoruz

KAYSERİ MİLLET MEKTEPLERİ

Yrd. Doç. Dr. Deniz AKPINAR / Recep KANALGA

*Erzincan Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşundan sonra gerçekleştirilen inkılâplardan biri de harf inkılâbıdır. Harf değişikliği ile Arap harflerine dayanan alfabe kullanımdan kaldırılmış ve Latin esasına dayanan alfabe kullanılmaya başlanmıştır. 1 Kasım 1928'de harf inkılâbının kabulünden sonra 1 Ocak 1929'da Millet Mektepleri faaliyete geçmiştir. Millet Mektepleri'nin halkın yeni harfleri öğrenmesinde, günlük hayata ve vatandaşlığa dair genel bilgileri öğrenmesinde önemli bir rolü olmuştur. Bütün illerde, ilçelerde hatta köylerde kurulmaya çalışılan Millet Mektepleri, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde büyük bir eğitim hamlesi olarak değerlendirilebilir. Devletin her kademesindeki bütün memurları Millet Mektepleri teşkilatında ihtiyaca göre çalışmışlardır. Mustafa Kemal Paşa, Millet Mektepleri teşkilatının umumi reisliğini ve başmuallimliğini yapmıştır.

Ülke genelindeki eğitim hamlesinin Kayseri ayağı bu makalede ele alınmaya çalışılmıştır. Çalışmada Kayseri Millet Mektepleri hakkında elde edilen bilgiler değerlendirilirken aynı zamanda Millet Mektepleri hakkında genel ve temel bilgilere de yer verilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin sona ermesiyle birlikte yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde pek çok yenilik yaşandı, çok sayıda inkılâb gerçekleştirildi. Mustafa Kemal Paşa önderliğinde gerçekleştirilen inkılâbların amacı ülkeyi muasır medeniyetler seviyesine ulaştırmaktı. Muasır medeniyet seviyesine ulaşmanın yolunun Batı medeniyetine uygun düzenlemeler yapmaktan geçtiğini düşünen Mustafa Kemal Paşa, eski uygulamalar ve düzenlemelerin yerine Türk milletinin yapısına daha uygun olduğunu düşündüğü inkılâblar gerçekleştirmiştir. Hukukî konulardan ticarete, günlük hayattan eğitime kadar hemen her konuda yapılan yenilikler ile devlet ve milletin hem siyasî, iktisadî hem de kültürel alanlarda yükselişe geçmesi hedeflenmekteydi. İşte bu geniş yelpazede yapılan inkılâblardan biri de harf inkılâbıdır.

Harf inkılâbı ile öğrenilmesinin zor olduğu düşünülen Arap harfleri kullanımdan kaldırılmış olup Latin kökenli alfabe kullanılmaya başlanmıştır.

1 Kasım 1928'de kabul edilen 1353 sayılı kanun ile resmî olarak kullanılmaya başlanılan yeni harflerin (b.t; 01.12.2014) halka öğretilmesi ve okuryazar oranının kısa sürede artırılması için çeşitli tedbirler alındı. Bu tedbirler içinde yer alan en önemli konulardan biri de Millet Mektepleri'dir.

1 Ocak 1929'da açılarak faaliyete başlayan Millet Mektepleri ile halkın okuma yazma öğrenmesi sağlanmak istenmekle birlikte ayrıca insanlara lazım olabilecek temel bilgilerin de bu okullar vasıtasıyla verilmesi hedeflenmekteydi.

Bu çalışmada da Kayseri'de faaliyet gösteren Millet Mektepleri'nin çalışmaları, bu kurumların ne kadar başarı kazandığı ve bazı istatistikî bilgiler incelenmeye çalışılacaktır.

HARF İNKILABI ÖNCESİ VE HARF İNKILABININ KABULÜ

Tanzimat Fermanı'nın ilanından itibaren alfabe ve dil konularında çeşitli görüşler ortaya atılmakta ve tartışmalar yapılmaktaydı. Kimi aydınlar alfabenin ıslah edilmesi ve dilin sadeleştirilmesi taraftarı iken kimileri ise alfabenin tamamen değiştirilmesi taraftarıydı.

Alfabe değişikliği konusu, bu inkılâbı gerçekleştiren Mustafa Kemal Paşa ise öteden beri üzerine düşündüğü bir husustu. Zira bu konuda daha Erzurum Kongresi'nin yapıldığı günlerde Mazhar Müfit Kansu'ya ileride Latin harflerinin kabul edileceğini söylemişti (Kansu, 1966).

Yeni Türk devleti kurulduktan sonra harf değişikliği konusu ciddi bir şekilde ilk olarak 1923'te İzmir'de toplanan İktisat Kongresi'nde gündeme geldi. Bu kongreye Latin harflerinin kabulü ile ilgili bir önerge verilmişse de kongre başkanı Kazım Karabekir, İslâm birliğinin bozulması endişesiyle

KAYSERİ MİLLET MEKTEPLERİ

önergeye karşı çıktı ve böylelikle önerge gündeme alınmadı (Giritli, 1988). Bundan sonra harf değişikliği konusu beş yıl bekledi, aydın zümre etrafında konu tartışılmaya devam edildi.

Harf değişikliğinin yapılacağına dair en kararlı açıklama 9 Ağustos 1928'de Mustafa Kemal Paşa, Sarayburnu'nda düzenlenen bir eğlence programında Mustafa Kemal Paşa, yeni Türk harflerinin kabul edileceğini duyurmasıyla alfabe değişikliği yeniden gündeme geldi (Ergin, 1977). Latin esasına dayalı yeni alfabenin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabulü 1 Kasım 1928 tarihinde kabul edildi. Kanunun tam adı "Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun" idi (Ülkütaşır, 2000).

Harf inkılâbının resmî olarak kabulünden sonra sayfalarının bir kısmını Latin harfleri ile yayınlayan gazetelerin kahir ekseriyeti 1 Aralık 1928'den sonra yeni harfler ile yayınlanmaya başladılar. Devlet kurumlarında ise yeni harflerin tamamen hayata geçirilmesi 1 Ocak 1929 tarihinden sonra gerçekleşti. Bu tarihe kadar eski ve yeni harflerin beraber kullanılması serbestti (İlgürel, 1981).

HARF İNKILÂBININ KAYSERİ'YE YANSIMALARI

Arap harflerinin yerine kullanılması düşünülen Latin harflerinin kullanımı ve halka öğretme çabaları, inkılâbın resmi olarak kabulünden önce başladı. İstanbul'da milletvekillerine ve üst dereceli memurlara Ağustos 1928'de yeni harfleri öğretme çalışmaları başladı. Isparta ili de uygulama bölgelerden biri olmuştur. Bu uygulamaya katılmayanlar muhtar ve diğer devlet hizmetlerine giremeyeceği duyurularak yeni harflerin öğretilme faaliyetine girilmiştir. Bununla birlikte diğer illerde de buna benzer çalışmalar yapılmaktaydı. Bu doğrultuda Kayseri'de de yeni alfabeyi memurlara ve halka öğretme faaliyetleri görülmektedir.

27 Ağustos 1928 tarihli Kayseri Vilayet Gazetesi'nin haberine göre Cumhuriyet Mektebi'nde valilik memurlarının katılacağı ve yeni harflerin öğretileceği bir kurs açıldı (Kayseri Vilayet, 27 Ağustos 1928, 2).

Kayseri Müftülüğü de Latin harflerinin öğretilme-

si için bütün müftülük mensuplarının katılmasını istediği bir kurs açtı. 19 Eylül 1928'de bugünkü Raşit Efendi Kütüphanesi'nde açılan kurs Cuma günü hariç her gün eğitim vermeye başladı (Kayseri Vilayet, 17 Eylül 1928, 3).

Harf inkılâbının Kayseri'de uygulanması konusundaki en önemli ikinci gelişme Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'nın Kayseri'ye yaptığı ziyaretidir.

Yeni harfleri halka tanıtmak gayesi ile iki defa yurt gezisine çıkan Mustafa Kemal Paşa, ikinci yurt gezisi kapsamında Kayseri'yi de ziyaret etti. 20 Eylül 1928'de gerçekleşen ziyarette Cumhurbaşkanı'nı il sınırında Kayseri Valisi Fuat Bey başkanlığındaki bir heyet ile CHP Müfettişi ve Kastamonu milletvekili Ali Nazmi Bey karşıladı. Bu karşılamadan sonra Gesi Köyü'ne geçerek burada toplanan halkı yeni harflerle sınav yaptı (Hâkimiyet-i Milliye, 21 Eylül 1928, 2). İsbidin (Bağpınar) Köyü'nde kısa süre dinlenen ve halkla görüşen Mustafa Kemal Paşa, daha sonra beraberindeki Başvekil İsmet Paşa ve Sıhhiye Vekili Doktor Refik Saydam ile şehir merkezine geldi. Şimdiki Cumhuriyet Meydanı'nda o günkü Cumhuriyet Halk Fırkası il binası önünde Ahmet Paşa İlkokulu'ndan getirilen tahta üzerinde halkı yeni harflerle imtihan eden Mustafa Kemal Paşa, gördüğü başarıdan gayet memnun oldu (Hâkimiyet-i Milliye, 21 Eylül 1928,2). Mustafa Kemal Paşa, halkı imtihan ettiği sırada kullanılan yazı tahtasına Mevlevioğlu Şaban Efendi'ye, "Seyahatim esnasında her yerde bilhassa köylerde gördüğüm hayrete şayan meseleler, hepimiz için birer ümittir." ifadesini yazdırdı (Hâkimiyet-i Milliye, 21 Eylül 1928, 3; Erkiletlioğlu, 1998). Yeni alfabeye geçiş sürecinde Mustafa Kemal Paşa'nın alfabeyi halka tanıtmak gayesiyle Anadolu'ya çıkıp ilk derslerinden birini de bu şekilde Kayseri'de vermişti (Kemaleddin, 1934). Bir öğretmen gibi halkına yeni harfleri öğretmede öncü olmuştur (Şimşir, 2006). Mustafa Kemal Paşa, ilke ve inkılâpların yerleştirilmesi için harf inkılâbının yapılmasını önemli bir adım olarak değerlendirmiştir (Merdivenci, 1980).

İlerleyen yıllarda ise yeni harflerin öğretilmesi ve halkın okur-yazar bir hâle getirilmesi çalışmaları Kayseri'de de, aşağıda değinileceği üzere Millet

KAYSERİ MİLLET MEKTEPLERİ

Mektepleri yoluyla yürütüldü.

Ayrıca Millet Mektepleri'nin yanı sıra bazı sivil toplum teşkilatları da bu doğrultuda yeni harflerin öğretilmesi için çalışmalar yapmaktaydı.

Kayseri Muallimler Birliği'nin 1931 yılında kadınlara mahsus açtığı okuma yazma kursu bu çalışmalara örnek olarak gösterilebilir.

MİLLET MEKTEPLERİ

Latin harflerine geçişin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kanunlaşmasından sonra yeni harflerin öğretilmesi konusunda resmi çalışmalar yoğunlaşmakla birlikte aynı zamanda kurumsallaştı. Bu kurumsal çalışmaların en önemli örneği Millet Mektepleri'dir.

Millet Mektepleri, Bakanlar Kurulu'nun 11 Kasım 1928'de kabul ettiği "Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi" ile kuruldu (Albayrak, 1994; Sakoğlu, 1992). 52 maddeden oluşan bu talimatname 24 Kasım 1928'de Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi (Resmi Gazete, 24 Teşrin-i Sani 1928). Millet Mektepleri'nin 1 Ocak 1929'da çalışmaya başlaması kararlaştırıldı (BCA, Belge nu: 490.1.1.2-13.1) ve bu tarih Maarif Bayramı olarak ilan edildi (Sakoğlu, 1992). Bu talimatnamede, yaklaşık bir yıl sonra eksikliklerinin giderilmesi için bazı değişiklikler yapıldı ve yeni talimatname 22 Eylül 1929 tarihinde Bakanlar Kurulu'nda onaylandı (Albayrak, 1994). Millet Mektepleri'nin gayesi, talimatnamede "Türkiye halkını okuyup yazmaya muktedir bir hâle getirmek, ana bilgiler kazandırmak" olarak ifade edilmektedir (İlgürel, 1981).

22 Eylül 1929'da yayınlanan talimatnameye göre millet mekteplerinde vatandaşlara okuma-yazma öğretmenin yanı sıra iktisadi hayatta ve vatandaşlık sıfatlarının gerektirdiği ana bilgilerin verilmesi amaçlanmıştır.

Yayımlanan Millet Mektepleri Talimatnamesi'ne göre Millet Mektepleri'nin Genel Başkanlığı ve Başöğretmenliği, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildi (İlgürel, 1981).

Cumhurbaşkanının bu unvanları kabul etmesi, Millet Mektepleri'ne ve okuma yazmanın öğretilmesi konusuna verdiği önemin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Mustafa Kemal Paşa'nın eğitim

faaliyetlerine verdiği önem bilinmekle birlikte yeni harflerin öğrenilmesi konusundaki hassasiyeti de muhtelif konuşmalarında defalarca vurguladığı bir husustur.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'nın umumi reisliği ve başmuallimliğinin belirtilmesinden sonra Büyük Millet Meclisi Reisi, Başvekil, İcra Vekilleri, Büyük Erkan-ı Harbiye Reisi ve Halk Fırkası Kâtibi Umumisi Millet Mektepleri'nin reisleri olarak talimatnamede yer almıştır (BCA, Belge nu: 490-01-1-3-12).

Yeni harflerin öğretilmesi ve halkın okuryazar olması için mühim vazifelerde bulunan Millet Mektepleri'nin kuruluşunda Danimarka Halk Okulları'ndan etkilenildiği söylenebilir. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi'nde Millet Mektepleri ile ilgili bir makalesi yayınlanan Mustafa Albayrak, bu kanaatini ortaya koyarken Türkiye'de eğitim üzerine bir çalışma yapan John Dewey'in Danimarka'da bir komisyonun tetkiklerde bulunmasını önermesine atıfta bulunarak Millet Mektepleri'nin Danimarka'daki benzer kuruluşlardan etkilenmesinin gerekçesini ortaya koymaktadır (Albayrak, 1994).

1928 yılında yayınlanan talimatnameye göre Millet Mektepleri A ve B derslikleri olmak üzere iki dersane üzerine oluşturuldu. A dersliklerinde hiç okuma yazma bilmeyenlerin, B dersliklerinde Arap harfleri ile okuma yazma bilenlerin yeni harfleri öğrenmesi hedeflendi. Bu dersliklerin eğitim süresi A dersliklerinde dört, B dersliklerinde iki ay olarak belirlendi (Albayrak, 1994).

Ancak 1929 yılında yayınlanan talimatnamede A ve B sınıflarının müfredatında değişikliğe gidildi. Talimatnameye göre Arap harfleri ile okuma yazma bilenlerin eğitimi A sınıfına kaydırıldı. B sınıflarında ise A sınıfını bitirenlere günlük hayatlarında kullanmaları ve vatandaşlık bilgilerini öğrenmeleri maksadıyla eğitim verilmesi kararlaştırıldı (BCA, Belge nu: 490-01-1-3-12). Bu doğrultuda da hesap ve ölçüler, sağlık bilgisi, yurt bilgisi dersleri verildi (BCA, Belge nu: 490-01-1-3-12; İlgürel, 1981). Yine 1929 talimatnamesi ile her iki dersliğin de eğitim süresi dört ay olarak belirlendi.

Talimatnamelere göre Millet Mektepleri'nin idaresi illerde, ilçelerde, nahiyelerde, köylerde ve mahallelerde oluşturulan kurullar tarafından yürütülme-

KAYSERİ MİLLET MEKTEPLERİ

kteydi. Bu kurullara Halk Fırkası mutemedi ve Türk Ocağı reisinin de üye olacağı talimatnamede belirtildi (BCA, Belge nu: 490-01-1-3-12).

Halk Fırkası'nın yanı sıra, ülke genelinde yaygın bir teşkilatlanması olan, genel olarak toplumsal çalışmalarda bulunan Türk Ocağı'nın da bu eğitim hamlesine dâhil edilmesi, idarenin harf inkılâbına ve Millet Mekteplerine verdiği önemin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Millet Mektepleri, çalışmalarını sabit ve seyyar dersaneler, halk okuma odaları ve köy yatılı dersaneleri şeklinde yapılandırarak yürütmekteydi. Bunların haricinde devlet kurumları, özel kuruluşlar da çalışanlar ile ve hapishaneler de ki mahkûmlara da ilgili birimlerce okuma-yazma eğitimi verilecekti (BCA, Belge nu: 490-01-1-3-12).

Sabit millet mektepleri genelde okul olan yerlerde açılmakta ve dersleri her yılın Kasım ayının birinci gününde başlamaktaydı. Bu yapıdaki millet mekteplerinde derslere devam konusunda titizlik gösterilmekte ve üçte iki oranında devam etmeyenler bitirme sınavlarına alınmamaktaydı. Millet Mektepleri'ne kayıt olmak bir mecburiyet olup, kayıt olmayanlara veya derslere devam etmeyenlere para cezaları uygulanmaktaydı (BCA, Belge nu: 490-01-1-3-12). Ülke genelinde umumî bir yoklama yapılacak ve 16 yaşından 45 yaşına kadar kadın-erkek ayrımı yapılmaksızın herkesin Millet Mektebi diploması sahibi olma şartı aranacaktır. Aksi hâlde diploması olmayanların devlet görevine alınmayacağı bildirilmiştir (Vakit, 2 Teşrin-i Evvel 1930, 4).

Seyyar millet mektepleri ise okulu olmayan köylerde bir devre için açılmaktaydı. Öğretim süresi 1928 talimatnamesi ile en az bir buçuk ay olarak belirlenen seyyar millet mekteplerinin süresi 1929 talimatnamesi ile dört aya çıkarıldı. Seyyar millet mekteplerinin öğleden önce 12-16 yaş, öğleden sonra 16-45 yaş arasına eğitim vermesi uygun görülmüştü (BCA, Belge nu: 490-01-1-3-12).

Millet Mektepleri Talimatnamesi'ne göre kurulan Köy Yatılı Dersaneleri, okulu olmayan köylere seyyar millet mekteplerinin dışında kalan insanlara ulaştırılan bir hizmettir. Köy yatılı dersaneleri, il yahut ilçe merkezlerinde kurulup, o il veya ilçeye bağlı köylerde bulunan ve okuma-yazma bilmeyen 12-18 yaş arasındaki gençlerin eğitime tabi tu-

tulduğu dersanelerdir. Bu dersanelerin eğitim süresi, sabit ve seyyar millet mekteplerinden farklı olarak altı ay olarak belirlenmiştir. Sabit ve seyyar millet mekteplerinin eğitimi 1 Kasımda başlayıp Şubat ayı sonunda biterken, köy yatılı dersanelerinin eğitim süresi 1 Kasımda başlamakla beraber Nisan sonunda bitmiştir (BCA, Belge nu: 490-01-1-3-12).

Özel millet mektepleri olarak ifade edilebilecek olan Millet Mektepleri ise, devlet kuruluşlarının (belediye, demiryolu işletmeleri, tekel müdürlükleri gibi) ve özel kuruluşların (fabrika, çiftlik gibi) bünyelerinde açmakla yükümlü oldukları mekteplerdi (BCA, Belge nu: 490-01-1-3-12).

Millet Mektepleri'nin çalışmalarında yer alan görevlilere ilave ücretler getirilmiştir. 1929 yılında yayımlanan talimatnamede her öğretmene 4 aylık çalışmasının karşılığı olarak en az 50 lira verileceği yer almaktadır. Görev yaptığı okulda 2'den fazla Millet Mektebi dershanesi bulunan başmuallimlere ve kaza maarif memurlarına 50 lira ödenmesi kararı verilmiştir. Bunların yanı sıra ilköğretim müfettişlerine 60, maarif müdürlerine de 90 lira ücret ödenmesi karara bağlanmıştır. Seyyar öğretmenlere ise 50 lirayı geçmeyecek şekilde ücret belirlenmiştir. Millet Mektebi dersanelerinin ihtiyaçları ve dersanelerin teftişleri için harcanmak üzere vilayet maarif bütçesinden istifade edilmiştir (BCA, Belge nu: 490-01-1-3-12; Hakimiyet-i Milliye, 14 Teşrin-i Evvel 1929,2).

Millet Mektepleri'nin sabit ve seyyar dersaneler, halk okuma odaları, köy yatılı dersaneleri, kamu kurumları ve özel kuruluşlardaki kurslar şeklindeki eğitim çalışmalarını oldukça iyi teşkilatlı bir eğitim hamlesi olarak değerlendirmek mümkündür. Okuma yazma seferberliğini sadece il ve ilçelerle sınırlı bırakmak istemeyen Millet Mektepleri, o dönemde nüfusun çoğunluğunu oluşturan köylere de önem vererek seyyar dersanelerin yanı sıra köy yatılı dersaneleri ile de köylü çocukları bu eğitim hamlesine dâhil etmiştir.

Kamu kurumları ve özel kuruluşlarda çalışanların da Millet Mektepleri'nin verdiği eğitimden mahrum kalmasını istemeyen idare, bu kuruluşlar bünyesinde kurslar açmak suretiyle vatandaşların hepsine ulaşmayı hedeflemiştir. Hedef kitledeki vatandaşların hepsinin bu eğitim çalışmalarında yer almasını isteyen hükümet, Millet Mektepleri ile yürütülen eğitim faaliyetlerine katılımı

KAYSERİ MİLLET MEKTEPLERİ

sağlamak için caydırıcı tedbirlere de talimatnâmede yer vermiştir. Millet Mektepleri'ne katılımın sağlanması ve devamsızlığın önüne geçilmesi için nakdi para cezası uygulanmıştır.

Millet Mektepleri'nin temelde iki hedefi vardır. Birincisi halkı yeni harflerle okuryazar yapmak, ikincisi verilen genel derslerle halkı daha bilgili ve bilinçli hale getirmek. Bu hedefleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve devletin kurucularının anlayış ve hedefleri ile beraber değerlendirmek gerekmektedir. Nitekim yeni Türk devleti ile bir ulus devlet kurulmuştur. Çok milletli bir imparatorluk olan Osmanlı Devleti'nden sonra tek millete dayalı bir devlet ortaya çıkmıştır. Ulus devlet inşası için de Osmanlı Devleti'nden kalan hemen her şeyin tasfiye edilip hem milletin yapısına daha uygun olduğu düşünülen hem de Batı medeniyetine daha yakın yeniliklerin millete benimsetilmesi gerekmektedir. İşte bu çerçevede Arap alfabesine dayanan alfabenin yerine Latin esasına dayanan alfabenin kullanımına geçilmiştir. Bunun yanı sıra halkın okuryazarlık oranı da yükseltmek suretiyle muasır medeniyete ulaşma yolunda bir girişim başlatılmıştır. Harf inkılabını, Millet Mektepleri'ni Batılılaşma/çağdaşlaşma düşüncesinin bir tezahürü olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Bunun ötesinde hem harf inkılabını hem Millet Mekteplerini hem de Millet Mektepleri'nin teşkilatlanmasının, köylere kadar yayılmasını, ceza sistemini devletçilik ve halkçılık ilkeleri çerçevesinde düşünmek gerekir.

Harf inkılabı ve Millet Mektepleri'nin kurulması devlet eliyle gerçekleştirilerek, halkın arzu edilen refaha eğitim kanalıyla ulaştırılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda iktisadî bir devletçilik değil ama bunların devlet eliyle gerçekleştirilmiş olması hasebiyle devletçilik ilkesinin izlerini bu gelişmelerde görmek mümkündür.

Plan anlamında oldukça iyi bir örgü halinde Millet Mektepleri'nin köylere kadar götürmek istediği eğitim çalışmalarının uygulamada ne kadar başarıya ulaştığının doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için genel istatistik bilgilerinin yanı sıra yerel çalışmaların da önemi büyüktür. Bölge bölge, il il yapılacak çalışmalarla harf inkılabının ve Millet Mektepleri'nin hedefine ne kadar ulaştığı, ne kadar bir sürede ulaştığı daha iyi anlaşılacaktır.

Latin harflerinin halka öğretilmesi ve okuma yazma bilmeyenlerin okur-yazar olmaları için kurulan Millet Mektepleri, bütün ülkede olduğu gibi Kayseri'de de açıldı. Açılan bu kurumlar, bazı kaynaklarda Ulus Okulları Dershaneleri olarak adlandırılmıştır (Sekizinci İzmir... 1938).

Kayseri'deki Millet Mektepleri ile ilgili bilgiler, dönemin yerel gazetesi olan Kayseri Vilayet Gazetesi'nden ve Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü'nün yayınladığı Millet Mektepleri Faaliyeti İstatistiği isimli eserden derlenmiş ve bu surette değerlendirme yoluna gidilmiştir.

Kayseri Vilayet Gazetesi'nden edinilen bilgiler, gazetenin kendi yaptığı haberlerin yanı sıra "Kayseri Vilayeti Meclis-i Umumiyesi" toplantılarının kayıtlarının gazetede yayınlamış olanlarından da derlendi. Bu noktada, gazetenin bütün nüshalarının mevcut olmaması sebebiyle her yıla ait bilgilere erişilememesi gibi bir sorunla karşılaşıldı. Gazeteden elde edilen bilgiler ya bir sene için genel sayılar yahut da aynı yıl içinde farklı sayılar şeklindedir.

Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü'nün yayınladığı Millet Mektepleri Faaliyeti İstatistiği'nde ise verilen sayılar bir eğitim öğretim yılı için verilmektedir. Örneğin dershane sayıları, devam eden öğrenci sayıları gibi bilgiler 1928-1929, 1933-1934 gibi eğitim yılları başlığı altında verilmektedir. Bundan dolayı da Kayseri Vilayet Gazetesi'nin haberlerinden ve Kayseri Vilayeti Meclis-i Umumiyesi'nin toplantılarından derlenen verilerle Millet Mektepleri Faaliyeti İstatistiği'nden derlenen verilerin kıyaslaması pek mümkün olmamaktadır.

Ancak birebir kıyaslama yapılması mümkün olmakla birlikte her iki kaynaktaki veriler değerlendirilip Kayseri Millet Mektepleri hakkında bir kanaate ulaşılmaya çalışılacaktır.

Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü'nün yayınladığı Millet Mektepleri Faaliyeti İstatistiği'ndeki Kayseri ile ilgili sayısal veriler tablo halinde aşağıda yer almaktadır (Başvekâlet İstatistik... 1935).

Bu tablo ile verilen sayılar, 1928 ile 1935 yılları arasında şehir merkezinde ve köylerde açılan Millet Mektepleri sınıflarını, bu Millet Mektepleri'nde çalışan öğretmen sayılarını ve bu Millet Mektepleri'

KAYSERİ MİLLET MEKTEPLERİ

ne devam eden öğrenci sayılarını içermektedir.

Millet Mektepleri Faaliyet İstatistiği'nde verilen bilgiler şehir merkezi ve köyler olarak iki ayrı grup şeklinde de verilmektedir. Ancak derli toplu bir bakış sağlayabilmek maksadıyla burada toplam veriler gösterilmiştir. Bu tabloda dikkati çeken ilk husus, açılan derslane sayısının yıllar ilerledikçe genel olarak düşüş göstermesidir. Bu düşüş tabii olarak Millet Mektepleri'ne devam eden öğrenci sayısında da görülmektedir. Eğitim senelerinin birbirine nispetinde artış olan yıllar olmakla birlikte ilk seneye nazaran diğer yıllarda düşüş görülmektedir. Bu düşüşe sebep olarak, Millet Mektepleri'nin yeni açıldığı öğretim yılındaki heyecanın azalması ve belki de denetimin daha sonraki yıllarda zayıflamış olması düşünülebilir.

Nitekim yeni harflerin öğrenilmesi konusunda bir gevşeme yaşandığından bahseden dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, 1929 yılında çıktığı bir yurt gezisinde uğradığı şehir ve kazalarda yeni harf öğreniminin zayıflığından yakınmaktadır. Şükrü Kaya'nın bu konudan bahsettiği ve dönemin Başbakanı İsmet İnönü'ye çektiği 21 Haziran 1929 tarihli telgraf şu şekildedir (BCA, Belge Nu: 030.10.00.00-12.73.4.1.)

"Başvekil paşa hazretlerine arz olunacaktır Kayseri, Sivas, Şebin Karahisar ve uğradığım diğer kaza merkezlerinde Türk harflerini memurlar istinas etmiş bulunuyorlar. Resmî muamele onunlardır. Fakat halk arasında müteamil değil gibidir. Millet mekteplerinin hasilatı gayet zaif olmasından sarfı nazar okuyanlar da istimalsizlikten noksan veya hut unutmak üzeredirler. Halkın en münevverleri arasındaki bütün muamelât hep Arap harfleri ile dir. Lise ve orta mekteplerdeki Türkçe kıraat ve imlâyı da çok zaif buldum. Meleke ve mümâresenin az zamanda olmayacağını ve halk arasında taammümün çok zamana muhtaç olduğunu bilirim. Fakat içime ilk hamlenin tesiri ve kuvveti gevşemiş gibi bir his geldi. Bunun iadesi için behemehâl zatı devletlerinin yeni bir işaret ve ilhamına ihtiyaç vardır muhterem paşam.

Dâhiliye Vekili
Ş. Kaya"

Aslında Şükrü Kaya'nın da ifade ettiği üzere yeni harflerin halk nezdinde yerleşmesi için daha zamana ihtiyaç vardır. Bununla birlikte tabloda görülen durum, bu telgraf ile bir nebze de olsa daha aydın-

lanmaktadır.

Ancak bu durum A dersanelerine oranla oldukça az sayıda açılan B dersanelerinde biraz daha farklı görünmektedir. A dersanelerinde ilk yıldan sonra (1928/1929) düşüş yaşanırken B dersanelerinde ikinci ve üçüncü eğitim yılında (1928/1929 – 1929/1930) ilk yıla göre artış yaşanmıştır. İlk sene Arap harfleriyle okuma yazma bilenlerin yeni harfleri öğrendiği B dersanelerinde ve devam eden öğrencilerinde yaşanan bu artış, ilk yılki düşük seyrin giderilmesi için alınmış olabilecek tedbirler veya teşviklerle izah edilebilir.

Tablo 1'de verilen bilgilerle alakalı olarak izah edilmesi gereken başka bir husus, köy-şehir mukayesesidir. Millet Mektepleri Faaliyeti İstatistiği'ndeki verilere göre 1928 ile 1935 yılları arasında Kayseri'de şehir merkezi ve köylerde toplam olarak 748 A dershanesi açıldı. Bu 748 A dershanesinin 607'si köylerde açıldı. 141 adedi ise şehirde faaliyet gösterdi.

Kayseri'de açılan B dersanelerinin toplam sayısı ise 60 olup, bunların 31'i şehirde, 29'u köylerde bulunmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda hiç okuma yazma bilmeyenlerin ders aldıkları A dersaneleri noktasında Kayseri köylerinin şehir merkezine göre bariz bir şekilde önde olduğu görülmektedir. Bu durum, eğitim seviyesinin ve okuryazar oranının şehir merkezine nispetle köylerde, herhalde, daha düşük olması sebebiyle köylere daha fazla eğilim gösterilmesi ile açıklanabilir. Bunun yanı sıra incelenen senelerde -ülke genelinde olduğu gibi- Kayseri'de köy (taşra) nüfusunun şehir merkezi nüfusundan daha fazla olması da çok önemli bir etken olsa gerektir.

Tabii olarak bu fark, öğrenci sayılarında da görülmektedir. Örneğin 1928/1929'da şehir merkezinde 2800 A dershanesi öğrencisi varken bu sayı köylerde aynı sene için 7006 olmuştur. Bu verilere göre değerlendirilebilecek bir başka konu kadınların Millet Mektepleri'ne gösterdiği ilgidir. Genel toplama bakıldığında erkeklere mahsus açılan sınıfların kadınlara mahsus açılanlardan hayli fazla olduğu ortadadır. Bununla birlikte kadınlara yönelik açılan sınıf sayısında köylerin şehir merkezinden üstün olduğu görülmektedir. Ancak A ve B sınıflarının birbirine kıyasında B dersanelerine ne şehirde ne de köylerde kadınların hiç iştirak etmediği görülmektedir. Yukarıda görüldüğü üzere kadınların iştirak ettiği kurslar hep A sınıfı olmuş

KAYSERİ MİLLET MEKTEPLERİ

ve kadınlara mahsus 3 adet B kursu açılmasına rağmen hiç kadın müdavimi olmamıştır.

Millet Mektepleri Faaliyeti İstatistiği'nden başka, incelenen dönemde Kayseri'de yayınlanan Vilayet Gazetesi'ndeki verileri de burada aktarmakta fayda vardır.

4 Mart 1929 tarihli gazete nüshasındaki bir habere göre Kayseri'de 314 Millet Mektebi dershanesi açılmış olup bu dershanelerin kadın ve erkek toplam öğrencisi 14.321'ye ulaştı (Kayseri Vilayet, 4 Mart 1929, 3).

Millet Mektepleri'ne halkın ilgisini arttırmak maksadıyla Kayseri Valiliğince gazeteye ilan verilmekte, halk bu surette teşvik edilmekteydi. 11 Kasım 1930 tarihli Kayseri Vilayet Gazetesi'nde valiliğin verdiği ilanda Millet Mektepleri'ne gitmenin zorunlu olduğu, gitmeyenlere para cezası uygulanacağı ifade edilmekteydi (Kayseri Vilayet, 11 Teşrin-i Sani 1930, 4). İlde 1930'da 133 Millet Mektebi dershanesinde 715 kadın ve 4527 erkek başarılı olarak okuma yazma diplomalarını almaya hak kazanmışlardır (Hâkimiyet-i Milliye, 11 Nisan 1930, 4).

22 Ocak 1931 tarihli Kayseri Vilayet Gazetesi'ndeki "Kayseri Vilâyeti Meclisi Umumisi" toplantısına dair elde edilen bir bilgiye göre Kayseri'de 1 sabit 30 seyyar A sınıfı ve 24 sabit B sınıfı Millet Mektebi dershanesi açıldı. Bu dershanelere devam edenlerin sayısı ise 6.644'ü erkek 827'si kadın olmak üzere toplamda 7.471'dir (Kayseri Vilayet, 22 Kanun-i Sani 1931, 2).

Yine 1931 yılında 7 Mayıs tarihli Vilayet Gazetesi'nden edinilen bilgiye göre de Millet Mektepleri'ne devam eden öğrenci sayısı 8.520 idi. Bu öğrencilerden başarılı olanların sayısı ise 4.529'du (Kayseri Vilayet, 7 Mayıs 1931,3).

"Kayseri Vilâyeti Meclisi Umumisi"nin toplantısından edinilen bilgiye göre 1932 yılında Millet Mekteplerine giden kişi sayısı 2.517'dir (Kayseri Vilayet, 25 Kanun-i Sani 1932, 3). Bu yıllardan sonra en yakın tarih olarak 1935 senesine dair Millet Mektebi öğrencilerine ait bilgilere ulaşılabilmektedir. 1935'te Millet Mektepleri dershanelerine devam eden öğrenci sayısı 1.723'ü erkek 203'ü kadın olmak üzere toplamda 1.926 idi (Kayseri Vilayet, 15

Nisan 1935, 2).

Bu tablodaki tarihler, yukarıdaki bilgilerin derlendiği haberlerin gazetede yayınlandığı tarihleridir.

5 Mart 1931 tarihli Vilayet Gazetesi haberinde dönemin Kayseri valisi Fuat Bey'in Gazi Paşa, İstiklâl ve Hacımansur İlkokullarındaki Millet Mektepleri dershaneleri ile Kayseri istasyonunda demiryolları çalışanları için açılan dershaneyi ziyaret ettiği bildirilmektedir. Bu haberden Kayseri'deki bütün Millet Mektepleri hakkında bilgi edinmek mümkün olmasa da özel Millet Mektepleri bakımından demiryolu çalışanları için kurs açıldığını görmek mümkündür. Böylece de en azından özel Millet Mektepleri'nin varlığından haberdar olunmuştur. Şimdi ise Millet Mektepleri'ne devam eden öğrencilerden sınavlar neticesinde başarılı olanlara ve dışarıdan eğitim görerek başarılı olanlara ait tabloya geçelim

Tablo 2'de sunulan bilgiler A ve B dershanelerine devam eden öğrencilerden sınav sonucu başarılı olanların, Millet Mektepleri'ne devam etmeyip dışarıdan özel ders almak suretiyle sınavlara girip başarılı olanların ve bu iki gurubun toplam sayılarını içermektedir.

Tablo 1'de sunulan bilgilere göre A ve B dershanelerine devam eden öğrenci sayısı toplamda 34527'dir. Tablo 2'deki bilgilere göre ise dershanelere devam edenlerin 19014'ü başarılı olmuştur. Bu durumda başarı oranı yaklaşık olarak %55'dir. Daha önce ifade edildiği üzere B sınıflarına hiç kadın öğrenci devam etmemesi sebebiyle bu sınıflardan başarılı olan kadın öğrenci de bulunmamaktadır.

Millet Mektepleri'ne iştirak etmeyip de dışarıda bir şekilde yeni harfleri öğrenip sınavlarda başarılı olanların sayısı toplamda 1520'dir.

ütün bu verilerin toplamında ise Kayseri'de 1928 ile 1935 yılları arasında resmi kayıtlara göre Latin esasına dayalı harfleri öğrenen kişi sayısı 20844'tür. Bu rakamlar çerçevesinde kıyaslama yapılması bakımından Türkiye genelinde 1929 ila 1939 yılları arasında toplam Millet Mektepleri'nde 1519190 vatan daş (Başaran, 2008) olmak üzere diğer eğitim kurumlarıyla birlikte 5349903 kişi Latin harfleriyle okuma yazmayı öğrenmiştir (Tan, 2006).

KAYSERİ MİLLET MEKTEPLERİ

Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü'nün yayınladığı Millet Mektepleri Faaliyeti İstatistiği'nde yer alan bir diğer konu da Millet Mektepleri için hazırlanan bütçelerdir.

Bütün iller için her eğitim senesine ait bütçe bilgilerinin yer aldığı bu yayında Kayseri vilayetinin Millet Mektepleri bütçesi şu şekildedir (Başvekâlet İstatistik...1935)

Yukarıdaki tabloya bakıldığında Millet Mektepleri için ayrılan bütçede gittikçe bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu düşüşün birkaç sebebi olabilir. Öncelikli olarak yıllar geçtikçe Millet Mektepleri'ne olan talebin azaldığı düşünülebilir. Talep azalmasını ise ilk yıllardaki teşvik ve heyecanın azalmasına bağlamak mümkündür.

İkinci olarak yeni harflerle okuyup yazmayı öğrenenlerin artması ile hedef kitlenin azalması olarak düşünülebilir.

Üçüncü olarak da harf inkılâbının gerçekleştirildiği ve Millet Mektepleri'nin açıldığı seneden hemen sonra dünya genelinde yaşanan ve Türkiye'yi de derinden etkileyen iktisadî krizin bütçeye yansımaları etkili bir sebep olmalıdır.

Özellikle 1934-1935 eğitim senesinde maaş ve ücret ödemeleri için hiç para ayrılmamış olması dikkat çekicidir. Tablo 1'e bakıldığında bu eğitim senesinde 78 öğretmenin görev yaptığı görülmektedir. Yukarıdaki tablodan anlaşıldığına göre 1934-1935 senesinde vazife yapan görevlilere (maarif müdürü, müfettiş, başöğretmen, öğretmen, maarif memuru) Millet Mektepleri'nde yaptıkları görevlerine karşılık olarak ödeme yapılamamıştır.

Bütün bu bilgilerin neticesinde Kayseri Millet Mektepleri hakkında kesin bir sonuca ulaşmak mümkün değildir. Döneme ait arşivlerdeki eksikliklerden dolayı konu hakkında etraflıca bir bilgi sahibi olmak mümkün olmasa da genel bir kanaate ulaşma yolunda mevcut bilgilerin faydalı olacağı da açıktır.

Latin harflerine dayalı yeni Türk alfabesinin halka öğretilmesi konusunda mühim bir unsur olan Millet Mektepleri, Kayseri'de bütün sıkıntılara ve açılışından kısa bir süre sonra yaşanan iktisadi

darboğaza rağmen ciddi bir eğitim çalışmasına öncülük ettiği söylenebilir. Sürdürülebilir bir iktisadi gelişme, çağdaş eğitim kurumlarıyla gerçekleştirilebilir. Bu bağlamda bu eğitim kurumları ülkenin gelişmesi için eğitim alanında önemli bir yatırım olarak görülmüştür.

Yapılan çalışmaların neticesinde son olarak Kayseri'de okuryazar oranına değinildiğinde şu sonuç ortaya çıkmaktadır:

Vilayet Gazetesi'ne göre Kayseri'nin 1927'de merkez nüfusu 39.134 iken vilayet genelindeki nüfus 250.490'dı. 1935 yılında ise merkez nüfusu 46.491, ilin genel nüfusu 312.469'du (Kayseri Vilayet, 28 Teşrin-i Evvel 1935). Fakat Kayseri Valiliğinin yayınladığı Kayseri Ansiklopedisi'nde 1935'te il nüfusu 310.458 olarak verilmektedir (Kayseri Ansiklopedisi, 1998).

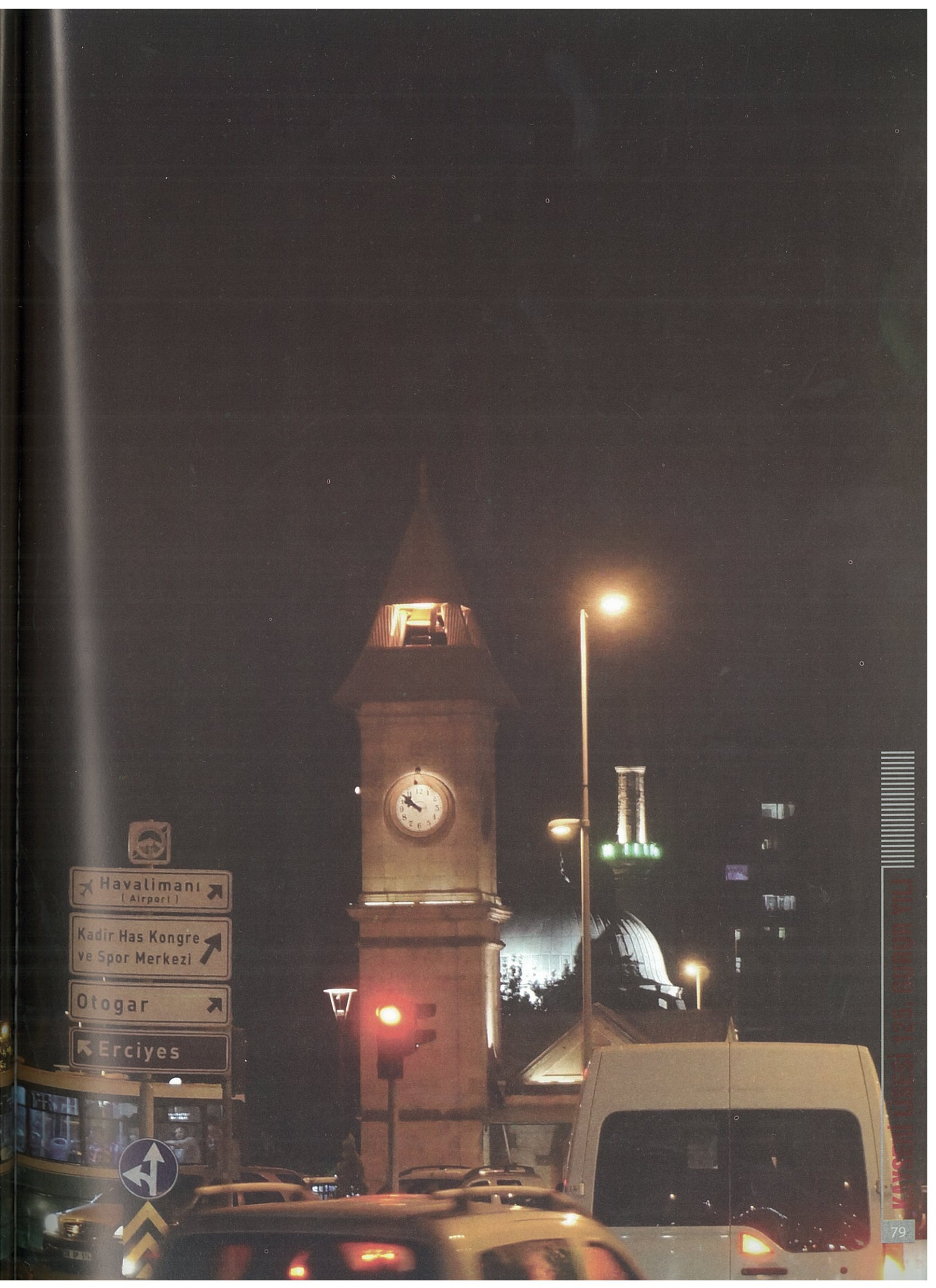
1927 senesinde Türkiye'deki okuma yazma bilenlerin oranı % 10,6 idi (Sakoğlu, 1992). 1927 yılına dair okuma yazma oranı bilgilerine ulaşılamayan Kayseri'yi Türkiye ortalamasında kabul edersek 1927'den 1935'e kadar aşağı yukarı 2-3 puanlık bir artışın yaşandığı söylenebilir. Yani 1935 senesinde Kayseri'de nüfusun % 12,8'i okuma ve yazma bilmekteydi. Okur-yazarlık oranı da cinsiyete göre farklılık göstermekte olup bu oran erkeklerde % 21,6; kadınlarda ise sadece % 4,5'ti (Kayseri Ansiklopedisi, 1998). Bu sayısal değerlerin yanı sıra, 15 Kanun-i Sani 1934 tarihli Son Posta gazetesinde yayımlanan Türkiye okuma istatistiğine göre ise Kayseri ilk sıradadır (Kemaleddin, 1934).

Millet Mektepleri, bu dönem asli fonksiyonlarından biri çobanından köylüsüne, kasabalısından şehirlisine tüm vatandaşları içine almayı amaç eden bir eğitim hamlesi olması yanında (BCA, Belge nu: 30.10.64.431.43) Türkiye'de Cumhuriyetle birlikte yeni rejimi halka yayma benimsetme faaliyeti olmuştur. Millet Mektepleri, ülkenin birçok yerinde olduğu gibi Kayseri'de de inkılâpların tabana yayılmasında; halkın sosyal, kültürel ve iktisadi olarak gelişmesinde önemli bir işlevi olmuştur.

KAYSERİ İNÖNÜ 123. CUBUR YOLU

gnchmurat

Havalimanı
(Airport)

Kadir Has Kongre
ve Spor Merkezi

Otogar

Erciyes

Melikgazi Kayseri Lisesi

Melikgazi Kayseri Lisesi Kayseri ili Melikgazi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı bir okuldur. Melikgazi Kayseri Lisesi 2018-2019 eğitim öğretim yılında Merkezi Sınav Puanı ile 150 öğrenci alacak. Melikgazi Kayseri Lisesi'ni tercih edebilmemiz için Milli Eğitim Bakanlığının her yıl yapacağı 8. Sınıf Merkezi Sınavına girmeniz ve iyi bir 8.sınıf merkezi sınav puanına sahip olmanız gerekiyor. Aşağıdaki tabloda Melikgazi Kayseri Lisesi'nin TEOG sınav sistemine ait son üç yıllık taban puanını ve yüzdeler dilimini inceleyebilirsiniz. Melikgazi Kayseri Lisesi merkezi sınav puanı ve yüzdeler dilimi açıkladığında bu sayfamızda duyuracağız.

8. Sınıf Liselere Geçiş Merkezi Sınavı bu yıl ilk defa yapılacağından Melikgazi Kayseri Lisesi'nin 2018-2019 eğitim öğretim yılında kaç puanla veya yüzdeler dilimi öğrenci alacağı henüz belli değil. Aşağıdaki tabloda yer alan taban puanlar Melikgazi Kayseri Lisesi'nin TEOG sınav sistemine ait son üç yılın taban puanlarıdır.2018-2019 eğitim öğretim yılı için kullanılacak Melikgazi Kayseri Lisesi taban puanı ve yüzdeler dilimi 2018 merkezi sınav sistemi tercih ve yerleştirme işlemleri sonunda tercih robotumuza aktarılacak. Okulumuz tarihi geçmişi olan bir okul olmasına rağmen rağbet görmemektedir. Ancak son iki yılda yaptığımız çalışmalarla hem yeni gelen öğrencilerimizin taban puanları ve üniversiteyi kazandırma oranlarıyla göz doldurmaktadır. Kurs çalışmalarıyla Kayseri'de en düzenli ve aktif çalışmaları yapmaktayız. Temel liseye ve özel okula geçen öğrencimiz bulunmamaktadır.

SON ÜÇ YILLIK PUAN BİLGİSİ	Taban Puanı	Yüzdeler Dilimi
<i>Kayseri / Melikgazi</i> 2017 Melikgazi Kayseri Lisesi Taban Puanı	451.1768	
<i>Kayseri / Melikgazi</i> 2016 Melikgazi Kayseri Lisesi Taban Puanı	434.2003	12.2300
<i>Kayseri / Melikgazi</i> 2015 Melikgazi Kayseri Lisesi Taban Puanı	425.2297	12.3400

Tanıtlara önem vermemize rağmen taban puanımızın düşük olması velilerde soru işareti uyandırmaktadır. Bu nedenle tercih yaparken okulumuz gelerseniz yaptığımız çalışmalar anlatır. Okulumuz gezdirir, imkanlarımızın özel okullarla yarışabilecek düzeyde olduğunu görürsünüz

Kayseri Lisesi kurulduğu günden beri Türk Milli Eğitiminin amaçlarına uygun Atatürk ilkeleri doğrultusunda öğrenciler yetiştirmiş ve yetiştirmeye devam etmektedir. 1994-1995 öğretim yılında bünyesinde açılan "Yabancı Dil Ağırlıklı Lise" bölümü ile de birçok başarıya imza atan Kayseri Lisesi, 2005-2006 öğretim yılında

Anadolu Lisesine dönüştürülmüştür. Vizyon Sürekli gelişim ve değişimi özümsemiş uluslararası normları yakalamayı amaçlayan öncü okul olmaktadır.

Misyon Öğrencilerimizi , Atatürk ilkeleri ve inkılapları ışığında eğitimdeki yenilikleri benimseyerek hür düşünen, bilgiyi üreten ve paylaşan, kendisiyle ve toplumla barışık bireyler olarak hayata ve üst öğretim kurumlarına hazırlamaktır.

Başarılar

Okulun YGS/LYS Başarı Durumu

2013-2014: %100

2014-2015: %100

2015-2016: %100

LYS'de Öğrenci Yerleştirme Yüzdesi

2013-2014: %58,14

2014-2015: %66,82

2015-2016: %71,00

Öğretmen :59

Rehber Öğretmen :2

Öğrenci :817

Derslik :28

Müzik Sınıfı :1

Kütüphane :1

Fen Laboratuvarı :2

Konferans Salonu :1

Spor Salonu :1

Öğretim Şekli :Tam gün

Kantin :1

Bahçe :1

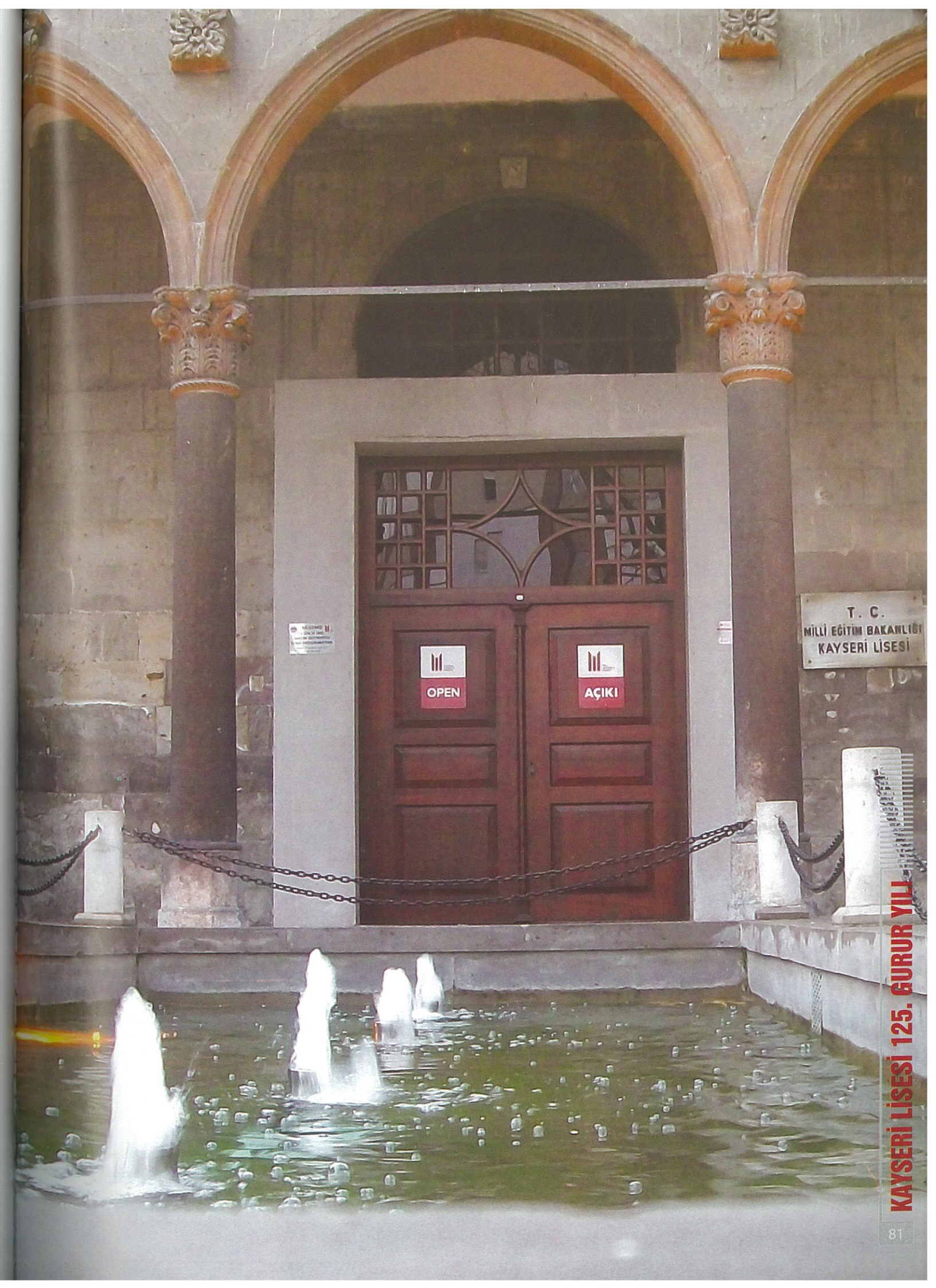
Saatler Başlama:8.30 Bitiş:15.35

Sportif Etkinlikler Okulumuzda kız-erkek basketbol ve voleybol takımları çalışmalarını sürdürmektedir.

Bilimsel Etkinlikler Okulumuz TÜBİTAK Ortaöğretim Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışmalarına her yıl çok sayıda proje ile katılmaktadır. TÜBİTAK proje yarışmalarında Türkiye birinciliği ve çeşitli bölge dereceleri bulunmaktadır.

Proje Çalışmaları Okulumuza Devlet Şeref Madalyası verilmesi projesi devam etmektedir. "Asım'ın Nesli Şehitlerin İzinde" adlı projemiz Kurtuluş Savaşında şehit veren beş okulla birlikte yürütülmektedir. Tüm lise öğrencilerini kapsayan "2023 Hedefleri" konulu Bilgi Şöleni Projesi planlanmaktadır. Değerler Eğitimi çerçevesinde okulumuz Tiyatro Kulübünün yürüttüğü bir proje devam etmektedir. LÖSEV ile işbirliği içinde ortak bir proje yürütülmektedir. Öğrencimiz Osman Açıkgöz Kayseri İl Öğrenci Meclis Başkanı seçilmiş ve Türkiye Öğrenci Meclisi Başkanlığı için çalışmalarını sürdürmektedir.

Yurtdışı Proje Faaliyetleri Erasmus+ projeleri kapsamında Macaristan koordinatörlüğünde Yunanistan, Estonya ve Polonya ile birlikte "Mit dem Interaktiven Kulturkoffer Durch Europa Reisen " (Kültür Valiziyle Avrupa'da Yolculuk) adlı proje yürütülmektedir.

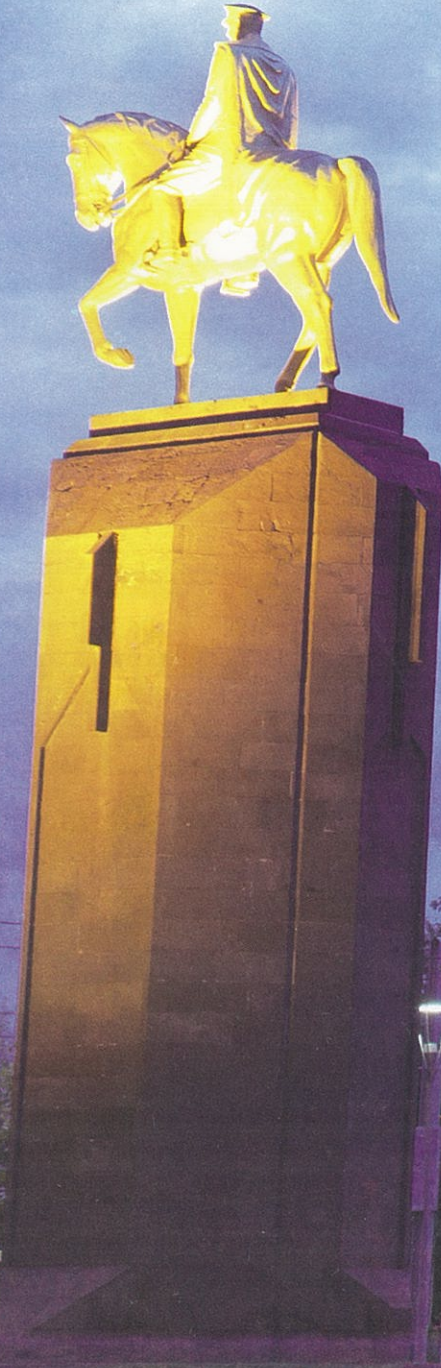

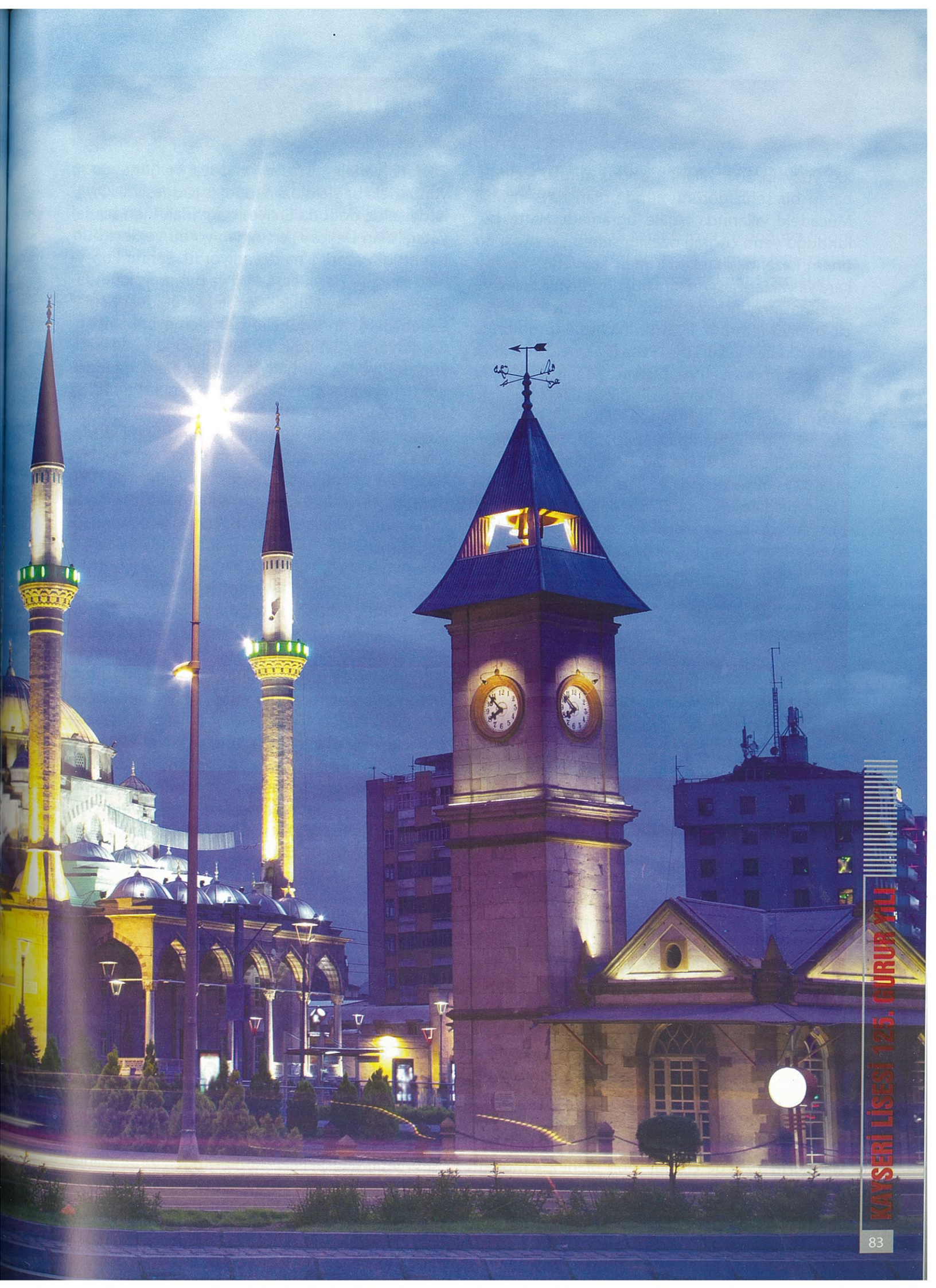
T. C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
KAYSERİ LİSESİ

OPEN

AÇIKI

KAYSERİ LİSESİ 125. GURUR YILI

KAYSERİ LİSESİ 125. GURUR YILI

Bugünkü Kayseri

Mehmet İpşirli

XX. yüzyılın 20'li yıllarına doğru nüfusu azalmış, harap bir şehir görünümünde olan Kayseri Millî Mücadele yıllarında işgale uğramadı. Hatta bulunduğu yerin coğrafi özelliği sebebiyle siyasî bir önem kazandı. Nitekim Yunan kuvvetlerinin Ankara'ya yaklaşması Ankara hükümetinin Kayseri'ye taşınmasını gündeme getirmişti. Büyük Millet Meclisi'nin 23 Temmuz 1921 tarihli gizli oturumunda Millî Müdafaa Vekili Fevzi Paşa (Çakmak) hükümet merkezinin Kayseri'ye taşınacağını açıkladı. Bu karar o günlerde Kayseri'de bir canlılığa yol açtı. Kayseri Lisesi'nin tarihi binası Türkiye Büyük Millet Meclisi için hazırlanmaya başlandı. Başta Maarif Vekâleti olmak üzere birçok vekâlet kısmen de olsa Kayseri'ye taşındı ve lise binası civarındaki bazı binalara yerleştirildi. Bu "ikinci başşehir" havası şehirde bir aydan fazla sürdü. Sakarya Muharebesi'nin kazanılması üzerine (13 Eylül 1921) bu teşebbüsten vazgeçildi.

Kayseri'nin hızlı ve sürekli gelişmesi Cumhuriyet döneminde başladı. Bu sırada bir il merkezi olan Kayseri'de daha sonra Kayseri Uçak Montaj Fabrikası'nın (günümüzdeki adı Hava İkmal Bakım Merkezi) hizmete girmesi (6 Ekim 1926), 24 Nisan 1927'de demiryolunun ulaşması (resmî açılışı 29 Mayıs 1927) şehrin gelişmesinin hızlanmasını sağladı. Bu gelişmeler sırasında 1927 yılında yapılan Cumhuriyet'in ilk nüfus sayımında şehirde 39.134 kişi tesbit edilmişti. Demiryolunun 1930'da Kayseri üzerinden Sivas'a ulaşması, Samsun'dan başlayan başka bir demiryolunun da 1932'de Sivas'a bağlanması Kayseri'nin Karadeniz kıyılarıyla irtibatını sağladı. Ayrıca 1933 yılında Ulukışla-Niğde demiryolunun Kayseri'nin batısında Boğazköprü'de Ankara-Kayseri-Sivas demiryoluna birleşmesi Kayseri'yi Niğde üzerinden Akdeniz kıyılarında Mersin'e ulaştırdı. 16 Eylül 1935'te demiryolunun kuzeyinde Kayseri Bez Fabrikası'nın açılmasıyla burada Sümer mahallesi ortaya çıktı. Bütün bunların sonucunda nüfusu arttı ve 1935 yılı Ekim ayında yapılan sayımda 50.000'e yaklaştı (46.181). Söz konusu dönemdeki Kayseri şehri tipik bir Ortaçağ şehri görünümünü taşıyordu. Fransız mimar ve sanat tarihçisi Albert-Louis Gabriel'in 1931'de çizdiği şehir planında modern anlayışa uygun sadece birkaç düzgün şehir içi ek-seni dikkati çekiyordu. Bunlar batıya doğru İstanbul caddesi, doğuya doğru Sivas caddesi, kuzeyde

Erkilet'e yönelen İstasyon caddesi ve güneydoğu yönündeki bağlara uzanan Talas caddesi idi. O yıllarda şehir, doğuda Erciyes dağından inen bir sel yatağı olan Deliçay ile sınırlanıyordu ve Seyitburhanettin Mezarlığı'na dayanıyordu. Şehrin kuzeydeki sınırı ise Hacı Kılıç Camii ve bunun yakınındaki Baruthane mevkii idi. Erciyes eteğindeki bağlar sebebiyle şehrin güneye genişleme imkânı bulunmuyordu. Batıda ise şehir Çifteönü mevkiinde son buluyordu. Bu haliyle Kayseri şehri, çapı ancak 2 km. kadar olan bir dairenin içine sığabilecek büyüklükteydi. Şehrin bu görünümü II. Dünya Savaşı sırasındaki durgunluk yıllarında da sürdü. 1945 yılında yapılan ilk imar planı Kayseri'nin kuzeybatıya doğru gelişmesini öngörüyordu. 1950 sonrası yıllarda Türkiye'nin hemen her tarafında hızlanan köyden şehire göç Kayseri'yi de etkiledi ve şehrin nüfusu 1950 sayımında 65.488'e ulaştı.

1950-1960 arasındaki dönemde şehirde hem kamuya ait şeker fabrikası gibi bir büyük tesisin (1955), hem de özel sektöre ait bazı mensucat fabrikalarının (1951'de Birlik Mensucat, 1955'te Orta Anadolu Mensucat) kurulması şehre yönelik göçü hızlandırdı ve bu tesisler etrafında yeni mahalleler oluştu (Şeker Sitesi, Aydınlikevler ve Hürriyet mahalleleri). Göçler gecekondu tipindeki konutların ortaya çıkışına yol açtı ve bu tür meskenler daha çok bez fabrikasının batısındaki Barbaros ve Gaziosmanpaşa mahallelerinde yoğunlaştı. Bununla birlikte daha sonraki yıllarda alınan önlemlerle Kayseri'de gecekondu yerleşimi sınırlı kalmıştır.

Aynı dönemde, şehrin çekirdek kısmından uzakta kurulmuş olan sanayi tesisleri çevresindeki mahallelerle şehrin merkezi arasındaki boşluklar dolmaya başladı. 1950'den sonra hızlanan imar faaliyeti kapsamında yeni imar edilen yerlerden başka, iç kalenin güneyinde yer alan eski mahallelerdeki binalar yıkılıp bunların yerine birbirini dik olarak kesen caddeler üzerinde planlı iş merkezi oluşturuldu. Surların kuzeyinde bulunan seyrek dokulu mahallelere de el atılarak büyük apartman blokları inşa edildi. Şehir dokusundaki önemli değişikliklerden bir diğeri 1956 yılında şehrin batısındaki sanayi sitesinin kurulmasıdır. Çorakçılar yazısı denilen boş alanda ilk defa düzenli ve planlı bir sanayi sitesi oluşturulunca

Bugünkü Kayseri

Mehmet İpşirli

şehrin merkezî kesiminde bulunan küçük atölyelerle küçük ve orta ölçekli endüstri kuruluşları bu siteye taşındı. 1957 yılında şehirdeki ilk toplu konut yerleşim alanı ortaya çıktı (Belediye blokları).

1950-1960 yılları arasında şehrin fizikî mekân gelişimine paralel olarak nüfusunda büyük bir artış oldu, 1955'te 80.000'i geçen nüfus (82.405) 1960'ta 100.000'i aştı (102.596). Kayseri 1960 yılına kadar olan gelişmesinde doğu tarafında, daha sonra ortaya çıkacak olan Fevziçakmak ve Kılıcarslan mahallelerinin batı sınırına kadar dayanmıştı. 1970'ten sonraki yıllar Kayseri'nin doğuya, batıya ve kuzeye doğru daha fazla genişlediği dönem oldu. Güneyde Erciyes dağının ve buna ait lav akıntılarının bulunuşu bu yöne doğru genişlemeye daima engel teşkil etmiştir. Bu gelişme, yeni planlı semtlerin ilâvesiyle olduğu kadar nüfusun hızlı artışı sonucunda bazı plansız semtlerin eklenmesi şeklinde de kendisini gösterdi. Hızlı gelişme 1975'te yeni bir imar planının yapılmasına yol açtı. 1970-1980 yılları arasında şehre eklenen planlı yerleşme alanlarına örnek olarak şehrin doğusundaki Mimarsinan (Fevziçakmak mahallesinin doğusunda) ve Alpaslan mahallesiyle (Kılıcarslan mahallesinin doğusunda) demiryolu istasyonunun doğusundaki Mevlânâ mahallesi, kuzeyde Şirinevler mahallesi gösterilebilir. Doğuda Erciyesevler, Uğurevler, kuzeyde Yeşilmahalle, Beşparmak, Vedatdalokay, Seyrani ve Zümrüt mahalleleriyle batıda Mahrumlar bağları, güneyde Battalgazi ve Karacaoğlu gibi yerleşme alanları ise fazla planlı değildir.

1970-1980 arasındaki dönemde şehir nüfusunun artışı daha da hızlandı. 1975'te 200.000'i geçen nüfus (207.037) 1980'de 300.000'e yaklaştı (281.320). 1978 yılında kurulan Kayseri Üniversitesi (1982'de adı Erciyes Üniversitesi'ne dönüştü) şehrin gelişmesini daha da hızlandırdı. Nüfus 1985 yılında 400.000'e yaklaştı (373.937). Şehrin güneydoğu ucunda bulunan Erciyes Üniversitesi kampusu, bu kesimde kendisine komşu olan yazlık Talas yerleşmesiyle Kayseri'yi âdeta birbirine birleştirdi. Civardaki başka yazlık yerleşmeler de şehirle bütünleşti (kuzeyde Erkilet, güneyde Hisarcık örneklerinde olduğu gibi). Bu çevre yerleşmelerle şehrin birleşme eğilimi göstermesinde bu yöne doğru büyüme yanında söz konusu yerleş-

elerin de merkez istikametine doğru genişlemesi etkili olmuştur.

1985 yılından sonra şehir batıya ve doğuya doğru aşırı büyüme eğilimi gösterdi. Doğuda Beyazşehir, İldem, Kay-Kop, Mim-Sin toplu konut projeleri ve batıda Ankara istikametinde Bel-Sin projesiyle abildiğine genişleyen Kayseri 14 Aralık 1988 tarihli 3508 sayılı kanunla büyükşehir statüsüne kavuştu, şehir içinde Melikgazi ve Kocasinan belediyeleri kuruldu. Aynı adla kurulan iki ilçenin merkezi de şehrin belediye sınırları içindedir. Şehrin merkezî kesiminden doğukuzeydoğuya doğru ilerleyen Sivas caddesi bu iki belediyeyi ve ilçeyi birbirinden ayırır. 1992 yılında şehirde mevcut 105 mahallenin altmış üçü Melikgazi, kırk ikisi Kocasinan ilçesi sınırları içinde bulunuyordu.

Kayseri, geleneksel sanayi kollarındaki (pastırmacılık, halıcılık vb.) etkinlikleri yanında günümüzde son derece çeşitlilik gösteren bir sanayi ve ticaret merkezidir. Şehrin simgesi haline gelmiş bulunan Erciyes dağının kayakçılık merkezi olması ve kültür varlıklarının çokluğu Kayseri'ye aynı zamanda bir turizm merkezi özelliği kazandırmıştır. 1990 yılında 400.000'i aşan nüfusu (421.362), 1997'de 500.000'e çok yaklaştı (498.293). 2000 nüfus sayımının geçici sonuçlarına göre ise 500.000'i aştı (524.819). Kayseri bu nüfusuyla aynı yıl içinde Türkiye şehirleri arasında on birinci sırada bulunuyordu.

Kayseri şehrinin merkez olduğu Kayseri ili Sivas, Kahramanmaraş, Adana, Niğde, Nevşehir ve Yozgat illeriyle kuşatılmıştır. Kocasinan, Melikgazi, Akkişla, Bünyan, Develi, Felâhiye, Hacılar, İncesu, Özvatan, Pınarbaşı, Sarioğlan, Sarız, Talas, Tomarza, Yahyalı ve Yeşilhisar adlı on altı ilçeye ayrılmıştır. 17043 km² genişliğindeki Kayseri ilinin sınırları içinde 2000 genel nüfus sayımının geçici sonuçlarına göre, 1.049.659 kişi yaşıyordu. Nüfus yoğunluğu ise altmış iki idi.

Diyanet İşleri Başkanlığı'na ait 2000 yılı istatistiklerine göre Kayseri'de il ve ilçe merkezlerinde 490, kasabalarda 140 ve köylerde 494 olmak üzere toplam 1124 cami bulunmaktadır. İl merkezindeki cami sayısı ise 278'dir.

Kayseri Mimarisi

Metin TUNCEL

MİMARİ. Kayseri, tarihî gelişimi içinde sanat faaliyetlerine sahne olmuş eski bir merkez olarak tanınmaktadır. Çok erken devirlerden itibaren bir iskân merkezi olan şehir çevresinde prehistorik ve protohistorik yerleşimler kadar daha sonraki dönemlerden kalma izlere de rastlanmaktadır. Milâttan sonra I. yüzyılda önemli bir şehir olarak bilinen ve Caesarea Cappadociae adıyla anılan kentte Roma dönemiyle ilgili izlere rastlanamamasının sebeplerinin başında hıristiyan bir yönetici olan İmparator Theodosius (yaklaşık 346-395) tarafından gerçekleştirilen, pagan eserlerin ortadan kaldırılmasına yönelik faaliyetler gelmektedir. Ayrıca şehrin mâruz kaldığı işgal ve saldırıların da erken eserlerin ortadan kalkmasında önemli bir rolü olduğu anlaşılmaktadır. Şehir merkezinde şu anda mevcut bulunan mimari eserlerin hemen hepsi XII ve XIII. yüzyıllardan başlayan bir faaliyeti göstermektedir. Kayseri'de daima bir imar faaliyetinin olduğu bilinmesine rağmen tarihî gelişimin değişik safhaları kadar özellikle son yüzyıl içinde tamir faaliyetlerindeki yetersizlik pek çok eserin yok olmasına sebep olmuştur. Bilhassa dinî yapılar dışında kalan eserler bu durumdan ağır biçimde etkilenmiştir.

Malazgirt zaferinden kısa bir süre sonra Türk hâkimiyetine geçen Kayseri'nin konumu yanında yoğun ticaret ve üretim faaliyetlerine mekân teşkil etmesi, şehrin daima önemini koruması kadar bu öneme bağlı bir imar faaliyetine sahne olmasının da âmili olmuştur. XII. yüzyıldan itibaren sırasıyla Dânişmendli, Selçuklu, Eretna, Dulkadıroğlu ve Osmanlı hâkimiyetinde kalan Kayseri'de bu dönemlere ait eserler bulunmaktadır. Genel oluşumu bakımından bir iç kale ve dış kaleden meydana gelen şehirde surlar dışında geçen zaman içinde yerleşme biçimlerinin oluştuğu anlaşılmaktadır. Erken dönem yapılarını içine alan beş kapılı iç kale halen mevcudiyetini korurken Ortaçağ yapılarının yer aldığı dış kaleden geriye bir şey kalmamıştır.

Mevcut eserler itibariyle Kayseri'de ayakta kalabilmiş en erken yapı bir Dânişmendli eseri olan ulucamidir (Sultan Camii, Câmî-i Kebîr). 35 × 50 m. boyutlarındaki cami, 602'de (1205-1206) Yağıbasan oğlu Muzafferüddin Mahmud tarafından Selçuklu Sultanı Keyhusrev b. Kılıcarslan devrinde imar edildiğine dair bir tamir kitâbesine sahipse de eserin gerçek bânisinin Dânişmendliler'in Kayseri emîri

Melik Muhammed Gazi olduğu bilinmektedir. 529 (1135) tarihli olduğu öne sürülen medresesi yok olan cami külliyesinden sadece türbe günümüze ulaşmıştır. Mihrap duvarına paralel sekiz nef ve mihrap önünde yer alan mihrap önü kubbesinden oluşan erken bir plan tipindeki binanın orta kısmında bir aydınlık fenerine sahip kubbesi mevcuttur. Diğer bir Dânişmendli eseri olan Kөлük Camii de benzer bir plana sahiptir. 607 (1210) tarihli tamir kitâbesi, Yağıbasan oğlu Mahmud kızı Adsız Elti Hatun tarafından tamir ettirildiğini bildirmektedir. Cami adını 736'da (1335) binayı tamir ettiren Kөлük Şemseddin'den almaktadır. Batısında yapıya bitişik olarak ele alınan medrese mevcut olup önünde bulunan hamamı günümüze kadar gelmemiştir. Caminin XIII. yüzyıl başına ait taçkapısı ve özellikle çinili mihrabı Selçuklu devri sanatının görkemli örneklerindedir.

Selçuklu devri eseri olan Huand (Hunat) Hatun Camii 635 (1238) tarihli olup Alâeddin Keykubad'ın hanımı Mahperi Hatun tarafından yaptırılmıştır. Mihrap önü kubbesi ve mihrap duvarına paralel neflerden oluşmuş bir plana sahip binanın orta kısmında aydınlık için kare bir açıklık bulunmaktadır. Kayseri'deki Selçuklu camilerinin en büyüğü olan yapı medrese, türbe ve hamamıyla bir külliye teşkil etmektedir. Külliye cami alanı içinde Mahperi Hatun'un türbesi yer almaktadır. Batıda mevcut taçkapısı ve mihrabı Selçuklu taş işçiliğinin güzel örneklerindedir. Minaresi geç tarihlidir.

Diğer bir Selçuklu devri eseri olan Hacı Kılıç Camii, 647 (1249) yılında II. Keykâvus'un emriyle Ebü'l-Kâsım b. Ali et-Tûsi tarafından yaptırılmıştır. Mihrap önü kubbesi ve kible duvarına paralel beş neften ibaret bir plan gösteren caminin avlusu medrese olarak düzenlenmiştir. Yapı dışarıdan bir kale görüntüsüne sahip olup minaresi geç tarihlidir.

İlhanlı yönetimiyle ilişkili bir zat olan Hatunoğlu Eşref'in bânisi bulunduğu 670 (1271) tarihli Hatunoğlu Camii ve yine XIII. yüzyıl eseri olan Han Camii ile Lâle Camii kesin biçimde tarihlendirilemeyen, fakat eski gelenekle münasebetler gösteren binalardır. Tamirler ve tâdilâtlarla değişikliklere uğramış Şeyh İbrâhim Tennûri ile ilişkili Şeyh veya Şih Camii (878/1473) küçük bir yapı olup güneyinde yer alan bir türbeye de sahiptir.

Osmanlı devri camileri için en ilgi çekici örnek 994 (1586) tarihli Kurşunlu Cami'dir. Mimar Sinan'a atfedilen cami Hacı Ahmed Paşa tarafından yaptırılmış olup dört köşe pâyesi üzerinde yükselen bir kubbeye sahiptir. Evliya Çelebi bu cami dışında Osman Paşa ve Lala Paşa camilerinden bahsetmekteyse de bunlardan günümüze hiçbir şey kalmamıştır.

Kayseri'deki mimari eserler arasında medreseler önemli bir yer tutar. En erken örneğin Ulucami yanındaki, Melik Mehmed Dânişmend Gazi'nin inşa ettirdiği yeğeni Selçuklu Emîri Muzafferüddin Mahmud tarafından 602'de (1205-1206) onarılan Melik Gazi Medresesi olarak bilinmesine rağmen bu binanın son izleri 1966'da belediye tarafından ortadan kaldırılmıştır. Camilerle ilişkili veya bir bütün halinde külliye teşkil eden medreseler arasında hiç şüphesiz en ünlüsü, I. Gıyâseddin Keyhusrev ve kız kardeşi Gevher Nesibe Hatun tarafından yaptırılan, tıp medresesi ve şifâhâne olarak iki yapıdan müteşekkil külliyesidir. 602 (1205-1206) tarihli olan yapılar tipik açık avlulu ve dört eyvanlı medrese planına sahiptir. Şifâhâne tarafında kümbet de yer almaktadır. Genel olarak klasik Anadolu Selçuklu medrese planına bağlı olan Kayseri'nin Selçuklu medreseleri arasında önemli eserler mevcuttur. Bunların içinde, Yağıbasan'ın torunu Adsız Elti Hatun'un yaptırdığı 609 (1212) tarihli, Kayseri'nin yegâne iki katlı medresesi olan tek eyvanlı Kölük Medresesi, XIII. yüzyıl başlarına tarihlenen Avgunu Medresesi, II. Gıyâseddin Kılıcarşan'ın oğlu Melik Sultan'ın emriyle Ebû Bekir oğlu Hasan'ın inşa ettirdiği Hoca Hasan Medresesi, Vezir Sirâceddin Bedr'in eseri olan 635 (1238) tarihli Sirâceddin Medresesi, 666 (1267-68) tarihli Vezir Sâhib Ata'nın Sâhibiye Medresesi, Alâeddin Keykubad'ın hanımı Huand Hatun'un külliyesi içinde yer alan muhteşem medresesi (1238'den sonra), Keykâvus devri eseri olan, XIII. yüzyıl ortalarına tarihlendirilen Hacı Kılıç Medresesi gibi yapılar yanında bugün tamamen yok olmuş Ziyâeddin Karaarşan'ın yaptırdığı Ziyâiye Medresesi, III. Gıyâseddin Keyhusrev'in veziri Muînüddin Süleyman Pervâne'nin inşa ettirdiği Pervâne Medresesi önemli yer tutmaktadır.

Eretna devri eseri olan Köşk Medrese, Kayseri'nin güneydoğusundaki Köşk dağı adı verilen tepenin üzerinde yer almaktadır. Emîr Eretna'nın, hanımı Melike Sûlî Paşa adına inşa ettirdiği 740 (1339) tarihli kare planlı bina sûfiler için bir hankah olarak yaptırılmış ve daha sonra medrese olarak kullanılmıştır. Binanın içinde kalan türbede Emîr Alâeddin Eretna yatmaktadır. Dulkadiroğlu devri

eseri olan Hatuniye Medresesi 835 (1431-32) tarihli olup el-Melikü'n-Nâsır Muhammed tarafından inşa ettirilmiştir.

Kayseri'de önemli mezar anıtlarına rastlanmaktadır. 537 (1142) tarihli kare planlı bir yapı olan Dânişmend Melik Gazi Kümbeti, XIII. yüzyıl eseri olan, Şah Cihan Hatun'a ait onikigen planlı Döner Kümbet, Lala Muslihuddin için yaptırılan sekizgen planlı, 590 (1194) tarihli Lala Kümbeti, külliyesi içinde yer alan 602 (1205-1206) tarihli, sekizgen planlı Gevher Nesibe Kümbeti, 607 (1210) tarihli Alaca Kümbet, 647 (1249) tarihli Mahperi Hatun'a ait Huand Hatun Kümbeti (1238'den sonra), XIII. yüzyıl eseri olan sekizgen planlı Hasbek Kümbeti ile birlikte XIV. yüzyıla ait Eretna oğlu Ali Câfer'e ait sekizgen kümbet gibi mühim eserlerin yanı sıra Kutluğ Hatun Kümbeti, İzzeddin Emîr Sultan Kümbeti, Erdoğan Kümbeti, Emîr Şahab Kümbeti, Sırçalı Kümbet ve Ulu Hatun Şadgeldi Türbesi dikkat çeken diğer örneklerdir.

Şehirde bulunduğu bilinen Selçuklu Sarayı'ndan geriye hiçbir iz kalmazken şehir dışında olan 622 (1225) tarihli Keykubâdiye Sarayı'nın bazı izlerine rastlanmaktadır. Bedesteni 903 (1497) tarihli olan şehirde mevcut profan mimari eserleri arasında hanlar ve hamamlar önemli bir yer tutar. Hanlar ve kervansarayların hemen hepsi Osmanlı devri eseridir. Bu hanlar arasında Pîrî Mehmed Paşa Hanı şehrin ticarî hayatı için önemli yer tutuyordu. Mevcut hanlar içinde XVII-XVIII. yüzyıllara tarihlenen ve Damad İbrâhim Paşa'nın eseri olan Vezir Hanı ile Pamuk Han akla gelen diğer örneklerdir. Hamamlar arasında Gevher Nesibe Hatun'un yaptırdığı Sultan Hamamı, Huand Hamamı, Kölük Hamamı gibi yapılar aynı adları taşıyan külliyelere dahil eserlerdir. Bunların dışında, 752 (1351) tarihli Eretna oğlu Câfer Bey tarafından yaptırılan Câfer Bey Hamamı, 954 (1547) tarihli Hüseyin Bey Hamamı ve İmâreti, 955 (1548) tarihli Kadı Bedreddin Mahmud'un eseri olan Kadı Hamamı, 957 (1550) tarihli Selâhaddin Hamamı önemli Osmanlı devri eserleri olarak dikkat çekmektedir.

Yirmi iki Selçuklu çeşmesinin tesbit edilebildiği Kayseri'de Osmanlı devri çeşmeleri yanında mevcut olduğu bilinen mevlevîhânededen hiçbir iz kalmamıştır. Evleri geç tarihli olan Kayseri'deki ev mimarisinin temel yapı malzemesi diğer mimari kolları gibi taştır.

KAYSERİ GAZETESİ'NE GÖRE ATATÜRK DÖNEMİNDE KAYSERİ'DE CUMHURİYET BAYRAMI KUTLAMALARI

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ŞANAL

Ülkemizde 29 Ekim 1923 tarihinden beri cumhuriyet bayramının büyük bir coşku ile kutlandığı bilinmektedir. Törenlere halktan, öğrencilerden ve devlet erkanından büyük bir katılım olmakta ve çeşitli gösteri, eğlence ve şenliklerle Cumhuriyet Bayramı kutlamaları 29 Ekim 1923'den günümüze aynı heyecan ve tezahür ile yapılmaktadır. İşte bu çalışmada Ulu Önder Atatürk'ün hayatta olduğu yıllar arasından (1926, 1931, 1932, 1935, 1936,1937,1938) örnekler seçilmiş ve Kayseri'de bu yıllardaki Cumhuriyet Bayramı kutlama törenlerinin nasıl yapıldığı ve törenlere kimlerin katıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla öncelikle o dönemde Kayseri'de yayınlanan yerel gazetelerden birisi olan Kayseri Vilayet Gazetesi'nin nüshalarından yararlanılmıştır

1926 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

1926 yılında yapılan Cumhuriyet Bayramı kutlama törenleri o tarihte Cumhuriyet Mektebi önünde saat 10.00'da yapılmıştır. Törenin tertip ve düzeninden Jandarma Takım Komutanı Hulusi Bey, Polis Komiser Muavini Hüseyin Hüsnü Bey ve Belediye Müfettişi Besim Bey sorumlu olmuşlardır. Törene katılan öğrenci, asker ve o dönemin devlet ricali saat 09.45'de merasimin yapılacağı alanda hazır olmuşlar ve törene, yukarıda da belirtildiği gibi, saat tam 10.00'da başlamıştır.

Törenin başlaması ile birlikte askerler top atışında bulunmuşlar, bunu öğrencilerin yaptığı merasim yürüyüşü takip etmiştir.

Geçit törenine Lise öğrencileri, Şehir Yatılı Mektebi öğrencileri, Orta Kız Mektebi öğrencileri, Sakarya, Safa, Tacettin, Gazi Paşa, Cumhuriyet, Hunat, Bozatl, Hasanlı, Ali Paşa, Kurşunlu, Cumhuriyet İlk Mekteplerinin kız ve erkek öğrencileri katılmışlardır

1931 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

1931 yılında Kayseri'de Cumhuriyet bayramı kutlamaları yine büyük bir heyecan ve tezahür ile kutlanmıştır. Perşembe günü yapılan törene halkın ve okulların ve devlet erkanının yoğun bir katılımı olmuştur. Aynı günün akşamı Hükümet ve Belediye Binalarının önünde bir de fener

alayı düzenlenmiş, bu fener alayına katılan halk, "Yaşasın Cumhuriyet, Yaşasın Gazimiz" sözleri ile o anki coşkusunu dile getirmeye çalışmıştır

Törende İnönü İlkokulu Başöğretmeni Şaban Bey, günün anlam ve önemini belirten duygu yüklü bir konuşma yapmıştır. Şaban Bey konuşmasında şu sözlere yer vermiştir:

"...Türk,bugünde şanlı Cumhuriyeti kurdu. Yaşasın kahraman Türk milleti!.. Yaşasın şanlı Türkiye Cumhuriyeti!.. Asker, ey milletin gözbebeği! Senin, senin o namuskâr süngünün, saf ve temiz kalbinin, çelik azminin en büyük zafer hediyesi Cumhuriyettir. Zaferden zafere koşan..Serhatlar aşan, çelik süngüsünün pırlırtısı ile zulmetleri boğan ey koca aslanlar!... Bu zafer, bu şan sizindir. Siz bu zaferin tarihini kanınızla yazanlar.. Ne şanlı, ne şerefli aslanlarsınız..... Gençler! Vatan sizindir, hayat sizindir,şeref ve istiklal sizindir. Her şey sizin için. Cumhuriyet sizin mini mini omuzlarınızda yükselecek, büyüyecek, parlayacak ve yaşayacaktır..."

30 Ekim 1931 Cuma akşamı ise Lise öğrencileri tarafından okul müdürü Yunus Kazım Bey'in gayretleri ile Cumhuriyet Bayramı nedeniyle bir müsamere verilmiştir. Gösteriye saat 19.00'da istiklal marşının okunması ile başlanmış, istiklal marşının okunmasından sonra Cemal isimli öğrenci tarafından günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapılmıştır. Bu konuşmanın bitiminden sonra Reşat Nuri Güntekin'in Bir Gece Faciası adlı oyunu Lise öğrencileri tarafından sahneye konmuş, oyunun perde aralarında ise çeşitli musiki parçaları çalınmıştır

1931 yılındaki cumhuriyet bayramı kutlamaları nedeniyle o dönemin Kayseri Valisi M. Fuat Bey tarafından Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'e bir kutlama ve teşekkür telgrafi çekilmiştir. Fuat Bey, Yüce Önder'e çekmiş olduğu telgrafta şu ifadelere yer vermiştir:

"Ankara'da Reiscumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin Yüksek Huzurlarına

Ali dehanızın büyük eseri olan Cumhuriyet ilanının yıl dönümü münasebeti ile tebrikât ve lâyezal taz-

imatımı arz eylerim efendim hazretleri.
Kayseri Valisi M. Fuat"
Ulu Önder, Vali M. Fuat Bey'in telgrafına cevaben
şu telgrafi göndermiş-
tir:

"Kayseri Valisi Fuat Beyefendiye
Cumhuriyet büyük milli bayramımız münaseb-
eti ile hakkımda izhar buyurulan samimi hislere
teşekkür ve ben de tebrik ederim efendim.
Reisicumhur Gazi M.KEMAL"

Yine 1931 yılındaki Cumhuriyet Bayramı kutlama-
ları nedeniyle dönemin Kayseri Belediye Başkanı
Necmettin Bey tarafından Yüce Önder Mustafa Ke-
mal Atatürk, Başbakan İsmet İnönü, Türkiye Büyük
Millet Meclisi Başkanı Kâzım Beylere birer kutlama
ve tebrik telgrafları çekilmiştir. Yüce Önder, Nec-
mettin Bey'in telgrafına cevaben şu telgrafi gön-
dermiştir:

"Kayseri Belediye Reisi Necmettin Beye
Büyük milli bayramımızı tebrikinizden dolayı
teşekkür ve ben de tebrik ederim.
Reisicumhur Gazi M.KEMAL"

1932 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

29 Ekim 1932 Cumartesi günü yapılan Cum-
huriyet Bayramı kutlama törenleri cumhuriyetin
onuncu yıldönümüne rast gelmiştir. Cumhuriyet
Bayramı kutlama törenlerine günler öncesinde
başlanmış, okullar ve devlet daireleri süslenmiş ve
günümüzde de varlığını muhafaza eden Saat Ku-
lesi, tören alanı olarak kullanılmıştır.

Törene ilk olarak Valilik konağında saat 09.30'da
başlanmış, dönemin Kayseri Valisi, devlet ve askeri
erkanın önde gelenleri ile Kayseri milletvekillerini-
nin tebriklerini ve kutlamalarını makamında kabul
etmiştir. Valilikteki kutlama töreninin bitmesinden
sonra hep birlikte saat 10.30'da iade-i ziyaret için
Kolordu'ya gidilmiş, burada komutanların ve ask-
erlerin Cumhuriyet bayramları kutlanmıştır.

Saat Kulesi'nin bulunduğu alanda yapılan resmi
törene saat 11.00'da başlanmıştır. Törene halktan,
öğrencilerden ve askerlerden oluşan geniş bir kitle

katılmıştır. Törende ilk olarak Belediye Başkâtibi
Seyfi Ekrem Bey günün anlam ve önemini be-
lirten bir konuşma yapmıştır. Seyfi Ekrem Bey
konuşmasında şu cümlelere yer vermiştir:

"...Umulmadık bir zamanda doğan güneşin
sayesinde aydınlanan Türkiye, bugün yeniden
doğmuştu. Sakarya'da, İnönü'de yokluk içinde
kazanılan zaferler bugünün temelini kurdu. Türk
milleti sultanların saltanatına bugün nihayet ver-
di. ...Türk milletinin aziz kurtarıcısı Gazi'nin Türk
diyarını umulmadık bir zamanda aydınlatması,
kahraman ırkıma ve onun genç nesline vadettiği
mesut günlerin hızlı bir müjdecisi idi. Halk hakimi-
yeti bugün kuruldu. 29 Teşrinievvel 1922 ne büyük
bir gün.. Ne kutsi bir tarih. Bugün koca bir tarihin
dönüm noktası.. 29 Teşrinievvel, Türk süngüsünün
kazandığı o muazzam zaferin tahakkuk ettiği
gündür.... Aziz Gazi'nin büyük dehası ile kurtulan
milletimiz, artık düşmanına kendini ezdirmeyece-
ktir. Her sahada, her iste muzaffer olacaktır."

Seyfi Ekrem Bey'in konuşmasından sonra, Öğret-
men Kazım Özdoğan Bey tarafından da Cumhuri-
yetin anlam ve önemi üzerine bir konuşma daha
yapılmıştır. Kazım Özdoğan Bey, yapmış olduğu
konuşmada şu sözleri söylemiştir:

"...Bugün özlü ve sevimli Cumhuriyetimizin ku-
rulduğu gündür. Hepiniz biliyorsunuz ki onsekiz yıl
önce girdiğimiz dünya savaşından bozuk, yıpran-
mış, küflü bir idare makinasının beceriksizliğinden
yenilmiş olarak dönmüştük, yıllarca yurda kara du-
manlar ile siyah perde çeken, kızıl alev saçan bu
makine bu elleri yakmış, temiz suyun gür kanını
emmiş, kollarını bağlayarak düşman pençesine
vermişti..... O sırada bir baş ve el doğudan göründü,
sana yol gösterdi ve buyurdu ki bu perdeyi yırt-
caksın, düşmanları ülkenden kovacaksın. İşte o ses
ki seni kurtaran Ulu Türk'ün narası işte: O el ki sana
yol açan Büyük Gazi'nin çelik pençesidir... Türk tar-
ihine altın kalemle yazdığın zaferin destanı her
Türk'e dilektir..."

Saat Kulesi'nin bulunduğu meydanda yapılan
Cumhuriyet Bayramı kutlama törenleri yapılan
konuşmalardan ardından öğrencilerin ve askerler-
in resmi geçit töreni yapımları ile son bulmuştur.

29 Ekim 1932 Cumartesi akşamı ise fener alayı yapılmış, Belediye ve Halk Fırkası tarafından İstasyon'da bir balo düzenlenmiştir.

Baloda ilk olarak İstiklal Marşımız okunmuş, daha sonra çeşitli konuşmaların yapılmasından sonra dans gösterilerine başlanmıştır. Eğlence sabahın ilk saatlerine kadar sürmüştür.

Yine 29.10. 1932 Cumartesi akşamı Kayseri Halkevi'nde de Cumhuriyet Bayramı, halkın katılımıyla yapılan çeşitli tören, eğlence ve müsamereler ile coşkun bir şekilde kutlanmış, kutlama programında müsamerelere, günün anlam ve önemini belirten çeşitli konuşmalara, güzel sözlerle ve şiirlere yer verilmiştir.

1935 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Kayseri'de 1935 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamalarına 28 Birinciteşrin (Ekim) 1935 Pazartesi günü öğleden sonra başlanmış, kutlama törenleri 30 Ekim Çarşamba akşamına kadar devam etmiştir. Kutlamalara ilk olarak 28 Ekim tarihinde öğleden sonra Kayseri'de o tarihte bulunan ilkokulların öğretmen ve öğrencileri tarafından hazırlanan bir gösterinin saat 15.00'da Kayseri Halkevi Salonu'nda sahneye konulması ile başlanmıştır

Bu gösterinin bitmesinden sonra saat 20.00'da Kız Ortaokulu tarafından yine Halkevi salonunda başka bir gösteri daha düzenlenmiştir.

29 Ekim 1935 Salı günü yapılan Cumhuriyet Bayramı törenleri içtenlikle ve coşkuyla yapılmıştır. Şehir merkezindeki bütün resmi daire, dükkan ve evler Türk Bayrağı ile donatılmış, Hunat, Ulu Cami ve Mimar Sinan Camilerinin şerefelerinden aşağıya kırmızı bez üzerine beyaz yazı ile yazılmış veciz sözler asılmıştır.

Kutlama programına ilk olarak saat 10.00'da Valilik Binasında düzenlenen törenler ile başlanmıştır. Saat 10.30'da ise Cumhuriyet Meydanı'nda toplanan asker ve öğrencilerin katıldığı resmi geçit töreni yapılmıştır

Meydanda bulunan Atatürk Heykeli'nin önüne çiçekler konularak, günün anlam ve önemini belirttiği çeşitli konuşmalar yapılmış, şiirler okunmuştur¹⁶. Bu resmi geçit ve törenlerdeki coşkulu kutlamalardan duyulan memnuniyeti belirtmek üzere Ulu Önder Atatürk'ün yanı sıra Başbakan İsmet İnönü, C.H.P. Genel Sekreteri Recep Peker ile

T.B.M.M. Başkanı A. Renda tarafından Kayseri C.H.P. Başkanı ve Kayseri Milletvekili Reşit Özsoy'a çeşitli kutlama telgrafları çekilmiştir¹⁷. Aynı gün akşam ise Halkevi'nin salonunda saat 20.00'da günün anlam ve önemine ilişkin bir gösteri ve eğlence programı düzenlenmiştir.

Gösterinin başlamasından önce Halkevi Başkanı Naci Özsan¹⁹ tarafından günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapılmıştır. Naci Özsan konuşmasında şu sözlere yer vermiştir:

"Bugün sevgili Cumhuriyetimizin onikinci yıldönümünü kutluyoruz. Bu sevgili gün hepimize kutlu olsun. Cumhuriyet idaresi dünyada mevcut hükümetlerin en modern ve en mütakâmil şeklidir. Halkın hakkını veren, hakimiyetini tanıyan, şerefini koruyan ve ona ilerleme ve yücelme yollarını açan cumhuriyettir. Bu cumhuriyetlerin en üstünü ve verimli Türkiye Cumhuriyetidir. Bunun sahibi, dünyada eşi bulunmayan en büyük bir önderdir. Şu on iki yıl içinde yüzyıla sığmayan en büyük devrimleri yapan, memleketi dünyanın en üstün medeni bir memleketi haline koyan ve koyacak olan demiryolları ve muazzam fabrikaları ile Türkü sefaletten saadete ve zenginliğe götüren yüce önder büyük Atatürk'tür.

Fakat vatandaşlar bu cumhuriyet kolay kazanılmamıştır. Büyük Atatürk'ün dahiyane idaresi altında yapılan bin bir ulusal savaşlarda milyonlarca Türkün dökülen kanları, verilen canları pahasına mal olmuştur... Bu yüce halâskâr Atatürk süngüleri kırmış, Osmanlı padişahlarının zulmünden ulusu kurtarmış ve o kara felaket bulutlarını yırtmıştır. Bulutların altından parlak yeni bir şark güneşi doğmuştur. İşte bu güneş Türk Cumhuriyeti'dir..."

Yine 29 Ekim 1935 Salı akşamı saat 20.00'da ise şehir merkezinde bir fener alayı düzenlenmiş, fener alayının bitmesinden sonra saat 21.00'da ise Şehir Sineması'nda Cumhuriyet Balosu verilmiştir.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere 1935 yılındaki Cumhuriyet Bayramı kutlama törenlerine Kayseri Halkevi, gerek idare gerekse üyeler boyutunda çok yönlü bir katılım göstermiştir. Nitekim 30 Birinciteşrin (Ekim) 1935 günü saat 20:00'da lisenin öğretmen ve öğrencileri tarafından Cumhuriyet Bayramı kutlamaları münasebetiyle Halkevi'nin salonunda düzenlenen gösteride Mavi Yıldırım adlı piyese sahneye konulmuştur. Bu piyeste millî mücadele savaşının nasıl ve hangi zor şartlar altında kazanıldığı anlatılmaya çalışılmıştır.

Piyeste Yalçın rolünde oynayan 176 nolu Mehmet, Türköz rolünü oynayan Sabahat ile Nilüfer ve Emin adlı öğrenciler üstün rol yetenekleri nedeniyle beğeni toplamışlardır. Bu piyesin oynanmasında emeği geçen lise öğretmenlerinden Fakihe Hanım ile Nazım Bey'e teşekkür edilmiştir.

1936 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Kayseri'de 1936 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlama törenlerine 1935 yılında olduğu gibi yine bir gün öncesinden yani 28 Ekim 1936 Çarşamba günü başlanmış, törenlere 30 Ekim 1936 Cuma günü akşamı son verilmiştir. 28 Ekim 1936 Çarşamba günü düzenlenen kutlamalara, geçmiş yıllarda da olduğu gibi, saat 15.00'da Halkevi'nin salonunda çeşitli okullar tarafından ortaklaşa düzenlenen gösteri programının sahneye konulması ile başlanmıştır. Bu gösterinin bitmesinden sonra saat 20.00'da da Kayseri Lisesi öğrencileri tarafından hazırlanan müsamere yine Halkevi'nin salonunda sahneye konulmuştur.

29 Ekim 1936 Perşembe günü yapılan törenlere ise saat 08.30'da başlanmıştır. Belirtilen saatte Kayseri'de bulunan sporcular Cumhuriyet Halk Partisi'ne bağlılıklarını bildirmek üzere parti binasının önünde toplanmışlardır. Saat 09.00'da ise Valilik Binasında resmi kutlama törenlerine başlanmış, buradaki merasimin bitmesinden sonra kutlama komisyonu saat 10.00'da Cumhuriyet Meydanında yapılacak olan törene katılmıştır.

Kalabalık bir halk kitlesinin de katıldığı Cumhuriyet Meydanındaki törenlere İstiklal Marşımızın hep bir ağızdan okunması ile başlanmıştır. İstiklal Marşının okunmasından sonra Belediye Başkanı adına Tacettin Bey tarafından günün anlam ve öneminin belirtildiği bir konuşma yapılmıştır. Tacettin Bey'in konuşmasının bitiminden sonra kürsüye Cumhuriyet Halk Partisi adına Kayseri Valisi ve Cumhuriyet Halk Partisi İl Başkanı Adli Bayman tarafından da günün anlam ve öneminin belirtildiği bir konuşma daha yapılmıştır. Vali Adli Bayman'ın konuşmasının bitmesinden sonra törene katılan okulları temsilen Kayseri Lisesi öğrencilerinden 22 numaralı Nedim tarafından da günün anlam ve önemine ilişkin bir konuşma daha yapılmıştır.

Konuşmaların bitmesinden meydana bulunan Atatürk Heykeli'ne çelenk konmuştur. Atatürk Heykeli'ne çelengin konulmasından sonra resmi geçit törenine başlanmış, önce askerler son-

ra sırasıyla gaziler, şehit anaları, üniformalı yedek subaylar, jandarma, izciler, lise öğrencileri, Bozatlı İlkokulu öğrencileri, Mimarşinan İlkokulu öğrencileri, Mete İlkokulu öğrencileri, Safa İlkokulu öğrencileri, Cumhuriyet İlkokulu öğrencileri, Etiler İlkokulu öğrencileri, Gazipaşa İlkokulu öğrencileri, İstiklal İlkokulu öğrencileri, Atlı Spor Kulübü sporcuları, Erciyes Spor Kulübü sporcuları, Sümer Spor Kulübü sporcuları, Tayyare Spor Kulübü sporcuları, Yılmaz Spor Kulübü sporcuları, Sümerbank işçileri, Kızılay, Çocuk Esirgeme, Türk Hava, Türk Kültür, Ulusal Ekonomi temsilcileri, Esnaf kurulları üyeleri resmi geçit törenine katılmışlardır

Cumhuriyet Meydanındaki resmi geçit törenlerinin bitmesinden sonra saat 15.30'da Bez Fabrikası'nın stadında Kayseri Halkevi tarafından tertip edilen "1936 yılı Cumhuriyet Bayramı Kupası" futbol müsabakalarının final maçı oynanmıştır

Yine 29 Ekim 1936 Perşembe günü Cumhuriyet bayramının onüçüncü yıldönümü nedeniyle Halkevi'nde saat 20.00'da başlayan bir kutlama töreni daha yapılmıştır. Törene Halkevi Başkanı Naci Özsan'ın açılış konuşması ile başlanmıştır. Naci Özsan duygu yüklü ve heyecanlı bir şekilde yaptığı konuşmasını şu cümleleri ile bitirmiştir:

"Ey sevgili yurttaşlar; Size ne mutlu ki dünyada eş bulunmayan en yüksek bir cumhuriyet idaresi altında yaşıyorsunuz, ne mutlu size ki siz dünyanın en büyük dahisi, Türk inkılâbının yaratıcısı Büyük Atatürk evladısınız. Ey kahraman askerler, arslan yürekli, çelik bilekli erler, ne mutlu size ki Türk ordusu Türk milletini zaferden zafere götüren ve götürecektir olan eşsiz, emsalsiz büyük Başkumandan Atatürk'ün askerlerisiniz. Ey Türk genci, Büyük Atatürk bu aziz Cumhuriyeti size emanet etmiştir. Siz kanınızla canınızla bu kutsal vadiyi koruyacaksınız, bunu korumak en büyük kutsal bir borcunuz olacaktır. Bunu unutmayalım. Siz ve biz bu yüce Türk Cumhuriyetini ve onun hükümetini, onu yaratan büyük başımız Atatürk'ü kanımızın son damlasına kadar koruyacağız. O halde sayın yurttaşlar; bu aziz cumhuriyeti kanımızın son damlasına kadar koruyacağımıza ant içiyoruz, bize bu kutsal günleri gösteren, bu cumhuriyeti yaratan yüce partimizin Ulu Önderi Atatürk'e içten gelen minnet, şükran ve saygı borçlarımızı bir kez daha sunalım. Yaşasın Yüce Önder Atatürk.

Yaşasın Türk Cumhuriyeti ve Türk Milleti!"

Ayrıca 29 Ekim 1936 Perşembe günü Halkevinde yapılan kutlama töreninin yanı sıra Cumhuriyet Meydanında saat 20.00'da fener alayı düzenlen-

miş, saat 21.00'da ise Cumhuriyet Balosu düzenlenmiştir.

30 Ekim 1936 Cuma günü ise Cumhuriyet Bayramı kutlama törenlerine devam edilmiş, Bez Fabrikası'nın sahasında 5000 ve 10.000 metre mesafeli bisiklet yarışları düzenlenmiş, Kayseri Atlı Spor Kulübü sporcuları tarafından çeşitli gösterilerde bulunulmuş ve nihayet saat 20.00'da Halkevi'nin salonunda verilen müzikli ve eğlenceli bir müsamere ile 1936 yılının Cumhuriyet Bayramı kutlama törenlerine son verilmiştir.

1937 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Kayseri'de 1937 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlama törenlerine 1935 ve 1936 yıllarında olduğu gibi yine bir gün öncesinden yani 28 Ekim 1937 Perşembe günü başlanmış, törenlere 30 Ekim 1937 Cumartesi günü akşamı son verilmiştir. 28 Ekim Perşembe günü saat 15.00'da Halkevinin salonunda ilkökul öğrencileri tarafından hazırlanan bir gösterinin sahneye konulması ile 1937 yılındaki kutlama törenlerine başlanmıştır. Saat 20.00'da ise Lise öğrencileri tarafından hazırlanan müsamere yine Halkevinin salonunda sahneye konulmuş, izleyicilere zevkli ve eğlenceli dakikalar yaşatılmıştır

29 Ekim 1937 Cuma günü yapılan törenlere ise saat 09.00'da Cumhuriyet Halk Partisi Binası salonunda yapılan tören ile başlanmıştır. Parti binasında yapılan kutlama törenine Vali, Belediye Başkanı, Kayseri milletvekilleri, Korgeneral ve maiyeti, jandarma heyeti ve vekaletlere mensup müfettişler katılmıştır. Parti binasında yapılan resmi törenden sonra saat 10.00'da Cumhuriyet Meydanı'na gidilmiş, halkın, askerlerin, öğrencilerin ve devlet dairelerinde çalışan görevlilerin de katılımı ile gerçekleştirilen Cumhuriyet Meydanında yapılan kutlamalara Kolordu Bandosu'nun çaldığı İstiklal Marşımızın söylenmesi ile başlanmıştır. İstiklal Marşımızın söylenmesinden sonra günün anlam ve öneminin belirtildiği heyecanlı ve duygu yüklü konuşmalar yapılmış, konuşmaların bitmesinden sonra Cumhuriyet Meydanında bulunan Atatürk Heykeli'nin önüne çelenk konulmuştur. Çelenk koyma işleminden sonra ise törene katılan asker öğrenci, izci ve esnaf gruplarının katıldığı resmi geçit töreni yapılarak Cumhuriyet Meydanındaki kutlamalara son verilmiştir.

Yine geçmiş yıllardaki kutlama törenlerinde olduğu gibi Cumhuriyet Meydanındaki törenlerinin bitmesinden sonra saat 15.30'da Bez Fabrikası'nın

stadında Kayseri'de bulunan spor kulüplerinin katıldığı çeşitli spor müsabakaları düzenlenmiş, saat 20.00'da Halkevinin salonunda bir eğlence, Cumhuriyet Meydanında ise fener alayı tertiplenmiş, saat 21.00'da ise tüm davetlilere balo verilmiştir.

30 Ekim 1937 Cumartesi günü yapılan törenlerde ise ilk olarak saat 14.30'da Bez Fabrikası'nın alanında çeşitli spor gösterilerinde bulunulmuş, saat 20.00'da da Halkevinin salonunda müzikli ve eğlenceli bir gösteri sahneye konulmuştur. 1937 yılında Kayseri'de yapılan Cumhuriyet Bayramı kutlama törenlerinden duyulan heyecan ve mutluluğun bir ifade ve göstergesi olarak dönemin Kayseri Valisi Adli Bayman tarafından başta Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk, Başbakan Celal Bayar, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya olmak üzere önde gelen devlet erkanına kutlama telgrafları çekilmiş, ve gerek Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk ve gerekse de Başbakan Celal Bayar ile İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Vali Adli Bayman'ın kendilerine göndermiş olduğu telgraflara aynı heyecan ve mutluluk ile cevap vermişlerdir.

Örneğin Başbakan Celal Bayar, Vali Adli Bayman'a cevaben gönderdiği telgrafında şu ifadelerle yer vermiştir:

"Vali Adli Bayman, Kayseri

En büyük bayramımızın tebrikine ait telgrafınızı büyük memnuniyetle aldım. Teşekkür ederim. Bu büyük günün zati devletler ile bütün millet için saadette bir hayat yaşamasına daimi surette vesile olmasını dilerim.

Baş Vekil Celal Bayar"

1938 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Cumhuriyet Bayramı'nın on beşinci yıl dönümü nedeniyle, 28, 29 ve 30 Ekim 1938 tarihinde Kayseri'de çeşitli törenler yapılmıştır. Törenlerin başlamasından önce bütün resmi daireler, evler, dükkanlar bayraklarla donatılmış, Hunat, Ulu Cami ve Mimarşinan Camilerinin şerefelerine kırmızı beyaz yazı ile yazılmış dövizler asılmış, yüksek tepelerde ateşler yakılmıştır

1938 yılında Kayseri'de yapılan Cumhuriyet Bayramı kutlama törenleri programı şu şekilde olmuştur:

28 Ekim 1938 Cuma

-Saat 15.00'da spor bölgesi güreş salonunda güreş müsabakaları düzenlenmiş ve dereceye giren sporculara çeşitli ödüller verilmiştir.

29 Ekim 1938 Cumartesi

-Saat 09:00'da Vilayet salonunda kutlama töreni yapılmıştır

-Saat 10:00'da Cumhuriyet alanında konuşmalar ve resmi geçit töreni yapılmıştır

-Saat 15:30'da Bez Fabrikası stadında Kayseri Sümerspor Kulübü ile Nazilli Sümerspor Kulübü arasında futbol maçı oynanmıştır

-Saat 20:00'da askeri kıtalarla Bez ve Tayyare(Uçak) Fabrikaları ve Lise ile Halkevi tarafından fener alayı tertiplenmiş ve Cumhuriyet alanında halk eğlencesi düzenlenmiştir.

30 Ekim 1938 Cumartesi

-Saat 14.00'da Halkevinin spor kolu tarafından cirit gösterisi yapılmış, cirit oyunları oynanmıştır.

-Saat 14.30'da Bez Fabrikasının sahasında Kayseri'de bulunan spor kulüplerinin katıldığı spor müsabakaları düzenlenmiştir.

-Saat 15.30'da Kayseri Atlı Spor Kulübü tarafından çeşitli gösterilerde bulunulmuştur³⁷.

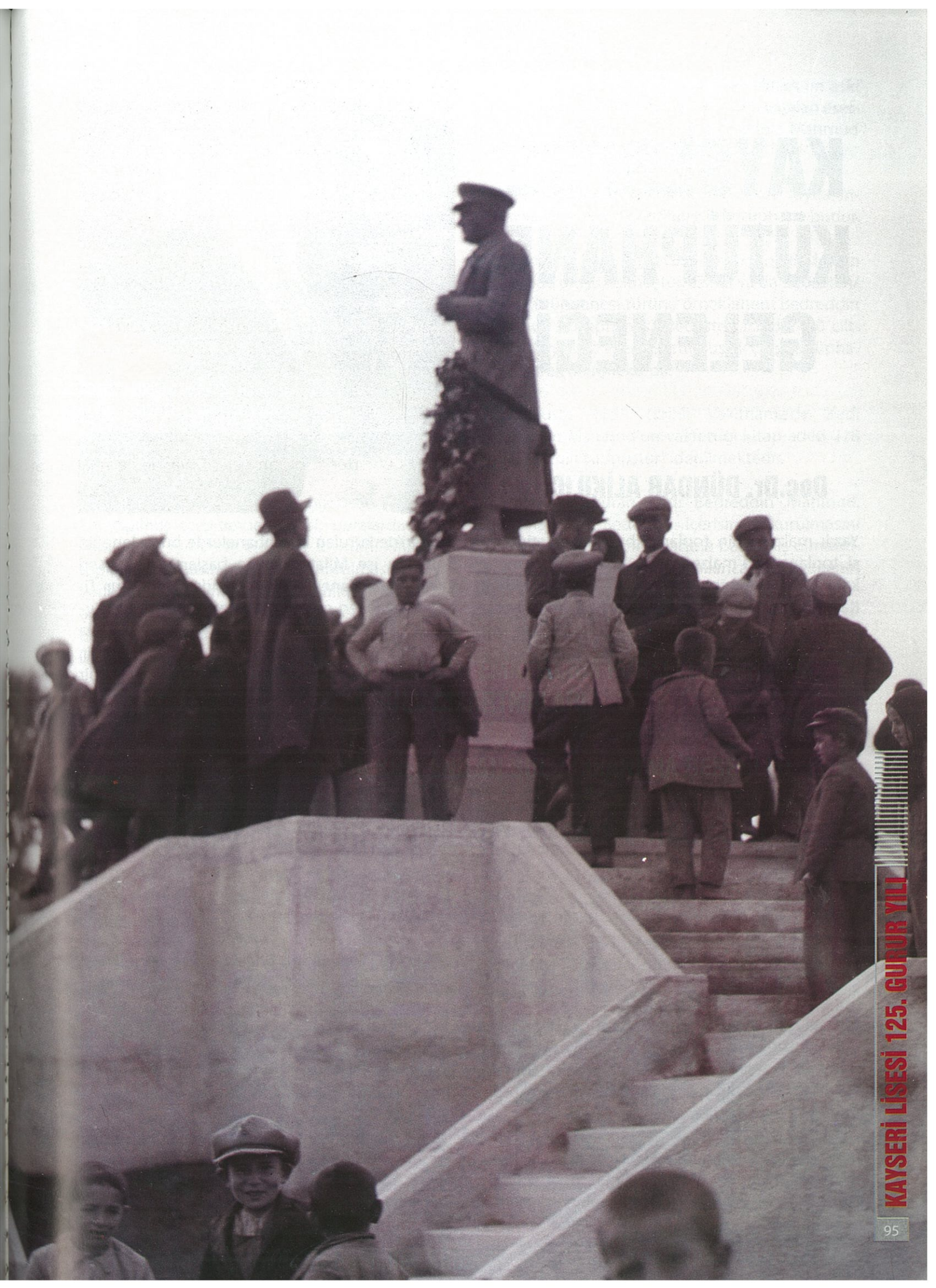
29 Ekim 1923'de Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte her yıl 29 Ekim tarihinde tüm ülke sathın-

da Cumhuriyet Bayramı kutlamalarının yapılar hale gelmiş ve Kayseri Vilayeti'nde de, diğer illerimizde de olduğu gibi, cumhuriyet bayramı törenleri büyük bir coşku ve sevinç ile halkın, öğrencilerin, askerlerin, sivil toplum örgütlerinin, esnaf kuruluşlarının ve kamu görevlilerinin de aktif katılımıyla kutlanır hale gelmiştir.

Tespit edilebilen ilk Cumhuriyet Bayramı kutlama törenlerine ait bilgiler 1926 yılına ait olan bilgilerdir. 1926 senesi Cumhuriyet Bayramı kutlama törenlerini sırasıyla 1931, 1932, 1935, 1936,1937 ve 1938 Cumhuriyet Bayramı kutlama törenlerine ilişkin bilgiler takip etmiştir.

Özellikle 1930'lu yıllardan itibaren her yıl birbirine çok benzeyen kutlama programların uygulandığı tespit edilmiştir. Yine Kayseri Halkevi'nin idareci ve üyelerinin Cumhuriyet Bayramı kutlamalarına aktif olarak katıldığı ve törenleri düzenlemiş oldukları eğlencelerle, spor müsabakaları ve müsamere gösterileri ile destekledikleri görülmüştür

KAYSERİ'DE KÜTÜPHANE GELENEĞİ

Doç.Dr. DÜNDAR ALIKILIÇ

Yazılı malzemenin toplanıp bir araya getirilmesi, toplanan bu malzemedan yararlanılıp gelecek kuşaklara aktarılması kadar önemlidir. Bu gelenek Kayseri'de M. Ö. II. binde başlamış, Cumhuriyet'e kadar gelmiştir. Günümüze kadar ulaşan bu kütüphane geleneginde Kayseri'de öne çıkan bir olay; ilk çarşı (Bedesten) kutuphanesinin olmasıdır. Bununla birlikte Türk-İslam kültürünü oluşturan vakıf kuruluşları vasıtasıyla binlerce kitap bağışlanmış, böylece günümüze kadar ulaştırılmıştır.

Düşünce tarihinde yazının icadı ne kadar önemli ise, yazılı malzemenin toplanması, bunun bir gelenek haline getirilmesi, bu toplanan malzemedan yararlanılması ve gelecek kuşaklara aktarılması da o kadar önemlidir.

Kütüphaneler her türlü yazılı ve basılı belge ve yayının korunup, organize edilip yararlanılması için yapılmış yapılardır.

İlk örnekleri, Mezopotamya ve Mısır'da kil tabletlerden oluşan kütüphaneler, daha sonra uygarlığın diğer unsurları ile birlikte Eskiçağ Yunan ve Roma dünyasına geçmiştir. Bu gelenek, daha sonraki yüzyıllarda Batı dünyasında kütüphanelerin kurulmasına zemin hazırlamıştır.

Milli kültürümüzün yazılı ve basılı eserlerini yüzyıllar boyu biriktiren, koruyan, geleceğe aktaran kuruluşlar olarak Türk kütüphanelerinin, kültür kurumlarımızda çok önemli yerleri vardır.

Kayseri'de kurulan kütüphanelerde bu geleneğin oluşması ise Milattan önce başlamıştır. Kayseri yakınındaki Kaneş, M.Ö. II. binde yani "Asur Ticaret Kolonileri çağı" adı verilen dönemde, Asurlu tüccarların oturdukları bir şehir durumunda idi. Dolayısıyla en eski Kayseri, Kaneş şehridir. Kaneş'de bulunan Asurca çivi yazılı belgeler bir arşiv - kütüphane niteliği taşımaktadır. Burada yere gömülü küpler içerisinde bodrum katlarındaki sepetlerde ve yapının zemininde büyük gruplar halinde tarihe, büyüçülüğe, ekonomiye ve okul eğitimiyle alakalı belgeler bulunmuştur.

Bu dönemde kütüphane mefhumu kullanılmakla birlikte biriktirilen tabletlerden dolayı burayı arşiv olarak ifade edebiliriz. Gerçekte o dönemde kütüphane ile arşiva rasındaki kesin hudutlar da çizilmemişti.

Kayseri'de İslamiyetten önceki dönemlerde kurulan bazı kütüphaneler, günümüze ulaşamamıştır. Bununla birlikte varlıkları kayıtlarda mevcuttur. Eserlerde ismi geçen ilk büyük Hıristiyan kütüphaneleri Kayseri, Urfa ve İstanbul'da kuruldu. Bu devrede papirüs tomaları codex haline geçti ve bugün bilinen kitap biçimini aldı.

İslamiyetin doğuşuyla birlikte, İslam ülkelerinde gelişen kütüphaneler, başlangıçta hükümdar veya özel kişiler tarafından, bazen de bir tarikat çevresinin yararlanması için kuruldu. Sonradan vakıf durumuna sokularak umumi kütüphanel-

er haline getirildi. Dolayısıyla ilk kütüphanelerin teşekkülücü, medrese ve dergahlarda olmuştur. Camilerde kitapların saklandığı bölümlerde (dolap), kütüphane kurumunun ilk adımlarının atılmaya başlandığı ifade edilir.

Camilerin eğitim ve öğretim mahalli olarak kullanılması, Türk-İslam geleneğinde başlangıçtan beri benimsenen ve devam ettirilen bir uygulama olmuştur. Cami ve mescidler sadece dini eğitim ve öğretimin yapıldığı yerler değildi, bu yapıardan kütüphane gibi değişik amaçlar için de yararlanılmıştır.

Kütüphanelerin bir bölümünün 'cami' ile bütünleşmesi, bir bölümünün de 'okul' biçiminde kullanılması geleneği, bir Türk-İslam ananesi olmuştur.

Caminin zaman içinde verdiği hizmetler konusunda yapılmış tespitlerden birisi, buralarda bağış yolu vesair suretlerle kutsal ve kıymetli kitapların toplanmış olmasına, kitaplıklar kurulmasına ve bu yerlerin kütüphane şeklinde kullanılmasına yol açtığıdır. O kadar ki, zamanla camilerin yakınlarında ayrıca kütüphaneler açılması bile anılan uygulamayı tümünden değiştirememiştir.

Cami ve medreselerin yanında dergahların da bu uygulamaya katıldığını biliyoruz. Kitaplara ilgisi olan kentlilerin yazılı kültüre ulaşmasında dergahlar büyük rol oynardı ve bunların sayısı da çoktu.

Malazgirt Muharebesinden sonra Türk hakimiyeti altına giren Kayseri, Danişmendliler ve bilhassa Selçuklular idaresinde Ortaçağ tarihinin en parlak devirlerini yaşamıştır ve şehir değerli abidelerle süslenmiştir.

Selçuklular'ın Anadolu'ya hakim olmalarından sonra şehirde sistemli bir gelişme görülür. Bilhassa Anadolu'da birliğin sağlanması üzerine Kayseri, Selçuklular'ın önemli bir merkezi durumuna geldi. Özellikle medreseler zinciri ve bu medreselere bitişik külliyelerde halkın ihtiyacı olan gereksinimler giderilmeye çalışıldı. Fakat bu dönemde müstakil bir kütüphaneden kaynaklarda bahsedilmemektedir.

Cami ve medrese kütüphanelerinden başka müstakil kütüphaneye Osmanlılar zamanında, Fatih döneminden sonra geçilmiştir.

Osmanlılar döneminde Kayseri'de bilinen en eski tarihli kütüphane olarak XIV. Yüzyılda yapılan eserler arasında. 1553 tarihli Kadı Bedreddin Mahmud Kütüphanesi zikredilmektedir.

Mevcut eserlere göre Kayseri'de halen faydalanması için meydana getirilmiş ilk kütüphane budur.

Kütüphane halen mevcut bulunan Bedesten içerisinde oluşturulmuştur. Esnaf ya da Bedesten/Çarşı Kütüphanesi türüne örneklenen Bedreddin Mahmud Kütüphanesi, Bedesten içinde 400 ciltten fazla yazma eserle kurulmuş ilk çarşı kütüphanesi olarak bilinmektedir."

Bu hususta 1559 tarihli Vakıfname'de "Kadı Bedreddin Malunud'un vakfettiği kitap adeti 278 olup, 400 cilt tutmuştur" denilmektedir.

Kütüphaneyi kuran Kadı Bedreddin Mahmud, kütüphanenin Bedesten içerisinde kurulmasını neslinin devam etmesi şartına bağlamış olmasından dolayı, bu şart ortadan kalkınca kütüphanenin kitapları Moluluzade Hacı Halil Efendi Kütüphanesi'ne nakledilmiştir. Bilahare bu kütüphanenin kitapları da devredilen kitaplarla birlikte Raşid Efendi Kütüphanesi'ne taşınmıştır.

Osmanlılar döneminde Kayseri'deki diğer bir kütüphaneyi Tavlusunlu Sadrazam Halil Paşa yaptırmıştır. Sadrazam Halil Paşa kendi köyü olan Tavlusun'da 1026 H.1615 M. tarihinde cami, okul, kütüphane ve bir de çeşmeyi içine alan bir külliye yaptırmıştı. Şu anda kütüphane mevcut olmadığı gibi, kitaplarının ne olduğu hakkında kesin bir bilgi yoktur. Bu hususta Mehmet Çayırdağ'ın Kayseri Tarihi Araştırmaları'nda farklı bir malumat verilmektedir.

Çayırdağa göre: "...Halil Paşa Maraş 'ın Zeytin (Süleymaniye) ilçesindedir ve Tavlusun 'la alakası yoktur. Abdulhamid devri sadrazamlardan Halil Hamid Paşa'yla karıştırılmıştır." Bu konuda elimizde net bir belge bulunmadığından bu husustaki bilgileri aktarmakla yetindik.

Bu dönemde yapılan diğer bir kütüphane de Kara Mustafa Paşa Kütüphanesi'dir. 1045-1095 H. 1635-1683 M. yılları arasında yaşamış Merzifonlu Kara Mustafa paşa tarafından İncesu ilçesinde bir kervansaray, hamam, cami ve bir de medrese yaptırmıştır. Medresenin bir bölümüne de yine, Mustafa Paşa tarafından 108111670 tarihinde

küçük çapta bir kütüphane kurulmuştur. Uzun müddet halkın faydalandığı bu kütüphanenin kitapları 1341/1925 tarihinde Raşid Efendi Kütüphanesi'ne devredildi. Maarif Salnamesi'ndeki kayda göre Kayseri livası İncesu kazasında Kara Mustafa Paşa tarafından yaptırılan kütüphanede 17 adet kitap bulunmaktaydı. Maarif Salnamesindeki bilgiler teferruatlı olmayıp, fazla bilgiyi ihtiva etmemektedir, bu yüzden tarihi kaynaklardaki bilgileri tam manasıyla değerlendiremiyoruz. Fakat külliye kitabesinden ve Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 8 adet kitabın üzerindeki vakıf mühründen dolayı bu kütüphanenin varlığını teyit edebiliriz.

XVII. yüzyılda yapılan kütüphanelerden birisi de Sadrazam Erkiletli Mehmed Paşa Kütüphanesi'dir. Mehmed Paşa Kayseri'nin Merkez Bucakı Erkilet'te 1081 H. 1671 M. yılında bir kütüphane kurmuştur. Bu kütüphane ayrı bir kütüphane olmayıp, Mehmed Paşa'nın kendi adına yaptırdığı cami ve medreseden müteşekkil külliye içinde yapılmıştır.

Uzun yıllar halkın faydalandığı bu kütüphanenin kitaplarından bir kısmı 18 Nisan 1917 yılında Raşid Efendi Kütüphanesi'ne nakledilmiştir. Buradaki kitaplardan bir kısmının şahısların eline geçmiş olduğundan bahsedilmektedir. Daha sonraki yıllarda bu kitapların bir kısmı Kayseri Müzesi tarafından satın alınarak muhafaza altına alınmıştır. Ayrıca Mehmed Paşa adına 1983 yılında Erkilet nahiyesinde yeni bir kütüphane kurulmuştur.

XVIII. yüzyıla gelindiğinde yapılan bir başka kütüphane de Moluluzade Mahmud Efendi Kütüphanesi'dir. Kayseri'de Pervane Bey Medresesi müderrislerinden olan Mahmud Efendi İbni Ali Bey, aslen Kayseri köylerinden olan Molulu bir aileye mensup olup, Matbah Emni Hacı Halil Efendi'nin de kardeşi olduğu ifade edilmektedir. Mahmud Efendi H. 1129/ M. 1716 yılında 100 cilt kadar kitabını adı geçen medreseye vakfetmiştir. 1130/1718 yılında ölümünden sonra kitapları önce kardeşi Hacı Halil Efendi Kütüphanesi'ne 1917 yılında da Raşid Efendi Kütüphanesi'ne nakledilmiştir. Bugün bu medreseden iz kalmamıştır.

Bu dönemde tesis edilen diğer bir kütüphane de Moluluzade Mahmud Efendi'nin biraderi olan, Matbah Emni Hacı Halil Efendi tarafından Hunad Camii'nin içerisinde 1135 H.1722 M. yılında yapılmıştır. Divan'da Ruznamçe-i evvel, Sür ve Matbah Eminliği görevlerinde bulunan Hacı Halil

Efendi, bu kütüphaneyi Hunad Medresesi'nin büyük eyvanının cephesini bir duvarla kapatarak bir kapı ve iki pencere açtırmak suretiyle burada kurmuştur. Bu eserin ilk yapılışında Hacı Halil Efendi'nin 318 cilt kitap tedarik ederek kütüphanesine vakfetmiş olduğundan bahsedilmektedir. Sonradan burada medrese öğrenimi sona erince 1917 senesinde Kadı Bedreddin Kütüphanesi'nden gelen kitaplarla birlikte 433 adet kitap buradan Raşid Efendi Kütüphanesi'ne nakledilmiştir.

Osmanlılar zamanında Kayseri'de cami ve medreselerin içerisinde pek çok kütüphane bulunmaktaydı. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Kamil Kepeci Tasnifi 6534 numarada kayıtlı olan 1860 tarihli deftere göre Kayseri'de yirmi iki medrese kayıtlıdır. Bu rakamın fazlalığı Kayseri'deki eğitim ve Öğretimin ne derece yüksek olduğu hususunda bize bilgi vermektedir. Her medrese ve caminin bir kütüphane olduğunu düşünürsek kütüphane oranının daha da yüksek olduğunu ortaya koyabiliriz.

Osmanlıların cami ve medreselerin içerisinde muhtelif kütüphaneler kurmasına karşın Kayseri'de Raşid Efendi Kütüphanesi, müstakil kütüphane binası olarak tek örnektir. Raşid Efendi Kütüphanesi 1211H./1796 M. tarihinde, Sultan III. Selim zamanında Reisülküttaplığa kadar yükselmiş bulunan Mehmed Raşid Efendi tarafından yaptırılan bu kütüphane, Camii-i Kebir'in (Ulu Cami) güneydoğu köşesinde yer almaktadır. 1212 Rebiülahir (Eylül 1797) tarihinde düzenlenen vakfiyesi, daha önce Anadolu'da kurulan müstakil kütüphanelerin vakfiyeleriyle büyük benzerlik gösterir.

Halen eski yazmalar ve basmalar kütüphanesi olarak hizmet veren kütüphaneyi yaptıran Raşid Efendi, içine 925 cilt el yazması ve 18 cilt de İbrahim Müteferrika basması olmak üzere 943 cilt kıymetli kitap hediye etmiştir. Kitapların hepsi de ciltli olup, özel kılıflar içerisinde konulmuştur. Ayrıca kitapların üzerine kendi vaktiyesi olduğuna dair mühürler bulunmaktadır.

Kayseri kültür tarihinde en büyük ve en önemli kütüphane kuruluşu olarak hiç şüphesiz Raşid Efendi Kütüphanesi'ni söyleyebiliriz. Raşid Efendi, kütüphanenin giderlerini karşılamak üzere İstanbul'da bir çok menkuller vakfettirmiştir ki, bunlar vakıfnamesinde kayıtlıdır. Daha önceki tarihlerde kurulan ve uzun müddet ilim ehlinin yararlandığı

bilinen birkaç tarihi kütüphaneden intikal eden 289 cilt kitap da, Raşid Efendi Kütüphanesi'nin koleksiyonunu zenginleştirmiştir. Kitaplar üzerindeki mühürlerden de tespit edileceği üzere bu kütüphaneler Merzefonlu Kara Mustafa paşa (1670), Sadrazam Erkiletli Mehmed Paşa (1717) ve Hacı Halil Efendi (1750) Kütüphaneleridir. Bu kütüphanelerden başka, Feyzizade Osman Hayri Bey, Hacı Nafi Efendi, Eski Kayseri MUftüsü Bahir Enver Efendi varisleri ve bir çok hayırsever tarafından bağışlanan yazma ve basma eserlerle Raşid Efendi Kütüphanesi zenginleşmiştir. Kütüphane bugün Arapça, Farsça, Türkçe el yazması ve basma eserlerden oluşan yaklaşık 8.500 cilt eserden oluşan zengin bir koleksiyona sahip bulunmaktadır.

XX. yüzyıla gelindiğinde ise İttihat ve Terakki Cemiyeti programında siyasal bağlamda verilmiş bir söz olarak "Milli Kütüphaneler" kurulmaya başlanmıştır.

Bu söylem kurumlaşarak gerçekleşme olanağı bulmamışsa da, somut sonuçları kütüphaneciliğimizde yer yer izlenen yeni bir akıma yol açılmıştır.

1912 ile 1919 yılları arasında Anadolu'nun çeşitli yörelerinde çoğu "Milli Kütüphane" adıyla hizmete giren kuruluşlar, bu akımın ürünleriydi.³

Kayseri Milli Kütüphanesi de 1912 yılında halkın yardımı ile önce Belediye bahçesi içerisinde iki katlı ve kesme taştan bir yapıda hizmete açılmıştı. Milli Eğitim Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi'nin yardımı ile zenginleştirilmişti.

Bir ara "Evlendirme Dairesi"ne dönüştürülüp sonra yıkılan bu yapının yeri Hükümet Konağı çevresine düşmekteydi.

Milli kütüphane ile ilgili, koleksiyonlarının 1934 yılında bugünkü İl Halk Kütüphanesi ödünç verme bölümünün bulunduğu yapıya; 1936'da Halkevi'nin geçici binasına, 1938'de de yapımı biten yeni binaya aktarıldığı; 1953 yılında diğer malzeme varlığı ile birlikte (10815 adet kitap) "Umumi Kütüphane"ye katıldığı dışında herhangi bir bilgi yoktur.

Günümüze kadar ulaşan bu kütüphane geleneği Kültür Bakanlığı bünyesinde oluşturulan İl Halk Kütüphaneleri olarak devam etmektedir. İl Halk Kütüphanesi'nin, Arap harfleriyle yazma-basma eserlerin bulunduğu Raşid Efendi kısmı 1796 yılından bu yana geliştirilerek bir "Klasik Şark Kütüphanesi" haline getirilmiştir.

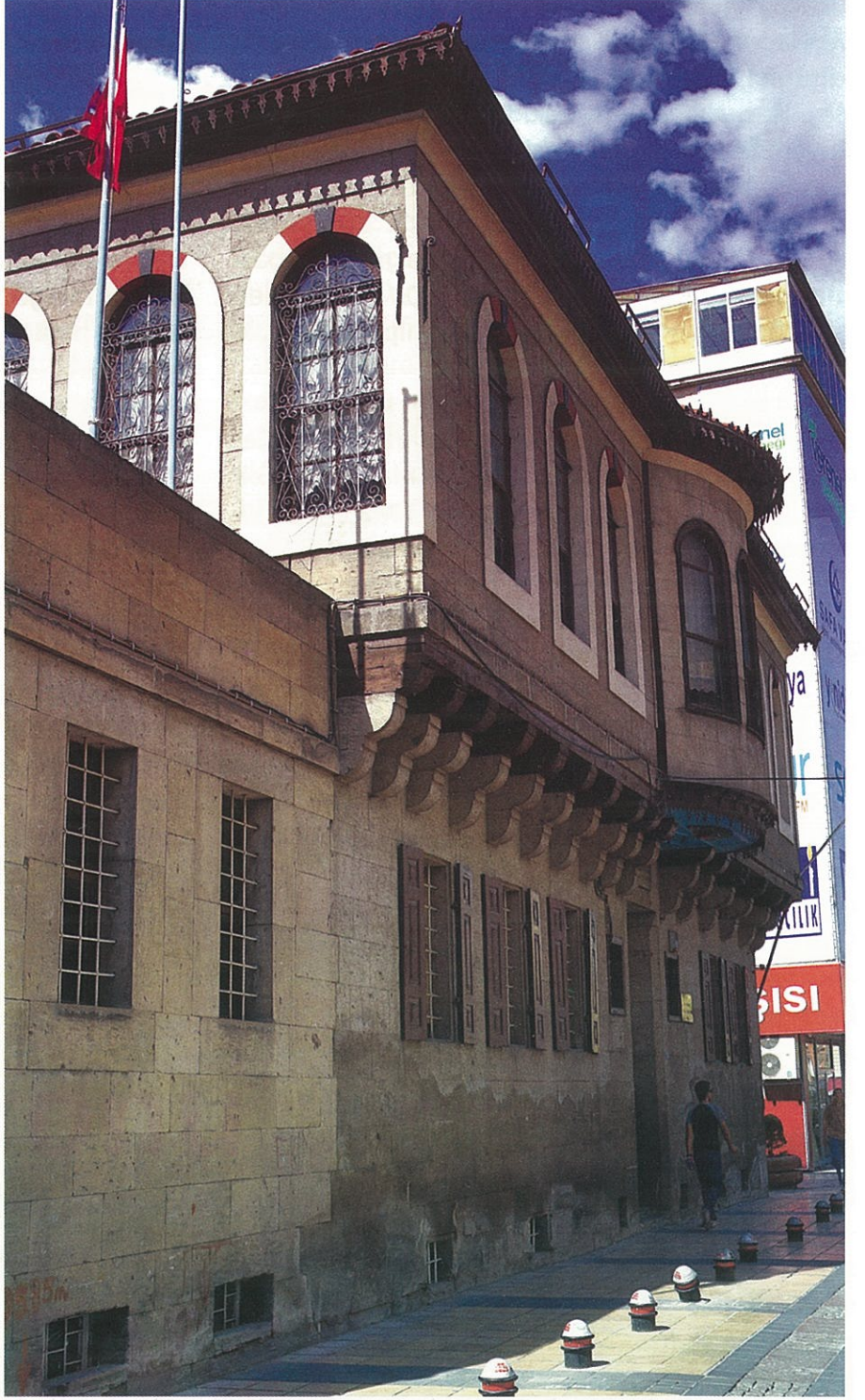
İl Halk Kütüphanesi'nin yeni eserler kısmı; ilin Araba Pazarı mevkiinde 1961 yılında kurulan kitaplıkta elli binin üzerinde kitap bulunmaktadır ve bugün binlerce okuyucuya hizmet vermektedir.

Kayseri Atatürk Evi Müzesi

İmamzade Reşit Ağa'nın inşa ettirdiği bu 19. yüzyıl yapısında, 19-21 Aralık 1919 tarihleri arasında Heyet-i Temsiliye Reisi olarak şehre gelen Mustafa Kemal misafir edilmiştir. Bugün ayakta kalabilen klasik Kayseri evlerinin birkaç örneğinden biridir. Konak, dışı kesme taşlarla kaplı, ahşap malzemeden inşa edilmiştir. Ağaçtan motiflerle süslü olan çatı uçları ve cumbanın alt saçakları dikkat çekmektedir. Yapı, 1978 yılında Kültür Bakanlığınca kamulaştırılmış, 1983'te Atatürk Evi olarak hizmete girmiş, 10 Aralık 1998'de ise binanın ikinci katı Atatürk Müzesi haline getirilmiştir.

Atatürk Evi'nin müzeye dönüştürülen bölümünde, Atatürk'ün kentte çekilmiş fotoğrafları ve Kayseri'de yayınladığı beyannameyi içeren 41 adet eser sergilenmektedir.

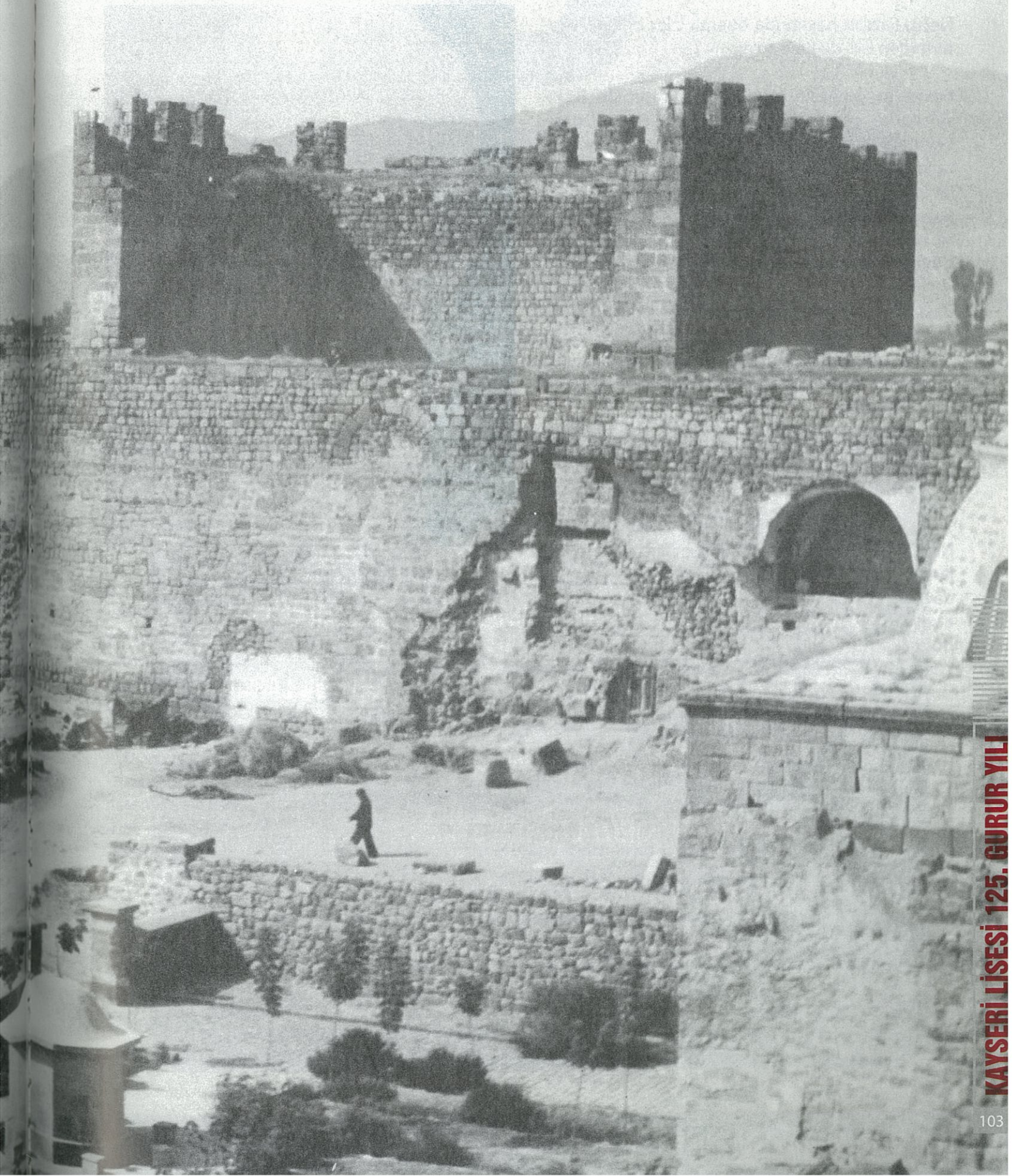

Kale İçinin görünümü 1960

MEGİR FAZİL İZMAYIL İZMAYIL

MEGİR FAZİL İZMAYIL İZMAYIL

KAYSERİ LİSESİ 125. GURUR YILI

NECİP FAZIL'IN HAYATINDA KAYSERİ

Doç.Dr. Abdullah ŞENGÜL

Necip Fazıl'ın hayatında önemli izler bırakmış şehirlerden biri de Kayseri'dir.

Erciyes'in gölgesinde kurulan bu şehirle ilişkisi, maddî olmaktan çok ruh ve fikir bağlarıyla oluşmuştur. Necip Fazıl, fikir çilesine Kayseri'den talip olan bu gönüllü erleri "öz ruhumun temsilcileri" diye anar. Özellikle, Anadolu'yu adeta kuşatan konferanslarına her yerde büyük ilgi gösterilmekte, bu da şairin "Bâb-ı âdi esnafı" dediği Bâbîâli'de büyük rahatsızlıklara sebep olmaktadır.

Başta Necip Fazıl olmak üzere, Büyük Doğu davasına büyük saldırılar başlar. Bütün bunlar, Necip Fazıl'da zaman içerisinde Büyük Doğu davasını üstlenen bir gençliğin doğacağına dair beklentileri kuvvetlendirir.

Nitekim, başta Kayseri olmak üzere, Anadolu'nun birçok yerinde, gençler, bu davayı sahiplenmeye başlar.

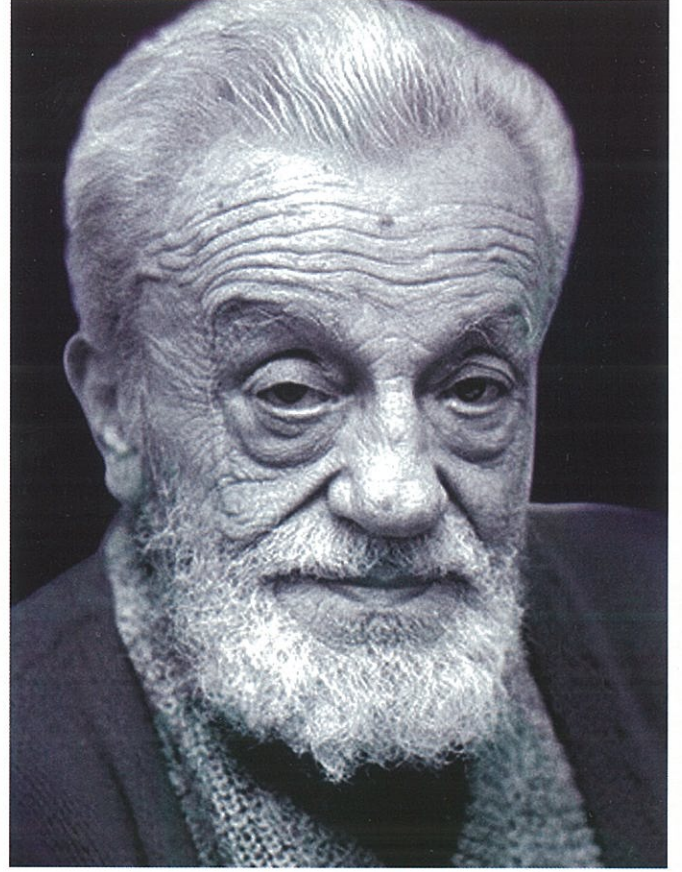
Necip Fazıl, Bâbîâli'de anlattığına göre, sonraki yıllarda; "Anadolu ruh topoğrafyasının, Büyük Doğu dâvasını tutmakta Himalaya dağı, Kayseri.. Bu dağ etrafında, Erzurum, Van, Elazığ, Konya ve bazı Ege bölgesi kasabaları varsa da, tepe noktası (Everest), Kayseri'de kalıyor" diyecektir.

Hatta, 1950 yılının kış aylarında Kayseri'de "Büyük Doğu Cemiyeti" açılır. Bu açılışa katılan Necip Fazıl, İstanbul'a gelir-gelmez tutuklanır.

1965'de bu sefer Büyük Doğu Fikir Kulübü'nün daha genel merkezi teşekkül etmeden, bir numaralı şubesi yine Kayseri'de açılacaktır.

Necip Fazıl, Kayseri'nin bu ruh duyarlılığını 1965 yılının Nisan ayında bir Kayseri konferansı dönüşü "Ve Kayseri..." isimli yazısında şu şekilde dile getirir:

"Dokusundaki soyluluk her yerde aynı olmasına rağmen bazı noktaları yenik, sökük, yanık ve soluk Anadolu kumaşının, pırl pırl olanca havı ve revnakı yerinde Kayseri'ye selâm olsun!...

Anadolu'nun her noktasında bulduğumuz ve sonsuz bir madde gibi işletilmesini beklediğimiz, işletmesini kurmaya çalıştığımız ruh bütünlüğü Kayseri'de tastamamdır" Necip Fazıl, ruh bütünlüğü açısından tastamam dediği bu şehre, hep aynı duygularla gelir. Büyük Doğu'nun ideolojik ve felsefî temellerini oluşturmaya çalıştığı İdeologya Örgütü – Büyük Doğuya Doğru- isimli eserinin 1968'de, Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Derneği'nin bir numaralı yayını olarak İstanbul'da neşredilmesi de, bu şehrin gençlerinin Büyük Doğu davasını sahiplendiğinin bir başka göstergesidir.

Divanesi olduğu davanın en sağlıklı anlayış, vecd ve akışını en gür çapta Kayseri'de buldum diyen Necip Fazıl, Bâbîâli'de; "Sultan fikir, hassa ordusunu Kayseriliden kursa yeridir" diyecektir. Bu yüzden Kayseri onun her zaman saygıyla ve takdirle yâd ettiği şehir olur.

A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi

LİSE YILLARIM

Kadir Acı

Yıl 1967

Kayseri Lisesindeki yıllarım.

*Tavukçu mahallesindeki kaldığım evi
Bu gün gibi hatırlarım.*

Loştu mahzeni, karanlık ve serindi.

Eski yıkık döküktü ama

Neticede evimdi!

Takır tukur çıkardık merdivenleri.

Ne ömürler yaşandı şahittir

Rumların pencereleri.

Pencereler dedik ya;

Biri bisiklet tamircisine

Diğeri avluya bakardı.

Hikâyesi derindi avluya açılanın.

Yürekleri yakardı.

Bir komşumuz vardı. Unuttum. Ne ana?

Ağıt söyler, "Yaz Kadir" derdi bana.

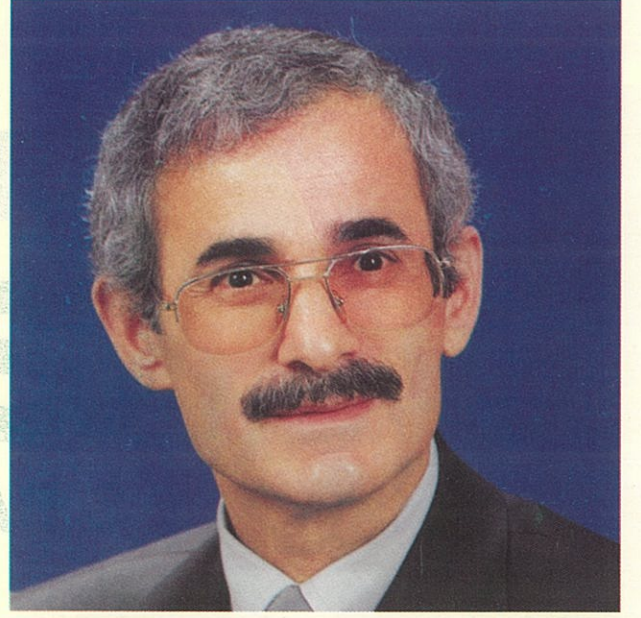
Çilelerle bezeli anamız Pınarbaşı'ydı.

Fakirlik beratı eşikte asılıydı.

El arabası ekmek teknesiydi kocasının

Tüterdi dumanı yine de bacasının.

Ekmek getirirdi eve her dönüşte,

"Yaşamak buysa" derdim.

Tuhafılık var bu işte.

*Neler çekerdi bilemezdik tipi, ayaz, kış
günü*

Bir kez soramadım garibin müşkülünü.

İşten çıkınca bir gün

Açılıverdim ikindileyin, gündüzün.

Geçmişe doğru yol almak için

Girdim Setenönü'den içeri

Bilmem ki niçin?

İçim buruk hayallere dalmışken

Uçtum uçtum kuş gibi kanatlarım

olmuşken

İçim buruk, hüznle yıllarımı aradım.

Bilseniz dostlar! Ne kadar bahtiyardım!

Yine böyle bir günümde

Ak saçlı düğünümde.

Yâd etmek için gittiğim o yerleri

Yerle bir etmiş yazık birileri.

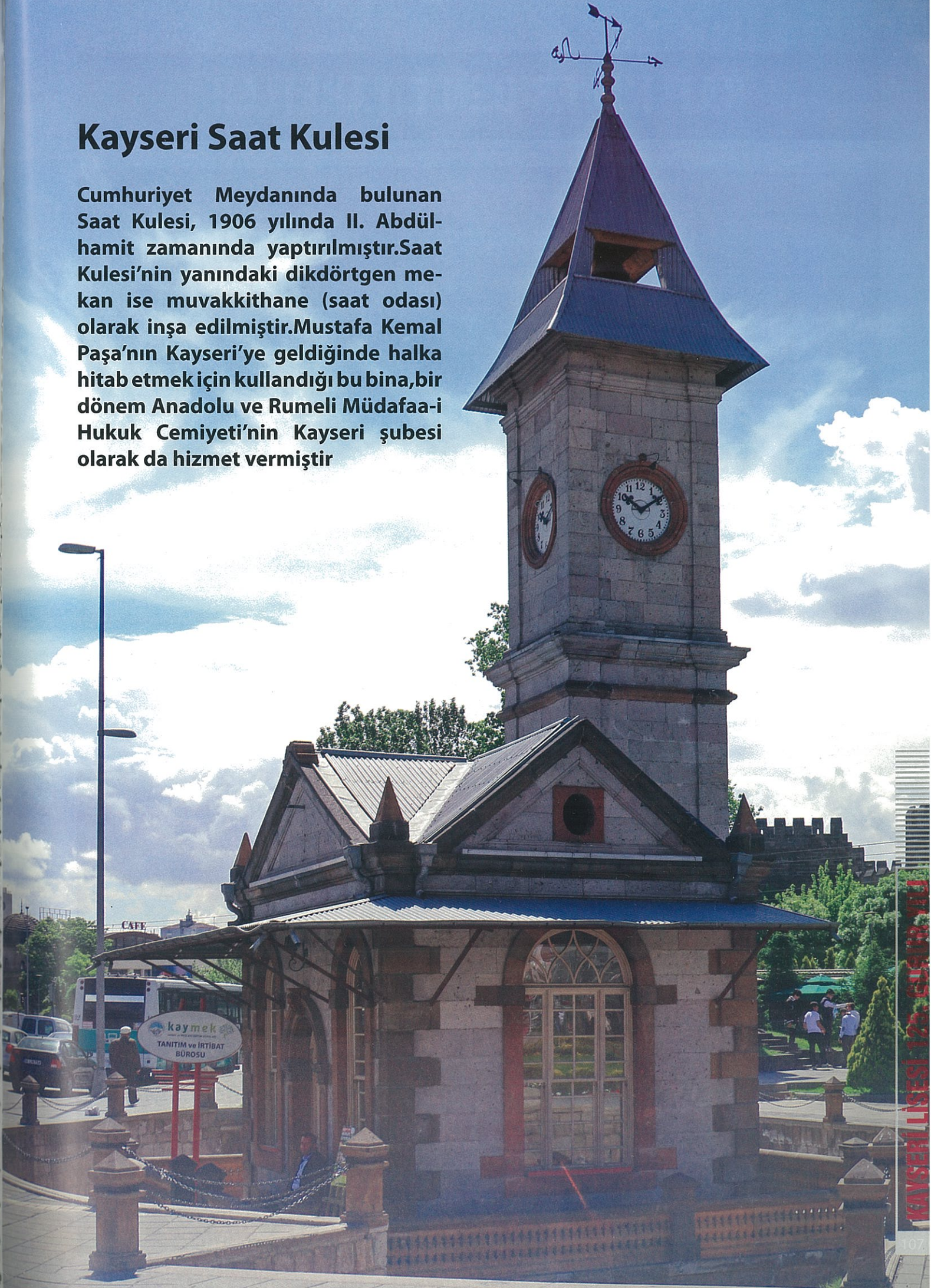
Tavukçu mahallesindeki hayallerim

Dolmuş durağıdır şimdi köylülerin...

Kadir Acı/ 24.02.17/ Kayseri

Kayseri Saat Kulesi

Cumhuriyet Meydanında bulunan Saat Kulesi, 1906 yılında II. Abdülhamit zamanında yaptırılmıştır. Saat Kulesi'nin yanındaki dikdörtgen mekan ise muvakkithane (saat odası) olarak inşa edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın Kayseri'ye geldiğinde halka hitab etmek için kullandığı bu bina, bir dönem Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kayseri şubesi olarak da hizmet vermiştir.

KAYLİMDER'DEN ZİYARETLER

KAYLİMDER KAYSERİ LİSESİ MEZUNLARI DERNEĞİ
Yönetim ve Onur Kurulu'nun Kayseri Valisi Sayın Süleyman Kamçı'yı ziyareti

KAYLİMDER'DEN ZİYARETLER

KAYLİMDER KAYSERİ LİSESİ MEZUNLARI DERNEĞİ
Yönetim ve Onur Kurulu'nun Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı
Sayın Mustafa Çelik'i ziyareti

KAYLİMDER'DEN ZİYARETLER

KAYLİMDER KAYSERİ LİSESİ MEZUNLARI DERNEĞİ
Yönetim ve Onur Kurulu'nun Melikgazi Belediye Başkanı
Sayın Memduh Büyükkılıç'ı ziyareti

KAYLİMDER'DEN ZİYARETLER

KAYLİMDER KAYSERİ LİSESİ MEZUNLARI DERNEĞİ
Yönetim ve Onur Kurulu'nun Talas Belediye Başkanı
Sayın Mustafa Palancıoğlu'nu ziyareti

KAYLİMDER'DEN ZİYARETLER

KAYLİMDER KAYSERİ LİSESİ MEZUNLARI DERNEĞİ
Yönetim ve Onur Kurulu'nun Kayseri Gazeteciler Cemiyeti Başkanı
Sayın Metin Köseadağı ziyareti

KAYLİMDER'DEN ZİYARETLER

KAYLİMDER KAYSERİ LİSESİ MEZUNLARI DERNEĞİ
Yönetim ve Onur Kurulu'nun Kayseri İl Millî Eğitim Müdürü
Sayın Osman Elmalı'yı ziyareti

KAYLİMDER'DEN ZİYARETLER

KAYLİMDER KAYSERİ LİSESİ MEZUNLARI DERNEĞİ
Yönetim ve Onur Kurulu'nun Kayseri Kadınlar Derneği Başkanı
Sayın Aysun Şahin'i ziyareti

KAYLİMDER'DEN ZİYARETLER

KAYLİMDER KAYSERİ LİSESİ MEZUNLARI DERNEĞİ
Yönetim ve Onur Kurulu'nun Kayseri Saniyi Odası Başkanı
Sayın Mehmet Büyüksimitçi'yi ziyareti

KAYLİMDER'DEN ZİYARETLER

KAYLİMDER KAYSERİ LİSESİ MEZUNLARI DERNEĞİ
Yönetim ve Onur Kurulu'nun İYİ Parti Kayseri İl Başkan Sayın
Hüseyin Tekin'i ziyareti

KAYLİMDER'DEN ZİYARETLER

KAYLİMDER KAYSERİ LİSESİ MEZUNLARI DERNEĞİ
Yönetim ve Onur Kurulu'nun Kayseri Hacı Bektaş Derneği Başkanı Sayın
Sadık Genç'i ziyareti

AHMET CAFEROĞLU'NUN DERLEDİĞİ METİNLERE GÖRE KAYSERİ ATASÖZÜ VE DEYİMLERİNE BİR BAKIŞ

Mustafa ŞENEL

Yazı dilinde bulamayacağımız pek çok kültür değeri, konuşma dilinde muhafaza edilmiştir.

Derleme metinleri bu yönüyle kültür hayatımızın önemli bir eksiğini kapatmaktadır

..

A. Caferoğlu'nun Kayseri ili ağzından derlediği metinlerdeki atasözleri ve deyimlerin standart dille benzer ve farklı yönlerinin belirlenmesi, farklı kullanımların ve bölge ağzına ait özel kullanımların tespiti yapılmıştır.

Günümüz atasözleri ve deyimleri ile karşılaştırılmıştır.

Atasözleri ve deyimler bir milletin kültürünün en renkli aynı zamanda en kalıcı ve tanıtıcı niteliklerini oluşturur. Atasözü ve deyimler gerek konuşmalarımızda gerekse yazılarımızda düşündüklerimizi, hissettiklerimizi, yaşadıklarımızı kısa yoldan etkili ve güzel anlatmada adeta bir can simididir. Onların anlatıma kattığı renk ve içtenlik tartışılmaz.

Atasözleri ve deyimler konusunda Ömer Asım Aksoy şunları söylemektedir:

"Her dilde atasözleri ve deyimler vardır. Toplumbilim, ruhbilim, eğitimbilim, ekonomi, felsefe, tarih, ahlak ve folklor. .. gibi birçok konuları ilgilendiren ve birçok yönlerden inceleme konusu edilmeye değer olan bu ulusal varlıklar, deyiş güzelliği, anlatım gücü, kavram zenginliği bakımından pek önemli dil yapılarıdır. .... Bizim gelenekle yerleşmiş bir atasözü anlayışımız vardır. Bu anlayışa göre atasözleri, ulusal varlıklardır.

Tanrı ve peygamber sözleri gibi ruha işleyen bir etki taşırlar. inandırıcı ve kutsaldı. Nitekim eski bir atasözü şöyle der: 'Atalar sözü Kur'an' a girmez , yanınca yelişür. (Birlikte koşup gider , ondan geri kalmaz.) Atasözleri, geniş halk

yığınlarının yüzyıllar boyu geçirdikleri denemelerden ve bunlara dayanan düşüncelerden doğmuşlardır.

Ulusun ortak düşünce ve tutumunu belirtir bize yol gösterirler."

Atasözleri eskiden beri farklı şekillerde adlandırılmıştır. Sav, mesel, darb~ı mesel, tabir bunlardan en çok bilinenlerdir. Gerek konuşma dilinde gerekse yazı dilinde mensur veya manzum olarak yaşayan hikmet dolu eğitici ve öğretici özlü sözlerdir.

Deyimler ise yine konuşma ve yazı dilinde sıkça rastladığımız bir diğer ifade grubudur. Çoğunlukla birkaç kelime veya kısa bir cümle ile teşbih, istiare, mecaz, kinaye gibi sanatları kullanarak bir olayı, hadiseyi anlatan deyimleri atasözlerinden ayıran en önemli özellik bir hüküm bildirmesidir. Ama her ikisi sık sık beraber anılmıştır. Buna sebep eğitici, öğretici, yol gösterici özellikleri ortak taşımalarıdır.

Türk dilinin ilk edebi ürünü sayılan Orhun Abideleri'nden günümüze kadar atasözü ve deyimleri içeren pek çok eser bulunmaktadır.

Kültür hayatımızı bu kadar etkileyen ve her dönem eserlerinde görebildiğimiz bu iki ifade grubu hakkında 700'ü aşkın kitap, doktora tezi, araştırma, makale ve diğer çalışmalar yapılmıştır.

Biz bu bildirimizde Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu'nun "Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler" adlı eserinden yola çıkarak Kayseri ağızı metinlerinde geçen atasözleri ve deyimler üzerinde durmaya çalışacağız.

A. Caferoğlu, Anadolu'nun muhtelif bölgelerini gezerek derlemeler yapmış ve bunları bir

KAYSERİ ATASÖZÜ VE DEYİMLERİNE BİR BAKIŞ

seri olarak yayınlamıştır.

"Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler" adlı eser bu serinin 8. cildir.

Malzeme 1946 yılında, altmış gün süren bir gezi neticesinde toplanmıştır.

Eser Kayseri ilinin yanı sıra Ankara, Kırıkkale, Yozgat, Kırşehir ve Niğde illerinden derlemiş malzerneyi de kapsamaktadır.

Derlenen metinler içerisinde az sayıda atasözü bulunmaktadır.

Bazı atasözleri standart dille paralellik gösterirken bazı atasözleri ise bölgeye has olma özelliğini korumaktadır.

Aşağıya örneklerini aldığımız atasözleri incelendiğinde bölge halkının deneyimlerini dile getirdiğini görmekteyiz. Bazılarının biçim bakımından kafiyeli oldukları görülmektedir.

Analar çeker zahmeti , babalar bilmez kıymeti

Ata bakma dona bak, karşıdaki cana bak

Büyüğüm diye sevinme, küçüğüm diye yerinme

Dostun yaptığını düşman yapmaz

Gökyüzünde kara bulut, kimseden yokmuş umut

Kahpeliğe adam ölmez , düşman olan aman bilmez.

Puştluğunan adam ölmez, kavga eden mert olmaz

Sağ olanlar bir gün olur kavuşur , küs olanlar

anam bir gün olur banşır.

Bazı atasözleri sadece bölge ağzında kullanılmıştır.

Kötü yeğen utandırma dayını

Bir dağ var, dağın ardında bir daha dağ var

*Karnı doymadan bismillah diyenin
Uykusu gelmeden uyuyanın
Cunüp olmadan çimenin*

Ben anamdan bir kez doğdum

Ağardı sakalım göründü nişan

Avcısı olan görür tanır ,bilir ıraktan

Bölge ağzından derlenen metinlerdeki deyimlerin pek çoğu günlük hayatta kullandığımız deyimlerle aynılık göstermektedir.

Acısı beni boyadı

Acıyı acıya katmak

Adı çıkmak (ünlü olmak)

Ağzında dudağı dili kurumak

Alnıma yazıldı rahmi madende

Almma yazılmış kara yazı

Ardına uydurmak

Arka çıkmak

Bağrı yanmak

Başım alır diyar diyar giderim

KAYSERİ ATASÖZÜ VE DEYİMLERİNE BİR BAKIŞ

Beli bükülmek

Bir parmağını vermem cihana

Boyun bükmek

Cana dayanmak

Canımdan elinden bezdim

Ciğeri yanmış (susamış)

Derdim elliymi yüze yitirdim

Derdine ağlamak

Derdine yanmak

Dili dolaşmak

Dillenmek

Dünya yüzüne çıkmak

Ellere kalmak

Ellerle bir olmak

Eş olmamak (uygun olmamak)

Evini başına yıkmak

Evraklarımız dürülmüş

Gönlü hoş olmamak

Gönlüm düştü

Göz süzmek

Güneş gibi parlamak

Güzele yanmak

Hali beter olmak

Halinden birnek

Hile sezmek

insan bilmek

Kan etmek

Kana boyanmak

Kızıl kana bulamak

Kimseden yokmuş umut

Kulakları çınlasın

Laf vermek

Namı çıkmak

Nazar değmesin

Ömrü çürümek

Perişan kalmak

Sefa sürmek

Sorgu sual yok

Sülalesini kurutınale

Takarım.boynuna bir gün kefeni

Umudu kesnek

Usandım bezdim

KAYSERİ ATASÖZÜ VE DEYİMLERİNE BİR BAKIŞ

Üzerine güneş düşmüş
Yangın yangın ötmek
Yolunu şaşırarak
Yüreği acımak
Yüreği dayanmamak
Yüreği tutuşmak
Yüreğine dert olmak
Zincir vurmak

Bölge ağzında deyimlerin bazılarının anlamlarının değiştiği bazı bilinen deyimlerin ise farklı şekilde anlamlandırıldığı görülmektedir.

Kayseri Ağzı

acıyı katmak acıya
Allal'ın emrine girmek
ardına uydurmuş iti köpeği
ciğeri yanmış
dünyasına doymak
ecelden korkup sen geri durma
esen rüzgardan da hile sezerim
karnım küp gibi oldu
kât göndermek
kurbana götür
nikah ederim
o kız bana küçükten vergili
parmağını cihana vermemek
sözünü duymamak
tefsirini yazar
tekaüt kıldılar taze gülüdüm
uğradım yaramaz lisana
zehire boyanmış sivri iğnes

Türki ye Türkçesi

daha fazla acı çekmek
evlenmek
iti köpeği peşine takmak
susamak
her şeyi yaşamak
Korkusuz olmak
uyanık olmak
çok fazla yemek
mektup göndermek

kurban etmek
nikah kıymak
beşik kertmesi olmak
parınagını cihana vermemek
sözünü dinlemernek
hali anlatmak
soldurdular, yaşlandırdılar
kötü söze, iftiraya uğramak
çok zehirli olmak

Bazı deyimlerin sadece bölge ağzında kullanıldığı dikkati çekmektedir. ölüm havası çalındı. öldürmek için bir araya gelmek- kefen biçer kendi özüne / gözü kara olmak - elbir tutmak /görücü göndermek üstüne takılmış kilit / kısmeti kapanmak, kalabalığını kestim / gelenini gidenini engellemek

Görüldüğü gibi yazı dilinde bulamayacağımız pek çok kültür değeri, konuşma dilinde muhafaza edilmiştir. Derleme metinleri bu yönüyle kültür hayatımızın önemli bir eksiğini kapatmaktadır. Bu metinler derlenirken, kişiler anlatacakları malzemeyi kendi birikimleri ve kelime hazineleri çerçevesinde ifade etmektedir. Böylece gerek derleme yapılan dönemin gerekse kişilerin derlenen malzemeyi anlatılırken duyduğu bir önceki neslin kültür değerleri derlenmiş olmaktadır. Dilciler açısından derlenmiş metinler kendi bünyesinde yılların birikimini taşıyan malzemelerle doludur. Bulup, çıkarıp, incelmelerini bilene ...

SONUÇ

Ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz varlığı bakımından yapılan bu inceleme Kırşehir, Nevşehir, Kayseri gibi orta Anadolu ileri ağzlarında Eski Türkçe dönemine ait pek çok yapı ve birimin korunduğunu ve yaşatıldığını açıkça göstermektedir. Bu bölgede yaşayan bu türden her bir unsur, dil dünyamızın ve kimliğimizin anahtarları durumundadır. Gerek yapılacak ağız çalışmalarında gerekse tarihi Tlirk şivelerine ilişkin çalışmalarda bu veriler asla göz ardı edilmemesi gereken bir kaynaktır. Öte yandan bu çalışma, Orta Anadolu'daki baskın Türk etnik kimliğinin dile yansımalarını da ortaya koymaktadır.